

BIBLIOTHECA TOMITANA
VII

GABRIEL CUSTUREA

GABRIEL TALMAȚCHI

Repertoriul tezaurelor monetare din Dobrogea

EX PONTO

MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA

BIBLIOTHECA TOMITANA

VII

GABRIEL CUSTUREA

GABRIEL TALMAȚCHI

REPERTORIUL TEZAURELOR
MONETARE DIN DOBROGEA

MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
2011

Procesare hărți: G. Talmațchi
Traducere: dr. Corina Apostoleanu

CUPRINS

Abrevieri.....	5
Cuvânt înainte (Forward).....	13 (17)
Introducere (Introduction).....	21(31)
Comentariu numismatic (Numismatic Comentary).....	41(81)
Repertoriul tezaurelor.....	121
Addenda.....	399
Index.....	403

ABREVIERI

CATALOAGE

- DOW III, 2** P. Grierson, *Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and the Whittemore Collection, Leo III to Nicephorus III, 717-1081, part. 2, Basil I to Nicephorus III (867-1081)*, Washington, D. C., 1973.
- Pick** B. Pick, *Die Antiken Münzen Nord-Griechenlands, Die antiken Münzen von Dacien und Moesien, I*, Berlin, 1898.

PRESCURTĂRI ALE UNOR MUZEE, SOCIETĂȚI ȘI ALTE INSTITUȚII

- BAR** Biblioteca Academiei Române.
- BNR** Banca Națională a României.
- IAB** Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București.
- ICEM Tulcea** Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea.
- MINAC** Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța.
- MNIR** Muzeul Național de Istorie a României.
- SNR** Societatea Numismatică Română.

ABREVIERI DE PERIODICE ȘI VOLUME

AARMSI	<i>Analele Academiei Române, Memoriile Secției de Științe Istorice, București.</i>
ACIT	<i>Actes du Ier Congrès International de Thracologie (Bucarest, 4-10 septembre 1976), II. Histoire et Archéologie, București, 1980.</i>
AIIA	<i>Analele Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol”, Iași.</i>
AnDob	<i>Analele Dobrogei, Constanța.</i>
Ann IIN	<i>Annali. Istituto Italiano di Numismatica, 43, 1996, Roma.</i>
Arheologija-Sofia	<i>Arheologija. Organ na Arheologičeskija Institut i Muzej, Sofia.</i>
Arhiva Dobrogei	<i>Arhiva Dobrogei, Constanța.</i>
ArhMold	<i>Arheologia Moldovei, Iași.</i>
AUB	<i>Analele Universității București.</i>
AUDC	<i>Analele Universității Dimitrie Cantemir, Istorie, București.</i>
BizBulg.	<i>Bizantino Bulgarica, Sofia.</i>
BSNR	<i>Buletinul Societății Numismatice Române, București.</i>
BstAR	<i>Buletinul Științific al Academiei Române, București.</i>
Bulg. Hist. Rev.	<i>Bulgarian Historical Review, Sofia.</i>
CCA	<i>Cronica Cercetărilor Arheologice, București.</i>
CCDJ	<i>Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, Călărași.</i>
CercetIst	<i>Cercetări Istorice, Complexul Muzeal Național „Moldova”, Muzeul de Istorie a Moldovei, Iași.</i>

-
- CN** *Cercetări Numismatice, Muzeul Național de istorie a României, București.*
- CNA** *Cronica Numismatică și Arheologică, București.*
- CreștColect** *Creșterea Colecțiilor: Caiet selectiv de informare, Biblioteca Academiei Române.*
- Dacia** *Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie, București, 1924-1947.*
- Dacia, N.S.** *Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București, 1957 sqq.*
- DID I** *D. M. Pippidi, R. Vulpe, Din istoria Dobrogei, I. Geți și greci la Dunărea de Jos din cele mai vechi timpuri până la cucerirea romană, București, 1965.*
- DID II** *R. Vulpe, I. Barnea, Din istoria Dobrogei, II. Romanii la Dunărea de Jos, București, 1968.*
- DID III** *I. Barnea, Șt. Ștefănescu, Din istoria Dobrogei, III. Bizantini, români și bulgari la Dunărea de Jos, București, 1971.*
- D. Moisil, G. Depeyrot, Les trésors de deniers** *D. Moisil, G. Depeyrot, Les trésors de deniers antérieurs à Trajan en Roumanie, Wetteren, 2001.*
- Dobrudja** *Dobrudja, Silistra.*
- Dobrudja 12, 1995** *Numismatic and Sphragistic contributions to ancient and medieval history of Dobrudja, International Symposium, Dobrich, 1993, Dobrudja, 12, 1995.*
- EBPB** *Études Byzantines et Post-Byzantines, Académie Roumaine, Société Roumaine d'Études Byzantines, București.*
- IBAD** *Izvestija na balgarskovo Arheologicesko Družestvo, 1910-1920.*

Istro-Pontica	<i>Istro-Pontica. Muzeul tulcean la a 50-a aniversare 1950-2000. Omagiu lui Simion Gavrilă la 45 de ani de activitate 1955-2000, Tulcea, 2000.</i>
Istoriko-Geographika	<i>Istoriko-Geographika, Thessalonika.</i>
Izvestija-Sofia	<i>Izvestija na Arheologičeskija Institut, Sofia.</i>
Izvestija-Varna	<i>Izvestija na Narodnija Muzej (Izvestija na Varnenskoto Arheologičesko Družestvo), Varna.</i>
Gh. Mănucu Adameșteanu, Istoria	<i>Gh. Mănucu Adameșteanu, Istoria Dobrogei în perioada 969-1204. Contribuții arheologice și numismatice, București, 2001.</i>
KLIO	<i>Klio. Beiträge zur alten Geschichte, Berlin.</i>
T. Hackens, Annales de l'est	<i>T. Hackens, Annales de l'est, publiées par L'Université de Nancy II, Mémoire, nr. 44, Études d'Archéologie Classique IV, Numismatique Antique Problèmes et Méthodes, Actes du colloque organisé à Nancy du 27 septembre au 2 octobre 1971 par l'Université de Nancy II et l'Université Catholique de Louvain édités par J. – M. Dentzer, Ph. Gauthier et T. Hackens, Nancy-Louvain, 1975.</i>
Mag. Ist.	<i>Magazin Istoric, București.</i>
MINALO	<i>Minalo, Sofia.</i>
Muz Naț	<i>Muzeul Național, Muzeul Național de Istorie a României, București.</i>
Numizmaticăr	<i>Numizmaticăr, National Museum Beograd, Serbian Numismatic Society.</i>
PACT	<i>Physical and Chemical Techniques, Louvain-la-Neuve.</i>

Peuce	<i>Peuce. Studii și Comunicări de istorie veche, arheologie și numismatică</i> , Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea.
Pontica	<i>Pontica</i> . Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța.
QTNAC	<i>Quaderni Ticinesi, Numismatica e Antichità Classiche</i> , Lugano.
Numizmatika	<i>Numizmatika</i> , Sofia.
NSfrag.	<i>Numizmatika i sfargistika</i> , Sofia.
SCIV(A)	<i>Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie)</i> , București.
SCN	<i>Studii și Cercetări de Numismatică</i> , București.
Simpozion Chișinău 2000	<i>Simpozion de Numismatică dedicat împlinirii a patru secole de la prima unire a românilor sub Mihai Voievod Viteazul, Comunicări. Studii și Note, Chișinău, 28-30 mai 2000</i> , București, 2001.
Simpozion Chișinău 2001	<i>Simpozion de numismatică organizat în memoria martirilor căzuți la Valea Albă, la împlinirea a 525 de ani (1476-2001), Chișinău, 13-15 mai 2001, Comunicări. Studii și Note</i> , București, 2002.
Simpozion Chișinău 2002	<i>Simpozion de Numismatică, dedicat împlinirii a 125 de ani de la proclamarea independenței României, Chișinău, 24-26 septembrie 2002, Comunicări, Studii și Note</i> , București, 2003.

Simpozion Chişinău 2003	<i>Simpozion de Numismatică, dedicat centenarului Societăţii Numismatice Române (1903-2003), Chişinău, 26-28 noiembrie 2003, Comunicări, Studii şi Note, Bucureşti, 2005.</i>
Simpozion Chişinău 2004	<i>Simpozion de Numismatică organizat cu ocazia comemorării sfântului Ştefan cel Mare, domn al Moldovei (1504-2004), Chişinău, 29 septembrie-2 octombrie 2004, Comunicări, Studii şi Note, Bucureşti, 2007.</i>
SRIR	<i>Studii şi Referate privind Istoria României, Bucureşti, 1954.</i>
StCl	<i>Studii Clasice, Bucureşti.</i>
Studii.RdI	<i>Studii. Revista de Istorie, Bucureşti.</i>
Revista Catolică	<i>Revista Catolică, Bucureşti.</i>
RI s. n.	<i>Revista Istorică, serie nouă, Bucureşti.</i>
RHSEE	<i>Révue Historique du Sud-Est Européen, Bucureşti.</i>
RESEE	<i>Révue des Études Sud-Est Européen, Bucureşti.</i>
RIN	<i>Rivista Italiana di Numismatica, Milano.</i>
RIR	<i>Revista Istorică Română, Bucureşti.</i>
RM	<i>Revista Muzeelor, Bucureşti.</i>
RN	<i>Revue Numismatique, Paris.</i>
RBN	<i>Revue Belge de Numismatique, Bruxelles.</i>
RPH	<i>Roumanie. Pages d'histoire, Bucureşti.</i>
RRH	<i>Revue Roumaine d' Histoire, Bucureşti.</i>
Thraco-Dacica	<i>Thraco-Dacica, Institutul de Tracologie, Bucureşti.</i>

ABREVIERI PENTRU LOCURILE DE PĂSTRARE ALE UNOR TEZAURE

CNBAR	Cabinetul numismatic al Bibliotecii Academiei Române, București.
CNBNR	Cabinetul numismatic al Băncii Naționale Române, București.
CNIAB	Cabinetul numismatic al Institutului de Arheologie București.
CNICENT	Cabinetul numismatic al Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea.
CNMIG	Cabinetul numismatic al Muzeului de Istorie Galați.
CNMNIR	Cabinetul numismatic al Muzeului Național de Istorie a României, București.
CNMINAC	Cabinetul numismatic al Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța.

ALTE PRESCURTĂRI

AE	bronz
AR	argint
AV	aur
c.	caroul
cca.	circa
cls.	clasa
col.	colecția
d.Chr.	după Christos
em.	emisiunea

ex.	exemplar(e)
î.Chr.	înainte de Christos
kg	kilogram
m	metru(i)
nr.	numărul
urm.	următoarele
vol.	volumul

CUVÂNT ÎNAINTE

Descoperirile monetare deosebite făcute pe teritoriul Dobrogei, unele dintre ele de-a dreptul impresionante, ca tezaurul de la Uzun Bair (Mihail Kogălniceanu, jud. Tulcea), apoi cel de la Mangalia și multe altele, ne-au făcut să ne gândim cu mulți ani în urmă la posibilitatea închegării unui repertoriu al tezaurilor monetare dobrogene. Această lucrare a necesitat, din motive obiective și de multe ori subiective, un timp îndelungat de elaborare, mai precis șapte ani.

Volumul nostru își propune să prezinte sintetic tabloul tezaurilor și depozitelor monetare din provincia danubiano-pontică, zonă unde au apărut primele emisiuni monetare de pe teritoriul României. Nu în ultimul rând își propune să aducă la lumină importante descoperiri, încă inedite, ce se află în colecțiile muzeelor dobrogene și din țară.

Comorile – bani, bijuterii, obiecte din metal prețios – au fascinat generații întregi ale umanității. Este cunoscut impactul pe care l-a avut în epocă punerea în circuit a tezaurilor lui Darius III, Decebal sau ale imperiilor precolumbiene, aztec și incas. Și descoperirea unor tezaure monetare de mare valoare stârnește, de asemenea, imaginația și interesul contemporanilor. Este suficient să amintim pentru teritoriul românesc tezaurul din râul Strei, descoperire cvasilegendară, iar mai nou jafurile arheologice din munții Orăștiei.

Contribuția noastră încearcă să umple un spațiu gol în cercetarea numismatică dobrogeană. Dacă la nivel național și pentru alte regiuni istorice există lucrări monografice referitoare la anumite perioade și specii monetare, am considerat necesar că și pentru provincia delimitată de Dunăre și Mare se impune o lucrare cu

caracter general, care să prezinte un tablou cât mai complet al tezaurelor monetare. Aceasta, cu atât mai mult cu cât Dobrogea față de celelalte provincii istorice românești, prezintă anumite particularități pe care ne îngăduim să le enumerăm pe scurt:

- este primul teritoriu intrat sub reflectoarele istoriografiei universale (Herodot);
- pe litoralul vest-pontic dobrogean se dezvoltă orașe din cea mai îndepărtată antichitate;
- aici apare pentru prima dată moneda emisă de cetatea Histria, urmată apoi de Callatis și Tomis;
- este prima provincie care intră în componența Imperiului Roman și, totodată, ultima abandonată;
- aici se dezvoltă o rețea densă de orașe în toată epoca romană și romano-bizantină;
- este prima provincie românească creștinată și cu biserică organizată în mod oficial;
- pe teritoriul provinciei s-a emis monedă locală: monede de tip Măcin, scitice, Moskon, grecească autonomă și colonială, bizantină (turnată), genovezo-tătară și ale feudalilor și orașelor din zonă;
- tot aici apar și primii embrioni ai orașelor medievale (sec. X-XII);
- de-a lungul existenței sale provincia a constituit un bastion înaintat al unor imperii cu vocație universală: Roman, Bizantin și Otoman;
- acest teritoriu a constituit un coridor de trecere pentru diverse populații, drept consecință fiind locuită de un mozaic etnic, aici interferându-se culturi și civilizații dintre cele mai diferite.
- pe o suprafață restrânsă (cca. 20.000 km pătrați) s-au succedat de-a lungul secolelor mai multe civilizații;
- situată pe traseul unor drumuri comerciale faimoase: drumul de la

varegi la greci, drumul mătăsi, drumul moldovenesc.

- fereastră maritimă a Țărilor Române în epoca medievală și modernă;
- în diferite epoci aici s-a dezvoltat o veritabilă economie de schimb (greacă, romană, bizantină și medievală).

Întreprinderea noastră s-a dorit cât mai completă (exhaustivă), dar unele posibile dificultăți de informare – bibliografice și de teren – ar putea să fi grevat asupra acestui demers. Din păcate, multe descoperiri de pe șantierele arheologice sau întâmplătoare, ajunse în colecțiile muzeelor, nu sunt valorificate în timp rezonabil. Pe de altă parte, un alt motiv de nemulțumire este goana după câștiguri facile prin care descoperiri importante sunt dispersate de către găsitore pentru sume derizorii printre traficanții de piese monetare. Vom fi fericiți să primim sprijinul colegial al specialiștilor pentru o eventuală nouă ediție a acestei lucrări.

Nu în ultimul rând ținem să mulțumim în mod special pentru sprijinul generos pe care l-am primit din partea responsabililor unor importante cabinete numismatice din țară: Gh. Poenaru Bordea și E. Nicolae de la IAB, E. Petac de la BAR, A. M. Velter și E. Oberländer-Târnoveanu de la MNIR, M. Iacob și V. H. Baumann de la ICEMT și M. Dima de la BNR. De asemenea, ținem să mulțumim unor pasionați colecționari, persoane private, care ne-au sprijinit cu informații pertinente privind unele descoperiri care ar fi rămas altfel necunoscute.

Ne exprimăm gratitudinea față de conducerea Fondului Național Literar care a apreciat proiectul nostru încă de la stadiul de concepție și care ne-a oferit cu promptitudine și generozitate sprijin financiar, sub forma unei burse de cercetare.

De asemenea, mulțumim Corinei Apostoleanu pentru traducerile în limba engleză.

Un gând de recunoștință se îndreaptă, totodată, către sponsorii volumului.

AUTORII

FORWARD

The outstanding monetary discoveries made on the Dobrudjan territory, some of which are really remarkable, such as the hoard from Uzun Bair (Mihail Kogălniceanu, Tulcea county), or the one from Mangalia and many others, have determined us to consider years ago the possibility of putting together a repertoire of the Dobrudjan monetary hoards. Due to more or less objective reasons, this work has required a long time to be drawn up, namely seven years.

Our volume sets out to synthetically present an overview of the monetary hoards and deposits from the Danubian Pontic province, an area where the first mints appeared on the territory of Romania. Last, but not least, it wishes to reveal important finds, still unpublished, which are to be found in the collections of the museums in Dobrudja and in the entire country.

The hoards – coins, jewellery, objects made of precious metals – have fascinated generations of people throughout the ages. The impact which the issue of the hoards belonging to Darius III, Decebal or of the pre-Columbian, Aztec and Inca empires has at the time, is well-known. The discovery of highly valuable hoards also incites the imagination and arouses the interest of our contemporaries. As far as the Romanian territory is concerned, suffice it to mention the hoard from the Strei river, a renowned discovery, and, more recently the plundering of the archaeological sites from the Orăștiei Mountains.

Our contribution attempts to fill in a blank in the Dobrudjan monetary research. If, at a national level and for other historic regions, there are monographic works regarding certain periods and monetary species, we considered that it would

be necessary to have a general work which would present a comprehensive overview of the hoards in the province delimited by the Danube and the Black Sea. Besides, Dobrudja, compared to the other Romanian historic provinces has certain particularities, which we have briefly enumerated as follows:

- is the first territory to be mentioned in the universal histography (Herodot);
- towns have developed on the Dobrudjan seaside ever since the early Antiquity;
- this is where the first coin is issued by the fortified town of Histria, followed by Callatis and Tomis;
- it is the first province which becomes part of the Roman Empire, and, at the same time, the last to be lost;
- a dense network of towns develop here during the Roman and Roman-Byzantine ages;
- it is the first Romanian province which is Christianized and which has an official church;
- local coins were issued on the territory of the province: coins of the Măcin type, Scythian, Moskon coins, autonomous Greek and colonial coins, Byzantine (casted), Genovese-Tatar and of the local lordship and towns in the area;
- the first embryos of the medieval towns appear here as well (10th-12th centuries);
- through its existence the province stood as a stronghold against universally known empires such as the Roman, the Byzantines and the Ottoman ones;
- this territory was a passage corridor for different populations, and, as a result, it was inhabited by a variety of ethnic groups, thus being a crossroad for a diversity of cultures and civilizations;

-
- on a confined area (approximately 20,000 square km), a several civilizations succeeded one another the ages;
 - it was situate don the way of famous trade routes: the route from Vargues to the Greek, the Silk Road, the Moldavian road;
 - it was the maritime facade of the Romanian Countries in the medieval and modern ages;
 - a genuine trading economy grew here in different periods (Greek, Roman, Byzantine and Medieval).

Our endeavor wishes to be one of the most comprehensive (exhaustive), but certain difficulties in obtaining information – such as bibliographic an don the premises – might encumber this approach. Unfortunately, many of the finds from the archaeological sites or the casual ones, which ended up in the collections of the museums, are not valorized in a reasonable time period. On the other hand, another reason of discontent is the rush for easy gains, which causes major finds to be scattered by the finder among the coin dealers for ridiculously low prices. We will be glad to receive the support of our fellow specialist for a possible new edition of this volume.

Last but not least, we wish to express our appreciation for the generous support of the coordinators of some important numismatic departaments in the country: Gh. Poenaru Bordea and E. Nicolae from NCIAB, E. Petac from NCRAL, A. M. Velter and E. Oberländer-Târnoveanu from NCNHMR, M. Iacob and V. H. Baumann from NCIEMRT and M. Dima from NBR. We also wish to thank some passionate private collectors, who offered us relevant information regarding certain finds which otherwise would have remained unknown.

We express our gratitude towards the management of the National Literary Fund who appreciated our project from the very beginning and who promptly and generously offered us financial support, a research grant, along with moral support for our endeavour.

A grateful thought goes to the sponsors of the volume as well.

AUTHORS

INTRODUCERE

Muzeul constănțean care de curând a împlinit 130 de ani de existență (2009), datorită vicisitudinilor istorice (cele două războaie mondiale) și a bicsisniciei administrative, și-a căpătat un sediu adecvat pentru colecțiile sale mult mai târziu. Și din acest motiv foarte numeroasele descoperiri monetare din teritoriul dobrogean s-au îndreptat către instituțiile specializate din capitală – Academia Română și Muzeul Național de Antichități, astăzi Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” –, ori spre colecții particulare. Din aceste cauze nu există o evidență a cabinetului numismatic decât începând cu anii `50.

În constituirea colecțiilor numismatice un rol important l-au avut mai mulți harnici și dăruii cercetători dintre care amintim pe Al. Popeea (1956-1960), Gh. Poenaru Bordea (1961-1965), R. Ocheșeanu (1967-1977) și Antoaneta Vertan (1977-1993). Colecțiile numără în prezent peste 80.000 de piese, cuprinzând tezaure, descoperiri izolate, ponduri, sigilii (mai ales comerciale) sau piese mai recente de tipul medaliilor, insinelor, bancnotelor etc. Menționăm în mod deosebit o serie de tezaure cu sute și mii de piese ca de exemplu tezaurul de la Mangalia 1960 (cca. 10.000 piese), tezaurul de la Tomis 2003 (cca. 7.000 piese), tezaurul de la Abrud (cca. 2.060 piese), tezaurul de la Isaccea 1969 (cca. 700 piese), tezaurul de la Cernavodă 1976 (cca. 2.400 piese) etc. De asemenea, descoperirile de sit constituie o importantă parte a colecțiilor constănțene cuprinzând monede găsite de-a lungul anilor la Adamclisi - Tropaeum Traiani, Capidava, Hârșova - Carsium, Păcuiul lui Soare, Constanța - Tomis, Târgușor - Ester etc. Nu în ultimul rând trebuie amintite numele unor importante colecții private ajunse în inventarele CNMINAC fie prin donație (V.

Canarache, dr. M. Alexandrescu), fie prin achiziție (C. Băcăoanu, A. Crăciun, I. Zamfir, V. Ionescu, Al. Zădărniceanu și I. Țințu).

*

Tezaurele arheologice și bineînțeles, cele monetare, au făcut obiectul legilor statului din cele mai vechi timpuri, legi prin care s-a încercat reglementarea drepturilor asupra acestor descoperiri. Bazele legiuirilor moderne se află în dispozițiile legale romane care inițial treceau în proprietatea statului orice astfel de descoperire. În timpul împăratului Hadrian s-a ajuns la atribuirea unei jumătăți din descoperire proprietarului terenului și cealaltă jumătate găsitului, prevedere preluată și de codul lui Justinian și menținută și în legislația medievală și modernă românească.

Spre jumătatea secolului al XIX-lea, în Principatele Române, se iau primele măsuri de ocrotire a patrimoniului arheologic prin interzicerea săpăturilor neautorizate, fapt care se va regăsi în toată legislația României moderne (I. Țabrea, CNA, 14, 1939, 115-116, p. 161-192; idem, *Tezaurele arheologice. Descoperirea și păstrarea lor în România și în alte țări*, București, 1940). Referitor la descoperirea de tezaure arheologice și monetare legiuitorul din trecut și de astăzi a prevăzut predarea către instituțiile specializate cu recompensarea găsitului într-o cotă de 30-45% din valoarea descoperirii (Legea 488/2006 pentru modificarea și completarea legi nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului național mobil, M. O. an 175, nr. 10, 08.01.2007, p. 2-8).

Din nefericire, rigiditatea sistemului administrativ/birocratic, necunoașterea legii patrimoniului, instabilitatea ei (patru variante în șapte ani), mentalitatea descoperitorului, dar și a organelor de specialitate îndrituite, lipsa încurajării celui în cauză de a lua contactul cu specialiștii, împiedică o difuzarea a pieselor și a informațiilor care ar fi benefică pentru cercetarea de profil. În schimb tot mai multe descoperiri sunt „exportate” - vezi cazul tezaurului de la Cumpăna zis și Mangalia

Nord, se pare compus din mii de piese de aur sau a tezaurilor din Munții Orăștiei -, pierzându-se atât ca valoare materială, cât, mai ales, ca valoare științifică. În Uniunea Europeană s-a înțeles de mult că siturile arheologice trebuie apărute, dar, în același timp, și că o colaborare între stat și privat este întotdeauna benefică, productivă și de viitor, decât un antagonism stupid, ce limitează posibilitatea de cunoaștere a unor date de interes științific, care altfel, inevitabil, ar fi pierdute (C. Morrisson, *La Numismatique*, Paris, 1992, p. 96-98).

**

Istoria, sintetizând datele unor științe speciale, cum sunt arheologia, epigrafia, arhivistica, diplomatica, sigilografia, numismatica etc., a folosit metodele acestora pentru a închea imaginea cât mai concretă a societății omenești în diferite epoci. Informațiile numismatice, alături de alte categorii de surse, îi furnizează date valoroase, confirmă sau infirmă ipoteze de lucru în probleme fundamentale, explică raporturile social-economice dintre diferite populații și regiuni, cauzele perturbărilor circulației bănești, ale tezaurizărilor și reformelor monetare.

În cadrul mai larg al lucrărilor de specialitate, privind numismatica din România, generații succesive de cercetători și-au dedicat uneori întreaga carieră științifică studiului problematicei acestei științe pe teritoriul dobrogean. Printre numismații de prestigiu care și-au legat numele de provincia transdanubiană amintim, în primul rând pe M. C. Sutz – primul președinte al SNR – cu contribuții de seamă privind pondurile și monedele orașelor grecești vest-pontice și emisiunile regilor sciți – primul care a atras atenția asupra bogăției arheologice a Dobrogei. Contemporan cu el, Gr. Tocilescu, se interesa, de asemenea, de emisiunile orașelor vest-pontice. La aceștia se adaugă remarcabilul C. Moisil, practic fondatorul școlii românești de numismatică, urmaș al lui M. C. Sutz la președinția SNR, redactor responsabil al publicațiilor de specialitate BSNR și CNA. Aceștia îi datorăm un număr important de studii și articole privind activitatea monetară a orașelor grecești

de pe litoralul nostru, atribuirea emisiunilor postume ale lui Alexandru cel Mare și Lysimach. Cu aceeași atenție s-a aplecat asupra unor tezaure monetare romane și medievale românești. De asemenea, C. Moisil este inițiatorul cronicii numismatice a României încă din anul 1913 în BSNR.

În perioada interbelică, din efervescența cultural-științifică a epocii, numismatica nu putea lipsi. Numeroși intelectuali, colecționari pasionați, își încearcă forțele și pe tărâmul cercetării de specialitate. Este cazul dr. G. Severeanu, cu preocupări orientate spre emisiunile histriene și callatiene și spre emisiunile locale, postume ale lui Alexandru III și Lysimach, Al. Saint-Georges, interesat de emisiunile scitice, P. Papahagi, colecționar pătimăș, cu contribuții științifice în numismatica romană, bizantină și sigilografie din zona Silistrei. Nu în ultimul rând amintim pe R. Netzhhammer, preocupat de monedele histriene și tomitane, W. Knechtel, cu lucrări despre numismatica orașelor grecești din Moesia și a regilor sciți. Între generația interbelică și cea de după a doua conflagrație mondială, fac tranziția nume de rezonanță ale numismaticii românești. Este vorba despre E. Condurachi – al treilea președinte al SNR – cu studii ce acoperă epoci dintre cele mai diferite, de la monedele autonome ale orașelor vest-pontice până în epoca bizantină, O. Iliescu – șef al Cabinetului Numismatic al BAR, după C. Moisil – un cercetător multilateral, cu contribuții în domeniu, de la antichitate până în evul mediu. Numele său se leagă, îndeosebi, de prima analiză asupra monedelor medievale locale, a circulației hiperperilor în secolele XI-XIV, de studiul monografic al descoperirilor monetare medievale de la Păcuiul lui Soare. Un alt reprezentant de seamă al școlii numismatice românești este B. Mitrea – fondator al cronicii numismatice din revistele *Dacia* și *SCIVA* -, cu o bogată activitate referitoare la monedele vest-pontice, histriene în special, și răspândirea lor în mediul autohton, dar și la monedele romane și bizantine, la care se adaugă monografia numismatică a cetății Păcuiul lui Soare în epoca bizantină. Din rândul acestor personalități nu poate lipsi I. Barnea, care și-a dedicat o mare parte activității științifice studiilor privind sigiliile și monedele bizantine

descoperite în Dobrogea, V. Canarache – primul director al Muzeului de Arheologie constănțean – cu studii și cercetări asupra numismaticii Histriei, Dionysopolis-ului și a regilor sciți.

O altă generație de specialiști este reprezentată cu strălucire de C. Preda, P. Diaconu, Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, C. Știrbu, G. Simion, H. Nubar, El. Isăcescu, Al. Popea etc.

Constantin Preda – fost președinte al SNR și șef al Cabinetului Numismatic al BAR – este cercetătorul emisiunilor monetare histriene și cronologiei lor, al circulației monedei grecești și macedonene în Dobrogea, autor al monografiei numismatice a Histriei, iar mai recent, al unei sinteze a circulației monetare preromane, în care provincia danubiano-pontică își găsește un loc binemeritat. P. Diaconu are contribuții privind, mai ales, descoperirile monetare de la Păcuiul lui Soare și sigiliile bizantine, dar și monedele despoției de Silistra din secolul al XIV-lea. Gh. Poenaru Bordea este preocupat mai ales de emisiunile postume ale lui Alexandru cel Mare și Lysimach în orașele vest-pontice, dar cu activitate polivalentă ce acoperă o vastă perioadă, de la vârfurile de săgeți – semne monetare până la circulația monedelor bizantine de la începutul mileniului al doilea. Autor al unei monografii numismatice a Histriei romano-bizantine, cercetător al descoperirilor monetare de la Capidava, este și realizatorul unei bibliografii a numismaticii grecești. R. Ocheșeanu, inițiatorul cronicii numismatice dobrogene în anul 1972, este autorul a peste 100 de studii diverse, de la monedele histriene „cu roata” la tezaurele și descoperirile izolate de monede grecești, romane și bizantine. Cea mai mare parte din activitatea sa este legată de Dobrogea, între realizările sale numărându-se voluminoasa sa lucrare de doctorat ce analizează circulația monedei romane între anii 270 – 498, din păcate publicată doar în parte. Știrbu are studii privitoare la monedele medievale românești și bizantine din Dobrogea. G. Simion, fostul director al Institutului de Cercetări Ecomuzeale din Tulcea, s-a preocupat de descoperiri monetare romane și medievale, îndeosebi tezaure. Al. Popea s-a aplecat cu atenție asupra descoperirilor monetare romane și

bizantine. El. Isăcescu își leagă numele de publicarea tezaurilor medievale de la Păcuiul lui Soare, iar H. Nubar a investigat descoperirile monetare romane și bizantine de la Histria.

Lista nu poate fi completă fără numele lui E. Oberländer-Târnoveanu cu studii numeroase privind moneda medievală și bizantină în Dobrogea, cel care a stabilit cronologia emisiunilor medievale locale și a unui nou tip de monedă geto-dacică emisă în Dobrogea. Realitățile numismaticii provinciei danubiano-pontice au fost reflectate și de A. Vertan, colaboratoare a cronici numismatice din *Pontica*, autoare a unor articole despre tezaurele monetare romane și a unei monografii privind circulația monedei romane în secolele I-III, Cr. Opaiț, cu contribuții privind descoperirile monetare din județul Tulcea, Gh. Mănucu-Adameșteanu, cu studii asupra circulației monedelor bizantine și medievale, autor al unui volum privind circulația monetară în secolele IX-XII, N. Conovici, preocupat de legăturile economice dintre cetatea Histria și autohtoni, Gh. Papuc, coautor al unor cronici numismatice și articole privind monedele republicane și românești, precum și G. Custurea, cu studii asupra circulației monedelor bizantine în secolele IX-XI și a unor tezaure medievale.

La final, dar nu în ultimul rând, poate fi enumerată activitatea susținută depusă de o serie de cercetători mai tineri. A. Popescu s-a făcut remarcant prin studiul monedelor grecești emise de Histria, Tomis și Callatis, prin cercetarea circulației monedelor romane și romano-bizantine în Dobrogea (cu predilecție la Isaccea - Noviodunum), dar și în alte teritorii. G. Talmațchi s-a evidențiat prin numeroasele studii privind monetările grecești vest-pontice dobrogene în perioada autonomă, a circulației respectivelor emisiuni, prin studiul semnelor monetare, aplecându-se și asupra monedelor grecești (altele decât vest-pontice), geto-dacice, macedonene, scitice, republicane și imperiale romane (tezaure și izolate) descoperite în Dobrogea, coautor la cronică numismatica din *Pontica*. M. Iacob a acordat o deosebită atenție studiului monedelor emise de atelierele celor trei colonii dobrogene în perioadă romană, a cercetării și din punct de vedere monetar a centrului antic de la Slava Rusă

– Ibidă ș.a.

De-a lungul timpului, o serie de cercetători au avut intervenții tangențiale asupra problemelor monetare din Dobrogea. Amintim în acest sens pe A. Aricescu, Fl. Preda, M. Mănușu-Adameșteanu, C. Scorpan, preocupați de semnele monetare din zonă, pe V. H. Baumann, Gh. Ștefan de monedele bizantine, sau pe pasionații colecționari Ir. Dimian, I. Mititelu și I. Donoiu, cu lucrări privind circulația monedei bizantine sau informații privind monetăria histriană.

Activitatea școlii numismatice românești se încadrează într-o listă amplă de preocupări a unor cercetători practic din întreaga lume. Este suficient să amintim câteva: Belgia, Franța, Germania, Marea Britanie, Ucraina, Rusia, Bulgaria și Polonia.

Pe lângă cercetătorii români se cuvine să amintim și o serie de specialiști din Bulgaria, spre exemplu N. Mușmov, autor al primelor cronici numismatice din Bulgaria și al unor studii privind tezaure antice și bulgărești, T. Gerasimov cel care a susținut peste trei decenii cronică numismatică din Bulgaria, autor al unor studii privind monedele histriene, romane și emisiunile lui Dobrotici. Aceștia li se adaugă J. Jurukova, continuatoarea cronicii numismatice bulgărești și semnatara unor articole privind tezaurele antice și bizantine, neobositul cercetător Iv. Iordanov cu remarcabilă activitate în domeniul numismaticii bizantine și bulgărești exprimată în numeroase studii, dar și lucrări monografice, fără a neglija sigilografia bizantină din secolele X-XI. De asemenea, amintim pe Al. Kuzev, cu activitate în domeniul circulației monedelor sârbești în zona Bulgariei și a Dobrogei, V. Pencev cu contribuții privind tezaure monetare bizantine și bulgărești din sudul Dobrogei, G. Atanasov cu descoperiri monetare bizantine, M. Dimitrov cu cercetări privind circulația monetară la Balcic, I. Yotov și V. Ivanov cu descoperiri monetare din sudul Dobrogei sau V. Parușev cu descoperiri monetare din zona Caliacra și din sudul Dobrogei în general. Adăugăm și studiile privind circulația monedei de bronz în sudul Dobrogei, în perioadă romană imperială, ale V. Grigorova și B. Gerov cu contribuții privind orizonturile de tezaure ca reflex al invaziilor și raidurilor în

secolele II-III d.Chr. Nu în ultimul rând subliniem importante materiale privind pe de o parte descoperirile de vârfuri de săgeți - semne monetare de pe coasta de vest și sud-vest a Pontului Euxin ale lui P. Balabanov și pe de altă parte valorosul aport privind cronologia emisiunilor histriene de argint din epocă autonomă datorat lui K. Dimitrov.

O contribuție importantă la numismatica Dobrogei o constituie cercetările polonezului A. Kunisz privind circulația monetară în Moesia și Tracia în secolele I-III d.Chr.

De un deosebit interes pentru cercetarea numismaticii grecești în Dobrogea s-a bucurat lucrarea de căpătâi, valabilă parțial și astăzi, elaborată de către doi numismați germani, B. Pick și K. Regling, *Die Antiken Münzen Nord-Griechenlands, Die Antiken münzen von Dacien und Moesien*, vol. I-II, apărută în anii 1898, respectiv 1910 la Berlin. De asemenea, completări la volumele citate au fost realizate de către L. Ruzicka. Școala britanică este prezentă prin câteva nume cum ar fi H. B. Wells, cu contribuții privind vârfurile de săgeți – semne monetare, J. G. F. Hind, cu lucrări privind iconografia și simbolistica monedelor de argint emise de Histria în epocă autonomă, studiile esențiale ale lui M. Price privind cronologia emisiunilor postume de tip Alexandru III și Lysimach bătute în atelierele vest-pontice dobrogene.

Adăugăm pe Fr. de Callataÿ, care s-a remarcat tot în domeniul cercetării cronologiei și a seriilor emisiunilor postume de tip Alexandru III și Lysimach bătute în atelierele vest-pontice dobrogene.

Școala ucraineană și rusă se individualizează printr-o serie de cercetători, dintre care enumerăm pe P. O. Karyskovskij, A. N. Zograf, V. A. Anohin, A. G. Zaginajlo, A. A. Nudelmann etc., care au studiat răspândirea monedelor autonome ale monetăriei Histriei în perioadă autonomă în spațiul nord-pontic.

Pentru numismatica bizantină menționăm contribuțiile importante privind sigilografia bizantină și circulația monedei bizantine, cu referiri importante la provincia transdunăreană, ale lui V. Laurent și D. M. Metcalf și de asemenea,

preocupările cercetătoarei C. Morrisson pentru studiul tezaurilor bizantine timpurii, printre care un loc important îl ocupă și cele descoperite în Dobrogea.

În încheierea acestei scurte prezentări considerăm necesar să subliniem câteva realizări importante ale numismaticii, care, în lipsa unor izvoare sau completându-le în mod fericit pe cele existente, au adus date noi privind unele perioade insuficient cunoscute. Este meritul numismaților în identificarea unor entități politice sau conducători locali despre care celelalte izvoare nu amintesc, cum este cazul „basileului Moskon”, a unei formațiuni politice geto-dacice în zona Măcin, sau a despotatelor de la Silistra și Isaccea. Acelorași numismați li se datorează identificarea unui atelier monetar local în epoca bizantină și medievală. În același timp, cercetările numismatice coroborate cu cele arheologice au stabilit cu certitudine continuitatea vieții social-economice în Dobrogea bizantină, după revolta lui Focas. Cercetările au stabilit, de asemenea, existența unor emisiuni ale Țării Românești pentru teritoriul transdunărean în epoca lui Mircea cel Bătrân.

Toate aceste realizări au reușit să întregască imaginea vieții social-economice și politice la Dunărea de Jos, completând știrile izvoarelor istorice, arheologice și cartografice.

INTRODUCTION

The Museum in Constanța, has recently reached 130 years (2009), because of historical vicissitudes (the two world wars) and administrative weakly state, achieved an adequate building of its own much more later. And for this reason, the very many monetary findings on the Dobrujan territory were given to the specialized institutions in the Capital – The Romanian Academy and the National Museum for Antiquities, today The Archaeological Institute „Vasile Pârvan” – , or to private collections. For these reasons there is no evidence of the numismatic cabinet, but beginning with the 50's.

In setting up the numismatic collections a very important role had a great number of hard-working and devoted scholars among we mention Al. Popeea (1956-1960), Gh. Poenaru Bordea (1961-1965), R. Ocheșeanu (1967-1977), Antoaneta Vertan (1977-1993). The collections include these days almost 80,000 items meaning hoards, single findings, ponds, seals (mostly trade ones) or more recent items as medals, bagdes, bank-notes etc. We specially undeline a series of hoards including thousands of items, for example the hoard from Mangalia 1960 (about 10,000 items), the hoard from Tomis 2003 (about 7,000 items), the hoard from Abrud (about 2,060 items), the hoard from Isaccea 1969 (about 700 items), the hoard from Cernavodă 1976 (about 2,400 items) etc. The site findings also represent an important section of the collections in Constanța, including coins found along the years at Adamclisi - Tropaeum Traiani, Capidava, Hârșova - Carsium, Păcuiul lui Soare, Constanța - Tomis, Târgușor - Ester etc. Not last, there are to be mentioned the names of some important private collections, now included in the inventories of NCNHAMC, either by donation (V. Canarache, dr. M. Alexandrescu), or by purchase (C. Băcăoanu, A.

Crăciun, I. Zamfir, V. Ionescu, Al. Zădărniceanu and I. Țințu).

*

The archaeological hoards and, of course, the coin hoards were settled by the state legislation even from the beginning, the laws tried to regulate the rights upon these findings. The bases of the modern legislation are to be found in the Roman legal regulations which initially gave all these findings to the state authorities. During Hadrian's, time the legislation gave half of the finding to the land owner and the other half to the person who found it, regulation taken as well by Justinian's code and maintained in the Romanian Middle Age and modern legislation.

To the half of the 19th century in the Romaninan Principalities there were taken the first measures to protect the archaeological patrimony by not allowing the non-authorized diggings, regulation maintained in all the modern Romanian legislation (I. Țabrea, CNA, 14, 1939, 115-116, p. 161-192; idem, *The archaeological thesauri and their preservation in Romania and in other countries*, București, 1940). As regarding the finding of archaeological thesauri and hoards, the legislative authority in the past and today made a provision about entrusting to the specialized institutions with a reward to the person who found the item representing 35-40% of the finding value (The Law 488/2006 to modify and complete the Law nr. 182/2000 regarding the national mobile patrimony protection, M. O. an 175, nr. 10, 08.01.2007, p. 2-8).

But unfortunately, the rigidity of the administrative-bureaucratic system, the lack of knowledge about patrimony law, its instability (four variants in seven years), the mentality of the finder, as well as the persons in charge, the lack of encouraging the finder to contact the specialists, do not allow the items and information spreading which would be favourable to the specialized research. On the other hand, many findings are „exported - see the situation of the hoard from Cumpăna so - called Mangalia Nord, probably including thousands of golden items or the case of the hoards from Orăștiei Mountains -, loosing both the financial value and mostly the

scientific one. There has been assumed in the European Union for a long time that the archaeological sites should be protected, and, in the same time, a cooperation between state and private is always favourable, efficient and, for the future, more than a stupid antagonism, restricting the opportunity of knowing of some scientific, which, otherwise, would be lost (C. Morrisson, *La Numismatique*, Paris, 1992, p. 96-98).

**

History, synthetizing data of some special sciences, as archaeology, epigraphy, record keeping, diplomatics, sigilography, numismatics etc., used their methods to form an image as real as possible of human society in different periods. The numismatic information, beside other categories of sources, offers valuable data to history, confirm or invalidate working hypotheses for fundamental aspects, explains economical and social relationships among different populations and regions, reasons of money circulation perturbancies, of hoarding and monetary reforms.

In a larger framework of the specialized papers regarding numismatics in Romania, successive generations of scholars dedicated sometimes their entire career to the study of this science aspects on the Dobrujan territory. Among the numismatists whose names are connected with the province between the Danube and the Black Sea, we mention, first M. C. Sutzu – the first president of RNS – with important contributions regarding the ponds and coins issued by the Western-Pontic cities and the issues of the Scythian kings-first who attracted the attention upon the Dobrujan archaeological richness. Contemporary with him, Gr. Tocilescu, was also interested in the issues of the Western Pontic cities. There is to be added to them the remarkable C. Moisil, practically the founder of the Romanian numismatic school, follower of M. C. Sutzu at the presidency of RNS, editor-in-chief of the specialized publications BSNR, CNA. We own him an important number of studies and articles regarding the monetary activity of the Greek cities on our coast, assignation to the posthumous issues of Alexander the Great and Lysimachus. He studied with the

same attention some Roman and medieval Age Romanian hoards. C. Moisil is also the initiator of the numismatic chronicle of Romania even from 1913 in BSNR.

During the interwar period, numismatics was present in the cultural and scientific development of the time. A great number of intellectuals, devoted collectors tried their forces in the specialized fields of activity. We mention dr. G. Severeanu, with studies dedicated to Histrian and Callatian issues as well as to the local posthumous issues of Alexander III and Lysimachus, Al. Saint-Georges, interested by the Scythian issues, P. Papahagi, a very devoted collector, with contributions in Byzantine and Roman sigilography in Silistra region. Not last we mention R. Netzhammer interested in the Histrian and Tomitan coins, W. Knechtel with papers about the numismatics of the Greek cities in Moesia and the Scythian kings. Between the interwar period generation and that one after the World War II, there are well-known names of Romanian numismatics. We mention E. Condurachi - the third president of RNS - with papers covering very different periods, from the autonomous coins issued by the Western Pontic cities to the Byzantine epoch, O. Iliescu - in charge with the Numismatic Office of RAL, after C. Moisil - a complete scholar, with contributions in the field, from ancient times to the Middle Ages. His name is connected, mostly with the first analysis of the local medieval coins, of the hiperpers circulation in the 11-14th century, of the monograph of the medieval monetary findings from Păcuiul lui Soare. Another important representative of the Romanian numismatic school is B. Mitrea - founder of the numismatic chronicle in the magazines *Dacia* și *SCIVA* -, with a rich activity mostly the Histrian Western Pontic coins and their spreading in the autochthonous area, as well as the Roman and Byzantine coins, to which there is to be added the numismatic monograph of Păcuiul lui Soare fortress during the Byzantine epoch. Among these personalities there are also to be mentioned I. Barnea who dedicated a great part of his scientific activity to study the seals and the Byzantine coins found in Dobruja, V. Canarache - the first director of The Museum of Archaeology in Constanța - with studies and research

upon the numismatics at Histria, Dionysopolis and the Scythian kings.

Another generation of scholars is represented with brilliance by C. Preda, P. Diaconu, Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, C. Știrbu, G. Simion, H. Nubar, El. Isăcescu, Al. Popeea etc.

Constantin Preda – the president of RNS untill 2008 in charge with the numismatic office of RAL is an assiduous scholar of the Histrian monetary issues and their cronology, the circulation of the Greek and Macedonian coin in Dobruja, author of the numismatic monograph of Histria, and, more recently, of a synthesis of the pre-Roman monetary circulation, where the province between the Danube and the Black Sea has an important role. P. Diaconu has contributions concerning, mostly the monetary findings from Păcuiul lui Soare and the Byzantine seals, as well as the coins issued by Silistra kingdom in the 14th century. Gh. Poenaru Bordea studies mostly the posthumous issues of Alexander the Great and Lysimachus in the Western Pontic cities, but with a complex activity covering a large period, from the arrow heads – monetary symbols until the circulation of the Byzantine coins from the beginning of the 2nd millenium. Author of a numismatic monograph for Roman-Byantine Histria, researcher of the monetary findings from Capidava, he is also the author of a bibliography for the Greek numismatics. R. Ocheșeanu, the initiator of the Dobrujan numismatic chronicle in 1972, is the author of more than 100 different studies from the Histrian coins „with wheel” to the hoards and single findings of Greek, Roman and Byzantine coins. The greatest part of his activity is connected with Dobruja, among his achievements there is to be mentioned his consistent Phd thesis analysing the circulation of the Roman coin between 270 – 498, but, unfortunately, published fragmentary. Știrbu has studies regarding the medieval Romanian and Byzantine coins in Dobruja. G. Simion, the former director of the research institute in Tulcea studied the Roman and medieval findings, mostly hoards. Al. Popeea studied carefully the Roman and Byantine monetary findings. El. Isăcescu wrote and published about the medieval hoards from Păcuiul lui Soare, and H. Nubar

investigated with fervour the Roman and Byzantine monetary findings from Histria.

The list should be completed with the name of E. Oberländer-Târnoveanu with numerous studies regarding the medieval and Byzantine coinage in Dobruja, he established the cronology of the medieval issues of a new type of Gethian - Dacian coin issued in Dobruja. The realities of the numismatics of the province between the Danube and the Black Sea were reflected also by de A. Vertan, collaborator of the numismatic chronicle in *Pontica*, author of some articles about some Roman hoards and a monograph about the Roman coin circulation in the 1st-3rd century, Cr. Opaîţ, with contributions about the monetary findings in Tulcea county, Gh. Mănucu Adameşteanu, with studies on the circulation of the Byzantine and medieval Age coins, author of a volume regarding the monetary circulation in the 9-12th century, N. Conovici, writing about the economical connections between Histria and the autochthonous population, Gh. Papuc, co-author of some numismatic chronicles and articles about the Republican and Romanian coins, as well as G. Custurea, with studies about the circulation of the Byzantine coins in the 9-11th century and some medieval hoards.

Finally, but not last, there can be mentioned the constant activity of some young researchers. A. Popescu remarked himself by the study of the Greek coins issued by Histria, Tomis and Callatis, by the research of the Roman and Roman-Byzantine coins circulation in Dobruja (mostly at Isaccea - Noviodunum), as well as in other territories. G. Talmaţchi remarked himself by very numerous studies regarding the Greek Western Pontic Dobrujan mints during the autonomous period, these issues circulation, the study of the monetary symbols, examining also the the Greek coins (others than the Western Pontic ones), Gethian-Dacian ones, Macedonian, Scythian, Republican and Roman imperial ones (single and hoards) found in Dobruja, coauthor at the numismatic chronicle in *Pontica*. M. Iacob gave a special attention to the study of the coins issued in the mints of the three Dobrujan colonies during the Roman period, to the research from the monetary point of view of the ancient centre

of Slava Rusă - Ibida ș.a.

Along the time, a series of scholars have had indirect contributions on the coinage aspects in Dobruja. This way, we mention A. Aricescu, Fl. Preda, M. Mănucu-Adameșteanu, C. Scorpan, giving attention to the monetary symbols in the area, V. H. Baumann, Gh. Ștefan studying the Byzantine coins, or the devoted collectors Ir. Dimian, I. Mititelu and I. Donoiu, with papers regarding the Byzantine coins circulation or information regarding the Histrian mint.

The Romanian numismatic school activity can be included in a series of ample activities of some scholars practically from the whole world. It is enough to mention some of the countries: Belgium, France, Germany, Great Britain, Ukraine, Rusia, Bulgaria and Poland.

Beside the Romanian scholars, we should mention a series of specialists from Bulgaria, for example N. Mușmov, author of the first numismatic chronicles in Bulgaria and of some studies regarding ancient and Bulgarian hoards, T. Gerasimov who wrote most three decades the numismatic chronicle in Bulgaria, author of some studies regarding the Histrian, Roman coins and the issues of Dobrotich. There are to be added to them J. Jurukova, who continued the Bulgarian numismatic chronicle and who signed articles regarding the ancient and Byzantine hoards, the active scholar Iv. Iordanov, with a remarkable activity about the Byzantine and Bulgarian numismatic published in numerous studies, as well as monograph works, not neglecting the Byzantine sigilography in the 10-11th century. We mention also Al. Kuzev, with activity in the field of the circulation of the Serbian coins in Bulgaria and Dobruja, V. Pencev with contributions regarding Byzantine and Bulgarian hoards in the South of Dobruja, G. Atanasov with Byzantine monetary findings, M. Dimitrov with researches regarding the monetary circulation at Balçic, I. Yotov and V. Ivanov with monetary findings in the South of Dobruja or V. Parușev with monetary findings in Caliacra area and, generally, in the South of Dobruja. We add the studies regarding the bronze coin circulation in the South of Dobruja, during the Roman

imperial period of V. Grigorova and B. Gerov with contributions regarding the hoards horizons as a consequence of the invasions and attacks in the 2nd-3rd century A. D. Not last, we underline the important materials about – on one hand the findings of arrow heads-monetary symbols on the Western and South-Western coast of Pontus Euxinus of P. Balabanov - and on the other hand the valuable contribution regarding the cronology of the silver Histrian issues during the autonomous period due to K. Dimitrov.

An important contribution to the numismatics in Dobruja is brought by the researches done by the Polish A. Kunisz about the monetary circulation in Moesia and Thracia in the 1st-3rd century A.D.

Very important for the Greek numismatics research in Dobruja was the main paper, valid, partially today, written by two German numismatists B. Pick and K. Regling, *Die Antiken Münzen Nord-Griechelands, Die Antiken münzen von Dacien und Moesien*, vol. I-II, published in 1898, and 1910 in Berlin. As well as supplements to the above mentioned works done by Ruzicka. The British school is present by some names as H. B. Wells, with contributions regarding the arrow heads-monetary symbols, J. G. F. Hind, with papers regarding the iconography and the symbols of the silver coins issued by Histria during the autonomous period, the essential studies of M. Price regarding the cronology of the posthumous issues of Alexander III and Lysimachus type issued made in the Dobrujan Western-Pontic mints.

We add Fr. de Callatay, who remarked himself as well in the field of cronology and the series of the posthumous Alexander III and Lysimach type issues made in Dobrujan Western- Pontic mints.

The Ukrainean and Russina schools are to be individualized by a series of scholars, among we mention P. O. Karyskovskij, A. N. Zograf, V. A. Anohin, A. G. Zaginajlo, A. A. Nudelmann etc., who studied the spreading of the autonomous coins issued by Histria mint in the autonomous period in the Northen-Pontic area.

For the Byzantine numismatics, we mention the important contributions

regarding the Byzantine sigilography and the Byzantine coin circulation, with important references to the province between the Danube and the Black Sea of V. Laurent and D. M. Metcalf, as well as the papers of the scholar C. Morrisson for the study of the early Byzantine hoards, among which an important place is given to those found in Dobruja.

Finishing this short presentation, we consider necessary to underline some important numismatic achievements, which, when lacking sources, complete in a good manner the existing ones, by bringing new data about not well-known periods. It is numismatists' merit to identify some political entities or local rulers about whom the other sources don't mention, as it is the case of the „basileus Moskon“, the case of a Gethian-Dacian political structure in Măcin area, or the kingdoms from Silistra and Isaccea. The same numismatists identified a mint in the Byzantine and medieval period. In the same time, the numismatic researches associated with the archaeological ones established for sure the continuity of the social and economical life in Byzantine Dobruja, after Focas' revolt. The researches have also established the existence of some Wallachian issues for the territory beyond the Danube during Mircea the Older's period.

All these achievements have succeeded to complete the image of the social, economical and political life at the Lower Danube, completing the information brought by the historical, archaeological and cartographical sources.

COMENTARIU NUMISMATIC

Înainte de a intra în analiza propriu-zisă a tezaurelor monetare, sunt necesare câteva precizări privind descoperirile monetare în general. După cum se știe, în studiul circulației monetare sunt folosite atât descoperirile izolate, cât și depozitele și tezaurele monetare.

Tezaurele aduc informații despre puterea de acumulare a valorilor, marile averi într-un anumit moment, direcția fluxului schimburilor, canalele de penetrație, evenimentele politico-militare desfășurate pe o anumită arie. Raidurile, invaziile, războaiele duc la formarea orizonturilor de tezaure, care confirmă și completează alte izvoare privind acțiunile armate, oferind informații mult mai circumstanțiate asupra unor fapte istorice. Când lipsesc alte știri, orizonturile de tezaure aduc date noi pentru înregistrarea unor tulburări locale (de exemplu pentru Dobrogea anul 80, anul 210, anul +/- 1620). Totodată aceste orizonturi ajută la evaluarea impactului invaziilor, expediții războinice, etc., asupra unui anumit teritoriu. Mărimea și valoarea intrinsecă a tezaurelor arată doar puterea de acumulare a proprietarului lor fără însă să reflecte intensitatea circulației monetare. În studiul acesteia se au în vedere și orizonturile de tezaure legate de evenimentele politico-militare din zonă, orașele garnizoană cu specificul lor - emisiuni mai proaspete intrate în circulația generală -. În stabilirea etapelor de circulație monetară cercetătorii iau în considerație reformele monetare și descoperirile izolate. Repartiția tezaurelor și descoperirilor izolate atestă canalele de pătrundere monetară și monetizarea economiei. De asemenea, statistica pe monedări arată direcția (orientarea) schimburilor cu diferite regiuni ale lumii. Totuși, insecuritatea nu trebuie absolutizată drept cauză a îngropării tezaurelor monetare.

Asupra acestor probleme discuțiile între specialiști rămân deschise¹.

Pentru Evul Mediu, mai ales, apar și determinări politice ale circulației monetare, în ideea de dominație a monedei statului mai influent militar și politic în sfera căruia se găsește zona – cum este cazul circulației mangârilor otomani și al monedelor cu un curs forțat -.

În analiza tezaurelor și depozitelor monetare nu trebuie neglijată legea lui Gresham, care postulează că moneda de proastă calitate alungă de pe piață moneda de bună calitate, ilustrată în tezaure, mai ales în cele de acumulare, în care este selectată numai moneda valoroasă. În schimb, în depozitele funerare se găsește monedă depreciată și chiar relictă. Compoziția unui tezaur, din punct de vedere al monetărilor, într-un anumit interval de timp, reflectă ritmul producției monetare, mai ales când pe monede este marcat anul emisiunii².

Sintagma de tezaur monetar este un termen generic putând desemna fie două piese, fie mii sau zeci de mii de monede. Ele sunt ascunse/îngropate - cu excepția celor funerare și votive desigur – în locuri aleatorii. Tezaurul poate fi desemnat ca o acumulare de valori materiale sau abstracte³. În evaluările privind tezaurele trebuie să se țină seama de metal, titlu, greutate, număr de piese, etc., toate însă examinate într-un context temporal și spațial dat⁴.

Încă de la începutul studiului numismaticii cercetătorii s-au preocupat de scopul ascunderii acestor comori⁵ și au încercat o clasificare a lor după diverse criterii.

Modalitatea, devenită clasică, de selectare a tezaurelor propusă de

¹ V. Ivanisević în vol. C. Morisson, C. Popović, V. Ivanisević, *Les Trésor monétaires byzantins des Balkans et d'Asie Mineure (491-713)*, în vol. *Réalités Byzantines*, 13, Paris, 2006, p. 75-76.

² Exemplul cel mai concludent îl constituie tezaurul de la casa Lohe în Stockholm, cf. Ph. Grierson, *Monnaies et monnayage. Introduction en numismatique*, Paris, 1976, p. 166-168; C. Morisson, *La Numismatique*, Paris, 1992, p. 103.

³ V. Mihăilescu Bîrliba, *SCIVA*, 44, 1993, 1, p. 53.

⁴ *Ibidem*, p. 54.

⁵ Luschin von Ebengreuth, *Allgemeine Münzkunde u Geldgeschichte ed. II*, p. 128 și urm., apud C. Moisil, *CNA*, 16, 1942, 121-122, p. 69.

Ph. Grierson și C. Morrisson⁶, poate fi rafinată ținându-se seama de mentalitățile epocii, credințele populației, propaganda oficială, etc. conform propunerilor făcute de T. Hackens⁷ și mai nou de V. Mihăilescu-Bîrliba⁸.

În esență este vorba de o clasificare a tezaurelor corespunzător circumstanțelor abandonării/depunerilor lor și a modului de formare.

Conform Ph. Grierson și C. Morrisson (cu mici diferențe), după proveniență, tezaurele se împart în următoarele categorii:

- tezaure pierdute (sau de circulație - n.a.) – sume mici, aproximativ valoarea unei pungi. Compoziția lor reflectă situația de pe piața monetară.
- tezaure de urgență – sub presiunea unei catastrofe iminente se ascund sume de bani, bijuterii și alte obiecte din metal prețios. Și aceste tezaure reflectă circulația monetară la momentul ascunderii lor. Ele alcătuiesc orizonturi de tezaure care arată drumul unor armate, raiduri sau invazii.
- tezaurele de economisire – diferă de celelalte pentru că ele conțin monede selectate, fie de valoare mare, fie cu aliaj de calitate și în acest fel se pot întinde pe perioade lungi de timp. Confirmă legea lui Gresham.
- tezaurele depuse voluntar - cuprind categoria tezaurelor funerare sau a depunerilor votive (la temelia construcțiilor sau fântâni, temple etc.). Monedele componente sunt, în general, piese ce nu mai sunt acceptate pe piața locală din varii motive, căpătând un alt rol, de ofrande votive. Uneori ele sunt uzitate chiar ca bijuterii sau alte accesorii – amulete⁹.

T. Hackens și V. Mihăilescu-Bîrliba atrag atenția că această clasificare poate suferi nuanțări, în funcție de ideea inițială a proprietarului său de a-l constitui (scopul constituirii lotului). Este greu de interpretat de multe ori și scopul pentru care urmau să servească aceste sume: răscumpărare de prizonieri, tributuri către barbari, casierie

⁶ Ph. Grierson, *op. cit.*, p. 170-178; C. Morrisson, *op. cit.*, p. 102.

⁷ T. Hackens, *Annales de l'est*, p. 220-222.

⁸ V. Mihăilescu Bîrliba, *op. cit.*, p. 53-58; idem, Dobrudja, 12, 1995, p. 313-318.

⁹ G. Talmațchi, *Monedele de tip macedonean în Dobrogea*, Sfântu Gheorghe, 2006, p. 72.

militară, a unei instituții civile sau religioase¹⁰. Cercetătorul român insistă pe interpretarea tezaurelor astfel¹¹ :

- I. tezaure depuse cu intenție:
 - a) cu caracter religios (funerare, locuri sacre, temple, sanctuare).
 - b) acumulări depuse la instituții financiare, administrative sau militare.
 - c) proprietarul își depune într-un loc selectat valorile deținute.

Ultimele două categorii se referă la sfera activităților economice din momentul respectiv.

- II. tezaure cu destinație neprecizată a căror prezență o datorăm unor evenimente de natură catastrofică naturală sau activității umane. În acest caz este greu să se cunoască destinația pe care proprietarul avea intenția să o dea acumulării.

În analiza depozitelor monetare un criteriu important poate fi proveniența acumulării. Astfel sunt total diferite tezaurele acumulate în mediul rural și urban, și total deosebite, de cele din mediul militar. În mediul rural circulația monetară este mai lentă și restrânsă, iar penetrația de monedă nouă are o viteză mică. În mediul urban circulația monetară este puternică, cu o viteză mare a schimbului de valori (marfă-bani), iar penetrația monedei noi este rapidă datorită plăților de salarii, stipendii, etc. venite de la centrul politic. În mediul militar circulația este destul de redusă, în schimb penetrația monedei noi este foarte rapidă datorită achitării soldelor. De asemenea, există o diferență între aceste medii în privința valorii acumulărilor.

Cu toate aceste clasificări, ele rămân doar teoretice pentru că, cu excepția tezaurelor funerare, celelalte pot trece, datorită împrejurărilor momentului ascunderii, dintr-o categorie în alta (de exemplu o acumulare de economisire poate deveni tezaur de urgență la fel ca și o depunere votivă). Pe lângă tezaurele îngropate cu intenție, în locuri aleatorii, menționăm că există și tezaurele din siturile arheologice, care pot proveni, de cele mai multe ori, din evenimente catastrofice – incendii, cutremure,

¹⁰ T. Hackens, *op. cit.*, p. 221-222.

¹¹ V. Mihăilescu Bîrliba, SCIVA, 44, 1993, 1, p. 55.

inundații -, sau acțiuni umane – raiduri, incursiuni, asedii -. În general, aceste tezaure reflectă circulația monetară la momentul respectiv.

Cu aceste precizări generale considerăm că putem trece la o scurtă analiză a circulației monetare din Dobrogea în lumina tezaurelor și depozitelor monetare.

Nu vom face și o prezentare generală a contextului politico-militar și socio-economic, ci ne vom limita să amintim pe scurt unele evenimente ce au putut avea un impact major asupra zonei, determinând apariția unor orizonturi de tezaure.

Pentru aprofundarea aspectelor istorice rămân valabile volumele de istorie a Dobrogei¹², alături de numeroase monografii privind provincia danubiano-pontică¹³.

Consecință a specificului și complexității circulației monetare din provincia dobrogeană apare posibilitatea stabilirii în mod convențional a mai multor mari etape

¹² DID I; DID II; DID III; *Istoriya na Dobrudja*, I., Sofia, 1984; I. V. Bojilov, V. Ghiuzelev, *Istoriya na Dobrudja*, II., *Srednovekovie*, Veliko Tîrnovo, 2004.

¹³ N. Iorga, *Veneția și Marea Neagră I. Dobrotici*, București, 1914; Gh. Brătianu, *Vicina et Cetatea Albă*, Bucurest, 1935; N. Bănescu, *Bizanțul și romanitatea de la Dunărea de Jos*, București, 1938; idem, *Les duchés byzantines de Paristrion et de Bulgarie*, Bucurest, 1946; C. C. Giurăscu, *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, Constanța 1966; P. Diaconu, *Les Petchénègues au Bas-Danube*, București, 1970; idem, *Les Coumans au Bas-Danube aux XIe et XIIIe siècles*, București, 1978; A. Suceveanu, *Viața economică în Dobrogea Romană (secolele I-III e. n.)*, București, 1977; A. Rădulescu, I. Bitoleanu, *Istoria românilor dintre Dunăre și Mare. Dobrogea*, București, 1979; T. Mateescu, *Permanența și continuitatea românilor în Dobrogea*, București, 1979; M. Balard, *Gênes et Outre-Mer*, II, *Actes de Kilia du notaire Antonio di Ponzò 1360*, Paris-New York, 1980; T. Gemil, *Relațiile Țărilor Române cu Poarta otomană în documente turcești*, București, 1984; *Dobrudza. Études ethno-culturelles*, Sofia, 1987; M. Zahariade, *Moesia Secunda, Scythia și Notitia Dignitatum*, București, 1988; Gh. Brătianu, *Marea Neagră de la origini până la cucerirea otomană*, Iași, 1989; A. Suceveanu, Al. Barnea, *La Dobroudja Romaine*, Bucurest, 1991; T. Gemil, *Români și otomanii în secolele XIV-XVI*, București, 1991; M. Sâmpetru, *Orașe și cetăți romane târzii la Dunărea de Jos*, București, 1994; A. Suceveanu, *Fântânele. Contribuții la studiul vieții rurale în Dobrogea Romană*, București, 1998; C. C. Petolescu, *Dacia și Imperiul Roman*, București, 2000; V. Lungu, *Creștinismul în Scythia-Minor în contextul vest-pontic*, Sibiu-Constanța, 2000; *Istoria românilor*, I., *Moștenirea timpurilor îndepărtate*, Bucuresști, 2001; *Istoria romanilor*, II. *Daco-romani, romanici, alogeni*, București, 2001; *Istoria Românilor*, III. *Genezele românești*, București, 2001; L. Buzoianu, *Civilizația greacă în zona vest-pontică și impactul ei asupra lumii autohtone (sec. VII-IV a. Chr.)*, Constanța, 2001; M. Bărbulescu, *Viața rurală în Dobrogea romană (sec. I-III p. Chr.)*, Constanța, 2001; Gh. Mănucu Adameșteanu, *Istoria Dobrogei în perioada 969-1204. Contribuții arheologice și numismatice*, București, 2001; A. Suceveanu, M. Zahariade, F. Topoleanu, Gh. Poenaru Bordea, *Halmyris I. Monografie arheologică*, Cluj Napoca, 2003; M. Zahariade, *Scythia Minor, A history of a Later Roman Province*, Amsterdam, 2006; ș.a.

ale acestui proces, detaliate în cursul expunerii.

*

Tema privind producerea, semnificația și rolul jucat de semnele monetare-vârfuri de săgeți pe coasta vestică a Pontului Euxin a atras atenția a numeroși specialiști români și străini. Sunt de enumerat o multitudine de materiale dedicate acestei problematici, remarcându-se contribuțiile lui G. Severeanu¹⁴, Fl. Preda¹⁵, A. Aricescu¹⁶, C. Scorpan¹⁷, C. Preda¹⁸, Gh. Poenaru Bordea¹⁹, M. Mănucu Adameșteanu²⁰, V. Mihăilescu-Bîrliba²¹, E. Oberländer-Târnoveanu²², Al. Avram²³ și G. Talmațchi²⁴, respectiv din Bulgaria T. Gerasimov²⁵, B. Dimitrov²⁶ și P. Balabanov²⁷.

Pe fondul transformării cetății Histria în centru de producție, aproximativ la mijlocul secolului VI î.Chr., apare pe piață un etalon care poate măsura o marfă, elimină trocul, poate ușura în mod cert schimbul comercial. Pentru Histria acest mijloc l-a reprezentat vârful de săgeată, fie adaptat din cele de luptă, fie turnat în mod special în tipare. El nu este produs doar de Histria, ci se pare că această activitate este comună unui număr mai mare de colonii milesiene de pe coasta de vest a Pontului Euxin. În privința distribuției descoperirilor, ele apar izolat și în tezaure mai ales în teritoriile rurale și în ariile de influență ale coloniilor, așa cum a remarcat pentru prima dată Fl. Preda. În total au fost cartate un număr de 10 tezaure, cu sau

¹⁴ G. Severeanu, BSNR, 21, 57-58, 1926, p. 1-6.

¹⁵ Fl. Preda, AUB, 16, 1961, p. 7-17.

¹⁶ A. Aricescu, SCN, 6, 1975, p. 17-24.

¹⁷ C. Scorpan, SCN, 7, 1980, p. 25-34.

¹⁸ C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998; idem, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, 2003, p. 19-25.

¹⁹ Gh. Poenaru Bordea, E. Oberländer-Târnoveanu, în vol. *ACIT*, 2, 1980, p. 141-150.

²⁰ M. Mănucu Adameșteanu, SCN, 8, 1984, p. 17-24.

²¹ V. Mihăilescu-Bîrliba, *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î. e. n. Economie și monedă*, Iași, 1990.

²² E. Oberländer-Târnoveanu, *Pontica*, 11, 1978, p. 59-87.

²³ Al. Avram, *Symposia Thracologica*, 7, Tulcea, 1989, p. 70-93.

²⁴ G. Talmațchi, AUDC, 4, 2001, p. 120-145; idem, AUDC, 5, 2003, p. 32-40; idem, *Istros*, 11, 2004, p. 69-81; idem, *Pontica*, 35-36, 2002-2003, p. 357-394.

²⁵ T. Gerasimov, *Arheologija-Sofia*, 1, 1959, p. 85-87.

²⁶ B. Dimitrov, *Arheologija-Sofia*, 2, 1975, p. 43-48.

²⁷ P. Balabanov, *Thracia Pontica*, 1, 1979, p. 40-56.

fără vase de păstrare. Ele au fost identificate în așezări ale populației locale, în situri greco-indigene din *chora*, cât și în polisurile de pe coastă. Trebuie semnalată prezența acestor semne monetare și în necropole, unde par să aibă rol de „obol al lui Caron”, după cum apare, de altfel, la Olbia. În primele două cazuri (așezări ale populației locale și situri greco-indigene), piesele apar în special strânse în tezaure de sute de unități și mai puțin în descoperiri izolate. În orașele grecești au fost identificate mai mult în descoperiri izolate și mai puțin constituite în tezaure. Tomisul este, până în acest moment, singura colonie milesiană unde s-a descoperit un tezaur de vârfuri de săgeți.

Activitatea monetară a celor trei colonii vest-pontice Histria, Callatis și Tomis în epocă autonomă s-a bucurat de-a lungul timpului de o deosebită atenție în rândul specialiștilor români și străini. Este suficient să amintim contribuțiile lui B. Pick și K. Regling²⁸, L. Ruzicka²⁹, W. Knechtel³⁰, R. Netzhammer³¹, G. Severeanu³², M. C. Sutzu³³, C. Moisil³⁴, T. Gerasimov³⁵, O. Iliescu³⁶,

²⁸ B. Pick, K. Regling, *Die Antiken Münzen Nord-Griechelands, Die antiken Münzen von Dacien und Moesien, vol. I-II*, Berlin, 1898, 1910.

²⁹ L. Ruzicka, *Zeitschrift für Numismatik*, Berlin, 1913, p. 4-14; idem, *Numismatische Zeitschrift*, Wien, 1917, p. 103-110; idem, *CNA*, 4, 1923, 1, p. 2-4; idem, *Vjesnik Hrvatskoga Arheološkoga Društva*, 15, 1928, Zagreb, p. 225-248.

³⁰ W. Knechtel, *BSNR*, 1, 3-4, 1904, p. 10-14; idem, *BSNR*, 5, 1908, 9, p. 30-39; idem, *BSNR*, 9, 1912, 18, p. 17-41; idem, *BSNR*, 12, 1915, 23, p. 1-12; idem, *BSNR*, 14, 1917, 28, p. 60-71.

³¹ R. Netzhammer, *Revista Catolică*, 1, 1912, 3, p. 355-360; idem, *Revista Catolică*, 1, 1912, p. 487-503; idem, *BSNR*, 10, 1913, 20, p. 29-36; idem, *Revista Catolică*, 2, 1913, 2, p. 164-168; idem, *Revista Catolică*, 1, 1918, p. 487-503; idem, *BSNR*, 22, 1927, 61-64, p. 16-19; idem, *BSNR*, 27-28, 1933-1934, 81-82, p. 122-127.

³² G. Severeanu, *BSNR*, 15, 1920, 33-34, p. 20-27.

³³ M. C. Sutzu, *BSNR*, 4, 1907, 13, p. 3-8; idem, *AARMSI*, 35, 1913, p. 362-385.

³⁴ C. Moisil, *Convorbiri Literare*, 1915, p. 293-306; idem, *Arhiva Dobrogei*, I, 1916, p. 112-153; idem, *BSNR*, 26, 1921, 40, p. 108-112; idem, *BSNR*, 21, 1926, 57-58, p. 28-29; idem, în vol. *Dobrogea, cincizeci de ani de viață românească*, București, 1928, p. 145-175.

³⁵ T. Gerasimov, *SCN*, 5, 1971, p. 17-19; idem, *Numizmatika*, 6, 1972, 2, p. 31-33; idem, *SCN*, 6, 1975, p. 25-26.

³⁶ O. Iliescu, *Viața economică*, București, V. 180, 27. I. 1967, p. 11; idem, *StCl*, 12, 1970, p. 49-51; idem, în vol. *Actes du 8-ème Congrès International de Numismatique, New York-Washington, septembre 1973*, Paris-Bâle, 1976, p. 85-98; idem, *QTNAC*, 14, 1985, p. 149-158; idem, în vol. *130 years since the establishment of the modern Romanian monetary system*, București, 1997,

V. Canarache³⁷, B. Mitrea³⁸, A. G. Zaginajlo și A. A. Nudelmann³⁹, R. Ocheșeanu⁴⁰, Gh. Poenaru Bordea⁴¹, V. Mihăilescu Bîrliba⁴², E. Oberländer-Târnoveanu⁴³, G. Buzdugan și I. Mititelu⁴⁴, S. Teodor⁴⁵, N. Conovici⁴⁶, etc. De curând remarcăm și contribuțiile lui K. Dimitrov⁴⁷, C. Preda⁴⁸, G. Talmațchi⁴⁹,

p. 43-54; idem, în vol. *Istro-Pontica*, p. 379-386.

³⁷ V. Canarache, CNA, 15, 1940, 117-118, p. 230-232; idem, SRIR, 1, 1954, p. 181-193; idem, Pontice, 1, 1968, p. 107-192.

³⁸ B. Mitrea, StCl, 3, 1961, p. 83-88; idem, StCl, 7, 1965, p. 143-167; idem, Pontica, 15, 1982, p. 89-97; idem, Symposia Thracologica, Al VI-lea Simpozion Național de Tracologie dedicat Marii Unirii, 1983, p. 43-45; idem, QTNAC, 12, 1983, p. 119-133; idem, Thraco-Dacica, 5, 1984, 1-2, p. 111-122; idem, Thraco-Dacica, 6, 1985, 1-2, p. 50-58.

³⁹ A. G. Zaginajlo, A. A. Nudelmann, Materiali iz Arheologi Pivničnogo Pričornomor'ja, Odessa, 1971, p. 122-137.

⁴⁰ R. Ocheșeanu, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, 45-48.

⁴¹ Gh. Poenaru Bordea, SCN, 4, 1968, p. 103-125; idem, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 17-41; idem, în *130 years since the establishment of the modern Romanian monetary system*, București, 1997, p. 56-75; idem, în *Simpozion Chișinău 2000*, p. 9-33; V. Lungu, Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Civilisation grecque et cultures antiques périphériques. Hommages à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire*, édités par A. Avram et M. Babeș, Bucarest, 2000, p. 282-300; Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Presenza e funzioni della moneta nelle choraie delle colonie greche dall'Iberia al Mar Nero*, Atti del XII Convegno organizzato dall'Università „Frederico II” e dal Centro Internazionale di Studi Numismatici, Napoli, 16-17 giugno 2000, Roma, 2004, p. 27-70.

⁴² V. Mihăilescu-Bîrliba, *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î. e. n. Economie și monedă*, Iași, 1990.

⁴³ E. Oberländer-Târnoveanu, Pontica, 11, 1978, p. 59-87.

⁴⁴ G. Buzdugan, I. Mititelu, SCN, 3, 1960, p. 385-404.

⁴⁵ S. Teodor, M. Nicu, S. Țau, Thraco-Dacica, 8, 1987, 1-2, p. 133-138.

⁴⁶ N. Conovici, SCIVA, 30, 1979, 1, p. 87-93; idem, Al. Avram, în vol. *Sur les traces des Argonautes, Actes du 6e Symposium de Vani (Colchide), 22-29 septembre 1990*, publiés sous la direction de O. Lordkipanidzé et P. Lévêque, Paris, 1996, p. 253-258.

⁴⁷ K. Dimitrov, în vol. *Stephanos nomismatikos, Schöner-Geiss zum 65. Geburtstag*, Berlin 1998, p. 215-219.

⁴⁸ C. Preda, SCN, 2, 1958, p. 111-122; idem, SCN, 3, 1960, p. 21-38; idem, Dacia, N.S., 10, 1966, p. 221-235; idem, SCN, 4, 1968, p. 441-442; idem, *Moneda antică în România*, București, 1969; C. Preda, H. Nubar, *Histria III. Descoperiri monetare 1914-1970*, București, 1973; C. Preda, Dacia, N.S., 19, 1975, p. 77-85; idem, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998; idem, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 19-25; idem, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 335-345.

⁴⁹ G. Talmațchi, Istros, 10, 2000, p. 191-212; idem, AnDob, 6, 1, 2000, p. 9-36; idem, CercetIst, 18-20, 1999-2001, p. 139-147; idem, AUDC, 4, 2001, p. 120-145; idem, CN, 8, 2002, p. 17-27; idem, Peuce, 1 (14), 2003, p. 267-282; idem, ArhMold, 23-24, 2000-2001, p. 183-197; idem, Pontica, 35-36, 2002-2003, p. 395-408; idem, Pontica, 35-36, 2002-2003, p. 357-394; idem, Pontica, 35-36, 2002-2003, p. 395-408; idem, CN, 9-11, 2003-2005, p. 9-11; idem, CN, 9-11, 2003-2005, p. 13-17; idem, în vol. *Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani*, Brăila-Călărași, 2004, p. 175-182; idem, în vol. *Relații interetnice în spațiul românesc, II. Populații și grupuri etnice (sec. II î. Hr. – V d. Hr.)*,

E. Petac⁵⁰, W. Stancomb⁵¹, I. E. Batchvarov⁵², C. M. Petolescu⁵³, A. Popescu⁵⁴, S. Grămăticu⁵⁵ etc.

Deja odată cu sfârșitul secolului al VI-lea î.Chr., și mai ales în secolele V-IV î.Chr., Histria devine cel mai important furnizor de mărfuri pentru geții din Muntenia și Moldova. Prin aceasta activitate, ea ajunge să exercite și o influență de natură economică pe întreaga coastă de nord-vest a Pontului Euxin. Este perioada cea mai înfloritoare din punct de vedere economic pentru cetate, ea devenind principalul centru economic pentru lumea grecească vest-pontică. Nu întâmplător, încă din secolul al V-lea î.Chr., ea începe să emită monedă de bronz (mai întâi turnată și apoi bătută) și de argint (didrahme și subdiviziuni ale acestora). În secolul al IV-lea î.Chr. polisul milesian domină comerțul pe arii extinse din nordul și sudul Dunării, se emite cea mai mare serie de monede de argint (din punct de vedere cantitativ), considerate datorită stilului și cele mai frumoase exemplare din seriile histriene. Urmează o nouă etapă în secolul al IV-lea î.Chr., cu monede de argint ce au cunoscut o largă expansiune, cu precădere pe malul stâng al Dunării, spre centrul Moldovei și, în continuare, a litoralului nord-vestic al Mării Negre, cu o difuzare accentuată între anii 330-280 î.Chr. Ele, așa cum se cunoaște, au fost destinate utilizării în tranzacțiile cu populația autohtonă și nu par să fi fost folosite pe piața orașului sau în hinterland. La acestea se adaugă emiterea numeroaselor tipuri monetare din bronz, până în secolul I

Alba Iulia, 2006, p. 7-27; idem, în vol. *Relații interetnice în spațiul românesc, II. Populații și grupuri etnice (sec. II î. Hr. – V d. Hr.)*, Alba Iulia, 2006, p. 29-47; idem, în vol. *Studia Historiae et Religionis Daco-Romanae, In honorem Silvii Sanie*, București, ediderunt L. Mihăilescu-Bîrliba, O. Bounegru, Iași, 2006, p. 105-112; idem, *Danubius*, 24, 2006, p. 51-62.

⁵⁰ E. Petac, *La Collection M. C. Sutz (Bibliothèque de l'Académie Roumaine, Bucarest)*. I. Istros, Kallatis, Tomis, Wetteren, 2005.

⁵¹ W. B. Stancomb, *SCN*, 10, 1996, p. 155-157.

⁵² I. E. Batchvarov, *NSfrag*, 1, 1988, p. 19-24.

⁵³ C. M. Petolescu, în vol. *Civilisation grecque et cultures antiques périphériques. Hommage à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire*, éditées par A. Avram et M. Babeș, Bucarest, 2000, p. 301-302.

⁵⁴ A. Popescu, *BSNR*, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 351-353.

⁵⁵ S. Grămăticu, E. Oberländer-Târnoveanu, *CN*, 9-11, 2003-2005, p. 25-36.

î.Chr. inclusiv.

Atelierul de la Callatis emite aproximativ de la jumătatea secolului al IV-lea î.Chr. monede de argint din tipul Herakles (drahme și subdiviziuni), pentru ca în secolele III-I î.Chr. să bată mai multe tipuri monetare din bronz. Cetatea a cunoscut o perioadă de apogeu economic și comercial în secolele III-II î.Chr., atunci când avem informații privind existența unor relații intense, de ordin politic, economic și cultural cu centre din bazinul pontic și egeo-mediteranean, înainte și după conflictul cu Bizanțul. Emisiunile Callatis-ului se răspândesc în teritoriul său rural extinzându-se în secolele III-II î.Chr. în Muntenia, unde ajung să înlocuiască moneda histriană.

Probabil, abia după anul 260 î.Chr., Tomis capătă un rol important din punct de vedere politic, economic și comercial. Polisul devine un căutat antrepozit de mărfuri, un mijlocitor al transportului pe uscat, iar locuitorii coloniei Bizanț încep să controleze întregul negoțul din Pontul Stâng. Acesta este și momentul în care cetatea a început să bată monede, expresie clară a independenței sale economice și financiare, ieșind din sfera de interes monetar a Histriei, activitate ce a continuat până în secolul I î.Chr. inclusiv.

Fără să aibă amploarea studiilor privind emisiunile autonome ale polisurilor dobrogene, bibliografia referitoare la emiterea pieselor de aur și argint postume din tipurile Alexandru cel Mare și Lysimach atribuite acestora s-a bucurat de câteva remarcabile contribuții atât pe plan intern, prin C. Moisil⁵⁶, G. Severeanu⁵⁷, E. Condurachi⁵⁸, O. Iliescu⁵⁹, Gh. Poenaru Bordea⁶⁰, G. Talmațchi⁶¹ și V. Petac⁶², cât și

⁵⁶ C. Moisil, CNA, 14, 1939, 113-114, p. 142-143.

⁵⁷ G. Severeanu, BSNR, 25-26, 1930-1931, 73-80, p. 20-29.

⁵⁸ E. Condurachi, RHSEE, 17, 1946, p. 217-224.

⁵⁹ O. Iliescu, CreștColect, 8, iulie-decembrie, 1963, p. 326-329; idem, CN, 2, 1979, p. 3-14; idem, QTNAC, 32, 1998, p. 158; idem, în vol. *Istro-Pontica*, p. 379-386.

⁶⁰ Gh. Poenaru Bordea, Dacia, N.S., 18, 1974, p. 103-125; idem, RBN, 125, 1979, p. 37-51; idem, în vol. *130 de ani de sistem monetar românesc modern*, București, 1997, p. 62.

⁶¹ G. Talmațchi, Ialomița, 3, 2000, p. 27-38; A. Vertan, G. Talmațchi, în vol. *Istro-Pontica*, p. 387-392.

⁶² E. Petac, Bulletin du Cercle d' Études Numismatiques, 43, 2006, 3, p. 253-262.

în străinătate cum este cazul cercetătorilor K. Regling⁶³, T. Gerasimov⁶⁴, M. Price⁶⁵, B. Rousseva⁶⁶, Fr. de Callataÿ⁶⁷ și W. Stancomb⁶⁸.

Toate cele trei polisuri emit monedă de tip macedonean din aur și argint. Histria, ca și Callatisul, au fost considerate, având în vedere numărul și aria atelierelor monetare, care au produs emisiuni de aur postume din tipurile Alexandru cel Mare și Lysimach, ca ateliere monetare marginale. Începând cu anul 280 î.Chr., cetatea de la Istru emite monede pseudo-alexandrine (până spre 220 î.Chr.) și pseudo-lysimachi, ultimele dintre ele în timpul alianței cu Mithridates VI Eupator. Totuși, Callatisul are o activitate mai bogată, un rol proeminent pe țărmul stâng al Mării Negre, în raport cu cetatea milesiană.

Cel de al treilea atelier emitent din Dobrogea, Tomisul, se pare că nu a emis stateri postumi din tipul Alexandru în cea de a doua jumătate a secolului al III-lea î.Chr., dar a avut o emisiune de tetradrahme cu acest tip monetar. În cazul staterilor din tipul postum cu Lysimach cunoaștem, din punct de vedere al stilului, mai multe serii monetare. Din secolul al II-lea î.Chr. monetăria tomitană surclasează celelalte două monetării vest-pontice dobrogene din punct de vedere al masei monetare emise.

Pentru monetăria histriană s-a putut identifica un orizont de tezaure cu piese ce datează de la mijlocul secolului al IV-lea î.Chr. (Bălgarka, Jurilovca V), un altul de la sfârșitul secolului al IV-lea î.Chr.- începutul secolului al III-lea î.Chr. (Constanța II, Dăieni I, Enisala V, Măcin III, Pantelimon IV, Poiana Teiului II, Razdial, Silistra VIII, Sinoie I, Slava Cercheză, Tulcea II, Dobrogea *passim* XIV). Ca o curiozitate amintim prezența unei drahme histriene în tezaurul Dăieni III, asociată cu monede de bronz romane de la Traian și Hadrian, sau prezența unei monede din tipul „cu roata”, în

⁶³ K. Regling, KLIO, 22 (4), 1929, p. 292-302.

⁶⁴ T. Gerasimov, SCN, 6, 1975, p. 25-26.

⁶⁵ M. Price, *The Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus. A British Museum Catalogue I. Introduction and Catalogue*, Zürich-London, 1991.

⁶⁶ B. Rousseva, RN, Paris, 6, 1990, 32, p. 17-27; idem, NSfrag, 1-4, 1994, p. 11-30.

⁶⁷ Fr. de Callataÿ, SCN, 11, 1995, p. 55-58; idem, Dobrudja, 12, 1995, 39-49.

⁶⁸ W. M. Stancomb, SCN, 10, 1996, p. 155-157.

tezaurul Histria VIII. Respectivetele piese monetare apar într-o asemenea asociere, probabil, datorită menținerii lor în circulație chiar și în perioade mult mai târzii. Tezaurele sunt formate nu numai din monede de argint histriene, ci și din bronz (Jurilovca IV, Histria IX, Pantelimon III, Sarichioi). Emisiunile Histriei apar asociate cu stateri de Cyzic, monede de argint din Apollonia Pontică și Mesambria, tetradrahme de la Alexandru III și Seleukos I, stateri postumi de tip Lysimach de la Callatis și Tomis, etc. Din cele 26 de tezaure, 4 apar în polisuri grecești și unul în necropolă (cu funcție rituală).

În privința tezaurelor callatiene, am repertoriat un număr de șase localități cu nouă descoperiri. Din cele nouă, trei sunt găsite în Mangalia (I, III, VII) și toate au monede de bronz colectate de pe piața orașului, fiind omogene și din punct de vedere al tipurilor componente (Demetra, Dionysos și Atena). Două dintre aceste tezaure sunt datate în jur de 260 î.Chr., iar al treilea, în secolele III-II î.Chr. De asemenea, tezaurele de la Capul Șabla și Tuzla (II), formate din monede de bronz, au aceeași datare. În aceeași perioadă se adaugă și tezaurul de la Silistra (XIV), compus însă din monede de argint.

Tezaurele monetare ce conțin monede tomitane sunt în număr de 12, concentrate în șase localități. Repartiția lor este de-a lungul litoralului vest-pontic dobrogean românesc și bulgar, însă nu în teritoriu. Dintre acestea, opt depozite sunt constituite din piese de bronz - unul depus ca ofrandă în necropola Tomisului -, iar celelalte conțin stateri postumi din tipurile Alexandru III și Lysimach, emiși de Tomis, Histria, Callatis și Byzantion. Datarea acestor tezaure se face fie între sfârșitul secolului III și începutul secolului II î.Chr., fie în secolele II-I î.Chr. Referitor la răspândirea monedelor vest-pontice dobrogene, în mediul autohton așa cum s-a sugerat și pentru alte zone, ar fi poate vorba de penetrare, nu și de circulație monetară.

Prezența monedelor macedonene – aur, argint și bronz – a fost comentată

de-a lungul timpului în câteva lucrări semnate de C. Preda⁶⁹, R. Ocheșeanu⁷⁰, E. Oberländer-Târnoveanu⁷¹, G. Talmațchi⁷², etc. Conform părerilor exprimate, începând cu a doua jumătate a secolului al IV-lea î.Chr., datorită fie relațiilor comerciale între provincie și regatul macedonean, fie acțiunilor politico-militare ale lui Filip II și Alexandru III, pe piețele monetare ale polisurilor vest-pontice pătrund cantități semnificative de monedă macedoneană. În spațiul dintre Dunăre și Mare au fost recenzate un număr însemnat de descoperiri izolate și tezaure de tip macedonean, fie emisiuni originale, fie emisiuni postume. Astfel au fost cartate 20 tezaure monetare, la care se adaugă alte două fără informații precise (unul poate proveni din Cadrilater). Ele se distribuie uniform de-a lungul celor trei axe de circulație din provincie (litoral, interiorul regiunii și malul Dunării). Se individualizează însă două microzone de aglomerare. Prima apare între Constanța și Mangalia, iar a doua se localizează în colțul de sud-vest al Dobrogei, unde cea mai bine reprezentată localitate este Satu Nou (Oltina) cu trei descoperiri. În privința datării lor, observăm o densitate a celor care se înscriu în secolele IV-III î.Chr. În problema tezaurelor de aur numărul lor este greu de aflat datorită dispersării lor rapide pentru comercializare. Nu este exclus ca tezaurele compuse din monede de aur și argint să fi venit gata constituite pentru stipendii sau mari achiziții.

Se remarcă un orizont de tezaure formate din nominaluri de bronz, descoperite de-a lungul litoralului vest-pontic sau în imediata apropiere a acestuia, ceea ce ar exclude explicarea prezenței lor doar pe baza activității individuale (Dunavăț, Constanța IX, Mangalia IX, Pelinu, Stejaru).

Un alt subiect al circulației monetare antice în Dobrogea îl constituie apariția

⁶⁹ C. Preda, H. Nubar, *op.cit.*; C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.

⁷⁰ R. Ocheșeanu, *Pontica*, 7, 1974, p. 147-155; idem, *SCN*, 6, 1975, p. 233-236.

⁷¹ E. Oberländer-Târnoveanu, *Pontica*, 11, 1978, p. 59-87.

⁷² G. Talmațchi, *Ialomița*, 3, 2000, p. 27-38; idem, *AUDC*, 4, 2001, p. 120-145; idem, *BSNR*, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 27-37; idem, *Monedele de tip macedonean în Dobrogea*, Sfântu Gheorghe, 2006.

și prezența monedelor grecești emise de alte polisuri. Sunt de evidențiat câteva studii și volume ce cuprind informații în acest sens, semnate de V. Canarache⁷³, E. Condurachi⁷⁴, S. Dimitriu⁷⁵, C. Preda⁷⁶, R. Ocheșeanu⁷⁷, Gh. Poenaru Bordea⁷⁸, E. Oberländer-Târnoveanu⁷⁹, G. Talmațchi⁸⁰.

Un rol important ca intermediar pentru monedele străine l-a jucat centrul urban grecesc de la Histria, începând cu secolele VI-V î.Chr., dar mai ales în secolul al IV-lea. Staterul cyzician a constituit, la gurile Dunării, în Peninsula Balcanică, ca și în nord-vestul Pontului Euxin o valoare concentrată, tezaurele reprezentând depozite ale comercianților eleni, asemenea monede fiind implicate mai rar în circulația monetară propriu-zisă și mai mult în comerțul la mare distanță. Sunt de menționat două tezaure aflate pe malul Dunării, care conțineau mai multe monede din electrum, alături de drahme histriene, respectiv emisiuni din Apollonia, Mesambria și Histria (Dăeni V și Ion Corvin), respectiv unul pe malul mării, în asociere cu monede din Milet și Chersones (Sinoie II). Emisiunile cetăților grecești, altele decât Histria, Tomis și Callatis, apar asociate în descoperiri, iar numărul lor crește semnificativ în perioada elenistică.

Atât descoperirile izolate cât și tezaurele (cu restul monedelor arhaice, clasice și elenistice ale lumii grecești din Apollonia Pontica, Mesambria, Olbia, etc.) marchează în special malul Dunării și țărmul mării, dar după cum se observă din cartarea tezaurelor acestea au o densitate mai mare în primul caz. Acest fapt este normal atât timp cât pe litoral există o piață cu o economie deschisă, în timp ce pe

⁷³ V. Canarache, SCN, 1, 1957, p. 61-78.

⁷⁴ E. Condurachi, în vol. *Daco-Romania Antiqua, Études d'histoire anciens*, București, 1988, p. 95-103.

⁷⁵ S. Dimitriu, SCIV, 8, 1957, 1-4, p. 103-112.

⁷⁶ C. Preda, SCN, 7, 1980, p. 35-42; idem, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.

⁷⁷ R. Ocheșeanu, Pontica, 7, 1974, p. 199-203.

⁷⁸ Gh. Poenaru Bordea, SCIV, 21, 1970, 1, p. 133-144.

⁷⁹ E. Oberländer-Târnoveanu, Pontica, 11, 1978, p. 59-87.

⁸⁰ G. Talmațchi, AUDC, 4, 2001, p. 120-145; idem, CCDJ, 18, 2001, p. 44-49; idem, CercetIst, 18-20, 1999-2001, p. 139-147; idem, în vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 33-35.

malul Dunări avem de a face cu centre ale populației autohtone, mai puțin obișnuită cu schimbul marfă-bani. Dunărea rămâne principala cale de comunicație economico-comercială, atât pentru populația getică, cât și pentru elementele negustorești grecești.

O temă de interes aparte o constituie producerea și “circulația” monedelor de tip “scitic” emise pe litoralul dobrogean. În general, a reprezentat un subiect abordat de la începutul școlilor numismatice române și bulgare. În acest sens amintim pe W. Knechtel⁸¹, N. Mușmov⁸², M. C. Sutz⁸³, K. Regling⁸⁴, C. Moisil⁸⁵, V. Canarache⁸⁶, Al. Saint-Georges⁸⁷, Fl. Moisil⁸⁸, T. Gerasimov⁸⁹, etc. După mai multe decenii, pe măsura acumulării materialului numismatic, au apărut contribuții noi datorate lui C. Preda⁹⁰, Gh. Poenaru Bordea⁹¹, M. Thaceva⁹², S. I. Andruch⁹³ și G. Talmațchi⁹⁴.

Comunitățile scitice existente în teritoriul dobrogean reprezintă o prezență etnică demnă de semnalat, din cea de a doua jumătate a mileniului I î.Chr., în general și în perioada elenistică, în special. Cei mai de seamă reprezentanți din aceste comunități sunt binecunoscuții „regi” sciți Kanites, Charaspes, Tanusa, Akrosas,

⁸¹ W. Knechtel, *Revista Catolică*, 1, 1912, p. 209; idem, BSNR, 16, 1919, p. 25-34.

⁸² N. Mușmov, *Antičnite moneti na Balkanskija šoluostrov I monetite na bălgarskite țare*, Sofia, 1912, tab. XXXIX, p. 98.

⁸³ M. C. Sutz, BSNR, 13, 1916, p. 1-3; idem, AARMSI, II, 1916, 38, p. 523-531.

⁸⁴ K. Regling, *Corolla numismatica. Numismatic Essays*, London, New York, Toronto, 1906, p. 259-265.

⁸⁵ C. Moisil, BSNR, 23, 1928, 65-68, p. 44.

⁸⁶ V. Canarache, BSNR, 37-38, 1933-1934, 81-82, p. 60-83; idem, CNA, 16, 1942, 121-122, p. 3-5; idem, SCIV, 1, 1950, 1, p. 213-257.

⁸⁷ Al. Saint-George, CNA, 16, 1942, 121-122, p. 114-115.

⁸⁸ Fl. Moisil, CNA, 11, 1935, 103-104, p. 175-177; eadem, CNA, 12, 1936, 105, p. 72.

⁸⁹ T. Gerasimov, *Izvestija-Varna*, 30, 1967, p. 181-186.

⁹⁰ C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.

⁹¹ Gh. Poenaru Bordea, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 17-41; idem, în vol. *A survey of numismatic research, 1972-1977*, Berna, 1979, p. 98-105.

⁹² M. Thaceva, *Dobrudja*, 12, 1995, p. 24-38.

⁹³ S. I. Andruch, *Nijnedunaiskaja Skifija v VI - načale I v. do n. e.*, Zaporoje, 1995, p. 117-139.

⁹⁴ G. Talmațchi, *Pontica*, 32, 1999, p. 307-312; idem, Gh. Andreescu, *Pontica*, 41, 2008, p. 451-472.

Ailios și Sariakes, păstrați pentru eternitate prin intermediul monedelor de bronz și de argint, cercetate încă de la sfârșitul secolului XIX și prima parte a secolului XX. În Dobrogea, monedele lor se concentrază în sudul teritoriului, de-a lungul litoralului, cu o aglomerare în jurul Callatisului și a Dionysopolisului. Cele mai multe descoperiri sunt izolate și doar în două cazuri cunoaștem existența unor mici depozite (Bălgarevo II, Cavarna III), într-unul din ele monedele scitice fiind asociate cu stateri de tipul pseudo-Lysimach (Bălgarevo II).

Din punct de vedere cronologic, pentru datarea emisiunilor scitice există mai multe propuneri. Ele au fost integrate temporal, în general, de la începutul secolului al III-lea î.Chr. până la începutul secolului I î.Chr. Această datare pare să fie confirmată de tezaurul de la Bălgarevo compus și din stateri pseudo-Lysimach, dacă se acceptă o emitere a lor de scurtă durată, câteva decenii.

În privința monetăriei geto-dacice propriu-zise, lipsa inițială a descoperirilor monetare în Dobrogea a fost privită și explicată ca o curiozitate⁹⁵. Sunt de remarcat contribuțiile lui C. Preda⁹⁶, O. Iliescu⁹⁷ și E. Oberländer-Târnoveanu⁹⁸. Ultimii ani au adus însă noi date pentru tema noastră, parte integrantă a realităților monetare din secolele II-I î.Chr., prin câteva cercetări ale lui G. Talmațchi⁹⁹.

Emisiunile de tip Măcin (numite așa după descoperirea eponimă), singurele de factură dobrogeană de până acum (dacă excludem emiterea monedelor basileului Moskon într-un atelier de factură locală), pot fi considerate fie derivate din tipul Prundu-Jiblea, fie consemnate ca un tip aparte. Ca descoperiri, sunt de menționat în nordul Dobrogei trei cazuri izolate și trei tezaure (Niculițel VI, Niculițel VII, Parcheș),

⁹⁵ C. Preda, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 64.

⁹⁶ C. Preda, SCIV, 15, 1964, 3, p. 401-410; idem, *Monedele geto-dacilor*, București, 1973; idem, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.

⁹⁷ O. Iliescu, SCIVA, 38, 1987, 3, p. 261.

⁹⁸ E. Oberländer-Târnoveanu, Peuce, 8, 1980, p. 143-150.

⁹⁹ G. Talmațchi, în vol. *Istro-Pontica*, p. 393-394; idem, CercetIst, 18-20, 1999-2001, p. 139-147; idem, AUDC, 4, 2001, p. 120-145; idem, Pontica, 35-36, 2002-2003, p. 366-367, nr. 11; idem, Pontica, 41, 2008, p. 473-532.

din care unul în asociere cu monede thasiene (Niculițel VII). La acestea mai adăugăm un tezaur compus numai din monede din tipul Adâncata-Mânăstirea (Cavarna II).

Începutul circulației denarului roman republican în Dobrogea este o temă tratată cu maximă acribie în bibliografia de specialitate de către cercetători mai vechi și mai noi din țară și străinătate - B. Mitrea¹⁰⁰, Gh. Papuc¹⁰¹, Al. Barnea¹⁰², O. Iliescu¹⁰³, Gh. Poenaru Bordea¹⁰⁴, C. Preda și G. Simion¹⁰⁵, R. Ocheșeanu¹⁰⁶, E. Hristov¹⁰⁷, G. Talmațchi¹⁰⁸, E.I. Paunov și I. S. Prokopov¹⁰⁹ -, care au analizat răspândirea sa, cauzele pătrunderii, etapele penetrației, diverse alte aspecte specifice.

Suntem tentați, în ceea ce privește circulația denarului roman republican, a lua în calcul o pătrundere relativ târzie, poate odată cu campania lui M. Terentius Varro Lucullus din anii 72-71 î.Chr., la început sporadic, indiferent dacă în mod izolat sau în loturi gata constituite. O ruptură în acest aflux de numerar republican a adus-o campania lui Burebista, situația restabilindu-se după anul 45 î.Chr., mai semnificativ după 28/27 î.Chr. Circulația monedei pentru legiuni, de tip Marcus Antonius, încheie cronologic prezența monedei republicane în provincia dintre Dunăre și Mare.

Detaliind, precizăm că în secolul I î.Chr. avem un număr de nouă tezaure, compuse exclusiv din denari romani republicani. Cea mai mare parte a lor sunt emiși în secolul I î.Chr., acumularea începând, însă, cu secolele III - II î.Chr. Pare că se

¹⁰⁰ B. Mitrea, *Pontica*, 3, 1970, p. 131-137.

¹⁰¹ Gh. Papuc, *Pontica*, 7, 1974, p. 213-217.

¹⁰² Al. Barnea, *SCN*, 5, 1971, p. 372-376.

¹⁰³ O. Iliescu, *Pontica*, 7, 1974, p. 205-211.

¹⁰⁴ Gh. Poenaru Bordea, *Pontica*, 7, 1974, p. 219-238.

¹⁰⁵ C. Preda, G. Simion, *SCN*, 3, 1960, p. 545-546.

¹⁰⁶ R. Ocheșeanu, *Pontica*, 4, 1971, p. 75-87; idem, *Pontica*, 19, 1986, p. 75-88; idem, *Pontica*, 21-22, 1988-1989, p. 91-97; idem, Gh. Papuc, *BSNR*, 77-79, 1983-1985, 131-133, p. 127-141; R. Ocheșeanu, *SCN*, 12, 1998, p. 15-26.

¹⁰⁷ E. Hristov, *Numizmatika*, 21, 1987, 3, p. 17-26; idem, *Dobroudja*, 4, 1987, p. 87-92.

¹⁰⁸ G. Talmațchi, *Pontica*, 31, 1998, p. 271-286; idem, *CCDJ*, 18, 2001, p. 44-49; idem, *Studia Antiqua et Archaeologica (in honorem magistri Dan Gh. Teodor)*, 9, 2003, p. 273-284; idem, C. Paraschiv-Talmațchi, *AnDob*, 6, 2000, 1, p. 41-80; G. Talmațchi, *Ialomița*, 4, 2003-2004, p. 315-322; idem, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, vol. X, Cluj-Napoca, 2006.

¹⁰⁹ E.I. Paunov, I. S. Prokopov, *An Inventory of Roman Republican Coin Hoards and Coins from Bulgaria (IRRCH Bulg)*, Milano, 2002.

evidențiază două grupe de tezaure, prima îngropată cândva după anii 64-62 î. Chr. (Garvăn I, Oltina II), și o a doua cu patru tezaure ascunse în a doua jumătate a secolului I î.Chr. (Costinești I, Mangalia XXXVII, Tulcea V, Tuzla III). Cel mai timpuriu tezaur este cel descoperit la Ostrov, în asociere cu tetradrahme thasiene, urmat de cel de la Lipnița, îngropat cândva după anul 75 î.Chr. În funcție și de momentul circulației lor, respectiv al tezaurizării și îngropării, este greu de stabilit anumite legături între documentul numismatic și evenimentul politico-militar. De asemenea, despre unele tezaure informațiile sunt vagi sau incomplete, altele nu sunt recuperate în totalitate sau sunt selecții intenționate, în consecință, eventualele concluzii, ar căpăta o relativitate periculoasă pentru adevărul științific.

În secolul I d.Chr. denarii republicani rămân prezenți pe piața dobrogeană, în tezaurele imperiale timpurii (ca și în Imperiu). În epoca lui Augustus, cea mai mare parte a denarilor aflați în circulație erau emisiuni republicane. În general, se poate observa o participare timidă a denarilor dinastiei Iulia-Claudia la formarea fondului monetar, datorită politicii de deflație practică de reprezentanții acestei dinastii. Nu la fel se întâmplă cu emisiunile dinastiei Flavilor, prezente și în proporție de 100 %. Cea mai mare parte a tezaurelor sunt apărute în zona rurală, emisiunile dinastiei Iulia-Claudia lipsind cu desăvârșire la Belica și Adamclisi II. Structura tezaurului Tulcea IV este diferită de a celorlalte, conținând monedă nouă, specifică unui castru. Acesta, alături de cele de la Belica și Adamclisi IV, formează un grup de tezaure îngropate din cauza unei situații speciale, neconsemnată de izvoare, petrecută aproximativ în jurul anului 80 d.Chr. Atrage atenția prezența în tezaure a denarilor pentru legiuni emiși la Efes de către Marcus Antonius (*Legionsdenare*). Starea lor proastă de conservare și eventuala lor uzură s-ar datora, pe de o parte, rămânerii lor mult timp în circulație, iar pe de altă parte, folosirii excesive a matrițelor, astfel încât unele monede sunt șterse de la batere. Pentru o rămânere mult timp în circulație avem martore trei tezaure, unul descoperit la Silistra (XXIX), îngropat în timpul invaziei costobocilor, altul găsit la Grunecarovo, îngropat în 180-183, iar al treilea

provenind de la Goleș, în care ultimul denar este din anul 180 d.Chr. Ei sunt tezaurizați odată cu epoca Flavilor, - poate odată cu reforma monetară făcută de Nero în anul 64 d.Chr - până atunci, cu o excepție (Costinești I), din cauza conținutului scăzut de metal prețios au fost înlăturați mult timp de la tezaurizare. După acțiunea lui Marcus L. Crassus, denarii de tip Marcus Antonius, ca și în alte părți ale statului roman, vor pătrunde și în Dobrogea unde îi întâlnim în număr important în tezaurele epocii Flavilor. În general, emiși în cantitate foarte mare, au fost acceptați, în condiții necunoscute, în părțile periferice ale Imperiului Roman, ajunși probabil, mai târziu, la 50-100 de ani după data de emitere și fiind, foarte posibil, în cea mai mare parte, retrași din circulație în timpul domniei împăratului Traian.

Datorită problemelor complexe ale perioadei secolelor I-III, a bogatului material numismatic aflat în colecțiile publice și private, bibliografia numismatică este deosebit de vastă, remarcându-se o serie de cercetători ca A. Vertan¹¹⁰, E. Oberländer-Târnoveanu¹¹¹, G. Talmațchi¹¹², Gh. Poenaru Bordea¹¹³, R. Ocheșeanu¹¹⁴, S. Torbatov¹¹⁵, M. Minkova¹¹⁶, A. Kunisz¹¹⁷, V. Grigorova,¹¹⁸ B. Gerov, etc¹¹⁹.

Analiza circulației monetare în Dobrogea romană, a secolelor I-III d.Chr., a

¹¹⁰ A. Vertan, *Circulația monetară în Dobrogea romană (secolele I-III)*, Cluj Napoca, 2002.

¹¹¹ E. Oberländer-Târnoveanu, I. Oberländer-Târnoveanu, în vol. *Istro-Pontica*, p. 405-419.

¹¹² G. Talmațchi, C. Talmațchi-Paraschiv, *AnDob*, 6 (1), 2000, p. 41-80; G. Talmațchi, *Peuce*, 3-4, 2005-2006, p. 331-374.

¹¹³ Gh. Poenaru Bordea, Paul I. Dicu, *BSNR*, 88-89, 1994-1995, 142-143, p. 33-64; M. Mănucu-Adameșteanu, Gh. Poenaru Bordea, *BSNR*, 86-87, 1992-1993, 140-141, p. 125-133.

¹¹⁴ M. Bărbulescu, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 23, 1990, p. 225-265; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *BSNR*, 86-87, 1992-1993, 140-141, p. 77-94; R. Ocheșeanu, *SCN*, 12, 1998, p. 15-26.

¹¹⁵ S. Torbatov, *Izvestija-Varna*, 26 (41), 1990, p. 50-55.

¹¹⁶ M. Minkova, *Dobrudja* 12, 1993, p. 81-83.

¹¹⁷ A. Kunisz, în vol. *Actes du XIe Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 8-13 septembre 1991, II*, Louvain-la-Neuve, 1993, p. 331-335; idem, *Obieg monetarny na obszarach Mezij i Tracij w I i II w. n. e.*, Katowice, 1992; idem, *Litterae Numismaticae Vindobonenses*, 4, 1992, p. 107-114.

¹¹⁸ V. Grigorova, *Dobrudja* 12, 1995, p. 67-72.

¹¹⁹ B. Gerov, în vol. *Beiträge zur Geschichte der römischen Provinzen Moesien und Thrakien*, Amsterdam, p. 361-432; idem, în vol. *Beiträge zur Geschichte der römischen Provinzen Moesien und Thrakien*, Amsterdam, p. 92-101.

beneficiat în ultimii 40 de ani de studii axate atât pe aspectele sale rurale cât și urbane. Împărțirea cronologică a acestui interval de timp a fost realizată, inițial, în patru mari etape, în funcție de anumite realități economico-politice și militare. Mai nou s-a propus, considerăm noi cu deplin temei, ca prima etapă să fie extinsă chiar până la momentul anului 27 î.Chr. O nouă împărțire din punct de vedere cronologic a întregului material monetar al secolelor I-III d.Chr. descoperit în Dobrogea, s-a realizat nu demult, propunându-se nouă etape. Această cronologie este valabilă în analiza descoperirilor izolate și a structurii interne a tezaurelor monetare. De aceea, aceste etape nu vor fi decât succint prezentate, din punct de vedere al tezaurelor ascunse/îngropate, fiind necesară cronologia evenimentelor politico-militare din zonă.

Pentru etapa I (27 î.Chr.– 69 d.Chr.) am menționat deja prezența în Dobrogea a tezaurelor mixte formate din denari romani republicani și imperiali. Etapa a II-a (69-96 d.Chr.) aduce un evident reviriment al circulației monetare explicabil, în bună parte, și prin transformarea Dobrogei în provincie romană, iar din anul 86 d.Chr. apartenența ei la Moesia Inferior, ca și de prezența din ce în ce mai importantă a unităților militare auxiliare. Acestea se constituie în zone de absorție a numerarului nou.

Etapa a III-a (97-138 d.Chr.) se află sub semnul cantonării de noi legiuni în provincia moesică, alături de foarte importanta victorie de la Tropaeum Traiani, cât și a reformei monetare întreprinse de Traian.

Etapa a IV-a (138-161 d.Chr.) este cunoscută ca o perioadă de prosperitate și de stabilitate nu numai pentru Dobrogea, ci pentru întreg Imperiul Roman.

Etapa a V-a (161-192 d.Chr.) se caracterizează prin evenimentele militare de la Dunărea mijlocie, iar în zona analizată remarcăm episodul datorat raidului costoboc. Se pare că sub Commodus are loc o abandonare a nominalurilor de bronz imperiale în favoarea celor emise de atelierele grecești. Pentru această etapă remarcăm un orizont de tezaure în zona sud-vestică a Dobrogei, compus din

descoperirile de la Alfatar, Goleș și Silistra (XXIII și XXIX).

Etapele a VI-a (193-218 d.Chr.) și a VII-a (218-238 d.Chr.) corespund unei perioade de stabilitate, iar din punct de vedere monetar singurul nominal de bronz folosit pe piețele dobrogene era cel emis de către atelierele orașelor grecești locale și zonale, moment catalogat ca apogeu al activității respectivelor ateliere. Deși nu cunoaștem pentru prima decadă a secolului al III-lea vreun eveniment politico-militar major, se conturează un posibil orizont de tezaure – Adamclisi III, Balcic IV, Pecenița și Silistra XXIV -, care se încheie cu piese din anii 204-210. Pentru etapa a VII-a am identificat două grupe de descoperiri. Prima corespunde anilor 220-235 (tezaurele Constanța XXI, LXVII, Dunăreni III, General Kolevo, Kamen Briag, și Trestenic ?), iar a doua, anului 238 (tezaurele Balcic I, Constanța LXIII, Dunavățul de Jos), ultima putând fi legată eventual de invazia carpilor.

Etapele a VIII-a (238-249 d.Chr.) și a IX-a (249-270 d.Chr.) se caracterizează, din punct de vedere politic și militar, printr-o situație tulbure (*Scythicum bellum*), accentuată în cea de a doua, iar din punct de vedere economic și implicit monetar, printr-o situație tot mai precară. Între ani 242-260 provincia dobrogeană suferă de pe urma atacurilor repetate carpo-goto-herule, Histria fiind distrusă la un moment dat. Raidurile care se succed, câteodată anual, fac greu identificabile orizonturile de tezaure de la jumătatea secolului al III-lea (anii 243, 244-248, 251, 252, cca. 260). Putem identifica un orizont de tezaure pentru anii 238-244 (Mangalia XXXIII, Nojarevo, Dobrogea *passim* I). Un alt orizont este posibil să se individualizeze în anii 248-249 (Canlia, Ișirkovo I, Mangalia VIII și XXIV, Schitu, Senokos, Silistra XXI, Tvărđița II). În sfârșit, dezastrul de la Abritus s-ar putea să fie ilustrat prin tezaurele de la Abrud, Camena, Cestimensko, Rossița (II) și Silistra (XXVIII). Două tezaure (Rossița I și Tulcea IX) încheiate cu monede de la Valerianus pot sugera un eveniment cu efecte grave în jurul anului 260 d.Chr. În anul 267 este cunoscută cea mai mare incursiune combinată goto-herulă de-a lungul țărmului vest-pontic. S-ar putea ca tezaurele de la Isaccea (V) și Mangalia (V, VI) să fie legate de acest eveniment, cu atât mai mult cu

cât cele din Mangalia au fost descoperite în locuințe incendiate.

În anul 269 marea expediție gotică este oprită de Claudius II la Naissus, pentru ca ultimele evenimente să se petreacă în timpul lui Aurelian, care pune capăt intervențiilor carpo-gotice la sudul Dunării. Este posibil ca tezaurele descoperite la Onogur (I) și Zafirovo să se lege tocmai de aceste evenimente. Sfârșitul secolului al III-lea înregistrează un posibil orizont de tezaure din timpul domniei lui Diocletianus prin tezaurele de la Constanța (V, XVI), Izvoarele (I), Mahmudia (II) și Silistra (X).

Tema privind producerea de monedă de bronz în coloniile grecești de pe litoralul dobrogean în epoca imperială, paralel cu emisiunile centrale, a fost tratată diferit, în funcție de cercetarea activității monetărilor și de circulația respectivelor emisiuni în mediul urban, militar și rural. În acest sens putem aminti contribuțiile mai vechi sau mai noi a diverșilor specialiști: B. Pick și K. Regling¹²⁰, L. Ruzicka¹²¹, W. Knechtel¹²², M. C. Sutz¹²³, M. Paucker¹²⁴, C. Preda¹²⁵, Gh. Poenaru Bordea¹²⁶, R. Ocheșeanu¹²⁷, A. Vertan¹²⁸, E. Oberländer-Târnoveanu¹²⁹,

¹²⁰ B. Pick, K. Regling, *Die Antiken Münzen Nord-Griechenlands, Die antiken Münzen von Dacien und Moesien, vol. I-II*, Berlin, 1898, 1910.

¹²¹ L. Ruzicka, *Zeitschrift für Numismatik*, Berlin, 1913, p. 4-14; idem, *Numismatische Zeitschrift*, Wien, 1917, p. 103-110; idem, *CNA*, 4, 1923, 1, p. 2-4; idem, *Vjesnik Hrvatskoga Arheološkoga Društva*, 15, 1928, Zagreb, p. 225-248.

¹²² W. Knechtel, *BSNR*, 1, 3-4, 1904, p. 10-14; idem, *BSNR*, 5, 1908, 9, p. 30-39; idem, *BSNR*, 9, 1912, 18, p. 17-41; idem, *BSNR*, 12, 1915, 23, p. 1-12; idem, *BSNR*, 14, 1917, 28, p. 60-71.

¹²³ M. C. Sutz, *BSNR*, 5, 1908, p. 7-29; idem, *AARMSI*, 2, 1913, 35, (1912-1913), p. 359-385; idem, *BSNR*, 12, 1915, 26, p. 157-171.

¹²⁴ M. Paucker, *CNA*, 13, 1938, 109, p. 22-23; eadem, *CNA*, 14, 1939, 115-116, p. 153-156.

¹²⁵ C. Preda, *SCN*, 2, 1958, p. 111-122; idem, *SCIV*, 12, 1961, 2, p. 241-252; idem, *SCN*, 4, 1968, p. 223-237; idem, H. Nubar, *op. cit.*; C. Preda, *Callatis. Necropola romano-bizantină*, București, 1980; idem, *SCN*, 10, 1996, p. 27-41.

¹²⁶ Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae, *BSNR*, 77-79, 1983-1985, 131-133, p. 89-107; Gh. Poenaru Bordea, M. Zahariade, *Dobroudja* 12, 1993, p. 89-102; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, A. Popescu, *SCN*, 12, 1998, p. 83-117; Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Fântânele. Contribuții la studiul vieții rurale în Dobrogea romană*, București, 1998, p. 191-216.

¹²⁷ M. Munteanu, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 8, 1975, p. 175-213; M. Bărbulescu, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 23, 1990, p. 225-265.

¹²⁸ A. Vertan, *Circulația monetară în Dobrogea romană (secolele I-III)*, Cluj Napoca, 2002.

¹²⁹ E. Oberländer-Târnoveanu, I. Oberländer-Târnoveanu, în vol. *Istro Pontica*, p. 405-419.

M. Iacob¹³⁰, M. Dima și G. Talmațchi¹³¹, S. Grămăticu și V. Ioniță¹³² și E. Petac¹³³. Studiile au cuprins descoperirile izolate și tezaure de câteva piese sau de mii de exemplare.

Debutul acestor emisiuni a depins de condițiile locale din polisurile grecești și de contextul general. Cetatea Histria pare a începe emisiunile monetare fie în secolul I d.Chr., cel mai târziu, la începutul secolului II d.Chr., deși, ca și în cazul Tomisului, n-ar fi de exclus debutul în perioada lui Augustus. După un hiatus ce a durat până în epoca lui Antoninus Pius, atelierul a emis - cu excepția emisiunilor pentru Pertinax - până în timpul împăratului Gordianus III, inclusiv. Monetăria de la Tomis pare a fi cea mai completă și fără hiatusuri importante - cu excepția împăraților Macrinus și Diadumenianus - până în timpul împăratului Filip Arabul. De remarcat că este singurul atelier monetar din provincia Moesia Inferior care emite monedă pentru împăratul Pertinax. La Callatis debutul monetăriei imperiale pare să fi avut loc odată cu Nero, pentru a căpăta valențe deosebite, la fel ca la Histria, sub Antoninus Pius și urmașii săi. Se observă un scurt hiatus sub Elagabalus, pentru ca finalul activității, ca și la Tomis, să se producă în timpul domniei lui Filip Arabul. Finalul activității celor trei ateliere poate fi explicat, pe de o parte, prin contextul politico-militar extrem de ostil (*scythicum bellum*), iar pe de altă parte, prin acțiunea unor mecanisme financiare specifice Imperiului, inclusiv și a teritoriilor de graniță, de eliminare a monedei de bronz produsă în spațiul colonial grecesc.

Circulația monedelor coloniale vest-pontice acoperă nordul Dobrogei

¹³⁰ M. Iacob, *Pontica*, 33-34, 2000-2001, p. 353-371; eadem, *Pontica*, 35-36, 2002-2003, p. 409-422; eadem, *Peuce*, 1 (14), 2003, p. 283-340; eadem, *Peuce*, 2 (15), 2004, p. 213-284; eadem, *Monetării din provincia Moesia Inferior (sec. I - III)*, rezumatul tezei de doctorat, Iași, 2004.

¹³¹ M. Dima, în vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 35-50; idem, G. Talmațchi, în vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 29-34.

¹³² S. Grămăticu, în vol. *Simpozion Chișinău 2001*, p. 95-100; eadem, V. Ioniță, în vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 51-63; iidem, în vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 59-64.

¹³³ E. Petac, I. Sandor, în vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 103-108; E. Petac, *La Collection M. C. Sutz (Bibliothèque de l'Académie Roumaine, Bucarest)*. I. Istros, Kallatis, Tomis, Wetteren, 2005.

(Histria), sudul provinciei (Callatis) și întreg teritoriul dintre Dunăre și Mare (Tomis). În descoperirile izolate și în tezaurele cercetate apar și alte emisiuni greco-imperiale bătute pe coasta vestică și nord-vestică a Pontului Euxin, la Tyras, Olbia, Chersonesul Tauric, Odessos, Mesambria, Anchialos, din Tracia la Markianopolis, Nicopolis ad Istrum, Philippopolis, Hadrianopolis, Pautalia, Augusta Traiana, Byza, Deultum și Traianopolis, din Macedonia la Amphipolis și Dium, dinspre spațiul micro-asiatic la Byzantium, Alexandria Troas, Amorium, Ancyra, Antiochia, Heraclea, Nicomedia, Nicaea, Tarsus, etc. Numeroase studii au constatat preponderența nominalurilor greco-imperiale pe piețele monetare pontice începând cu secolul al II-lea, pentru ca de la sfârșitul său să fie singurele piese de bronz de pe piața locală (cel mai probabil în timpul domniei lui Commodus). Pentru perioada lui Septimius Severus, deja singurul nominal de bronz folosit pe piața monetară dobrogeană era cel emis de atelierele orașelor grecești locale și din alte areale, moment catalogat drept apogeu al activității respectivelor monetării.

Doar din perspectiva tezaurelor, au fost identificate un număr de 48 de astfel de descoperiri (inclusiv depozitele funerare), în asociere cu monede romane centrale, fie de argint (Constanța XXI, XXVIII, XXXII-XXXIII, Mangalia VI, Onogur I, Rossița, Tvărdița II, Dobrogea *passim* III etc.), fie bronz (Constanța XXXIV, LXII, Mangalia XII-XIII, XXXI, Senokos, etc.). Câteodată, ele se află în exclusivitate în cadrul depozitelor (Constanța LXIII, LXVI, Kamen Briag, Mangalia II, IV, VIII, XXIX, XXX, Porucik Ciuncevo, Schitu etc.).

În general, tezaurele par a fi ascunse (cu excepția celor funerare) după jumătatea secolului III d.Chr. Alteori, rar, ele sunt prezente chiar și în secolele IV-V, ca piese relict, în diverse depozite (Beștepe, Jurilovca VIII, Pantelimon I ?, Strunga I).

Probleme de metodologie pentru anii 270-294 au împiedicat o evaluare riguroasă a perioadei respective, și chiar publicarea unor descoperiri.

Materialul numismatic al secolului al IV-lea impresionează prin cantitatea sa, fiind vorba de zeci de mii de piese descoperite în mod izolat și, de asemenea, de zeci

de tezaure și depozite monetare. Totuși, istoriografia numismatică a epocii nu include prea mulți autori. Există monumentală lucrare a regretatului cercetător R. Ocheșeanu, pentru perioada 270-498, apărută parțial într-un volum¹³⁴ și diverse studii și articole de sine-stătătoare¹³⁵. Mai nou au apărut lucrări de tip monografic și articole referitoare la unele centre urbane (Argamum, Ibida, Noviodunum, etc.)¹³⁶.

Secolul al IV-lea se caracterizează prin implementarea unor reforme profunde atât din punct de vedere politico-administrativ, cât și economico-financiar în întreg Imperiul Roman, cu influență directă și asupra Dobrogei. Distrugerile de la sfârșitul secolului al III-lea vor fi înlăturate prin activitatea constructivă a lui Diocletian și Constantin. Pe de altă parte datorită presiunii hune asupra goșilor aceștia își manifestă agresivitatea la Dunărea de Jos prin raiduri tot mai incisive ajungându-se până la dezastrul armatei romane de la Adrianopol (378). Situațiile tulburi din acest secol se reflectă evident în unele orizonturi de tezaure identificate în anii 305-310 (Abrut II, Constanța XX, Pădureni), 330-336 (Adamclisi IV, Constanța XIX, Măcin I ?, Polk. Diakovo), în preajma sau în anul 378 (Adamclisi VI și VII ?, Babadag V, Constanța LXV, Dunăreni - Sacidava I, Dunăreni - Bratca II, Hârșova IV, Histria VIII, Jurilovca VIII, Kamen, Kolarți, Nalbant I, Obrocișce III, Opaneț, Ovcearovo II, Straja, 23 August I, Regiunea Dobrici I și II, Dobrogea *passim* VI, Dunărea de Jos) și 383-395 (Babadag I și II, Medgidia I, Strunga I).

Studiul descoperirilor monetare din secolul al V-lea, nu s-a bucurat de prea multă atenție din partea cercetătorilor din motive obiective și subiective. Pe de o parte datorită rarității descoperirilor (mai ales cele izolate), pe de altă parte a stării precare de conservare a materialului numismatic. Totuși, este de semnalat strădania unor

¹³⁴ R. Ocheșeanu, *Les monnaies en Dobroudja de 270 à 498 (Scythie Mineure, Mésie Seconde)*, ed. de G. Depeyrot, Wetteren, 2006.

¹³⁵ Idem, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 105-111; idem, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 231-237; idem, în vol. *Istro-Pontica*, p. 455-483; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 23, 1990, p. 277-314; iidem, *Pontica*, 24, 1991, p. 347-375.

¹³⁶ Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, SCN, 9, 1989, p. 53-73; A. Popescu, SCN, 10, 1996, p. 47-66; M. Iacob, în vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 113-136.

cercetători ca R. Ocheșeanu, Gh. Poenaru Bordea.¹³⁷ și A. Popescu¹³⁸.

Secolul al V-lea se individualizează ca o etapă agitată din punct de vedere politic și militar. Întreaga viață a provinciilor de margine se află sub semnul incertitudinii datorită impactului hunic, care în prima jumătate a secolului își manifestă prezența cu agresivitate punând în pericol existența Imperiului. Mulțumită măsurilor de întărire a provinciei, luate de dinastia constantiniană, structurile statului rezistă ca și economia monetară, cantonate cu deosebire în orașele mari fortificate. Invațiile din acest secol conturează, de asemenea, câteva orizonturi monetare cum ar fi cele din anii 402 (Capidava, Constanța XV și XXIII, Murighiol IV), 422 (Babadag III și IV, Beștepe, Pantelimon VI-VIII, Staroselo, Dobrogea *passim* XV), 474 (Constanța XI, Mircea Vodă, Pantelimon IX) și 491 (Constanța LXVI, Histria XI, Ovidiu, Pantelimon X și XI). La sfârșitul secolului al V-lea, posibil începutul celui următor, eventual datorită tulburărilor prilejuite de Vitalian, apare un alt orizont de tezaure localizat către nord-estul provinciei pontice (Histria VI, Jurilovca VI și VII, Nufăru IV, Pantelimon X și XI).

Secolele V-VII, respectiv intervalul de timp cuprins între ani 498-680, se află sub semnul reformei monetare a lui Anastasius I, al reconstrucției provinciei de către acesta și urmașii săi, mai ales Justinian I, dar și sub semnul atacurilor din ce în ce mai devastatoare ale populațiilor de la nordul Dunării, în special avarii și slavii.

Primele secole ale stăpânirii bizantine în Dobrogea au atras atenția unor specialiști, care au tratat atât despre reformele monetare întreprinse în această perioadă cât și despre circulația monedei bizantine pe teritoriul danubiano-pontic, etapele acestei circulații, invaziile și orizonturile de tezaure, etc. Ne limităm să menționăm, într-o ordine aleatorie, numai câteva dintre contribuțiile lui B. Mitrea¹³⁹,

¹³⁷ Gh. Poenaru Bordea R. Ocheșeanu, în vol. *Actes du Xle Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 8-13 septembre 1991*, II, Louvain-la-Neuve, 1993, p. 355-370; iidem, SCN, 10, 1996, p. 67-90; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, Pontica, 21-22, 1988-1989, p. 163-186; Gh. Poenaru, E. Nicolae, A. Popescu, SCN, 11, 1995, p. 135-161.

¹³⁸ A. Popescu, *op. cit.*, p. 47-66.

¹³⁹ B. Mitrea, Pontica, 7, 1974, p. 49-72; idem, în vol. *Actes du 8e Congrès international de numismatique, New York-Washington (September, 1973)*, Paris-Bale, 1976, p. 451-459; idem,

Gh. Poenaru Bordea¹⁴⁰, R. Ocheșeanu¹⁴¹, C. Morrisson¹⁴², C. Preda¹⁴³, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁴⁴, Fl. Curta¹⁴⁵, G. Custurea¹⁴⁶, Al. Madgearu¹⁴⁷, J. Jurukova¹⁴⁸, V. Parușev¹⁴⁹, M. Iacob¹⁵⁰ și A. Gândilă¹⁵¹.

La începutul secolului al VI-lea, reforma monetară a lui Anastasius aduce un reviriment pentru circulația monetară din Scythia Minor, mai ales în partea a doua a acestei domnii, reviriment care conduce la dezvoltarea unei economii monetare până spre mijlocul secolului. Aceasta în ciuda unor raiduri menționate în istoriografie la 517 (anți), 540 (cutriguri), 546 (din nou anți), 559 (din nou cutriguri) sau 562 (huno-

Pontica, 16, 1983, p. 239-262.

¹⁴⁰ Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Actes du XIVe Congrès International des Études Byzantines, Bucarest, 6-12 septembre 1971*, III, București, 1976, p. 203-213; idem, *PACT*, 5, 1981, p. 365-377; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *SCIVA*, 31, 1980, 3, p. 377-396; Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae, A. Popescu, *SCN*, 11, 1997, p. 135-161; Th. Izvoranu, Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 137-161.

¹⁴¹ R. Ocheșeanu, *SCN*, 11, 1997, p. 163-182.

¹⁴² C. Morrisson, în vol. *Acta XIII Congressus Internationalis Archaeologiae Christianae, vol. II, Cité du Vatican-Split*, 1998, p. 919-930; eadem, V. Popović, V. Ivanišević, *Les Trésors monétaires byzantins des Balkans et d'Asie Mineure (491-713)*, *Réalités Byzantines*, 13, Paris, 2006.

¹⁴³ C. Preda, *SCIV*, 23, 1972, 3, p. 375-415; idem, *BSNR*, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 289-296, acoperind perioada secolelor VI-XII p. Chr.

¹⁴⁴ E. Oberländer-Târnoveanu, *CN*, 8, 2002, p. 121-172; idem, *Histoire & mesure*, 17, 2002, 3-4, p. 155-196; idem, în vol. *Studia historica et theologica. Omagiu prof. Emilian Popescu*, București, 2003, p. 211-226; idem, *Ialomița*, 4, 2003-2004, p. 323-368; idem, *Peuce* 1 (14), 2003, p. 341-411, discuția privește și perioade mai târzii, până în secolul al XIV-lea; idem, *Muz Naț*, 16, 2004, p. 39-83.

¹⁴⁵ Fl. Curta, *Ann IIN*, 43, 1996, p. 65-224; idem, în *Byzantine and Modern Greek Studies*, 29, 2005, p. 113-146; idem, *CN*, 12-13, 2006-2007, p. 123-144.

¹⁴⁶ G. Custurea, *Pontica*, 37-38, 2004-2005, p. 491-536; idem, *Tr. Cliante*, *Pontica*, 39, 2006, p. 423-434; G. Custurea, *Pontica*, 40, 2007, p. 625-628; idem, *Pontica*, 41, 2008, p. 533-562.

¹⁴⁷ Al. Madgearu, *RRH*, 36, 1997, 3-4, p. 315-336; idem, *Continuitate și discontinuitate culturală la Dunărea de Jos în secolele VII-VIII*, București, 1997.

¹⁴⁸ J. Jurukova, *BizBulg.*, 2, 1966, p. 223-227; eadem, în vol. *Miedzynarodowy Kongres Arheologii Slowianskiej, Warszawa 14-18 IX 1965*, 6, *Varşovia*, 1968, p. 128-143; eadem, *BizBulg.*, 3, 1970, p. 255-263; eadem, în vol. *Mélanges de numismatique, d'archéologie et d'histoire offerts à Jean Lafaurie*, Paris, 1980, p. 273-280.

¹⁴⁹ V. Parușev, *Izvestija-Varna*, 27 (42), 1991, p. 20-31.

¹⁵⁰ M. Iacob, Gh. Poenaru Bordea, în vol. II, *Akten-Proceedings-Actes, XII, Internationaler Numismatischer Kongress, Berlin 1997*, Berlin, 2000, p. 780-792; M. Iacob, în vol. *Istro-Pontica*, p. 485-498; eadem, în vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 75-80.

¹⁵¹ A. Gândilă, *CN*, 9-11, 2003-2005, p. 109-166; idem, *Pontica*, 40, 2007, p. 607-623.

bulgari). Sub loviturile repetate slavo-avare se intră într-o perioadă de decădere economică, are loc destrămarea limesului dunărean (în etape). În aceste condiții, economia monetară capătă un caracter insular ca și în secolul al V-lea, păstrându-se numai în jurul unor centre urbane puternice, pentru ca la începutul secolului al VII-lea în puținele orașe și fortificații, care mai rezistaseră acestor atacuri să se încheie practic economia deschisă, de schimb, în urma atacurilor din anii 614-619. Rudimente ale unei economii monetare se păstrează (Tomis, Callatis, Durostorum, Noviodunum) până la venirea bulgarilor (680), populație neobișnuită cu instrumentul monetar. Aceste tulburări au dus la crearea unor orizonturi de tezaure cum este cazul celui de la jumătatea secolului – tezaurele de la Caliacra (IV), Caverna (VI), Constanța (III), Histria (VII), Ostrov (II), Satu Nou-Oltina (I), eventual -, cel din anii 570-580 – Cernavodă I, Murighiol III și V, Silistra XX, Slava Rusă V -, cel din anii 594-595 – Abrit I, Adamclisi V, Histria III și XIV, Strunga II și Pantelimon II -, sau cel din anii 601-602 – Bălgarevo I, Histria I, II și V, Slava Rusă II. Timp de aproximativ două secole, în provincia danubiano-pontică circulația monetară, ba chiar penetrația monetară, lipsesc aproape cu desăvârșire.

Pentru perioada antică și bizantină timpurie cercetarea frecvenței monetărilor este foarte importantă în studierea fluxului monetar. Un aspect esențial pentru schițarea direcțiilor schimburilor este analiza monetărilor, a căilor de penetrație și circulație ale numerarului. În secolele IV-VII monetăriile balcanice și cele ale Propontidei sunt cele mai frecvente, cu deosebire cele din urmă. Pe măsura decăderii Imperiului de Apus monetăriile occidentale își pierd din relevanță. Apar însă monetării exotice precum Alexandria sau Cartagina. În perioada bizantină timpurie piața este dominată de emisiunile constantinopolitane urmate de cele din Nicomedia și Cyzic. Prezența unor piese emise la Antiochia este pusă de unii cercetători pe seama circulației pelerinilor la locurile sfinte.

Revirimentul monedei bizantine pe teritoriul Dobrogei este marcat de studiile și volumele publicate mai ales în ultimele patru decenii de către P.

Diaconu¹⁵², R. Ocheșeanu¹⁵³, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁵⁴, Gh. Poenaru Bordea¹⁵⁵ și G. Custurea¹⁵⁶.

La începutul secolului al IX-lea pe teritoriul Dobrogei se reia timid penetrația monedei bizantine, chiar dacă este posibil ca aceasta să fie legată mai curând de circulația unor persoane și nu neapărat de factorul economic. Cert este că în timpul lui Leon VI moneda bizantină reapare în mod semnificativ pe piața dobrogeană.

Secolul al X-lea caracterizat de îndelungatul conflict bulgaro-bizantin aduce cantități sporite de monedă și o difuzarea a acesteia mai uniformă în provincie. În același timp se constată apariția unor centre de putere, pe teritoriul dintre Dunăre și Mare, fapt remarcat și de cronicarii contemporani¹⁵⁷, dar și în descoperirile arheologice – inscripția de la Mircea Vodă și inscripțiile de la Murfatlar -.

Activitatea la Dunărea de Jos a împăraților soldați, Nicefor II Focas și Ioan Tzymiskes readuce granița Imperiului la Dunăre. Este adevărat că situația se deteriorează datorită răscoalei comitopolilor, dar Vasile II reușește stabilizarea ei în jurul anului 1000. Aceste evenimente stau la originea unor orizonturi de tezaure, mai mari sau mai mici, unul dintre ele, având ca ultimă monedă emisiuni de la Constantin VII-Roman II (950-959), orizont format din cinci tezaure cu monede de aur (Brestnița, Isaccea XIV, Onogur II, Valu lui Traian II, Dobrogea de Nord), unul mixt argint și bronz (Urluia) și unul cu monede de bronz (Tulcea III), un altul situat în jurul anului 971 compus din Oltina II (argint) și Valu lui Traian I (aur) și în sfârșit un altul datat către anul 1001, format din tezaure cu monede de aur (Greci, Obrocișce II, Tvârdița, Valea Nucarilor). De remarcat faptul că dintr-un număr de 13 tezaure, 12 conțin monede din metal prețios ceea ce arată preponderența factorului militar față de cel economic. Chiar dacă până la sfârșitul secolului al X-lea nu putem vorbi de o

¹⁵² P. Diaconu, SCIV, 15, 1964, 1, p. 143-146.

¹⁵³ R. Ocheșeanu, Pontica, 14, 1981, p. 309-314.

¹⁵⁴ E. Oberländer-Târnoveanu, SCN, 7, 1980, p. 163-165; idem, CN, 7, 1996, p. 97-127.

¹⁵⁵ Gh. Poenaru Bordea, I. Donoiu, BSNR, 75-76, 1981-1982, 129-130, p. 237-252.

¹⁵⁶ G. Custurea, Pontica, 19, 1986, p. 273-277; idem, Pontica, 31, 1998, p. 307-308.

¹⁵⁷ *DID III*, p. 73.

economie monetară consolidată, totuși, aceasta există și se dezvoltă în jurul unor centre ca Silistra, Isaccea, Constanța.

Complexitatea perioadei reînălțării Imperiului Bizantin la Dunăre și circulației monedei acestuia în provincia pontică s-a bucurat de atenția a numeroși cercetători între care amintim pe B. Mitrea¹⁵⁸, P. Diaconu¹⁵⁹, Iv. Iordanov¹⁶⁰, V. Penna¹⁶¹, G. Custurea¹⁶², Gh. Mănuclu Adameșteanu¹⁶³, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁶⁴, V. Parușev¹⁶⁵, V. Jotov și G. Atanasov¹⁶⁶. De asemenea, trebuie menționată monografia cercetătorului D. M. Metcalf, care studiază o perioadă mai îndelungată a circulației monetare în Peninsula Balcanică¹⁶⁷.

Revenirea Imperiului Bizantin la Dunăre a creat condițiile dezvoltării unei economii monetare, economie ce caracterizează cel puțin șase decenii din secolul al XI-lea, acesta fiind marcat de pericolul peceneg, care stânjenește practic dezvoltarea întregii Peninsule Balcanice. Conflictele pecenego-bizantine creează pentru această perioadă mai multe orizonturi de tezaure pentru anii: 1027 - Durankulak II, Horia (?), Isaccea XVI, Krapeț, Odărți, Skala II -, 1034 - Dinogetia II, General Kiselovo, Skala I,

¹⁵⁸ B. Mitrea, în vol. P. Diaconu, D. Vilceanu, *Păciul lui Soare. Cetatea bizantină, I*, București, 1972, p. 181-212.

¹⁵⁹ P. Diaconu, în vol. Gr. Florescu, R. Florescu, P. Diaconu, *Capidava, I. Monografie arheologică*, București, 1958, p. 238-244; idem, Muz Naț, 3, 1976, p. 235-239; idem, SCIVA, 32, 1981, 3, p. 407-412.

¹⁶⁰ Iv. Iordanov, în vol. Dobrudza. *Études ethno-culturelles*, Sofia, 1987, p. 182-207; G. Atanasov, Iv. Iordanov, *Srednovekovnijat Vetren na Dunav*, Șumen, 1994.

¹⁶¹ V. Penna, *Istoriko-Geographika*, 3, 1989-1990 (1991), p. 51-97.

¹⁶² G. Custurea, *Circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. IX-XI)*, Constanța, 2000; idem, Pontica, 33-34, 2000-2001, p. 583-594; idem, Peuce 1(14), 2003, p. 427-429; idem, Pontica, 39, 2006, p. 415-421; G. Custurea, I. Matei, Pontica, 35-36, 2002-2003, p. 433-438; idem, în vol. *Coin Hoards of Dobrudja*, I, Constanța, 2007, p. 105-114.

¹⁶³ Gh. Mănuclu Adameșteanu, *Istoria*; idem, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 161-173; idem, I. Poll, Pontica, 39, 2006, p. 435-459.

¹⁶⁴ E. Oberländer-Târnoveanu, CN, 7, 1996, p. 97-127; idem, Peuce, 1 (14), 2003, p. 341-412.

¹⁶⁵ V. Parușev, Dobrudja, 10, 1993, p. 145-167; idem, în vol. *Odărți-Seliște ot Părvoto Bălgarsko čarstvo*, I, Sofia, 1999, p. 131-136, 169-170.

¹⁶⁶ V. Jotov, G. Atanasov, *Skala krepost ot 10-11 vek do s. Kladenci, Tervelsko*, Sofia, 1998.

¹⁶⁷ D. M. Metcalf, *Coinage in South-Eastern Europe 820-1396*, London, 1979.

Sredișce -, 1064/1065 – Dinogetia V, Păcuiul lui Soare IV, 23 August II -, 1080-1088 - Ișirkovo II, Limanu, Nufăru II și III, Plopeni, Silistra XXX, XXXIII, Vetren -, ultimile trei putând fi legate de asediul Silistrei de către Alexius I. De asemenea, răscoala orașelor paristriene de la 1072 dă naștere unui alt orizont de tezaure - Dinogetia VI, Ghiurghengik, Păcuiul lui Soare V, Silistra XV -. De remarcat că tezaurele datate în secolul al XI-lea conțin în mare majoritate monede de bronz, o altă confirmare a unei economii de schimb. Tulburările de la sfârșitul secolului al XI-lea aduc în scenă moneda locală turnată, aproape cu certitudine într-un atelier de la Isaccea, încă un semn al unei economii deschise care impunea cu necesitate prezența monedei pe piață.

Problematica secolului al XII-lea își găsește reflectarea în studiile și monografiile semnate de O. Iliescu¹⁶⁸, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁶⁹, Gh. Mănuclu Adameșteanu¹⁷⁰ și Iv. Iordanov cu o monografie mai cuprinzătoare¹⁷¹. Reformele structurale ale lui Alexius I își vor arăta eficacitatea și pentru Dobrogea în cursul secolului al XII-lea, perioadă de reviriment economic cel puțin până la jumătatea sa, dar și de tulburări – ne referim aici la atacurile cumane din anii 1094, 1114, 1148 și 1159-, de însemnate schimbări politice: apariția Imperiului Vlaho-Bulgar, desființarea Imperiul Bizantin de Constantinopol și apariția statelor latine. Se constată circulația pe scară largă a monedelor reformate de la Alexius I și ale urmașilor săi, Ioan II și Manuel I. Chiar dacă atacul peceneg din anul 1122 nu are consecințe grave în plan economic, cel al cumanilor din anul 1148 se dovedește de o gravitate extremă, fiind generatorul unui important orizont de tezaure, mai ales în nordul provinciei (Isaccea). Consecința acestor atacuri repetate de la jumătatea secolului este apariția monedelor tăiate de la Manuel I, Isaac II și Alexius III. Între anii 1170-1180 par să fie

¹⁶⁸ O. Iliescu, EBPB, 1, 1979, p. 9-17.

¹⁶⁹ E. Oberländer-Târnoveanu, Dacia N.S., 29, 1979, p. 265-273; idem, RESEE, 30, 1992, 1-2, p. 41-60.

¹⁷⁰ Gh. Mănuclu Adameșteanu, RI, 6, 1995, 3-4, p. 345-366; idem, *Istoria*.

¹⁷¹ Iv. Iordanov, *Moneti i monetno obrăšcenie v srednovekovna Bălgarija. 1081-1261*, Sofia, 1984.

ascunse tezaurele Isaccea I, VIII și XIII, Mănăstirea Cocoș II și Târgușor V. De asemenea, răscoala vlaho-bulgarilor produce tulburări în zonă fără să întrerupă totuși legăturile cu Constantinopol, dar, generează un alt orizont de tezaure (Războieni, Dobrogea *passim* IV, eventual Isaccea XI). Datorită crizei de numerar, tezaurele ascunse în această ultimă parte a secolului al XII-lea conțin importante cantități de emisiuni de la Alexius I, Ioan II și Manuel I. De asemenea, prezența acestor monede este și o consecință a funcționării legii lui Gresham, moneda mai bună fiind retrasă din circulație și teaurizată.

În pofida schimbărilor politice, care au avut loc în Balcani la sfârșitul secolului al XII-lea - începutul secolului al XIII-lea, circulația monetară, în provincia danubiano-pontică, nu prezintă momente de discontinuitate, cel puțin în primele două decenii ale secolului al XIII-lea. După anul 1204 dispare uniformitatea monetară, pe lângă moneda bizantină apărând și monede ale altor state. Problematika secolelor XIII-XIV, complexă și dificil de interpretat, din lipsa, mai ales, a izvoarelor arheologice, a trezit interesul specialiștilor destul de târziu. Abia în ultimele trei decenii cercetători ca O. Iliescu¹⁷², P. Diaconu¹⁷³, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁷⁴, Gh. Mănușu Adameșteanu¹⁷⁵ și tangențial S. Brezeanu¹⁷⁶ și-au îndreptat atenția asupra emisiunilor locale din Dobrogea, circulației monedei bizantine târzii, impactului invaziei tătare asupra provinciei, etc. Pe teritoriul Dobrogei vor circula monedele

¹⁷² O. Iliescu, RESEE, 7, 1969, 1, p. 109-119; idem, în vol. *Ilfov. File de istorie*, București, 1978, p. 145-155; idem, în *Actes du XIVe Congrès International des Études Byzantines, Bucarest, 6-12 septembre 1971*, III, București, 1976, p. 191-196; idem, SCN, 6, 1975, p. 239-242; idem, în vol. P. Diaconu, S. Baraschi, *Păciul lui Soare. Așezarea medievală (secolele XIII-XV)*, II, București, 1977, p. 148-163; idem, EBPB, 3, 1997, p. 161-178; idem, RRH, 28, 1989, 1-2, p. 25-52.

¹⁷³ P. Diaconu, SCIVA, 32, 1981, 3, p. 407-412.

¹⁷⁴ E. Oberländer-Târnoveanu, RESEE, 21, 1983, 3, p. 261-270; idem, RRH, 26, 1987, 3, p. 245-258; idem, *Il Mar Nero*, 2-3, 1995-1996, p. 191-214; idem, în vol. *Lucrările simpozionului internațional „Originea Tătarilor”. Locul lor în România și lumea turcă (Constanța, 17 noiembrie 1994)*, București, 1997, p. 93-128; idem, EBPB, 3, 1997, p. 114-160; idem, *Peuce* 1 (14), 2003, p. 341-412 cu o sinteză mai largă; idem, *Peuce* 2 (15), 2004, p. 285-296.

¹⁷⁵ Gh. Mănușu Adameșteanu, SCN, 12, 1998, p. 119-149; idem, I. Poll, M. Iacob, B. Constantinescu, *Pontica*, 31, 1998, p. 295-305.

¹⁷⁶ S. Brezeanu, *Studii.RdI*, 26, 1973, 4, p. 699-711.

Imperiului Bizantin și ale statelor succesoare (Imperiul Latin de Constantinopol, Imperiul de Niceea, Regatul și mai apoi Imperiul de Thessalonic, al II-lea Țarat Bulgar). Zona Dunării de Jos va cunoaște în primele decenii ale secolului al XIII-lea o perioadă de liniște relativă, situație care se va schimba datorită deplasării masive spre vest a triburilor cumane și alane sub presiunea tătarilor. Această mișcare de populații creează o stare de nesiguranță reflectată într-un orizont de tezaure (Isaccea IX, Niculițel V, Tulcea I, Tuzla I și Silistra XVIII, XX ?), datate în anii 1220-1230.

Marea invazie mongolă din 1241-1242, prin impactul devastator pe care l-a avut asupra orașelor dobrogene, pe drumul de întoarcere, a dus la încetarea locuirii în așezarea de la Nufăru, a provocat mari distrugerii la Păcuiul lui Soare, a dus la ascunderea unor tezaure la Isaccea (XV), Prilep (I) și Silistra (XVII, XXXII, XXXIV și XLI). Afluxul de monedă nouă pe piața monetară s-a diminuat în mod dramatic, iar necesitățile de schimb au dus la tăierea în repetate rânduri a puținelor piese existente. Revenirea Imperiului Bizantin la Constantinopol a dus la reluarea legăturilor terestre cu gurile Dunării, dovadă fiind și colonizarea turcilor selgiucizi în zona Babadagului. În cursul secolului al XIII-lea, moneda marilor tranzacții, a schimbului la mare distanță, este fie hiperperul bizantin, fie imitații ale acestuia (venețiene ??), fapt relevat și de tezaurele monetare din epocă, cu deosebire cel de la Uzun Bair. Deși Marea Neagră intră sub monopol genovez, moneda genoveză propriu-zisă lipsește fiind suplinită de lingouri de argint („somii”) și de monedă locală emisă de coloniile genoveze. Începând cu ultima treime a secolului al XIII-lea zona gurilor Dunării devine tot mai autonomă față de Imperiul Bizantin pentru ca sfârșitul aceluiași secol să marcheze instalarea Hoardei de Aur în zonă, dar și crearea pentru scurt timp a unui centru de putere cu sediul la Isaccea, condus de Noghai. Aceste schimbări politice se reflectă și în viața economică prin apariția în circulația monetară a emisiunilor Hoardei de Aur (argint și bronz), ale hanului disident Noghai (argint și bronz) și pentru o scurtă perioadă a unor emisiuni ale unei entități statale autonome cu sediul la Isaccea (bronz). Trecerea către secolul al XIV-lea stă sub semnul

războiului dintre Noghai și puterea centrală de la Saray (de pe Volga), conflict devastator pentru provincia danubiano-pontică. Luptele care au condus la înfrângerea lui Noghai și a fiului său Ceaka (1300-1301) se află la originea unui important orizont de tezaure disipat nu numai în Dobrogea, dar și pe teritoriul Țaratului Bulgar și la nord de Dunăre (Cernavodă V, Dunărea, Iazurile, Isaccea IV și XII, Mihail Kogălniceanu-Uzun Bair, Momcil, Nufăru V, Păcuiul lui Soare VII, Pcelino II, Silistra XII, Tulcea IV).

Conflictul bizantino-genovez de la jumătatea secolului al XIV-lea pare să fie responsabil de un alt orizont de tezaure (Aidemir, Balcic V ?, Gen. Kantardjievo, Hrabrovo I, Niculițel IX, Novakovo, Nufăru I, Poiana Teiului I, Sokolnik, Dobrogea de Sud).

În ultimele decenii ale secolului al XIII-lea a început emiterea monedelor locale în nordul Dobrogei, iar din a doua jumătate a secolului al XIV-lea și în sudul provinciei. Ele însă au jucat un rol minor în circulația din zonă, fiind folosite mai ales în jurul atelierului emitent. Problematika emisiunilor locale a fost tratată în ultimele trei decenii de cercetători precum O. Iliescu¹⁷⁷, P. Diaconu¹⁷⁸ și E. Oberländer-Târnoveanu¹⁷⁹. Tangențial, de astfel de emisiuni s-au preocupat N. Conovici¹⁸⁰ și G. Custurea¹⁸¹.

De studiul circulației monedei românești pe teritoriul Dobrogei s-au ocupat în mod deosebit C. Știrbu și P. Stancu¹⁸², O. Iliescu¹⁸³, K. Pârvan¹⁸⁴, ocazional G.

¹⁷⁷ O. Iliescu, *Peuce* 2, 1971, p. 261-266.

¹⁷⁸ P. Diaconu, *SCIVA*, 29, 1978, 2, p. 185-201; idem, *CN*, 3, 1980, p. 73-76.

¹⁷⁹ E. Oberländer-Târnoveanu, I. Oberländer-Târnoveanu, *SCIVA*, 32, 1981, 1, p. 89-109; iidem, *SCN*, 9, 1989, p. 121-129; E. Oberländer-Târnoveanu, *AIIA-Iași*, 22, 1985, 2, p. 585-590; idem, *RRH*, 27, 1988, 1-2, p. 107-122; idem, în vol. *Actes du XIe Congrès International de Numismatique*, III, Louvain-la-Neuve, 1993, p. 291-304; idem, în vol. *Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani*, Brăila-Călărași, 2004, p. 535-551.

¹⁸⁰ N. Conovici, *RESEE*, 13, 1975, 4, p. 599-605.

¹⁸¹ G. Custurea, *SCIVA*, 31, 1980, 4, p. 641-642.

¹⁸² C. Știrbu, P. Stancu, în vol. *Marele Mircea Voievod*, coord. I. Pătroiu, București, 1987, p. 97-118; iidem, *BSNR*, 67-69, 1973-1975, 125-127, 1981, p. 143-166.

Custurea¹⁸⁵. Ultimele trei decenii ale secolului al XIV-lea sunt dominate de moneda Țărilor Române (Țara Românească și Moldova), descoperită în acumulări împreună cu emisiunile țărilor bulgari de Târnovo și de Vidin. Ca dovadă a creșterii importanței Dunării ca axă comercială observăm concentrarea acestor descoperiri mai mult de-a lungul fluviului. În același timp presiunea akingiilor otomani asupra Dobrogei intrată în componența Țării Românești condusă de Mircea cel Bătrân duce la apariția unui important orizont de tezaure monetare (Adamclisi IX, Caliacra I, II, VIII și IX, Cernavodă II, Corbu, Enisala I și II, Kranevo, Mănăstirea Cocoș I și III, Mănăstirea Saon ?, Medgidia III, Nanevo, Niculițel I, Ostrov-Constanța III, Păcuiul lui Soare I și II, Pcelino I, Rachelu I, Silistra IV-VII, XI, XVIII, XIX, XXXV și XXXVI, Somova, Telița, Văcăreni).

În anii '90 ai secolului al XIV-lea în mod sporadic apar, monedele statului otoman aflat în plină expansiune către Dunăre. Ele se regăsesc în tezaurul de la Văcăreni. Circulația monetară a secolului al XV-lea păstrează în primele două decenii aspectele menționate mai înainte prin prezența monedelor românești dar, într-o cantitate mult redusă. Intervențiile militare otomane din anii 1415-1417 par să fie cauza ascunderii unor tezaure cum sunt cele de la Batovo (III), Constanța (VI), Oltina (III).

În secolele XII-XIV observăm că de la o răspândire relativ uniformă a descoperirilor monetare în secolul anterior, după refacerea Imperiului sub Alexius I, în Dobrogea se constată o regionalizare a acestora. Astfel se individualizează o zonă de nord-vest gravitând în jurul centrului urban de la Isaccea, o zonă de sud-vest în jurul orașului Silistra și o zonă litorală în jurul Caliacrei. Ca axă de penetrație se

¹⁸³ O. Iliescu, în vol. P. Diaconu, S. Baraschi, *Păcuiul lui Soare, II. Așezarea medievală (secolele XIII-XV)*, București, 1977, p. 159-160, p. 162; idem, *RI*, s.n., 1, 1990, 6, p. 649-656.

¹⁸⁴ K. Pârvan, în vol. *Istro-Pontica*, p. 563-572; eadem, B. Constantinescu, *Pontica*, 33-34, 2000-2001, p. 625-658; K. Pârvan, *CN*, 9-11, 2003-2005, p. 215-223; eadem, *Peuce*, 1 (14), 2003, p. 431-446.

¹⁸⁵ G. Custurea, *Peuce*, 8, 1980, p. 497-498; A. Vertan, G. Custurea, *Pontica*, 21-22, 1988-1989, p. 381-383.

remarcă fluviul Dunărea în timp ce importanța litoralului și a drumului interior pe axa sud-nord va fi tot mai redusă.

Istoria provinciei dobrogene sub ocupație otomană a fost în trecutul nu foarte îndepărtat destul de neglijată. Aceasta și din cauză că importante fonduri de documente sunt în limba osmană, greu accesibilă cercetătorilor, că nu s-au făcut săpături arheologice. Circulația monetară din această perioadă a fost analizată cu scrupulozitate, mai ales în ultimele trei decenii de M. Maxim¹⁸⁶, E. Nicolae¹⁸⁷, G. Custurea¹⁸⁸ și A. M. Velter¹⁸⁹. O apariție singulară notăm la G. Simion¹⁹⁰. După ocuparea teritoriului dobrogian de către Mehmed I viața economică din provincie, împreună cu corolarul ei, circulația monetară, pare să fie grav afectată. Abia după jumătatea secolului apar în circulație, în mod sporadic, emisiuni otomane de la Mehmed II și Bayazid II. Colonizarea masivă a triburilor de iuruci, populație străină de mecanismele economiei de piață, poate fi cauza unei astfel de penurii, coroborată cu expedițiile militare de la Varna (1444) sau ale lui Vlad Țepeș (1462), respectiv ale lui Ștefan cel Mare (1474).

Secolul al XVI-lea poate fi considerat pentru Dobrogea ca o perioadă de stabilitate și chiar în primele decenii pare că se reia circulația monetară. Perioada este dominată de moneda otomană, Imperiul fiind în plină expansiune militară și economică. Devalorizarea accelerată a asprului otoman, oficializată în anii 1584-1585, împreună cu apariția unei monede de bună calitate, de valoare medie în Regatul

¹⁸⁶ M. Maxim, CN, 7, 1996, p. 199-208; idem, E. Nicolae, Peuce, 10, 1991, p. 559-573.

¹⁸⁷ M. Blasko, E. Nicolae, BSNR, 77-79, 1983-1985, 131-133, p. 297-307; E. Nicolae, I. Donoiu, BSNR, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 299-302.

¹⁸⁸ G. Custurea, Pontica, 11, 1978, p. 253-257; idem, Crisia, 8, 1979, p. 245-256; idem, A. Murat, Pontica, 12, 1979, p. 207-219; iidem, CN, 4, 1982, p. 141-145; Al. Popeea, G. Custurea, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 389-394; G. Custurea, Pontica, 13, 1980, p. 341-343; idem, BSNR, 75-76, 1981-1982, 129-130, p. 365-374; idem, Pontica, 20, 1987, p. 237-254; idem, Peuce, 10, 1990, p. 555-558; I. Custurea, G. Custurea, BSNR, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 161-174.

¹⁸⁹ A. M. Velter, G. Custurea, în vol. *Istro-Pontica*, p. 573-580; iidem, în vol. G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *Coin Hoards of Dobrudja*, I, Constanța, 2007, p. 115-294.

¹⁹⁰ G. Simion, Peuce, 2, 1971, p. 293-333.

polono-lituanian face ca în circulația monetară dobrogeană să apară în ultimele două decenii triplul groș polono-lituanian și imitațiile sale. Apariții sporadice în circulație vor fi sferturile de taleri (ort) și talerii Țărilor de Jos și din Europa Centrală. Ilustrarea lor în tezaure o putem constata însă abia în secolul următor. Din secolul al XVI-lea există doar câteva tezaure pe care nu am putut să le legăm de vreun eveniment politic sau militar major. La jumătatea secolului al XVI-lea par să fie ascunse/îngropate tezaurele de la Constanța (XXII), Movilița (I) și Obrocișce (I), datorită probabil unor situații locale (tezaurul Movilița I a fost descoperit sub forma unui bulgăre de argint trecut prin foc, restaurarea sa a dus la desprinderea pieselor bucată cu bucată din conglomerat). Datorită stării de neliniște provocată de acțiunile lui Mihai Viteazul este posibil să fi fost ascunse tezaurele de la Hagieni, Sinivir, Snop (?), Dobrogea *passim* (VIII).

Secolul al XVII-lea constituie etapa cea mai efervescentă din punct de vedere economic, fapt constatat în toate mărturiile călătorilor străini care trec prin zonă. Din punct de vedere al circulației monetare continuă folosirea asprului otoman până spre jumătatea secolului, împreună cu specii monetare noi, bătute de statul otoman (dirhem, jumătate de dirhem, medini, para). La acestea se adaugă monede central și vest europene de valoare mijlocie și mare, multe dintre ele fiind aduse în Imperiu și implicit în provincie pentru comerțul cu monedă. Pentru începutul secolului constatăm prezența în acumulările monetare a unor nominaluri scoase de mult din circulație în teritoriul emitent. Este cazul jumătăților de groși polono-lituanieni din secolul al XVI-lea, care apar în tezaure monetare îngropate în jurul anului 1620 (Enisala II și Hârșova I). De fapt pentru acești ani există un orizont de șase tezaure – la cele două menționate adăugându-se Isaccea VII, Movilița II și Dobrogea *passim* VII și XI. Până către jumătatea secolului asprul este prezent în tezaure, fie singur, fie împreună cu monede europene de valoare mai mare (tripli groși, orți, taleri, grossetto raguzane, etc.), fapt ilustrat în tezaurele de la Medgidia (IV) și Nalbant (II).

Recentele descoperiri făcute pe epava unei nave, la Eforie Sud (tezaurele Eforie Sud I, II, III), certifică importul de monedă de valoare mare pentru comerțul cu metal prețios în Imperiul Otoman. Uneori aceste monede sunt chiar falsificate pentru a mări câștigurile. Ca și în alte etape istorice, și în secolele XVI-XVII piesele de bună calitate, cu priză pe piața monetară, sunt imitate și chiar falsificate ca în cazul triplilor groși polonezi, talerilor lei din Provinciile Unite, florinilor de 28 stüveri emiși de orașul imperial Emden. Pentru o scurtă perioadă (cca. două decenii) în circulația monetară a epocii sunt prezente piesele franceze de 5 sous (1/12 écu) și imitațiile lor. Astfel de monede se găsesc în tezaurul Viile I și în descoperiri izolate.

În circulația monetară a secolului al XVII-lea crește frecvența talerului leu al Provinciilor Unite și a imitațiilor sale, ca și a pieselor de 28 stüveri emiși de diferite autorități ale Imperiului Romano-German (în special orașele imperiale Emden, Campen, Zwolle, etc. și ducatul Oldenburg). Monedele spaniole de 8, 4 și 2 reali bătute în colonii sau în monetăriile metropolei invadează piața balcanică de unde trec apoi în comerțul cu Orientul Apropiat și Mijlociu. Ca orizonturi de tezaure identificate pentru secolul al XVII-lea putem să amintim jumătatea sa cu un grup de opt tezaure (Babadag VI, Botevo, Efreitor Bakalovo, Medgidia IV, Nalbant II, Ovcearovo I, Târgușor VII și Tulcea VIII) și intervalul 1680-1685 cu un număr de patru tezaure (Cotu Văii, Silistra II, Vadu I și Viile I).

Datorită importanței economice căpătată de florinul de 28 de stüveri, sultanul Suleyman II va emite noua monedă otomană de argint de valoare mare, egală cu acesta, dar efectele benefice vor apărea doar la începutul secolului următor.

Secolul al XVIII-lea, stă sub spectrul războaielor ruso-turce, devenite endemice, care spre sfârșitul lui aduc provincia la ruină. Circulă moneda mărunță otomană, iar pentru valorile mari, alături de piesele otomane se află cele austro-germane și raguzane. Remarcăm, față de intervențiile dese ale armatei rusești, foarte slabă reprezentare în zonă a acestei monede, întâlnită doar într-un tezaur de pungă găsit la Niculițel (VIII). Fie din cauza războaielor ruso-turce, fie a tulburărilor

datorate pașalelor dunărene, se individualizează pentru anii '90 un orizont de trei tezaure: Enisala IX, Kutlovița și Murighiol VI, iar pentru sfârșitul secolului al XVIII-lea-începutul secolului al XIX-lea un altul format din tezaurele Lanurile, Niculițel VIII, Rândunica, Sibioara și Visterna.

*

Din analiza întreprinsă desprindem câteva momente cu un impact deosebit asupra economiei Dobrogei. Pentru început vom sublinia situația din a doua jumătate a secolului al IV-lea î.Hr., poate legată de acțiunile lui Alexandru III și cu mai mare probabilitate, de expediția generalului Zopyrion până în nord-vestul Pontului Euxin, jalonată printr-un orizont de șapte tezaure monetare care le continuă pe cele de pe coasta bulgară. Nu este exclus ca răscoala orașelor vest-pontice de la sfârșitul secolului al IV-lea și expediția lui Lysimach, să fi generat un orizont de 12 tezaure monetare.

Mult mai târziu, un alt moment de cumpănă – invaziile carpo-goto-herule – de la jumătatea secolului al III-lea d.Chr. este responsabil de îngroparea mai multor zeci de tezaure romane și coloniale.

Amploarea tulburărilor prilejuite de goți după anul 375 este ilustrată de un orizont de 23 de tezaure răspândite în orașe, fortificații și în zona rurală.

Agitația politică și militară din cursul secolului al XIV-lea a dus la ascunderea a zeci de tezaure monetare conturate în trei etape: 1300-1301 cu 12 tezaure, jumătatea secolului cu 10 tezaure și sfârșitul secolului cu 33 de tezaure.

Nu trebuie să absolutizăm numărul tezaurelor ascunse care depind de impactul unei acțiuni militare. Pot fi evenimente deosebit de grave care să se petreacă într-o zonă caracterizată printr-o economie naturală, fără schimburi marfă-bani. În acest caz vor exista puține descoperiri de tezaure. Spre exemplu impactul devastator al expediției tătare din 1242 se va repercuta în primul rând în zonele dezvoltate (Silistra și Isaccea).

În privința metodologiei aplicate repertoriului, diversitatea speciilor monetare, complexitatea unor cronologii, ca și modul diferit de publicare al descoperirilor, ne-au împiedicat să standardizăm prezentarea tezaurelor. De aceea, am considerat că de bază trebuie menționat emitentul, nominalul, monetăria, datarea, numărul de piese și am acționat în consecință. Am ales să menționăm, de obicei, ultimul editor al tezaurului, care oricum citează bibliografia anterioară, considerând că acesta a folosit ultimele informații privind identificarea pieselor.

NUMISMATIC COMMENTARY

Before analysing the monetary hoards, there are necessary some comments concerning the monetary hoards, generally. As it is already known, in studying the monetary circulation there are used isolated discoveries as well as deposits and coin hoards.

The hoards bring information about the capacity of value accumulation, the important fortunes at a certain moment, the direction of the exchange flow, diffusion channels, military and political events in a certain region. The incursions, the invasions and wars favoured hoards, which confirm and complete other sources regarding the armed conflict, offering more accurate information about the circumstances of some historical events. When lacking other information, hoards bring new data about some local disorders (for example, for Dobrudja, the years 80, 210 A.D, the period between +/- 1620). In the same time, these hoards help to evaluate the invasions impact, armed expeditions, etc. upon a certain territory. The size and the intrinsic value of the hoards show only the accumulation capacity of their owner, without reflecting the intensity of the monetary circulation. In establishing the monetary circulation, there are also to be studied the hoards connected with political and military events in the area, the garrison cities with their specific-more recent issues entering into the general coin circulation. In establishing the monetary circulation stages, scholars take into consideration the monetary reform and the isolated discoveries. The repartition of the hoards and the isolated discoveries prove the monetary penetration channels and the changes in economy. The mints statistics show also the direction (orientation) of the changes in different regions of the world.

Though, the insecurity should not be generalized as a reason of hoards bury. These aspects are still under discussion among specialists¹.

For the Middle Ages in particular, there are also other political reasons for the monetary circulation, i.e the domination of the coin belonging to the most influential state as regarding the political and military power upon the subordinated area they are included to - as it is the situation of the Ottoman mangirs and the coins with a forcible exchange rate.

In analysing the hoards and the monetary deposits there is not to be neglected the Gresham's law postulating that the poor quality coin drives away from the market the quality coin, illustrated in hoards, mostly in the accumulation ones, including only the valuable coin. On the other hand, there is to be found the depreciated and relict coin in the burial deposits. The structure of a hoard, from the mints' point of view, for a certain period of time reflects the rhythm of the coin issuing, particularly when the issuing year is mentioned on the coins².

The term „coin hoard” is a general expression referring either to two pieces or thousands or tens of thousands of coins. They are buried-obviously, excepting the funerary and the votive ones – in random places. The hoard can be defined as an accumulation of material or abstract values³. In evaluating the hoards one is supposed to take into consideration the metal, the weight, the number of pieces etc., but all examined under given temporal and spatial circumstances⁴.

Even from the beginning of the numismatics, scholars gave their attention to the purpose these coins were concealed⁵ and tried to classify them based on different

¹ V. Ivanisević în vol. C. Morrisson, C. Popović, V. Ivanisević, *Les Trésor monétaires byzantins des Balkans et d' Asie Mineure (491-713)*, in the vol. *Réalités Byzantines*, 13, Paris, 2006, p. 75-76.

² Exemplul cel mai concludent îl constituie tezaurul de la casa Lohe în Stockholm, cf. Ph. Grierson, *Monnaies et monnayage. Introduction en numismatique*, Paris, 1976, p. 166-168; C. Morrisson, *La Numismatique*, Paris, 1992, p. 103.

³ V. Mihăilescu Bîrliba, *SCIVA*, 44, 1993, 1, p. 53.

⁴ *Ibidem*, p. 54.

⁵ Luschin von Ebengreuth, *Allgemeine Münzkunde u Geldgeschichte ed. II*, p. 128 și urm,

criteria.

The method of selecting hoards, now, a classical one, suggested by Ph. Grierson and C. Morrisson⁶, can be refined taking into consideration the period mentalities, the beliefs of the population, the official propaganda etc., according to the suggestions given by T. Hackens⁷, and more recently, by Mihăilescu-Bîrliba⁸. Basically, it refers to a classification of the hoards according to the circumstances of their abandonment/depositing and the way they were formed.

According to Ph. Grierson and C. Morrisson (with minor differences, in conformity with their provenience), the hoards are to be divided in the following categories:

Lost hoards (or the circulation ones. n.a) - small sums, approximately the value of a purse. Their composition reflects the situation on the monetary market.

Immediately hoards-under the pressure of an imminent disaster, there are to be concealed money, jewels and other precious metal objects. These hoards also reflect the monetary circulation at the moment they were concealed. They form hoards horizons showing the routes of some armies, incursions or invasions.

Saving hoards-different from the others as they include selected coins, either of great value, or made of quality alloy, this way they could be used for longer periods of time. They confirm Gresham's law.

- Voluntary deposited hoards - including the category of the funerary hoards or of the votive deposits (at the foundation of the buildings or fountains, temples etc). The constituent coins are, generally, pieces not accepted on the local market for different reasons, having another role of votive offers. Sometimes they are used as jewels or other accessories - amulets⁹.

apud C. Moisil, CNA, 16, 1942, 121-122, p. 69.

⁶ Ph. Grierson, *op. cit.*, p. 170-178; C. Morrisson, *op. cit.*, p. 102.

⁷ T. Hackens, *Annales de l'est*, p. 220-222.

⁸ V. Mihăilescu Bîrliba, *op. cit.*, p. 53-58; idem, Dobrudja, 12, 1995, p. 313-318.

⁹ G. Talmăţchi, *Monedele de tip macedonean în Dobrogea*, Sfântu Gheorghe, 2006 p. 72.

T. Hackens and V. Mihăilescu-Bîrliaba pointed that classification can be improved and varied according to the initial idea of the hoard owner to constitute it (the purpose of the formation of the lot). It is often difficult to interpret the purposes of these sums of money: redemption for prisoners, tributes to Barbarians, military offices of a civilian or religious institution¹⁰. The Romanian scholar insists on interpreting the hoards as follows¹¹:

I. voluntary deposited hoards:

a) of religious nature (funerary, sacred places, temples, sanctuaries);

b) accumulations deposited at financial, administrative or military institutions;

c) the owner deposits his valuable belongings in a chosen place.

The last two categories refer to the economical activities in that very moment.

II. Hoards of unspecified destination which presence we owe to natural disasters or human activities. In this case, it is difficult to know the destination the owner intended to give to this accumulation.

An important criterium in analysing the monetary deposits could be the accumulation origin. Thus, there are totally different hoards accumulated in the rural and urban area, and entirely different from military environment. In the rural area, the monetary circulation is slower and restricted, and the penetration of new coins is also slower. In the urban area, the monetary circulation is powerful, with a fast exchange of values (merchandise - money), and the penetration of the new coin is rapid due to the payment of salaries, stipends etc. coming from the political centre. In the military environment, the circulation is rather reduced, on the other hand, the new coin penetration is very rapid due to the payment of the wages.

Yet, all these classifications are still theoretical, because, excepting the monetary hoards, the others can pass, due to the circumstances of the concealing,

¹⁰ T. Hackens, *op. cit.*, p. 221-222.

¹¹ V. Mihăilescu Bîrliaba, SCIVA, 44, 1993, 1, p. 55.

from one category to another (for example the savings accumulations become necessity hoards as well as a votive deposit). Beside the intentionally concealed hoards in random places, we mention, there are hoards in the archaeological sites which can come, most of the situations from catastrophic events-fires, earthquakes, floods, or human actions - raids, forays, sieges. Generally, these hoards reflect the monetary circulation at a certain moment.

These general considerations being formulated, we assume to make a short analysis of the monetary circulation in Dobruja in the light of the monetary deposits and hoards.

It is not our intention to make a general presentation of the political - military and social - economical environment, but we only mention shortly some events which could have a major impact upon the area determining the apparition of new hoards horizons.

In order to deepen the historical events there are still valid the volumes dealing with the history of Dobruja¹², beside numerous monographs regarding the history of the Pontic-Danubian province¹³.

¹² DID I; DID II; DID III; *Istorijska Dobruđa*, I., Sofia, 1984; I. V. Bojilov, V. Ghiuzelev, *Istorijska Dobruđa*, II., *Srednovekovje*, Veliko Tŕnovo, 2004.

¹³ N. Iorga, *Veneția și Marea Neagră I. Dobrotici*, București, 1914; Gh. Brătianu, *Vicina et Cetatea Albă*, Bucarest, 1935; N. Bănescu, *Bizanțul și romanitatea de la Dunărea de Jos*, București, 1938; idem, *Les duchés byzantins de Paristrion et de Bulgarie*, Bucarest, 1946; C. C. Giurăscu, *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, Constanța 1966; P. Diaconu, *Les Petchénègues au Bas-Danube*, București, 1970; idem, *Les Coumans au Bas-Danube aux XIe et XIIe siècles*, București, 1978; A. Suceveanu, *Viața economică în Dobrogea Romană (secolele I-III e. n.)*, București, 1977; A. Rădulescu, I. Bitoleanu, *Istoria românilor dintre Dunăre și Mare. Dobrogea*, București, 1979; T. Mateescu, *Permanența și continuitatea românilor în Dobrogea*, București, 1979; M. Balard, *Gênes et Outre-Mer, II, Actes de Kilias du notaire Antonio di Ponzò 1360*, Paris-New York, 1980; T. Gemil, *Relațiile Țărilor Române cu Poarta otomană în documente turcești*, București, 1984; *Dobruđa. Études ethno-culturelles*, Sofia, 1987; M. Zahariade, *Moesia Secunda, Scythia și Notitia Dignitatum*, București, 1988; Gh. Brătianu, *Marea Neagră de la origini până la cucerirea otomană*, Iași, 1989; A. Suceveanu, Al. Barnea, *La Dobruđa Romaine*, Bucarest, 1991; T. Gemil, *Români și otomanii în secolele XIV-XVI*, București, 1991; M. Sâmpetru, *Orașe și cetăți romane târzii la Dunărea de Jos*, București, 1994; A. Suceveanu, *Fântânele. Contribuții la studiul vieții rurale în Dobrogea Romană*, București, 1998; C. C. Petolescu, *Dacia și Imperiul Roman*, București, 2000; V. Lungu, *Creștinismul în Scythia-Minor în contextul vest-pontic*, Sibiu-Constanța, 2000; *Istoria românilor*, I.,

As a consequence of the specific and complexity of the monetary circulation in the Dobrujan province there appears the possibility of establishing in a conventional manner of various stages of this process, detailed in the following paper.

The theme dealing with the production, signification and the role of the monetary symbols – arrow points on the Western coast of Pontus Euxinus has drawn the attention of numerous Romanian and foreign scholars. There are to be enumerated a lot of papers dedicated to this subject, among which we mention the contributions of : G. Severeanu¹⁴, Fl. Preda¹⁵, A. Aricescu¹⁶, C. Scorpan¹⁷, C. Preda¹⁸, Gh. Poenaru Bordea¹⁹, M. Mănucu Adameșteanu²⁰, V. Mihăilescu-Bîrliba²¹, E. Oberländer-Târnoveanu²², Al. Avram²³ și G. Talmațchi²⁴, and, in Bulgaria, T. Gerasimov²⁵, B. Dimitrov²⁶ and P. Balabanov²⁷.

Moștenirea timpurilor îndepărtate, București, 2001; *Istoria romanilor II. Daco-romani, romanici, alogeni*, București, 2001; *Istoria Românilor, III. Genezele românești*, București, 2001; L. Buzoianu, *Civilizația greacă în zona vest-pontică și impactul ei asupra lumii autohtone (sec. VII-IV a. Chr.)*, Constanța, 2001; M. Bărbulescu, *Viața rurală în Dobrogea romană (sec. I-III p. Chr.)*, Constanța, 2001; Gh. Mănucu Adameșteanu, *Istoria Dobrogei în perioada 969-1204. Contribuții arheologice și numismatice*, București, 2001; A. Suceveanu, M. Zahariade, F. Topoleanu, Gh. Poenaru Bordea, *Halmyris I. Monografie arheologică*, Cluj Napoca, 2003; M. Zahariade, *Scythia Minor, A history of a Later Roman Province*, Amsterdam, 2006.

¹⁴ G. Severeanu, BSNR, 21, 57-58, 1926, p. 1-6.

¹⁵ Fl. Preda, AUB, 16, 1961, p. 7-17.

¹⁶ A. Aricescu, SCN, 6, 1975, p. 17-24.

¹⁷ C. Scorpan, SCN, 7, 1980, p. 25-34.

¹⁸ C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998; idem, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 19-25.

¹⁹ Gh. Poenaru Bordea, E. Oberländer-Târnoveanu, in vol. *ACIT*, 2, 1980, p. 141-150.

²⁰ M. Mănucu Adameșteanu, SCN, 8, 1984, p. 17-24.

²¹ V. Mihăilescu-Bîrliba, *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î. e. n. Economie și monedă*, Iași, 1990.

²² E. Oberländer-Târnoveanu, *Pontica*, 11, 1978, p. 59-87.

²³ Al. Avram, *Symposia Thracologica*, 7, Tulcea, 1989, p. 70-93.

²⁴ G. Talmațchi, AUDC, 4, 2001, p. 120-145; idem, AUDC, 5, 2003, p. 32-40; idem, *Istros*, 11, 2004, p. 69-81; idem, *Pontica*, 35-36, 2002-2003, p. 357-394.

²⁵ T. Gerasimov, *Arheologija-Sofia*, 1, 1959, p. 85-87.

²⁶ B. Dimitrov, *Arheologija-Sofia*, 2, 1975, p. 43-48.

²⁷ P. Balabanov, *Thracia Pontica*, 1, 1979, p. 40-56.

Under the circumstances of transformation of the town of Histria in a production centre, about the middle of the 6th century B.C, there appears on the market a standard which can measure a product, eliminates the barter, easing up for certain the trade changes. For Histria, this was the arrow point, either adapted of the fighting ones, either cast on purpose in moulds. It is not produced only in Histria, but it seems this activity is usual to a greater number of Milesian colonies on the Western coast of Pontus Euxinus. As regarding the distribution of the discoveries, they appear isolated and in hoards, mostly in the rural territories and in the colonies influence areas, as Fl. Preda has previously remarked. Totally, there were mapped a number of 10 hoards, including or not preservation pots. They were identified in local population settlements, in Greek- indigenous sites of *chora*, as well as in the poleis on the coast. There is to be mentioned the presence of these monetary symbols in the necropolis, where they seem to have the role of "obolus for Caron" as it appears in Olbia. In the first two situations (settlements of the local populations and Greek-indigenous sites), the pieces appear especially gathered in hoards of hundreds of unities and less isolated discoveries, and less as hoards. Tomis is, up to this very moment, the only Milesian colonies where there have been discovered a hoard of arrow points-monetary signs.

The monetary activity of the three Western-Pontic colonies Histria, Callatis and Tomis during the autonomous period has enjoyed over the years the interest on the part of the Romanian and foreign scholars. It is enough to mention the contributions of the following: B. Pick and K. Regling²⁸, L. Ruzicka²⁹, W. Knechtel³⁰, R. Netzhammer³¹,

²⁸ B. Pick, K. Regling, *Die Antiken Münzen Nord-Griechelands, Die antiken Münzen von Dacien und Moesien, vol. I-II*, Berlin, 1898, 1910.

²⁹ L. Ruzicka, *Zeitschrift für Numismatik*, Berlin, 1913, p. 4-14; idem, *Numismatische Zeitschrift*, Wien, 1917, p. 103-110; idem, *CNA*, 4, 1923, 1, p. 2-4; idem, *Vjesnik Hrvatskoga Arheološkoga Društva*, 15, 1928, Zagreb, p. 225-248.

³⁰ W. Knechtel, *BSNR*, 1, 3-4, 1904, p. 10-14; idem, *BSNR*, 5, 1908, 9, p. 30-39; idem, *BSNR*, 9, 1912, 18, p. 17-41; idem, *BSNR*, 12, 1915, 23, p. 1-12; idem, *BSNR*, 14, 1917, 28, p. 60-71.

³¹ R. Netzhammer, *Revista Catolică*, 1, 1912, 3, p. 355-360; idem, *Revista Catolică*, 1, 1912, p. 487-503; idem, *BSNR*, 10, 1913, 20, p. 29-36; idem, *Revista Catolică*, 2, 1913, 2, p. 164-

G. Severeanu³², M. C. Sutz³³, C. Moisil³⁴, T. Gerasimov³⁵, O. Iliescu³⁶, V. Canarache³⁷, B. Mitrea³⁸, A. G. Zaginajlo and A. A. Nudelmann³⁹, R. Ocheșeanu⁴⁰, Gh. Poenaru Bordea⁴¹, V. Mihăilescu Bîrliba⁴², E. Oberländer-Târnoveanu⁴³, G. Buzdugan and I. Mititelu⁴⁴, S. Teodor⁴⁵, N. Conovici⁴⁶, etc. Recently we notice also the contributions of:

168; idem, *Revista Catolică*, 1, 1918, p. 487-503; idem, *BSNR*, 22, 1927, 61-64, p. 16-19; idem, *BSNR*, 27-28, 1933-1934, 81-82, p. 122-127.

³² G. Severeanu, *BSNR*, 15, 1920, 33-34, p. 20-27.

³³ M. C. Sutz, *BSNR*, 4, 1907, 13, p. 3-8; idem, *AARMSI*, 35, 1913, p. 362-385.

³⁴ C. Moisil, *Convorbiri Literare*, 1915, p. 293-306; idem, *Arhiva Dobrogei*, I, 1916, p. 112-153; idem, *BSNR*, 26, 1921, 40, p. 108-112; idem, *BSNR*, 21, 1926, 57-58, p. 28-29; idem, în vol. *Dobrogea, cincizeci de ani de viață românească*, București, 1928, p. 145-175.

³⁵ T. Gerasimov, *SCN*, 5, 1971, p. 17-19; idem, *Numizmatika*, 2, 1972, p. 31-33; idem, *SCN*, 6, 1975, p. 25-26.

³⁶ O. Iliescu, *Viața economică*, Bukarest, V. 180, 27. I. 1967, p. 11; idem, *StCl*, 12, 1970, p. 49-51; idem, in vol. *Actes du 8-ème Congrès International de Numismatique, New York-Washington, septembre 1973*, Paris-Bâle, 1976, p. 85-98; idem, *QTNAC*, 14, 1985, p. 149-158; idem, in vol. *130 years since the establishment of the modern Romanian monetary system*, București, 1997, p. 43-54; idem, in vol. *Istro-Pontica*, p. 379-386.

³⁷ V. Canarache, *CNA*, 15, 1940, 117-118, p. 230-232; idem, *SRIR*, 1, 1954, p. 181-193; idem, *Pontice*, 1, 1968, p. 107-192.

³⁸ B. Mitrea, *StCl*, 3, 1961, p. 83-88; idem, *StCl*, 7, 1965, p. 143-167; idem, *Pontica*, 15, 1982, p. 89-97; idem, *Symposia Thracologica*, Al VI-lea Simpozion Național de Tracologie dedicat Marii Unirii, 1983, p. 43-45; idem, *QTNAC*, 12, 1983, p. 119-133; idem, *Thraco-Dacica*, 5, 1984, 1-2, p. 111-122; idem, *Thraco-Dacica*, 6, 1985, 1-2, p. 50-58.

³⁹ A. G. Zaginajlo, A. A. Nudelmann, *Materiali z Arheologi Pivničnogo Pričornomor'ja*, Odessa, 1971, p. 122-137.

⁴⁰ R. Ocheșeanu, *BSNR*, 67-69, 1973-1975, 121-123, 45-48.

⁴¹ Gh. Poenaru Bordea, *SCN*, 4, 1968, p. 103-125; idem, *BSNR*, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 17-41; idem, in *130 years since the establishment of the modern Romanian monetary system*, București, 1997, p. 56-75; idem, in *Simpozion Chișinău 2000*, p. 9-33; V. Lungu, Gh. Poenaru Bordea, in vol. *Civilisation grecque et cultures antiques périphériques. Hommages à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire*, édités par A. Avram et M. Babeș, Bucarest, 2000, p. 282-300; Gh. Poenaru Bordea, in vol. *Presenza e funzioni della moneta nelle choraî delle colonie greche dall'Iberia al Mar Nero*, *Atti del XII Convegno organizzato dall'Università „Frederico II” e dal Centro Internazionale di Studi Numismatici*, Napoli, 16-17 giugno 2000, Roma, 2004, p. 27-70.

⁴² V. Mihăilescu-Bîrliba, *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î. e. n. Economie și monedă*, Iași, 1990.

⁴³ E. Oberländer-Târnoveanu, *Pontica*, 11, 1978, p. 59-87.

⁴⁴ G. Buzdugan, I. Mititelu, *SCN*, 3, 1960, p. 385-404.

⁴⁵ S. Teodor, M. Nicu, S. Țau, *Thraco-Dacica*, 8, 1987, 1-2, p. 133-138.

⁴⁶ N. Conovici, *SCIVA*, 30, 1979, 1, p. 87-93; idem, Al. Avram, in vol. *Sur les traces des Argonautes, Actes du 6e Symposium de Vani (Colchide), 22-29 septembre 1990*, publiés sous la direction de O. Lordkipanidzé et P. Lévêque, Paris, 1996, p. 253-258.

K. Dimitrov⁴⁷, C. Preda⁴⁸, G. Talmațchi⁴⁹, E. Petac⁵⁰, W. Stancomb⁵¹, I. E. Batchvarov⁵², C. M. Petolescu⁵³, A. Popescu⁵⁴ and S. Grămăticu⁵⁵ etc.

Histria has already become the most important goods supplier for the Getae in Wallachia and Moldavia, at the end of the 6th century B.C. and mostly in the 5-4th centuries B.C. Due to this activity the town managed to exert an economical influence upon the whole North-Western coast of Pontus Euxinus. It is the most flourishing period for the city as it became the main economical centre for the Western - Pontic Greek world. Not accidentally, even from the 5th century B.C, it began to issue bronze coin (first casted, then struck) as well a silver coins (didrahms and their subdivisions). When the Milesian polis dominated trade on large areas in the North and the South of the Danube, it was issued the greatest series of silver coins (as regarding the

⁴⁷ K. Dimitrov, in vol. *Stephanos nomismatikos, Schönerer-Geiss zum 65. Geburtstag*, Berlin 1998, p. 215-219.

⁴⁸ C. Preda, SCN, 2, 1958, p. 111-122; idem, SCN, 3, 1960, p. 21-38. idem, *Dacia*, N.S., 10, 1966, p. 221-235; idem, SCN, 4, 1968, p. 441-442; idem, *Moneda antică în România*, București, 1969; C. Preda, H. Nubar, *Histria III. Descoperiri monetare 1914-1970*, București, 1973; C. Preda, *Dacia*, N. S., 19, 1975, p. 77-85; idem, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998; idem, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 19-25; idem, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 335-345.

⁴⁹ G. Talmațchi, *Istros*, 10, 2000, p. 191-212; idem, *AnDob*, 6, 1, 2000, p. 9-36; idem, *Cercetări*, 18-20, 1999-2001, p. 139-147; idem, *AUDC*, 4, 2001, p. 120-145; idem, *CN*, 8, 2002, p. 17-27; idem, *Peuce*, 1 (14), 2003, p. 267-282; idem, *ArhMold*, 23-24, 2000-2001, p. 183-197; idem, *Pontica*, 35-36, 2002-2003, p. 395-408; idem, *Pontica*, 35-36, 2002-2003, p. 357-394; idem, *Pontica*, 35-36, 2002-2003, p. 395-408; idem, *CN*, 9-11, 2003-2005, p. 9-11; idem, *CN*, 9-11, 2003-2005, p. 13-17; idem, in vol. *Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani*, Brăila-Călărași, 2004, p. 175-182; idem, in vol. *Relații interetnice în spațiul românesc, II. Populații și grupuri etnice (sec. II î. Hr. – V d. Hr.)*, Alba Iulia, 2006, p. 7-27; idem, in vol. *Relații interetnice în spațiul românesc, II. Populații și grupuri etnice (sec. II î. Hr. – V d. Hr.)*, Alba Iulia, 2006, p. 29-47; idem, in vol. *Studia Historiae et Religionis Daco-Romanae, In honorem Silvii Sanie*, București, ediderunt L. Mihăilescu-Bîrliba, O. Bounegru, Iași, 2006, p. 105-112; idem, *Danubius*, 24, 2006, p. 51-62.

⁵⁰ E. Petac, *La Collection M. C. Sutz (Bibliothèque de l'Académie Roumaine, Bucarest)*. I. *Istros, Kallatis, Tomis*, Wetteren, 2005.

⁵¹ W. B. Stancomb, SCN, 10, 1996, p. 155-157.

⁵² I. E. Batchvarov, NSrag 1, 1988, p. 19-24.

⁵³ C. M. Petolescu, in vol. *Civilisation grecque et cultures antiques périphériques. Hommage à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire*, édité par A. Avram et M. Babeș, Bucarest, 2000, p. 301-302.

⁵⁴ A. Popescu, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 351-353.

⁵⁵ S. Grămăticu, E. Oberländer-Târnoveanu, CN, 9-11, 2003-2005, p. 25-36.

quantity), considered due to their style the most beautiful samples of the Histrian series. During the 4th century a new stage followed with silver coins spreading widely mostly on the Danube left side, to the Centre of Moldavia. And, farther, on the North-Western coast of Black Sea, with a more special spreading between 330-280 B.C. They, as it is already known, were destined to be used in transactions with the autochthonous population seem not to be used on the town market or in hinterland. It is to be added to all there were issued numerous bronze monetary types until the 1st century B.C. inclusively.

The mint in Callatis issued approximately at the middle of the 4th century B.C. Herakles type silver coins (drachms and their subdivisions), as during the 3rd-1st centuries B.C. to issue various Bronze coin types. The town reached its economical and trade peak during the 3rd-1st centuries B.C. when we have information about the existence of close political, economical and cultural relationships with centres in the Pontic and Aegean - Mediterranean basin, before and after the conflict with the Byzantium. Callatis issues spread also in its rural territory, expanding during the 3rd-2nd centuries B.C. in Wallachia, where they became to replace the Histrian coin.

Most likely, it is only after 260 B.C., Tomis had an important political, economical and trade role. The polis became a most requested warehouse, an intermediary for goods transportation by land, and the inhabitants from Byzantium became to control the whole trade at the Left Pontus. This is the moment when the city began to issue coins, a clear expression of its economical and financial independence, activity continuing until the 1st century inclusively.

Not having the volume of the studies regarding the autonomous issuing of Dobrudjan poleis, the bibliography about the issuing of the gold and silver posthumous Alexander the Great and Lysimachus types assigned to them was the object of attention of some remarkable contributions both in the country by the papers

written by C. Moisil⁵⁶, G. Severeanu⁵⁷, E. Condurachi⁵⁸, O. Iliescu⁵⁹, Gh. Poenaru Bordea⁶⁰, G. Talmațchi⁶¹ and V. Petac⁶², as well as abroad as it is the case of the scholars: K. Regling⁶³, T. Gerasimov⁶⁴, M. Price⁶⁵, B. Rousseva⁶⁶, Fr. de Callatay⁶⁷ and W. Stancomb⁶⁸.

All the three poleis produced Macedonian type silver and gold coins. Histria, as well as Callatis were considered, taking into consideration the number and spreading of the mints issuing posthumous Alexander the Great and Lysimachus type coins as marginal mints. Beginning with 280 B.C., Histria issued pseudo-Alexandrinian type coins (about 220 B.C.) and pseudo-Lysimachus type coins, the latest ones during the alliance with Mithridates VI Eupator. Though, Callatis had a richer activity, a more important role on the Left Pontus side of the Black Sea, comparing to the Milesian city.

The 3rd mint striking coins in Dobrudja, Tomis seems did not apparently issue posthumous Alexander the 3rd type staters in the second half of the 3rd century B.C., but it had an issue of tetradrachms of this monetary type. In the situation of the posthumous Lysimachus type staters we are aware of the existence of various monetary types as regarding their style. Beginning with the 3rd century, the mint in

⁵⁶ C. Moisil, CNA, 14, 1939, 113-114, p. 142-143.

⁵⁷ G. Severeanu, BSNR, 25-26, 1930-1931, 73-80, p. 20-29.

⁵⁸ E. Condurachi, RHSEE, 17, 1946, p. 217-224.

⁵⁹ O. Iliescu, CreștColect, 8, iulie-decembrie, 1963, p. 326-329; idem, CN, 2, 1979, p. 3-14; idem, QTNAC, 32, 1998, p. 158; idem, in vol. *Istro-Pontica*, p. 379-386.

⁶⁰ Gh. Poenaru Bordea, Dacia, N. S., 18, 1974, p. 103-125; idem, RBN, 125, 1979, p. 37-51; idem, in vol. *130 de ani de sistem monetar românesc modern*, București, 1997, p. 62.

⁶¹ G. Talmațchi, Ialomița, 3, 2000, p. 27-38; A. Vertan, G. Talmațchi, in vol. *Istro-Pontica*, p. 387-392.

⁶² E. Petac, Bulletin du Cercle d' Études Numismatiques, 43, 2006, 3, p. 253-262.

⁶³ K. Regling, KLIO, 22 (4), 1929, p. 292-302.

⁶⁴ T. Gerasimov, SCN, 6, 1975, p. 25-26.

⁶⁵ M. Price, *The Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus. A British Museum Catalogue I. Introduction and Catalogue*, Zürich-London, 1991.

⁶⁶ B. Rousseva, RN, Paris, 6, 1990, 32, p. 17-27; idem, NSfrag, 1-4, 1994, p. 11-30.

⁶⁷ Fr. de Callatay, SCN, 11, 1995, p. 55-58; idem, Dobrudja, 12, 1995, 39-49.

⁶⁸ W. M. Stancomb, SCN, 10, 1996, p. 155-157.

Tomis surpassed the other two Dobrujan Western-Pontic mints as regarding the number of issued coins.

For the mint in Histria there could be identified a hoard horizon including pieces dated in the middle of the 4th century B.C. (Bălgarka, Jurilovca V), another one at the end of the 4th century B.C. – beginning of the 3rd century B.C. (Constanța II, Dăieni I, Enisala V, Măcin III, Pantelimon IV, Poiana Teiului II, Razdjal, Silistra VIII, Sinoie I, Slava Cercheză, Tulcea II, Dobrogea *passim* XIV). As an odd aspect, we mention the presence of a Histrian drachma included in the hoard from Dăieni, associated with Roman bronze coins of Trajan and Hadrian, or the presence of a “wheel” coin type included in the Histria VIII hoard. These monetary pieces appear associated this way, probably due to their circulation maintenance even during much late periods. The hoards include not only Histrian silver coins, but also bronze coins (Jurilovca IV, Histria IX, Pantelimon III, Sarichioi). The Histrian issues appear associated with staters of Cyzic, silver coins from Apollonia Pontica and Messambria, tetradrachms from Alexander the 3rd and Seleukos I, posthumous Lysimachus type staters from Callatis și Tomis etc. Of 26 hoards, 4 hoards appear in Greek poleis and one in the necropolis (with a ritual function).

As regarding the hoards from Callatis, we have catalogued a number of six places with nine discoveries. Of the nine discoveries, there have been found in Mangalia (I, III, VII) and all have bronze coins collected from the town’s market, being homogenous as regarding the component types (Demeter, Dionysus and Athens). Two of these hoards are dated around 260 B.C., and the third in the 3rd-1st centuries. In addition, the hoards from Șabla cape and Tuzla (II), including bronze coins are dated in the same period. Three is to be also mentioned for the same period, the hoard from Silistra (XIV), but including silver coins.

There are 12 hoards including coins issued at Tomis, concentrated in six places. Their repartition goes along the Western-Pontic Dobrujan Romanian and Bulgarian coast, but not inside the territory. Of these, eight deposits include bronze

issues – one deposited as offering in Tomis necropolis - and the others include posthumous Alexander the 3rd and Lysimachus type staters, issued by Histria, Callatis and Byzantium. These hoards are dated either at the end of the 3rd century and the beginning of the 2nd century B.C., either in the 2nd-1st century B.C. As regarding the Dobrujan West-Pontic coins spreading in the autochthonous environment, as it was suggested also for other areas, could be only penetration, not monetary circulation.

The presence of the Macedonian coins - gold, silver, bronze - was commented along the time in some papers signed by C. Preda⁶⁹, R. Ocheșeanu⁷⁰, E. Oberländer-Târnoveanu⁷¹, G. Talmațchi⁷² etc. According to their oppinions, beginning with the second half of the 4th century B.C., either due to the trade relationships between the province and the Macedonian Kingdom, or to the political - military actions of Philip II and Alexander III, important quantities of Macedonian coins penetrated on the monetary markets of the Western - Pontic poleis. In the area between the Danube and the Black Sea there have been catalogued an important number of isolated discoveries and Macedonian type hoards, either original issues, either posthumous ones. Thus, there have been mapped twenty hoards, to which there are to be added two hoards without recise information (one could come from South Dobruja). They are homogenously spread along the three circulation axes in the province (coast, inside the region and the Danube bank). However, there to be particularized two agglomeration microzones. The first appears between Constanța and Mangalia, and the second is to be localized in the South-Western area of Dobruja, where the most representative place is Satu Nou (Oltina) with three discoveries. As for their dating,

⁶⁹ C. Preda, H. Nubar, *Histria III. Descoperiri monetare 1914-1970*, București, 1973; C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.

⁷⁰ R. Ocheșeanu, *Pontica*, 7, 1974, p. 147-155; idem, *SCN*, 6, 1975, p. 233-236.

⁷¹ E. Oberländer-Târnoveanu, *Pontica*, 11, 1978, p. 59-87.

⁷² G. Talmațchi, *Ialomița*, 3, 2000, p. 27-38; idem, *AUDC*, 4, 2001, p. 120-145; idem, *BSNR*, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 27-37; idem, *Monedele de tip macedonean în Dobrogea*, Sfântu Gheorghe, 2006.

we notice the density of those dated in the 4th – 3rd century B.C. It is difficult to find the number of gold hoards because of their rapid spread for trade purposes. It is likely the hoards including gold and silver coins to have come already formed for stipends and payments.

It is to mentioned a horizon of hoards formed of bronze denominations, discovered along the West-Pontic coast or very close to it, that excluding the explanation of their presence based only individual activities (Dunavăț, Constanța IX, Mangalia IX, Pelinu, Stejaru).

Another subject of the antique monetary circulation in Dobruja deals with the apparition and the presence of the Greek coins issued by other poleis. There are to be underlined several studies and volumes including information on this topic signed by V. Canarache⁷³, E. Condurachi⁷⁴, S. Dimitriu⁷⁵, C. Preda⁷⁶, R. Ocheșeanu⁷⁷, Gh. Poenaru Bordea⁷⁸, E. Oberländer-Târnoveanu⁷⁹, G. Talmațchi⁸⁰.

An important role as intermediary for the foreign coins had the the Greek urban centre of Histria, beginning with the 6-5th centuries, but mostly during the 4th century. The stater of Cyzic constituted, at the mouths of the Danube, in the Balkan Peninsula, as well as in the North - Western area of Pontus Euxinus a high value, the hoards representing deposits of the Greek merchants, such coins being involved more rarely in the monetary circulation but more often in the trade at great distance. There are to be mentioned two hoards situated on the Danube bank including more electrum coins, beside Histrian drachmas, as well as coins issued from Apollonia

⁷³ V. Canarache, SCN, 1, 1957, p. 61-78.

⁷⁴ E. Condurachi, in vol. *Daco-Romania Antiqua, Études d'histoire anciens*, București, 1988, p. 95-103.

⁷⁵ S. Dimitriu, SCIV, 8, 1957, 1-4, p. 103-112.

⁷⁶ C. Preda, SCN, 7, 1980, p. 35-42; idem, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.

⁷⁷ R. Ocheșeanu, Pontica, 7, 1974, p. 199-203.

⁷⁸ Gh. Poenaru Bordea, SCIV, 21, 1970, 1, p. 133-144.

⁷⁹ E. Oberländer-Târnoveanu, Pontica, 11, 1978, p. 59-87.

⁸⁰ G. Talmațchi, AUDC, 4, 2001, p. 120-145; idem, CCDJ, 18, 2001, p. 44-49; idem, Cercet1st, 18-20, 1999-2001, p. 139-147; idem, in vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 33-35.

Pontica, Messambria and Histria (Dăieni V and Ion Corvin), one on the sea coast, associated with coins from Milet and Chersones (Sinoie II). The Greek cities issues, others but Histria, Tomis and Callatis, appear associated in discoveries and their number increase significantly during the Hellenistic Epoch.

Both the single finds and the hoards (with the rest of the archaic, classical and Hellenistic coins of the Greek world from Apollonia Pontica, Mesambria, Olbia etc.) mark especially the Danube bank and the seashore, but as it can be seen by classifying the hoards, they are mostly present in the first situation. This is normal as long as on the coast there is an open market economy, while on the Danube bank there were centres of the autochthonous population less accustomed with the goods-money exchange. The Danube is still the main economical and trade communication way, both for the Gethian population as well as for the Greek merchants.

A special interest should be paid to the producing and "circulation" of the "Scythian type" coins issued on the Dobrujan coast. Generally, this topic has been discussed even from the beginning of the Romanian and Bulgarian numismatic schools. Thus, we mention W. Knechtel⁸¹, N. Mušmov⁸², M. C. Sutz⁸³, K. Regling⁸⁴, C. Moisil⁸⁵, V. Canarache⁸⁶, Al. Saint-Georges⁸⁷, Fl. Moisil⁸⁸, T. Gerasimov⁸⁹ etc. After many decades, as the numismatic material was accumulated there appeared new contributions due to some scholars as C. Preda⁹⁰, Gh. Poenaru

⁸¹ W. Knechtel, *Revista Catolică*, 1, 1912, p. 209; idem, BSNR, 16, 1919, p. 25-34.

⁸² N. Mušmov, *Antičnite moneti na Balkanskija šoluostrov I monetite na bālgarskite țare*, Sofia, 1912, tab. XXXIX, p. 98.

⁸³ M. C. Sutz, BSNR, 13, 1916, p. 1-3; idem, AARMSI, II, 1916, 38, p. 523-531.

⁸⁴ K. Regling, *Corolla numismatica. Numismatic Essays*, London, New York, Toronto, 1906, p. 259-265.

⁸⁵ C. Moisil, BSNR, 23, 1928, 65-68, p. 44.

⁸⁶ V. Canarache, BSNR, 37-38, 1933-1934, 81-82, p. 60-83; idem, CNA, 16, 1942, 121-122, p. 3-5; idem, SCIV, 1, 1950, 1, p. 213-257.

⁸⁷ Al. Saint-George, CNA, 16, 1942, 121-122, p. 114-115.

⁸⁸ F. Moisil, CNA, 11, 1935, 103-104, p. 175-177; eadem, CNA, 12, 1936, 105, p. 72.

⁸⁹ T. Gerasimov, *Izvestija-Varna*, 30, 1967, p. 181-186.

⁹⁰ C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.

Bordea⁹¹, M. Thaceva⁹², S. I. Andruch⁹³ and G. Talmațchi⁹⁴.

The Scythian communities existing on the Dobrujan territory represent an ethnical presence worth to be mentioned beginning with the second half of the 1st millenium B.C., generally, and, especially during the Hellenistic epoch. The most resrepresentative members of this community are well - known Scythian “kings” Kanites, Charaspes, Tanusa, Akrosas, Ailios and Sariakes, to be rememberd for ever due to the bronze and silver coins, studied even from the end of the 19th century and the first part of the 20th century. In Dobruja, their coins are concentrated in the South of the territory, along the coast, more frequent around Callatis and Dionysopolis. The great part of the findings are isolated and only in two situations we are aware about the existence of small deposits (Bălgarevo II, Cavarna III), in one of them the Scythian coins being associated with pseudo-Lysimach staters (Bălgarevo II).

From the chronological point of view, for dating the Scythian issues there are more suggestions. There have been integrated temporally, generally, from the beginning of the 3rd century B.C. until the beginning of the 1st century B.C. This dating seems to be confirmed by the hoard from Bălgarevo including also pseudo-Lysimach staters, if it is to be accepted there were issued for a short time, few decades.

As regarding the properly Gethian-Dacian mint, the initial lack of the monetary findings in Dobruja was regarded and explained as a curiosity⁹⁵. There are to be noticed the contributions of C. Preda⁹⁶, O. Iliescu⁹⁷ and E. Oberländer-Târnoveanu⁹⁸. But the last ones have brought new data for our subject, as part and

⁹¹ Gh. Poenaru Bordea, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 17-41; idem, in vol. *A survey of numismatic research, 1972-1977*, Berna, 1979, p. 98-105.

⁹² M. Thaceva, Dobrudja, 12, 1995, p. 24-38.

⁹³ S. I. Andruch, *Nijnedunaiskaja Skifija v VI-načale I v. do n. e.*, Zaporoje, 1995, p. 117-139.

⁹⁴ G. Talmațchi, Pontica, 32, 1999, p. 307-312.

⁹⁵ C. Preda, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 64.

⁹⁶ C. Preda, SCIV, 15, 1964, 3, p. 401-410; idem, *Monedele geto-dacilor*, București, 1973; idem, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.

⁹⁷ O. Iliescu, SCIVA, 38, 1987, 3, p. 261.

⁹⁸ E. Oberländer-Târnoveanu, Peuce, 8, 1980, p. 143-150.

parcel of the monetary realities during the 2nd-1st century B.C. by some of G. Talmațchi' studies⁹⁹.

Măcin type issues (named after the eponim finding), the only ones with Dobrujan features (if it is to be excluded the issues of the basileus Moskon in a local workshop) can be considered as derivated from Prundu - Jiblea type, or mentioned as a different type. There are to be mentioned the following findings in the Northern Dobruja three isolated pieces and four hoards (Cavarna II, Niculițel VI, Niculițel VII, Parcheș), of which in association with Thasian coins (Niculițel VII). There is to be added a hoard including only Adâncata-Mănăstirea (Cavarna II) type coins.

The beginning of the Roman Republican denar in Dobruja is a topic treated with maximum rigouressness in the specific bibliography by the previous or more recent scholars in the country and abroad - B. Mitrea¹⁰⁰, Gh. Papuc¹⁰¹, Al. Barnea¹⁰², O. Iliescu¹⁰³, Gh. Poenaru Bordea¹⁰⁴, C. Preda and G. Simion¹⁰⁵, R. Ocheșeanu¹⁰⁶, E. Hristov¹⁰⁷, G. Talmațchi¹⁰⁸, E.I. Paunov and I. S. Prokopov¹⁰⁹, who analysed its spread, the causes of its penetration, the stages of penetration, different other specific aspects.

⁹⁹ G. Talmațchi, in vol. *Istro-Pontica*, p. 393-394; idem, *Cercetări*, 18-20, 1999-2001, p. 139-147; idem, *AUDC*, 4, 2001, p. 120-145; idem, *Pontica*, 35-36, 2002-2003, p. 366-367, nr. 11.

¹⁰⁰ B. Mitrea, *Pontica*, 3, 1970, p. 131-137.

¹⁰¹ Gh. Papuc, *Pontica*, 7, 1974, p. 213-217.

¹⁰² Al. Barnea, *SCN*, 5, 1971, p. 372-376.

¹⁰³ O. Iliescu, *Pontica*, 7, 1974, p. 205-211.

¹⁰⁴ Gh. Poenaru Bordea, *Pontica*, 7, 1974, p. 219-238;

¹⁰⁵ C. Preda, G. Simion, *SCN*, 3, 1960, p. 545-546.

¹⁰⁶ R. Ocheșeanu, *Pontica*, 4, 1971, p. 75-87; idem, *Pontica*, 19, 1986, p. 75-88; idem, *Pontica*, 21-22, 1988-1989, p. 91-97; idem, Gh. Papuc, *BSNR*, 77-79, 1983-1985, 131-133, p. 127-141; R. Ocheșeanu, *SCN*, 12, 1998, p. 15-26.

¹⁰⁷ E. Hristov, *Numizmatika*, 21, 1987, 3, p. 17-26; idem, *Dobroudja*, 4, 1987, p. 87-92.

¹⁰⁸ G. Talmațchi, *Pontica*, 31, 1998, p. 271-286; idem, *CCDJ*, 18, 2001, p. 44-49; idem, *Studia Antiqua et Archaeologica, in honorem magistri Dan Gh. Teodor*, 9, 2003, p. 273-284; idem, C. Paraschiv-Talmațchi, *AnDob*, 6, 2000, 1, p. 41-80; idem, *Ialomița*, 4, 2003-2004, p. 315-322; idem, *The Roman Republican Coinage in Dobroudja*, vol. X, Cluj-Napoca, 2006.

¹⁰⁹ E.I. Paunov, I. S. Prokopov, *An Inventory of Roman Republican Coin Hoards and Coins from Bulgaria (IRRCH Bulg)*, Milano, 2002.

As regarding the Roman Republican denar circulation, we are tempted to take into consideration a rather late penetration, maybe together with the campaign of M. Terentius Varro Lucullus between 72-71 B.C, at the beginning sporadically, irrespective wherever isolated or in already formed hoards. A break in this Republican flow cash was brought by Burebista's campaign, the situation being re-established after 45 B.C., more significant after 28/27 B.C. Marcus Antonius type coin circulation for legions ends chronologically the presence of the Republican coin in the province between the Danube and the Black Sea.

Describing the situation in detail, we mention that during the 1st century there are nine hoards including exclusively Roman Republican denarii. Most of them are issued during the 1st century B.C. but their accumulation beginning with the 3rd-2nd century B.C. seems to emphasize two groups of hoards, the first buried sometime after 64-62 B.C. (Garvăn, Garvăn I, Oltina II), and the second one with four hoards buried in the second half of the 1st century B.C. (Costinești I, Mangalia XXXVII, Tulcea V, Tuzla III). The earliest hoard is that found in Ostrov, in association with Thasian tetradrachms, followed by that from Lipnița, buried sometimes after 75 B.C. Depending also on their circulation moment as well as the hoarding and burial it is difficult to establish certain connections between the numismatic document and the political-military events. Also, about some hoards the information are vague or incomplete, others are not regained totally or are selections on purpose, and as a consequence, the possible conclusions would have been relatively dangerous for the scientific truth.

During the 1st century A.D., the Roman denars are still present on the Dobrujan market in the early Imperial hoards (as well in the Empire). During the age of Augustus, the most part of the denarii in circulation were Republican issues. Generally, there it is to be noticed a modest participation of the denarii of Julia Claudia dynasty to the formation of the monetary fund, and to the deflation policy of the representatives of this dynasty. The situation is not the same with the issues of the

Flavii dynasty, present also 100%. The most part of the hoards appear in the rural area, the issues of Julia-Claudia dynasty missing totally at Belica and Adamclisi II. The structure of the hoard Tulcea IV is different from the other ones, including new coins, specific to a new Roman camp. This one, beside those of Belica and Adamclisi IV, form a group of hoards buried because of a special situation not mentioned in the historical sources, taking place about around 80 A.D. It is to be mentioned for these hoards the presence of the denarii issued in Efes by Marcus Antonius (*Legionsdenare*). Their bad conservation condition and their possible wear could be caused, on one side to their long presence in circulation, and, on the other hand, the excessive use of their moulds, so that some coins are fade from the beginning when they were struck. For a longer circulation we have three witness hoards, one found in Silistra (XXIX), buried during the Costoboci invasion, another one found in Grunecarovo, buried in 180-183, and the third one coming from Goleş, where the last denar is from 180 A.D. They are hoarded beginning with the Flavii period - maybe in the same time with Nero's monetary reform in 64 A.D. - even until then, with an exception (Costineşti I), because of the low content of precious metal were not included in the hoarding process. After the action of Marcus L. Crassus, Marcus Antonius, type denarii, as in other parts of the Roman state, would penetrate also in Dobruja where we find them in a great number in the Flavii period hoards. Generally, issued in large amounts, they were accepted, in unknown conditions, in the peripheric areas of the Roman Empire, reaching probably later. At about 50-100 years after the issuing date, and being, very probably, mostly, taken out of circulation during Trajan period.

As a consequence of the complex problems of the period between the 1st-the 3rd century, of the rich numismatic material existing in the public and private collections, the numismatic bibliography is very ample, and there are to be remarked a series of scholars as A. Vertan¹¹⁰, E. Oberländer-Târnoveanu¹¹¹, G.

¹¹⁰ A. Vertan, *Circulația monetară în Dobrogea romană (secolele I-III)*, Cluj-Napoca, 2002.

¹¹¹ E. Oberländer-Târnoveanu, I. Oberländer-Târnoveanu, in vol. *Istro-Pontica*, p. 405-

Talmaţchi¹¹², Gh. Poenaru Bordea¹¹³, R. Ocheşeanu¹¹⁴, S. Torbatov¹¹⁵, M. Minkova¹¹⁶, A. Kunisz¹¹⁷, V. Grigorova,¹¹⁸ B. Gerov etc¹¹⁹.

The analyse of the monetary circulation in Roman Dobruja, during the 1st-3rd century A.D., has been concentrated in the last 40 years on studies both about its rural and urban aspects. The chronological division of this period included initially four important stages, depending on some economical - political and military realities.

More recent, it has been suggested, we consider with a certain reason, that the first stage to be extended even until the moment of the year 27 B.C. A new chronologically division of the whole monetary material of the 1st-3rd A.D., found in Dobruja has been recently done, suggesting nine stages. This chronology is valid in analysing the isolated finds and in the internal structure of the monetary hoards. Thus, these stages will be presented shortly as regarding the hoards concealed/buried, being necessary the chronology of the political - military events in the area.

For the 1st stage (27 B.C. – 69 A.D.) we have already mentioned the presence in Dobruja of the mixed hoards including Roman Republican and imperial denars. The 2nd stage (69-96 d. Chr.) brings a real sudden change of the monetary circulation, explainable, partially, by the transformation of Dobruja in a Roman province, and beginning with 86 A.D. its inclusion in Moesia Inferior, as well as the more and more

419.

¹¹² G. Talmaţchi, C. Talmaţchi-Paraschiv, *AnDob*, 6 (1), 2000, p. 41-80; G. Talmaţchi, *Peuce*, 3-4, 2005-2006, p. 331-374.

¹¹³ Gh. Poenaru Bordea, Paul I. Dicu, *BSNR*, 88-89, 1994-1995, 142-143, p. 33-64; M. Mănucu-Adameşteanu, Gh. Poenaru Bordea, *BSNR*, 86-87, 1992-1993, 140-141, p. 125-133.

¹¹⁴ M. Bărbulescu, R. Ocheşeanu, *Pontica*, 23, 1990, p. 225-265; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheşeanu, *BSNR*, 86-87, 1992-1993, 140-141, p. 77-94; idem, *SCN*, 12, 1998, p. 15-26.

¹¹⁵ S. Torbatov, *Izvestija-Varna*, 26 (41), 1990, p. 50-55.

¹¹⁶ M. Minkova, *Dobrudja* 12, 1993, p. 81-83.

¹¹⁷ A. Kunisz, in vol. *Actes du XIe Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 8-13 septembre 1991, II*, Louvain-la-Neuve, 1993, p. 331-335; idem, *Obieg monetarny na obszarach Mezij i Tracj w I i II w. n. e.*, Katowice, 1992; idem, *Litterae Numismaticae Vindobonenses*, 4, 1992, p. 107-114.

¹¹⁸ V. Grigorova, *Dobrudja* 12, 1995, p. 67-72.

¹¹⁹ B. Gerov, in vol. *Beiträge zur Geschichte der römischen Provinzen Moesien und Thrakien*, Amsterdam, p. 361-432; idem, in vol. *Beiträge zur Geschichte der römischen Provinzen Moesien und Thrakien*, Amsterdam, p. 92-101.

important presence of the auxiliary military unities. The last ones absorbed the new money.

During the 3rd stage (97-138 A.D.) there appeared new Roman legions in Moesia Inferior, beside the very important victory from Tropaeum Traiani, as well as Trajan's monetary reform.

The 4th stage (138-161 A.D.) is known as period of prosperity and stability not only for Dobruja, but also for the whole Roman Empire.

The 5th stage (161-192 A.D.) is characterized by the military events at the Middle Danube, and inside the analysed area we notice the actions of Costoboci. It seems that under Commodus there took place an abandonment of the bronze imperial denominates for the benefit of those issued by the Greek workshops. For this stage we mention a horizon of hoards in the South-Western area of Dobruja, including the finds from Alfatar, Goleş şi Silistra (XXIII and XXIX).

The 6th stage (193-218 A.D.) and the 7th (218-238 A.D.) correspond to a stability period, and from a monetary point of view the only bronze denominate used on the Dobrujan markets was that issued by the Greek towns local and area workshops, moment considered as an apogee of the activity of these various workshops. Though we are not aware for the first decade of the 3rd century about an important political-military event, it is to be outlined a possible horizon of hoards – Adamclisi III, Balcic IV, Peceniţa and Silistra XXIV – ending with coins dated between 204-210. For the 7th stage we have identified tow groups of finds. The first corresponds to the period 220-235 (the hoards from Constanţa XXI, LXVII, Dunăreni III, General Kolevo, Kamen Briag, and Trestenic ?), and the 2nd for 238 (the hoards from Balcic I, Constanţa LXIII, Dunavăţul de Jos), the last one can be possible connected with by the Carps invasion.

The 8th stage (238-249 A.D.) and the 9th (249-270 A.D.) is characterized from a political and military point of view, by an agitated situation (*Scythicum bellum*), increasing during the second one, and from an economical point of view, inclusively monetary, by an increasing poor situation. Between 242-260 the Dobrujan province

suffered the repetead Carps-Goths-Heruli attacks, Histria being destroyed at a certain moment. As a consequence of the very frequent raids, sometimes annually, the hoards are difficult to be identified from the half of the 3rd century (243, 244-248, 251, 252, cca. 260). We can identify a horizon of hoards for the period between 238-244 (Mangalia XXXIII, Nojarevo, Dobruja *passim* I). Another horizon is possible to be individualized in the period between 248-249 (Canlia, Işirkovo I, Mangalia VIII and XXIV, Schitu, Senokos, Silistra XXI, Tvardiţa II). Finally, the disaster from Abritus can be illustrated by the hoards from Abrud, Camena, Cestimensko, Rossiţa (II) and Silistra (XXVIII). Two hoards (Rossiţa I and Tulcea IX) ending with coins from Valerianus can suggest an event with serious effects around 260 B.C. In 267 B.C. it is known the greatest Gothic-Heruli raid along the Western Pontic shore. It is possible the hoards from Isacceia (V) and Mangalia (V, VI) to be connected with this event, more than those in Mangalia were found in burnt houses.

In 269 B.C. the great Gothic expedition was stopped by Claudius II at Naissus, and the last events took place during Aurelian's period that put an end to the Carps-Goths interventions at the South of the Danube. It is possible that the hoards found at Onogur (I) and Zafirovo to be connected exactly with these events. The end of the 3rd century records a possible horizon of hoards during Diocletianus's period by the hoards from Constanţa (V, XVI), Izvoarele (I), Mahmudia (II) and Silistra (X).

The topic regarding the bronze coins issuing in the Greek colonies on the Dobrujan coast during the imperial age, simultaneous with the central issues was different discussed, depending on the research upon the activity of the mints and the circulation of these issues in the urban, military and rural environment. This way, we can mention the older or more recent contributions of different scholars: B. Pick şi K. Regling¹²⁰, L. Ruzicka¹²¹, W.

¹²⁰ B. Pick, K. Regling, *Die Antiken Münzen Nord-Griechelands, Die antiken Münzen von Dacien und Moesien, vol. I-II*, Berlin, 1898, 1910.

¹²¹ L. Ruzicka, *Zeitschrift für Numismatik*, Berlin, 1913, p. 4-14; idem, *Numismatische Zeitschrift*, Wien, 1917, p. 103-110; idem, *CNA*, 4, 1923, 1, p. 2-4; idem, *Vjesnik Hrvatskoga*

Knechtel¹²², M. C. Sutz¹²³, M. Paucker¹²⁴, C. Preda¹²⁵, Gh. Poenaru Bordea¹²⁶, R. Ocheșeanu¹²⁷, A. Vertan¹²⁸, E. Oberländer-Târnoveanu¹²⁹, M. Iacob¹³⁰, M. Dima and G. Talmațchi¹³¹, S. Grămăticu and V. Ioniță¹³² and E. Petac¹³³. The studies included the isolated findings and hoards formed of few pieces or thousands of coins.

The beginning of these coinages dependend on the local conditions in the Greek poleis and the general situation. Histria town seems to begin the monetary coinage either in the 1st century A.D., or at least at the beginning of the 2nd century A.D., though, as in the case of Tomis, it might have started during the reign of Augustus. After a hiatus until the Augustus Pius age, the mint issued coins - with the exception of the coinage for pentru Pertinax – until the emperor Gordianus III age

Arheološkoga Društva, 15, 1928, Zagreb, p. 225-248.

¹²² W. Knechtel, BSNR, 1, 3-4, 1904, p. 10-14; idem, BSNR, 5, 1908, 9, p. 30-39; idem, BSNR, 9, 1912, 18, p. 17-41; idem, BSNR, 12, 1915, 23, p. 1-12; idem, BSNR, 14, 1917, 28, p. 60-71.

¹²³ M. C. Sutz, BSNR, 5, 1908, p. 7-29; idem, AARMSI, 2, 1913, 35, (1912-1913), p. 359-385; idem, BSNR, 12, 1915, 26, p. 157-171.

¹²⁴ M. Paucker, CNA, 13, 1938, 109, p. 22-23; eadem, CNA, 14, 1939, 115-116, p. 153-156.

¹²⁵ C. Preda, SCN, 2, 1958, p. 111-122; idem, SCIV, 12, 1961, 2, p. 241-252; idem, SCN, 4, 1968, p. 223-237; idem, H. Nubar, *op. cit.*; C. Preda, *Callatis. Necropola romano-bizantină*, București, 1980; idem, SCN, 10, 1996, p. 27-41.

¹²⁶ G. Poenaru Bordea, E. Nicolae, BSNR, 77-79, 1983-1985, 131-133, p. 89-107; Gh. Poenaru Bordea, M. Zahariade, Dobroudja 12, 1993, p. 89-102; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, A. Popescu, SCN, 12, 1998, p. 83-117; Gh. Poenaru Bordea, in vol. *Fântânele. Contribuții la studiul vieții rurale în Dobrogea romană*, București, 1998, p. 191-216.

¹²⁷ M. Munteanu, R. Ocheșeanu, Pontica, 8, 1975, p. 175-213; M. Bărbulescu, R. Ocheșeanu, Pontica, 23, 1990, p. 225-265.

¹²⁸ A. Vertan, *Circulația monetară în Dobrogea romană (secolele I-III)*, Cluj-Napoca, 2002.

¹²⁹ E. Oberländer-Târnoveanu, I. Oberländer-Târnoveanu, in vol. *Istro Pontica*, p. 405-419.

¹³⁰ M. Iacob, Pontica, 33-34, 2000-2001, p. 353-371; eadem, Pontica, 35-36, 2002-2003, p. 409-422; eadem, Peuce, 1 (14), 2003, p. 283-340; eadem, Peuce, 2 (15), 2004, p. 213-284; eadem, *Monetării din provincia Moesia Inferior (sec. I - III)*, rezumatul tezei de doctorat, Iași, 2004.

¹³¹ M. Dima, in vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 35-50; idem, G. Talmațchi, in vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 29-34.

¹³² S. Grămăticu, in vol. *Simpozion Chișinău 2001*, p. 95-100; eadem, V. Ioniță, in vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 51-63; iidem, in vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 59-64.

¹³³ E. Petac, I. Sandor, in vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 103-108; E. Petac, *La Collection M. C. Sutz (Bibliothèque de l'Académie Roumaine, Bucarest)*. I. Istros, Kallatis, Tomis, Wetteren, 2005.

inclusively. The mint in Tomis seems to be the most complete and without important interruptions - with the exception of the emperors Macrinus and Diadumenianus – until the emperor Filip I period. It is to be mentioned it is the only mint in Moesia Inferior province issuing coins for the emperor Pertinax. In Callatis, the beginning of the imperial coinage seemed to be mentioned in Nero's period, but developing up to a certain value, as well as in Histria, under Antonius Pius and his followers. It is to be noticed a short hiatus under Elagabalus, and this activity ended, as well as in Tomis during Phillip I period. The final activity of the three mints can be explained, on one side, a very hostile political-military framework (*scythicum bellum*), and, on the other hand, by the action of financial mechanisms specific to the Empire, including the border territories, actions eliminating the bronze coins produced inside the Greek colonial area.

The Western-Pontic colonial coins circulation covers the Northern Dobruja (Histria) and the South of the province (Callatis) and the whole territory between the Danube and the Black Sea (Tomis). Other Greek imperial issues struck on the Western and North-Western coast of Pontus Euxinus at la Tyras, Olbia, Tauric Chersones, Odessos, Mesambria, Anchialos, in Thracia la Markianopolis, Nicopolis ad Istrum, Philippopolis, Hadrianopolis, Pautalia, Augusta Traiana, Byzantium, Deultum and Traianopolis, from Macedonia to Amphipolis and Dium, from the micro-Asian area to Byzantium, Alexandria, Troas, Amorium, Ancyra, Antiochia, Heraclea, Nicomedia, Nicaea, Tarsus, etc. appear in the single finds. The isolated finds as well as the studied hoards include other Greek-imperial issues struck on the Western and Northern-West coast of coast. Numerous studies have mentioned the preponderance of the Greek-imperial nominals on the Pontic monetary markets beginning with the 2nd century, as at the end of this century they were the only bronze issues on the local market (the most possible during Commodus' period). For Septimius Severus' reign, the already bronze nominal used on the Dobrujan monetary market was that issued by the local Greek towns mints as well as other areas, moment considered as an

apogee of the activity of those mints.

Taking into consideration only the hoards, there have been identified a number of 48 of such finds (including the funerary deposits), associated with central Roman coins, either silver (Constanța XXI, XXVIII, XXXII-XXXIII, Mangalia VI, Onogur I, Rossița, Tvărdița II, Dobrogea *passim* III etc.) or bronze made (Constanța XXXIV, LXII, Mangalia XII-XIII, XXXI, Senokos etc.). Sometimes they are to be found exclusively in the deposits (Constanța LXIII, LXVI, Kamen Briag, Mangalia II, IV, VIII, XXIX, XXX, Poruciuk Ciuncevo, Schitu etc.).

Generally, the hoards seem to be concealed (excepting the funerary ones) after the second half of the 3rd century A.D. Other times, rarely, they are present even in the 4-5th century A.D. as relics, in different deposits (Beștepe, Jurilovca VIII, Pantelimon I ?, Strunga I).

Methodological problems for the period between 270-294 did not permit a rigorous evaluation of this period and even hindered the publication of some finds.

The numismatic material of the 4th century is impressive due to its quantity, meaning ten of thousands of pieces in single finds, as well as dozens of hoards and monetary deposits. Though, the numismatic historiography of the age does not include too many authors. There is a masterpiece of the late scholar R. Ocheșeanu, for the period between 270-498, published initially in a volume¹³⁴ and various independent studies and articles.¹³⁵ More recently there have been published monographs and article referring to some urban centres (Argamum, Ibida, Noviodunum etc.)¹³⁶.

The 4th century is characterized by the implementation of major reforms,

¹³⁴ R. Ocheșeanu, *Les monnaies en Dobroudja de 270 à 498 (Scythie Mineure, Mésie Seconde)*, ed. de G. Depeyrot, Wetteren, 2006.

¹³⁵ Idem, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 105-111; idem, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 231-237; idem, in vol. *Istro-Pontica*, p. 455-483; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 23, 1990, p. 277-314; iidem, *Pontica*, 24, 1991, p. 347-375.

¹³⁶ Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, SCN, 9, 1989, p. 53-73; A. Popescu, SCN, 10, 1996, p. 47-66; M. Iacob, in vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 113-136.

important both from a political-administrative and financial-economical point of view in the whole Roman Empire, having a direct influence upon Dobruja too. The destructions at the end of the 3rd century would be removed through the constructive activity of Diocletianus and Constantine. On the other hand, because of the Huns pressure upon the Goths, these ones manifested their agressivity at the Lower Danube by more and more incisive raids, culminating with the disaster of the Roman army at Adrianopole (378). The troubled cirumstances of this century are obviously reflected more and more in some hoards horizons identified between 305-310 (Abrit II, Constanța XX, Pădureni), 330-336 (Adamclisi IV, Constanța XIX, Măcin I ?, Polk. Diakovo), about or in 378 (Adamclisi VI și VII ?, Babadag V, Constanța LXV, Dunăreni Sacidava I, Dunăreni Bratca II, Hârșova IV, Histria VIII, Jurilovca VIII, Kamen, Kolarți, Nalbant I, Obrocișce III, Opaneț, Ovcearovo II, Straja, 23 August I, Dobrici Region I, Dobruja *passim* VI, Lower Danube) and 383-395 (Babadag I and II, Medgidia I, Strunga I).

The study of the coin finds in the 5th century A.D has not enjoyed too much the scholars attention due to objective and subjective reasons. On one hand, due to the scarcity of the finds (mostly the single ones), on the other hand due to the poor preservation of the numismatic material. Though, it is to be mentioned the endeavour of some certain scholars as R. Ocheșeanu, Gh. Poenaru Bordea¹³⁷ and A. Popescu¹³⁸.

The 5th century is to be individualized as a troubled period from a political and military point of view. The whole life of the border provinces was uncertain because of the Huns impacts, which, in the first part of the century were present very aggressively and put into danger the Empire existence. Due to the measures of strengthening the borders taken by the Constantine dynasty, the state structures

¹³⁷ Gh. Poenaru Bordea R. Ocheșeanu, in vol. *Actes du Xle Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 8-13 septembre 1991*, II, Louvain-la-Neuve, 1993, p. 355-370; iidem, SCN, 10, 1996, p. 67-90; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, Pontica, 21-22, 1988-1989, p. 163-186; Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae, A. Popescu, SCN, 11, 1995, p. 135-161.

¹³⁸ A. Popescu, *op. cit.*, p. 47-66.

resisted as well as the monetary economy, mostly in the big fortified towns. The invasions of this century outline also some other hoards horizons like those in 402 (Capidava, Constanța XV and XXIII, Murighiol IV), 422 (Babadag III and IV, Beștepe, Pantelimon VI-VIII, Staroselo, Dobruja *passim* XV), 474 (Constanța XI, Mircea Vodă, Pantelimon IX) and 491 (Constanța LXVI, Histria XI, Ovidiu, Pantelimon X și XI). At the end of the 5th century, possibly at the beginning of the next one, probably because of the disorders produced by Vitalian, there appears another horizon of hoards localised to the North-East of the Pontic area (Histria VI, Jurilovca VI and VII, Nufăru IV, Pantelimon X and XI).

During the 5-7th century, mostly the period between 498-680, is marked by the monetary reform of Anastasius I, the reconstruction of the province accomplished by him and his successors, mostly Justinian, but it is specially marked by the more and more devastating attacks of the populations from the North of the Danube, mainly the Avars and the Slavs.

The first centuries of the Byzantine rule in Dobruja drew the attention of some scholars who wrote both about the monetary reforms of the period and the Byzantine coin circulation inside the Danube-Pontic territory, the stages of this circulation, the invasions and the horizons of the hoards etc. We only mention, at random, some of the contributions: B. Mitrea¹³⁹, Gh. Poenaru Bordea¹⁴⁰, R. Ocheșeanu¹⁴¹, C. Morrisson¹⁴², C.

¹³⁹ B. Mitrea, *Pontica*, 7, 1974, p. 49-72; idem, in vol. *Actes du 8e Congrès international de numismatique, New York-Washington (September, 1973)*, Paris-Bale, 1976, p. 451-459; idem, *Pontica*, 16, 1983, p. 239-262.

¹⁴⁰ Gh. Poenaru Bordea, in vol. *Actes du XIVe Congrès International des Études Byzantines, Bucarest, 6-12 septembre 1971*, III, București, 1976, p. 203-213; idem, *PACT*, 5, 1981, p. 365-377; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *SCIVA*, 31, 1980, 3, p. 377-396; Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae, A. Popescu, *SCN*, 11, 1997, p. 135-161; Th. Izvoranu, Gh. Poenaru Bordea, in vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 137-161.

¹⁴¹ R. Ocheșeanu, *SCN*, 11, 1997, p. 163-182.

¹⁴² C. Morrisson, in vol. *Acta XIII Congressus Internationalis Archaeologiae Christianae, vol. II, Cité du Vatican-Split*, 1998, p. 919-930; eadem, V. Popović, V. Ivanišević, *Les Trésors monétaires byzantins des Balkans et d'Asie Mineure (491-713)*, *Réalités Byzantines*, 13, Paris, 2006.

Preda¹⁴³, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁴⁴, Fl. Curta¹⁴⁵, G. Custurea¹⁴⁶, Al. Madgearu¹⁴⁷, J. Jurukova¹⁴⁸, V. Paruşev¹⁴⁹, M. Iacob¹⁵⁰ and A. Gândilă¹⁵¹.

At the beginning of the 6th century, Anastasius' monetary reform brought a sudden change for the monetary circulation in Scythia Minor, mostly during the second part of his reign, sudden change leading to the development of a monetary economy until the middle of the century. These positive changes in spite of some raids mentioned by historical sources in 517 (the Slavs), 540 (Cutrigurs), 546 (again the Slavs), 559 (again the Cutrigurs) or 562 (Huns-Bulgarians). Under the repeated hits of the Avars and Slavs there began a period of economic decay and the dissolution of the Danubian limes (in stages). Under these circumstances, the monetary economy had an insular aspect as during the 5th century, being preserved only around strong urban centres.

At the beginning of the 7th century, in the few towns and fortifications which still resisted these attacks the exchange open economy was closed after the attacks

¹⁴³ C. Preda, SCIV, 23, 1972, 3, p. 375-415; idem, BSNR, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 289-296, acoperind perioada secolelor VI-XII p. Chr.

¹⁴⁴ E. Oberländer-Târnoveanu, CN, 8, 2002, p. 121-172; idem, Histoire & mesure, 17, 2002, 3-4, p. 155-196; idem, in vol. *Studia historica et theologica. Omagiu prof. Emilian Popescu*, Bucureşti, 2003, p. 211-226; idem, Ialomiţa, 4, 2003-2004, p. 323-368; idem, Peuce, 1 (14), 2003, p. 341-411, discuţia priveşte şi perioade mai târzii, până în secolul al XIV-lea; idem, Muz Naţ, 16, 2004, p. 39-83.

¹⁴⁵ Fl. Curta, Ann IIN, 43, 1996, p. 65-224; idem, in *Byzantine and Modern Greek Studies*, 29, 2005, p. 113-146; idem, CN, 12-13, 2006-2007, p. 123-144.

¹⁴⁶ G. Custurea, Pontica, 37-38, 2004-2005, p. 491-536; idem, Tr. Clante, Pontica, 39, 2006, p. 423-434; G. Custurea, Pontica, 40, 2007, p. 625-628; idem, Pontica, 41, 2008, p. 533-562.

¹⁴⁷ Al. Madgearu, RRH, 36, 1997, 3-4, p. 315-336; idem, *Continuitate şi discontinuitate culturală la Dunărea de Jos în secolele VII-VIII*, Bucureşti, 1997.

¹⁴⁸ J. Jurukova, BizBulg., 2, 1966, p. 223-227; eadem, in vol. *Miedzynarodnowy Kongres Arheologii Slowianskiej, Warszawa 14-18 IX 1965*, 6, Varşovia, 1968, p. 128-143; eadem, BizBulg., 3, 1970, p. 255-263; eadem, in vol. *Mélanges de numismatique, d'archéologie et d'histoire offerts à Jean Lafaurie*, Paris, 1980, p. 273-280.

¹⁴⁹ V. Paruşev, Izvestija-Varna, 27 (42), 1991, p. 20-31.

¹⁵⁰ M. Iacob, Gh. Poenaru Bordea, in vol. II, *Akten-Proceedings-Actes, XII, Internationaler Numismatischer Kongress, Berlin 1997*, Berlin, 2000, p. 780-792; M. Iacob, in vol. *Istro-Pontica*, p. 485-498; eadem, in vol. *Simpozion Chişinău 2002*, p. 75-80.

¹⁵¹ A. Gândilă, CN, 9-11, 2003-2005, p. 109-166; idem, Pontica, 40, 2007, p. 607-623.

between 614-619. Rudiments of a monetary economy were still preserved (Tomis, Callatis, Durostorum, Noviodunum) until the Bulgarians came in this territory (680), population not accustomed with a monetary tool. These disorders lead to some hoards horizons as it is the one dated in the middle of the century – the hoards from Caliacra (IV), Caverna (VI), Constanța (III), Histria (VII), Ostrov (II), Satu Nou-Oltina (I), possible -, that between 570-580 – Cernavodă I, Murighiol III and V, Silistra XX, Slava Rusă V -, that between 594-595 – Abrit I, Adamclisi V, Histria III and XIV, Strunga II and Pantelimon II - or that between 601-602 – Bălgarevo I, Histria I, II and V, Slava Rusă II. For about two centuries, the monetary circulation and even the monetary penetration lack almost completely in the Danubian - Pontic province.

For the ancient and early Byzantine epoch the research of the mints frequency is very important in studying the monetary flow. A very important aspect in order to outline the directions of the monetary changes is the analysis of the mints, of the cash penetration and circulation channels. During the 4-7th century, the Balkan mints and those of Propontida are the most frequent; mostly the latter ones. As the Western Empire decayed, the Occidental mints lost their importance. But there appeared exotic mints as those in Alexandria or Cartagina. During the Byzantine epoch, the market is dominated by Constantine's issues followed by those of Nicomedia and Cyzic. The presence of some coins issued in Antiochia is considered by some scholars to be a consequence of the pilgrims' travels to the Holy Places.

The reversal of the Byzantine coin on Dobruja's territory is mentioned by the studies and volumes published mainly in the last four decades by P. Diaconu¹⁵², R. Ocheșeanu¹⁵³, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁵⁴, Gh. Poenaru Bordea¹⁵⁵ and G. Custurea¹⁵⁶.

At the beginning of the 9th century, very modestly began the penetration of

¹⁵² P. Diaconu, SCIV, 15, 1964, 1, p. 143-146.

¹⁵³ R. Ocheșeanu, Pontica, 14, 1981, p. 309-314.

¹⁵⁴ E. Oberländer-Târnoveanu, SCN, 7, 1980, p. 163-165; idem, CN, 7, 1996, p. 97-127.

¹⁵⁵ Gh. Poenaru Bordea, I. Donoiu, BSNR, 75-76, 1981-1982, 129-130, p. 237-252.

¹⁵⁶ G. Custurea, Pontica, 19, 1986, p. 273-277; idem, Pontica, 31, 1998, p. 307-308.

the Byzantine coin, even if it might be connected rather to the circulation of some people than to the economic factor. It is for sure that during Leon VI's period, the Byzantine coin appeared again on the Dobrujan territory in a significant manner.

The 10th century, characterized by the long-lasting Bulgarian - Byzantine conflict, brought about larger coin amounts and a more homogenous coin dissemination inside the province. In the same time, it is to be mentioned the foundation of some power centres in the territory between the Danube and the Black Sea, fact also mentioned by the contemporaries chroniclers¹⁵⁷, as well as by the archaeological finds - the inscription from Mircea Vodă and the inscriptions from Murfatlar -.

The activity at the Lower Danube of emperors - soldiers Nicefor II, Focas and John Tzymiskes reestablishes the Empire's border at the Danube. It is obvious the situation deteriorates because of the Comitopus' rebellion, but Vasile II manages to settle it around 1000. These events represent the origin of new hoards horizons, more or less important, but one of them having as the last coin issues Constantine VII-Roman II (950-959), formed of five gold hoards (Brestnița, Isaccea XIV, Onogur II, Valu lui Traian II, Northern Dobruja), one mixed of silver and bronze (Urluia) and one of bronze coins (Tulcea III), another situated around 971 including Oltina II (silver) and Valu lui Traian I (gold), and, finally, another one dated to the year 1001, formed by of gold coins (Greci, Obrocișce II, Tvardița, Valea Nucarilor). To be mentioned that out of 13 hoards, 12 include precious metal coins showing the preponderance of the military factor against the economical one. Even if to the end of the 10th century we cannot speak of a consolidated monetary economy, though, this one exists and it develops around centres such as Silistra, Isaccea, Constanța.

The complexity of the period when the Byzantine Empire was re-installed at the Danube and the circulation of its coinage inside the Pontic province has been

¹⁵⁷ *DID III*, p. 73.

studied by numerous scholars among which we mention: B. Mitrea¹⁵⁸, P. Diaconu¹⁵⁹, Iv. Iordanov¹⁶⁰, V. Penna¹⁶¹, G. Custurea¹⁶², Gh. Mănuclu Adameşteanu¹⁶³, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁶⁴, V. Parușev¹⁶⁵, V. Jotov and G. Atanasov¹⁶⁶. It is also to be emphasized the monograph study written by the scholar D. M. Metcalf, describing a longer period of the monetary circulation in Balkan Peninsula¹⁶⁷.

The return of the Byzantine Empire administration over the Danubian region created the conditions for developing a monetary economy characterizing at least six decades during the 11th century. This century was marked by the Patzinak threat. The Byzantine-Patzinak conflicts created for this period a lot of hoards horizons for the years 1027 (Durankulak II, Horia (?), Isaceea XVI, Krapeț, Odărți, Skala II -, 1034 – Dinogetia II, General Kiselovo, Skala I, Sredișce -, 1064-1065 – Dinogetia V, Păcuil lui Soare IV, 23 August II), 1080-1088 (Ișirkovo II, Limanu, Nufăru II and III, Plopeni, Silistra XXX, XXXIII, Vetren), the last three ones to be connected with the siege upon Silistra by Alexius I. The rebellion of the Paristran towns in 1072 created also the conditions for new hoard horizons (Dinogetia VI, Giurgendzic, Păcuil lui Soare V, Silistra XV). To

¹⁵⁸ B. Mitrea, in vol. P. Diaconu, D. Vilceanu, *Păcuil lui Soare. Cetatea bizantină, I*, București, 1972, p. 181-212.

¹⁵⁹ P. Diaconu, in vol. Gr. Florescu, R. Florescu, P. Diaconu, *Capidava, I. Monografie arheologică*, București, 1958, p. 238-244; idem, *Muz Naț*, 3, 1976, p. 235-239; idem, *SCIVA*, 32, 1981, 3, p. 407-412.

¹⁶⁰ Iv. Iordanov, in vol. *Dobrudza. Études ethno-culturelles*, Sofia, 1987, p. 182-207; G. Atanasov, Iv. Iordanov, *Srednovekovnijat Vetren na Dunav*, Šumen, 1994.

¹⁶¹ V. Penna, *Istoriko-Geographika*, 3, 1989-1990 (1991), p. 51-97.

¹⁶² G. Custurea, *Circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. IX-XI)*, Constanța, 2000; idem, *Pontica*, 33-34, 2000-2001, p. 583-594; idem, *Peuce* 1(14), 2003, p. 427-429; idem, *Pontica*, 39, 2006, p. 415-421; G. Custurea, I. Matei, *Pontica*, 35-36, 2002-2003, p. 433-438; idem, in vol. *Coin Hoards of Dobrudja, I*, Constanța, 2007, p. 105-114.

¹⁶³ Gh. Mănuclu Adameşteanu, *Istoria*; idem, *BSNR*, 92-97, 1998-2003, 146-151, p.161-173; idem, I. Poll, *Pontica*, 39, 2006, p. 435-459.

¹⁶⁴ E. Oberländer-Târnoveanu, *CN*, 7, 1996, p. 97-127; idem, *Peuce*, 1 (14), 2003, p. 341-412.

¹⁶⁵ V. Parușev, *Dobrudja*, 10, 1993, p. 145-167; idem, in vol. *Odărți-Seliște ot Părvoto Bălgarsko čarstvo, I*, Sofia, 1999, p. 131-136, 169-170.

¹⁶⁶ V. Jotov, G. Atanasov, *Skala krepost ot 10-11 vek do s. Kladenci, Tervelsko*, Sofia, 1998.

¹⁶⁷ D. M. Metcalf, *Coinage in South-Eastern Europe 820-1396*, London, 1979.

be noticed that the hoards dated in the 11th century include mostly bronze coins, another evidence of a change economy. The disorders at the end of the 11th century caused the appearance of the struck local coin, almost certainly issued in a mint in Isaccea, another sign of an open economy requiring the presence of the coin on the market.

The problems of the 12th century are reflected in the studies and monographs written by O. Iliescu¹⁶⁸, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁶⁹, Gh. Mănuclu Adameşteanu¹⁷⁰ and Iv. Iordanov with a larger monograph.¹⁷¹ The structural reforms initiated by Alexius I would prove their efficiency for Dobruja as well during the 12th century, period of an economical reversal at least until the second half, but also of disorders, we refer to the Cuman attacks 1094, 1114, 1148 and 1159 -, by important political changes: the foundation of the Vlach-Bulgarian empire, the dissolution of the Byzantine Empire of Constantinople and the foundation of the Latin states. It is to be noticed the large circulation of the coins reformed from Alexius I and his followers, John II and Manuel I. Even if the Patzinak attack in 1022 had no dramatic consequences upon the economical life, that of the Cumans in 1148 proved to be very serious, generating an important horizon of hoards, mostly in the North of the province (Isaccea). The consequence of these repeated attacks from the middle of the century is the circulation of the clipped coins issued by Manuel I, Isaac II and Alexius III. The hoards Isaccea I, VIII and XIII, Mănăstirea Cocoş II and Târguşor V seemed to be concealed between 1170-1180. Also, the Vlach-Bulgarian rebellion produced disorders in the area, but not interrupting the connections with Constantinople, but generating another hoards horizon (Războieni, Dobrogea *passim* IV, possibly Isaccea XI). Due to the coin shortage, the hoards concealed during this last part of the 12th century include important amounts of issues from Alexius I, John II and Manuel I.

¹⁶⁸ O. Iliescu, EBPB, 1, 1979, p. 9-17.

¹⁶⁹ E. Oberländer-Târnoveanu, Dacia N. S., 29, 1979, p. 265-273; idem, RESEE, 30, 1992, 1-2, p. 41-60.

¹⁷⁰ Gh. Mănuclu Adameşteanu, RI, 6, 1995, 3-4, p. 345-366; idem, *Istoria*.

¹⁷¹ Iv. Iordanov, *Moneti i monetno obrăščenie v srednovekovna Bălgarija. 1081-1261*, Sofia, 1984.

The presence of these coins is also a consequence of Gresham's law, the better coin being withdrawn from circulation and put into hoards.

Despite the political changes taking place in the Balkans at the end of the 12th century – the beginning of the 13th century, the monetary circulation in the Danubian-Pontic province had no periods of discontinuity, at least during the first two decades of the 13th century. The monetary homogeneity disappeared after 1204; other states coins appeared beside the Byzantine one.

The problems of the 13-14th centuries is complex and difficult to be interpreted, mostly because of the lack of the archaeological sources, it has drawn the attention of the scholars rather late. It is not until three decades when scholars as O. Iliescu¹⁷², P. Diaconu¹⁷³, E. Oberländer-Târnoveanu¹⁷⁴, Gh. Mănuclu Adameşteanu¹⁷⁵ and indirectly S. Brezeanu¹⁷⁶ looked into the local coinage in Dobruja and the late Byzantine coin circulation, the impact of the Tartar invasion upon the province etc. The coins of the Byzantine Empire and of the successor states would circulate in Dobruja (The Latin Empire of Constantinople, The Empire of Niccea, the Kingdom and later on the Empire of Thessalonica, the Second Bulgarian Tzardom). The area of the Lower Danube would meet through the first decades of the 13th century a relatively quiet period, situation changed because of the massive movement towards the West of the

¹⁷² O. Iliescu, RESEE, 7, 1969, 1, p. 109-119; idem, in vol. *Ilfov. File de istorie*, Bucureşti, 1978, p. 145-155; idem, in *Actes du XIVe Congrès International des Études Byzantines, Bucarest, 6-12 septembre 1971*, III, Bucureşti, 1976, p. 191-196; idem, SCN, 6, 1975, p. 239-242; idem, in vol. P. Diaconu, S. Baraschi, *Păciul lui Soare. Aşezarea medievală (secolele XIII-XV)*, II, Bucureşti, 1977, p. 148-163; idem, EBPB, 3, 1997, p. 161-178; idem, RRH, 28, 1989, 1-2, p. 25-52.

¹⁷³ P. Diaconu, SCIVA, 32, 1981, 3, p. 407-412.

¹⁷⁴ E. Oberländer-Târnoveanu, RESEE, 21, 1983, 3, p. 261-270; idem, RRH, 26, 1987, 3, p. 245-258; idem, *Il Mar Nero*, 2-3, 1995-1996, p. 191-214; idem, in vol. *Lucrările simpozionului internațional „Originea Tătarilor”. Locul lor în România și lumea turcă (Constanța, 17 noiembrie 1994)*, Bucureşti, 1997, p. 93-128; idem, EBPB, 3, 1997, p. 114-160; idem, *Peuce* 1 (14), 2003, p. 341-412 cu o sinteză mai largă; idem, *Peuce* 2 (15), 2004, p. 285-296.

¹⁷⁵ Gh. Mănuclu Adameşteanu, SCN, 12, 1998, p. 119-149; idem, I. Poll, M. Iacob, B. Constantinescu, *Pontica*, 31, 1998, p. 295-305.

¹⁷⁶ S. Brezeanu, *Studii.RdI*, 26, 1973, 4, p. 699-711.

Cuman and Alan tribes under the pressure of the Tartars. This populations movement created a state of uncertainty reflected in hoards horizon (Isaccea IX, Niculițel V, Tulcea I, Tuzla I and Silistra), dated between 1220-1230.

The great Mongolian invasion between 1241-1242, by its devastating impact upon the Dobrujan towns, on its way back, caused the place from Nufăru to be deserted by its inhabitants, provoked great damages upon Pacuiul lui Soare, led to the concealment of hoards from Isaccea (XV), Prilep (I) and Silistra (XVII, XXXII, XXXIV and XLI). The flow of the new coin on the monetary market diminished dramatically, and the exchange necessities led to the repeated clipping of the few existing pieces. The return of the Byzantine Empire at Constantinople brought about the resuming of the terrestrial connection with the Danube mouths, also proved by the colonization of the Seljuk Turks in Babadag area. During the 13th century, the great transactions change, of the large distance change was either the Byzantine hyperper or its imitations (Venetian???), a fact reflected in the hoards of the age, especially the one at Uzun Bair. Although the Black Sea entered under the Genoese control, the Genoese proper coin lacked being replaced by the silver bullions („somii”) and the local coin issued by the Genoese colonies. Beginning with the third part of the 13th century, the area of the Danube mouths became more and more autonomous to the Byzantine Empire and at the end of the same century the Golden Horde was installed in the area, as well as the foundation for a shorter period of a power centre with the headquarters in Isaccea, led by Noghai. These political changes are reflected also upon the economical life by the apparition of the Golden Hoard issues (silver and bronze) of the Noghai disident khan (silver and in the circulation), and for a short period of some issues of autonomous state entities with the headquarters at Isaccea (bronze). The passage to the 14th century is marked by the war between the Noghai and the central power from Saray (on the Volga), devastating conflict for the Danubian-Pontic province. The battles leading to the defeating of Noghai and his son Ceaka (1300-1301) generated an important of hoard

horizon disseminated inside Dobruja, but also on the territory of the Bulgarian Tzardom, and in the North of the Danube (Cernavodă V, Dunărea, Iazurile, Isaccea IV and XII, Mihail Kogălniceanu-Uzun Bair, Momcil, Nufăru V, Păcuiul lui Soare VII, Pcelino II, Silistra XII, Tulcea IV).

The Byzantine-Genoese conflict in the second half of the 14th century seem to be the cause of another hoard horizons (Aidemir, Balcic V ?, Gen. Kantardjievo, Hrabrovo I, Niculișel IX, Novakovo, Nufăru I, Poiana Teiului I, Sokolnik, South Dobruja).

During the last decades of the 13th century there were issued local coins in the North of Dobruja, and beginning with the second half of the 14th century also in the South of the province. But they had a minor role in the circulation in the area, being used mostly around the issuing workshop. The subject of the local issues has been discussed by scholars as O. Iliescu¹⁷⁷, P. Diaconu¹⁷⁸ și E. Oberländer - Târnoveanu,¹⁷⁹ being also studied by N. Conovici¹⁸⁰ și G. Custurea¹⁸¹ as well.

The Romanian coinage circulation on Dobruja territory was studied mostly by C. Știrbu and P. Stancu¹⁸², O. Iliescu¹⁸³, K. Pârvan¹⁸⁴, occasionally G. Custurea¹⁸⁵. The last three decades of the 14th century are dominated by the coinage of the

¹⁷⁷ O. Iliescu, *Peuce* 2, 1971, p. 261-266.

¹⁷⁸ P. Diaconu, *SCIVA*, 29, 1978, 2, p. 185-201; idem, *CN*, 3, 1980, p. 73-76.

¹⁷⁹ E. Oberländer - Târnoveanu, I. Oberländer - Târnoveanu, *SCIVA*, 32, 1981, 1, p. 89-109; iidem, *SCN*, 9, 1989, p. 121-129; E. Oberländer - Târnoveanu, *Alia*, Iași, 22, 1985, 2, p. 585-590; idem, *RRH*, 27, 1988, 1-2, p. 107-122; idem, in vol. *Actes du XIe Congrès International de Numismatique*, III, Louvain-la-Neuve, 1993, p. 291-304; idem, in vol. *Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani*, Brăila-Călărași, 2004, p. 535-551.

¹⁸⁰ N. Conovici, *RESEE*, 13, 1975, 4, p. 599-605.

¹⁸¹ G. Custurea, *SCIVA*, 31, 1980, 4, p. 641-642.

¹⁸² C. Știrbu, P. Stancu, in vol. *Marele Mircea Voievod*, coord. I. Pătroiu, București, 1987, p. 97-118; iidem, *BSNR*, 67-69, 1973-1975, 125-127, p. 143-166.

¹⁸³ O. Iliescu, in vol. P. Diaconu, S. Baraschi, *Păcuiul lui Soare, II. Așezarea medievală (secolele XIII-XV)*, București, 1977, p. 159-160, p. 162; idem, *RI*, s.n., 1, 1990, 6, p. 649-656.

¹⁸⁴ K. Pârvan, in vol. *Istro-Pontica*, p. 563-572; eadem, B. Constantinescu, *Pontica*, 33-34, 2000-2001, p. 625-658; K. Pârvan, *CN*, 9-11, 2003-2005, p. 215-223; eadem, *Peuce*, 1 (14), 2003, p. 431-446.

¹⁸⁵ G. Custurea, *Peuce*, 8, 1980, p. 497-498; A. Vertan, G. Custurea, *Pontica*, 21-22, 1988-1989, p. 381-383.

Romanian Principalities (Wallachia and Moldavia), found in hoards associated with the Bulgarian tzars of Târnovo and Vidin coinage. As evidence of an increased importance of the Danube as a trade axis we notice the concentration of these findings mostly along the Danube. In the same time the pressure of the Ottoman akingii upon Dobruja included in Wallachia ruled by Mircea the Elder leads to the appearance of an important hoard horizon (Adamclisi IX, Caliacra I, II, VIII and IX, Cernavodă II, Corbu, Enisala I and II, Kranevo, Mânăstirea Cocoş I and III, Mânăstirea Saon ?, Medgidia III, Nanevo, Niculiţel I, Ostrov-Constanţa III, Păcuiul lui Soare I and II, Pcelino I, Rachelu I, Silistra IV, V, VI, VII, XI, XVIII, XIX, XXXV and XXXVI, Somova, Teliţa, Văcăreni).

In the 90's of the 14th century, sporadically appeared the coins of the Ottoman state in full expansion to the Danube. They are to be found in the Văcăreni hoard. The monetary circulation in the 15th century preserves in the first two decades the aspects mentioned by the presence of the Romanian coinage, but in much more reduced quantity. The Ottoman military interventions between 1415-1417 seem to be the cause of concealing some hoards as those from Batovo (III), Constanţa (VI) and Oltina (III).

During the 12-14th century we notice that from a rather homogenous spread of the monetary findings in the previous century, after the Empire under Alexius I was restored in Dobruja, it is to be mentioned a regional character of these ones. Thus, a North-West area is emphasized revolving around the urban centre and a South-Western area around Silistra town and a shore area around Caliacra. The Danube is considered to be the penetration axis while the importance of the shore and the interior road on the South-North axis was more and more reduced.

Dobruja's history under the Ottoman administration was rather neglected until recently. The cause is either the important number of documents in Osman Turkish, difficult for the scholars, or there were not archaeological researches. The monetary circulation of this period was carefully studied, mostly during the last three

decades by M. Maxim¹⁸⁶, E. Nicolae¹⁸⁷, G. Custurea¹⁸⁸ and A. M. Velter¹⁸⁹. A special mention for G. Simion¹⁹⁰. After Mehmed occupied the Dobrujan territory the economical life of the province seemed to be seriously troubled. Even after the second half of the century appeared in circulation, sporadically Ottoman issues of Mehmed II and Bayazid II. The massive colonisation of the Yuruk tribes, population not knowing the mechanisms of the market economy can be the cause of this shortage, associated with the military expeditions from Varna (1444) or those of Vlad the Impaller (1462) and Stephen the Great (1474).

The 16th century can be considered for Dobruja as a period of stability and even during the first decades the monetary circulation seems to be resumed. The period is dominated by the Ottoman coins, the empire is in full military and economical expansion. The accelerated devaluation of the ottoman asper, made official between 1584-1585, together with the issuing of a good quality coin of middle value in the Polish-Lithuanian Kingdom determine the appearance during the last two decades in the Dobrujan monetary circulation of Polish-Lithuanian groats and its imitations. The quarters of a thaler (ort) and the thalers from Netherlands and Central European appear sporadically in circulation. Yet, their reflection in hoards can be noticed only during the next century. There are from the 16th century only few hoards which we were not aware to connect with a major political or military event. At the beginning of the 16th century, there seem to be concealed/buried the hoards from Constanța

¹⁸⁶ M. Maxim, CN, 7, 1996, p. 199-208; idem, E. Nicolae, Peuce, 10, 1991, p. 559-573.

¹⁸⁷ M. Blasko, E. Nicolae, BSNR, 77-79, 1983-1985, 131-133, p. 297-307; E. Nicolae, I. Donoiu, BSNR, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 299-302.

¹⁸⁸ G. Custurea, Pontica, 11, 1978, p. 253-257; idem, Crisia, 8, 1979, p. 245-256; idem, A. Murat, Pontica, 12, 1979, p. 207-219; iidem, CN, 4, 1982, p. 141-145; Al. Popeea, G. Custurea, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 389-394; G. Custurea, Pontica, 13, 1980, p. 341-343; idem, BSNR, 75-76, 1981-1982, 129-130, p. 365-374; idem, Pontica, 20, 1987, p. 237-254; idem, Peuce, 10, 1990, p. 555-558; I. Custurea, G. Custurea, BSNR, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 161-174.

¹⁸⁹ A. M. Velter, G. Custurea, in vol. *Istro-Pontica*, p. 573-580; iidem, in vol. G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *Coin Hoards of Dobrudja*, I, Constanța, 2007, p. 115-294.

¹⁹⁰ G. Simion, Peuce, 2, 1971, p. 293-333.

(XXII), Movilița (I) and Obrocișce (I), probably due to the local situations (Movilița I hoard was found in a shape of a silver ball passed through fire, its restoration led to the separation of the coins piece by piece from the conglomerate). Because of the anxiety state determined by Mihai Viteazu's actions it is possible the hoards from Hagieni, Sinivir, Snop (?), Dobruja *passim* (VIII) to be concealed.

The 17th century is considered to be one of the most effervescent stages from an economical point of view, fact proven by all the testimonies of the travellers passing through the area. As concerning the monetary circulation there the Ottoman asper continued to be used until the half of the century, together with new monetary types issued by the Ottoman authorities (dirhem, half of dirhem, medini, paras). To these there are to be added Central and Western European coins of middle and high value, many of them being brought into the empire and implicitly into the province for the coin-based trade. For the beginning of the century we notice the presence in the monetary accumulations of some nominals long ago withdrawn of circulation in the issuing territory. It is the situation of the halves of the Polish-Lituanian groats, from the 16th century which appear in hoards concealed around 1620 (Enisala II and Hârșova I). In fact, for these years there is a six hoards horizon-to the two above mentioned ones there is to be added Isaccea VII, Movilița II and Dobruja *passim* VII and XI. Until the half of the century, the asper is present in hoards, either alone or together with European coins of higher value (triple groats, orts, thalers, Ragusan grossetto raguzane etc.), fact illustrated in the hoards from Medgidia (IV) and Nalbant (II).

The recent finds on a shipwreck, at Eforie Sud (Eforie Sud I, II, III hoards), prove the high value old coins import for the trade with precious metal in the Ottoman Empire. Sometimes, these coins are even forged to increase the gains. As in other historical stages during the 16-17th centuries, the good quality issues, successful on the monetary market are imitated and even forged as in the situation of the Polish triple groats, the lion thalers from the United Provinces, the florins of 28 stivers

issued by the imperial town Emden. For a short period (about two decades), the monetary circulation of the time includes the French issues of 5 sous (1/12 écu) and their imitations. Such coins are to be found in the hoard of Viile I and in single finds.

The lion thaler of the United Provinces and his imitations are used frequently in the coin circulation of the 17th century as well as the issues of 28 stuvers issued by different authorities of the Roman-German Empire (especially the imperial towns Emden, Campen, Zwolle, etc. and Oldenburg duchy). The Spanish coins of 8, 4 and 2 reals issued in colonies or in the metropola mints invaded the Balkan market and passed over in the Trade with the Near and Middle A group of eight hoards it is to be mentioned in the middle of the 17th century as a specific horizon (Babadag VI, Botevo, Efreitor Bakalovo, Medgidia IV, Nalbant II, Ovcearovo I, Târgușor VII and Tulcea VIII) and during 1680-1685 a number of four hoards (Cotu Văii, Silistra II, Vadu I and Viile I).

Due to the economical importance of the forin of 28 stüvers, the sultan Suleyman the 2nd issued the new silver high value Ottoman coin, equal with the florin, but the positive effects would appear only at the beginning of the next century.

The 18th century is dominated by the Russian-Turkish wars in an endemic phase, which to the end of the century brought the province to ruin. Petty Ottoman coins are in circulation, and for higher values, beside the Ottoman issues there are Austrian-German ones as well as Ragusan ones. We mention, concerning the frequent interventions of the Russian army, a very poor representation of this coin in this area found only in a bag hoard found at Niculițel (VIII). Either because of the Russian-Turkish wars or because of the disorders caused by the Ottoman Danube towns, there are to be individualized for the 90's a horizon of three hoards: Enisala IX, Kutlovița and Murighiol VI, and for the end of the 18th century-the beginning of the 19th century another one including the hoards from Lanurile, Niculițel VIII, Rândunica, Sibioara and Visterna.

Based on the previous analysis we mention some moments with a special impact upon Dobruja's economy. For the beginning we undeline the situation from

the second half of the 4th century B.C., maybe connected with Alexander the 3rd actions and more likely, with the expedition of the general Zopyrion up to the North-Western area of Pontus Euxinus, emphasized by an horizon of seven hoards continuing those on the Bulgarian coast. It is likely that the uprising of the west-pontic cities from the end of the 4th century and Lysimachus' expedition to have produced a horizon of twelve hoards

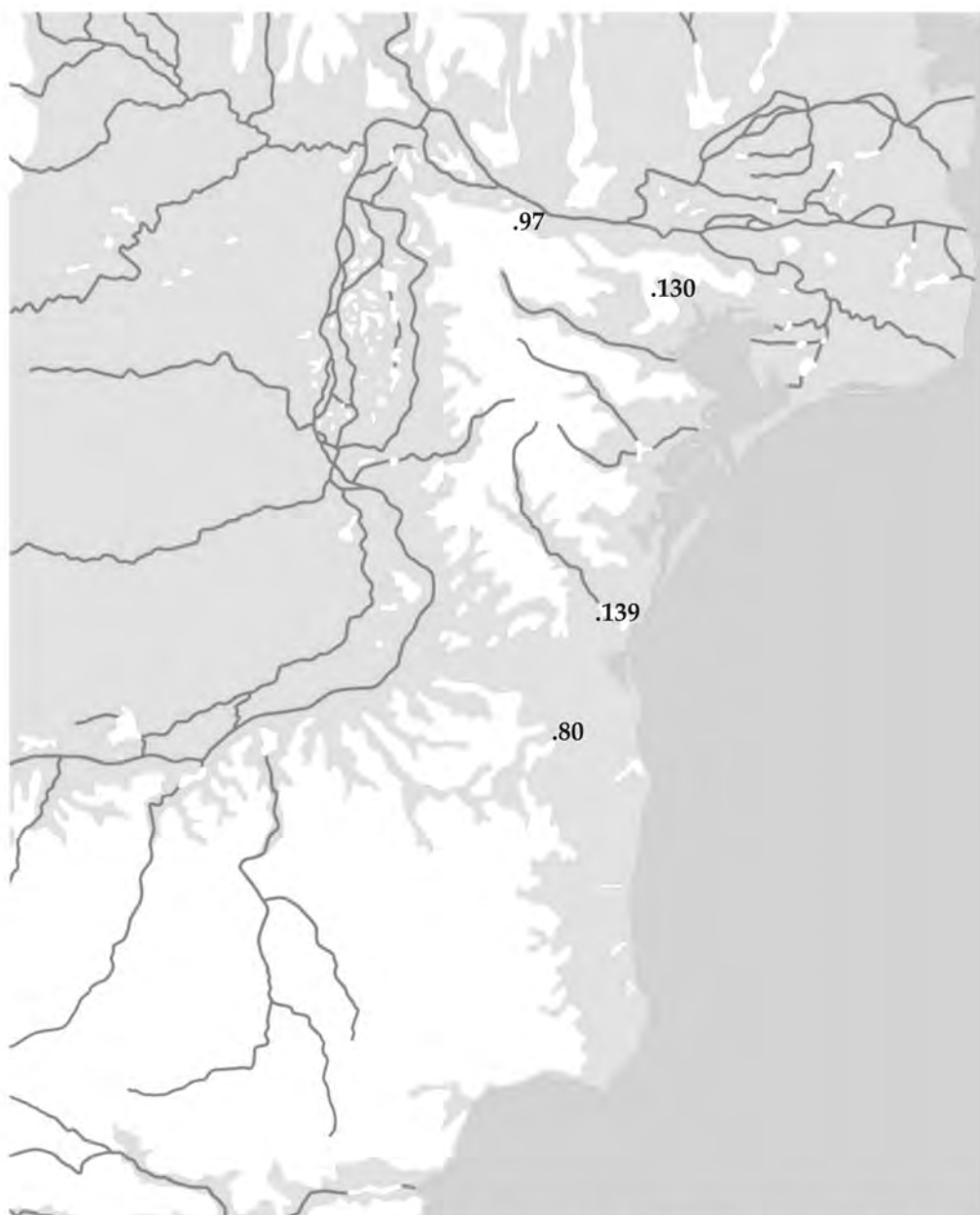
Much later, another crucial moment – the Carps-Goths-Heruls invasions - beginning with the half of the 3rd century A.D is responsible for the burial of dozens of Roman and colonial hoards.

The amplitude of the disorders caused by the Goths after 375 is illustrated by a horizon of 23 hoards spread in cities, fortifications and also in the rural area.

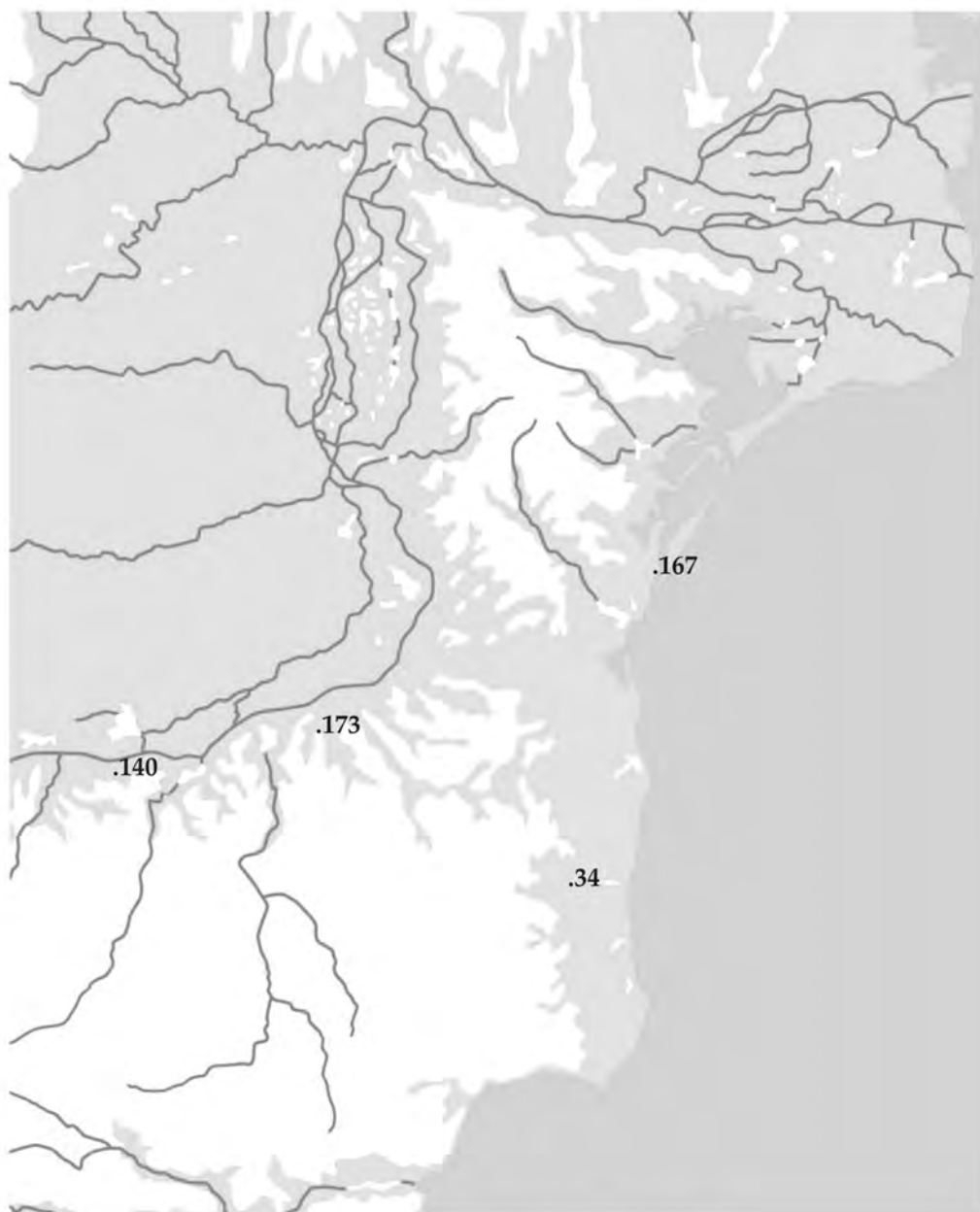
The political and military excitement during the 14th century led to the concealing of dozens of hoards in three stages: 1300-1301 with 12 hoards, the middle of the century with 10 hoards and the end of the century with 33 hoards.

We should not render as absolute the number of the concealed hoards depending on a military action. There could be extremely serious events to take place in an area characterized by a natural economy, without goods-money changes. In this case, there are few discoveries. For example, the devastating impact of the Tartar expedition in 1242 would have repercussions first upon the developed areas (Silistra and Isaccea).

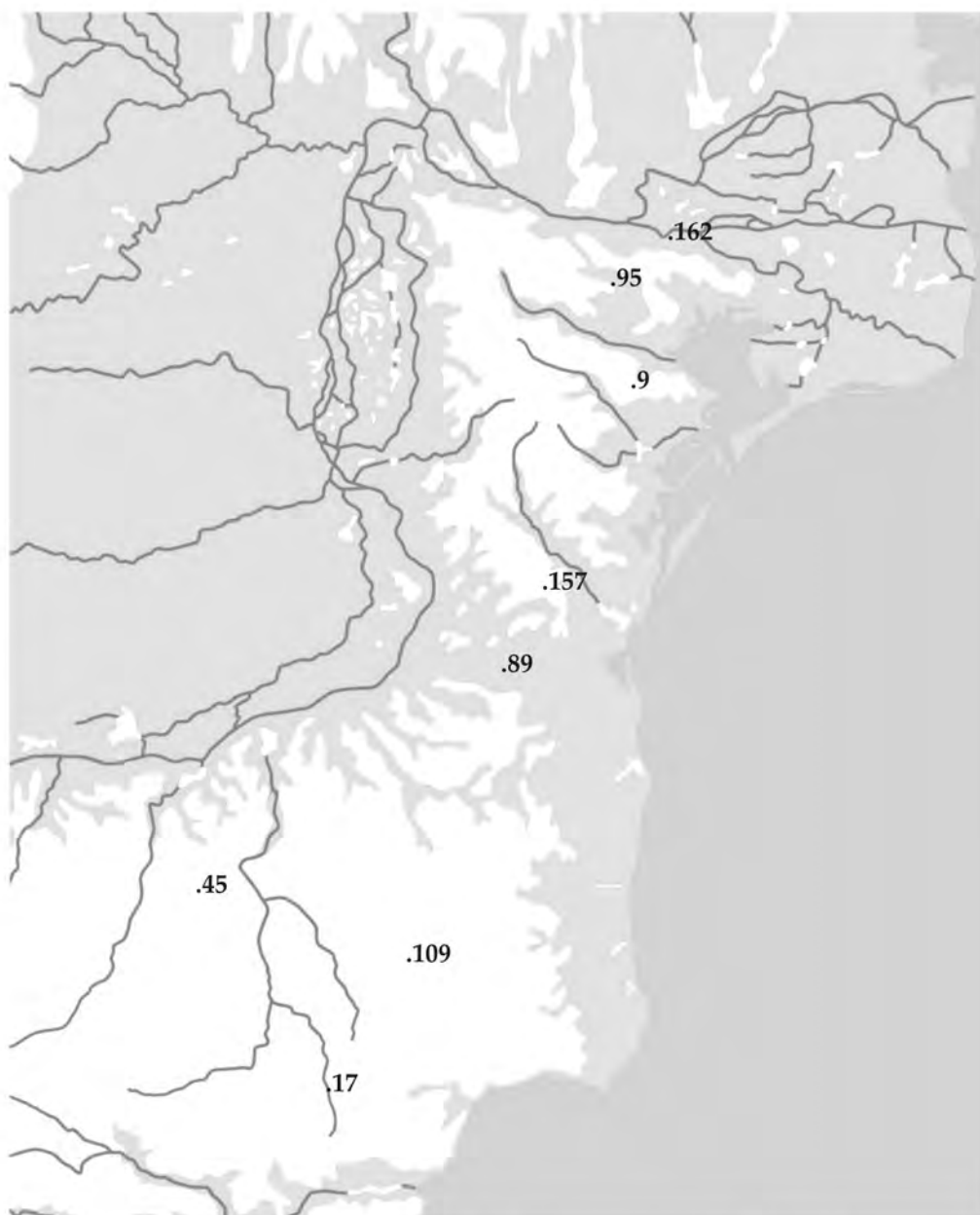
As regarding the methodology used for the repertoire, the diversity of the coin types, the complexity of some chronologies, as well as the different way the findings have been published, prevented us to standardize the hoards presentation. Thus, we have considered essential to mention the issuing authority, the denominative, the mint, the dating, the pieces number and we have acted accordingly. We have decided to mention, usually, the last editor of the hoard who quotes the previous bibliography anyway, considering this one to have been used the most recent information in the field about the coins identification.

Orizontul de tezaure de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea

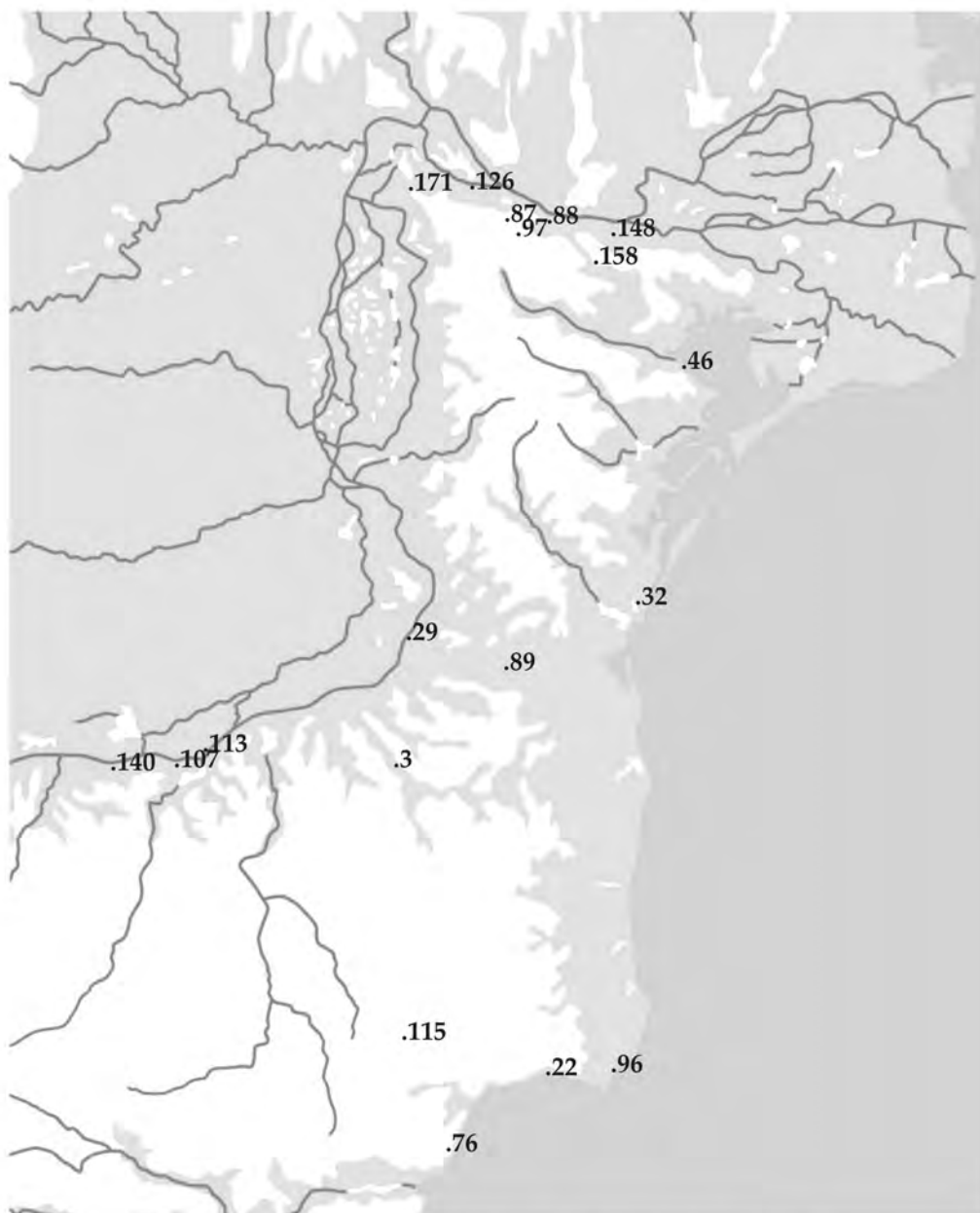
Orizontul de tezaure din perioada 1680-1685

Orizontul de tezaure de la jumătatea secolului al XVII-lea

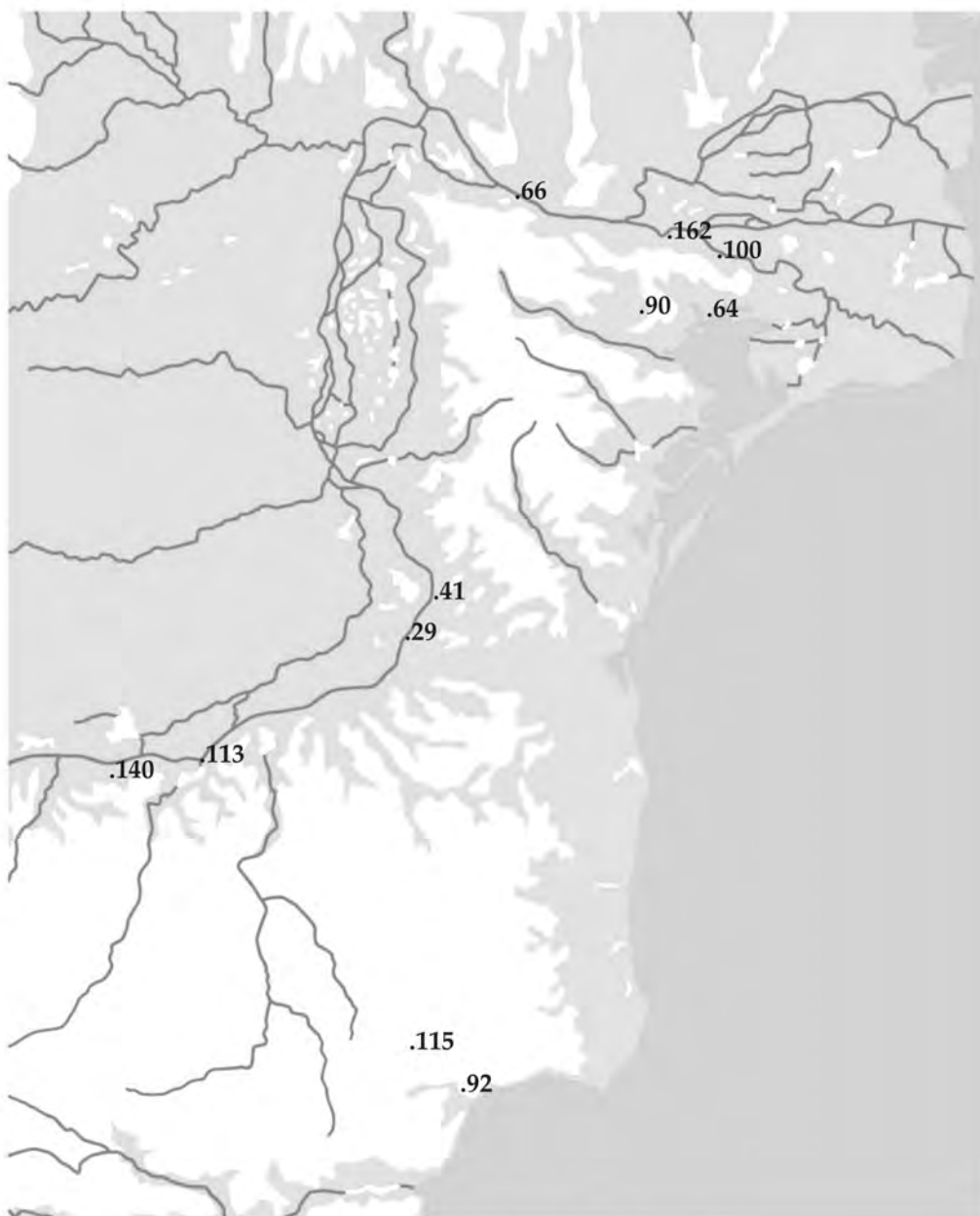
Orizontul de tezaure din jurul anului 1620

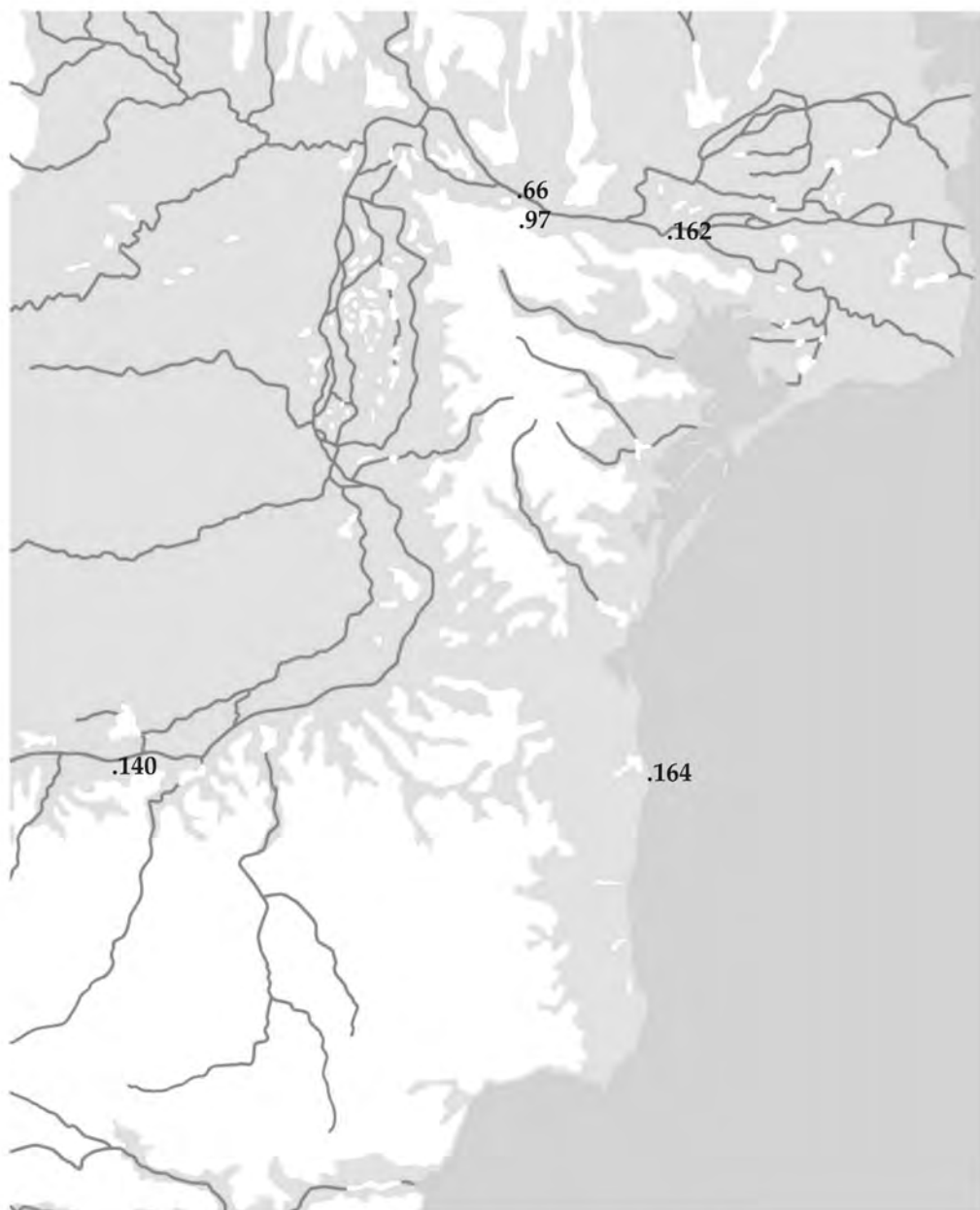
Orizontul de tezaure de la sfârșitul secolului al XIV-lea

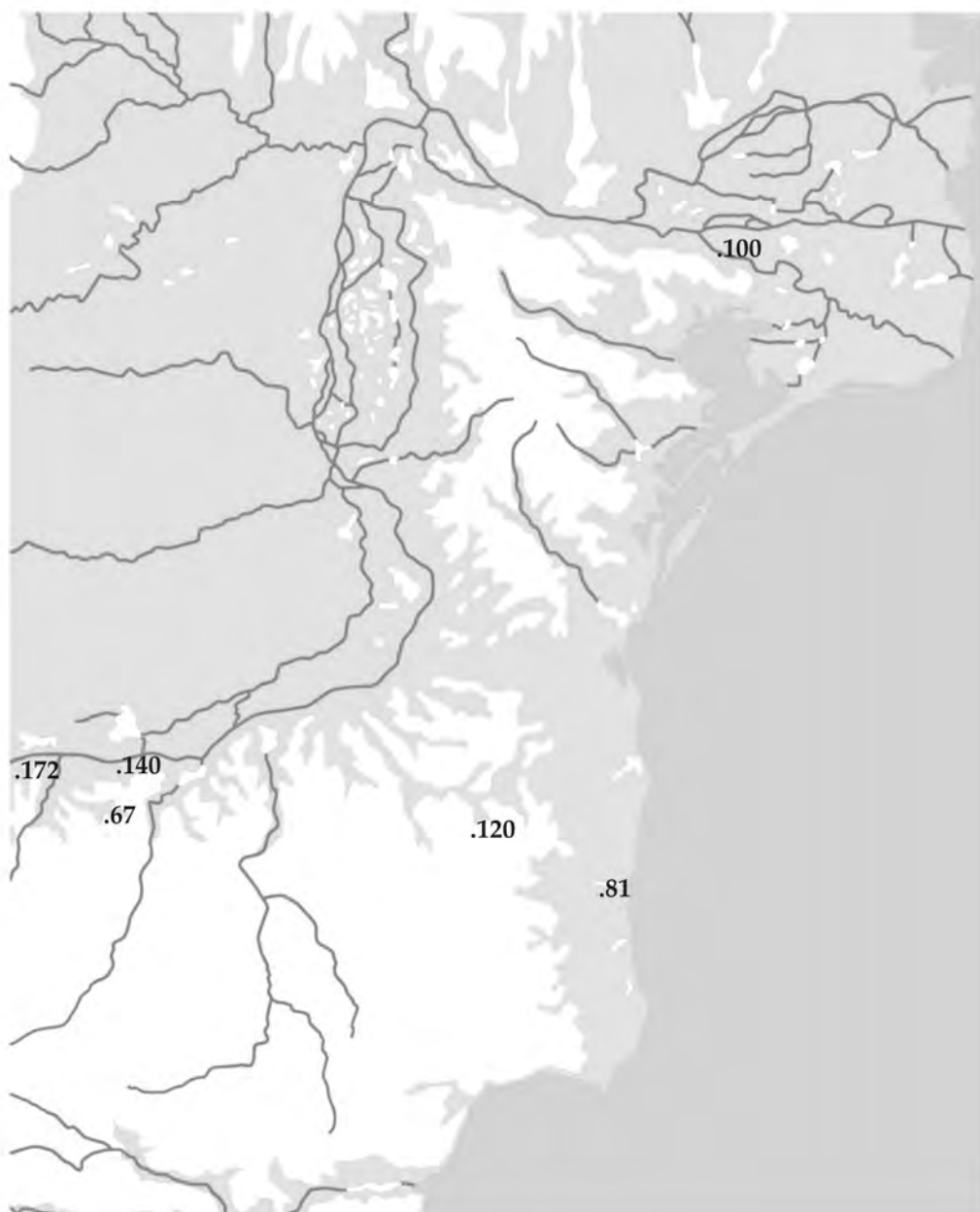
Orizontul de tezaure de la jumătatea secolului al XIV-lea

Orizontul de tezaure din perioada 1300-1301

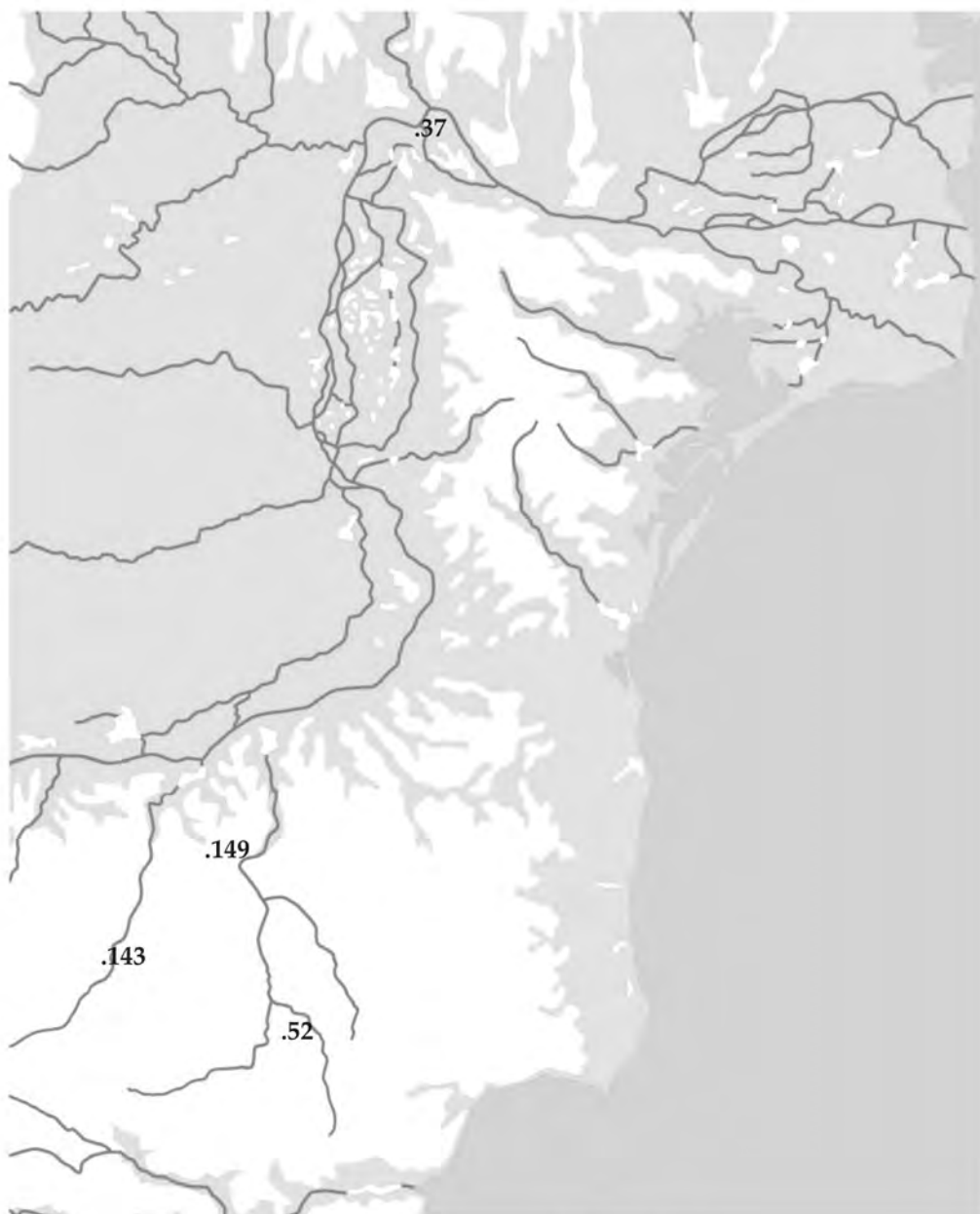
Orizontul de tezaure din perioada 1220-1230

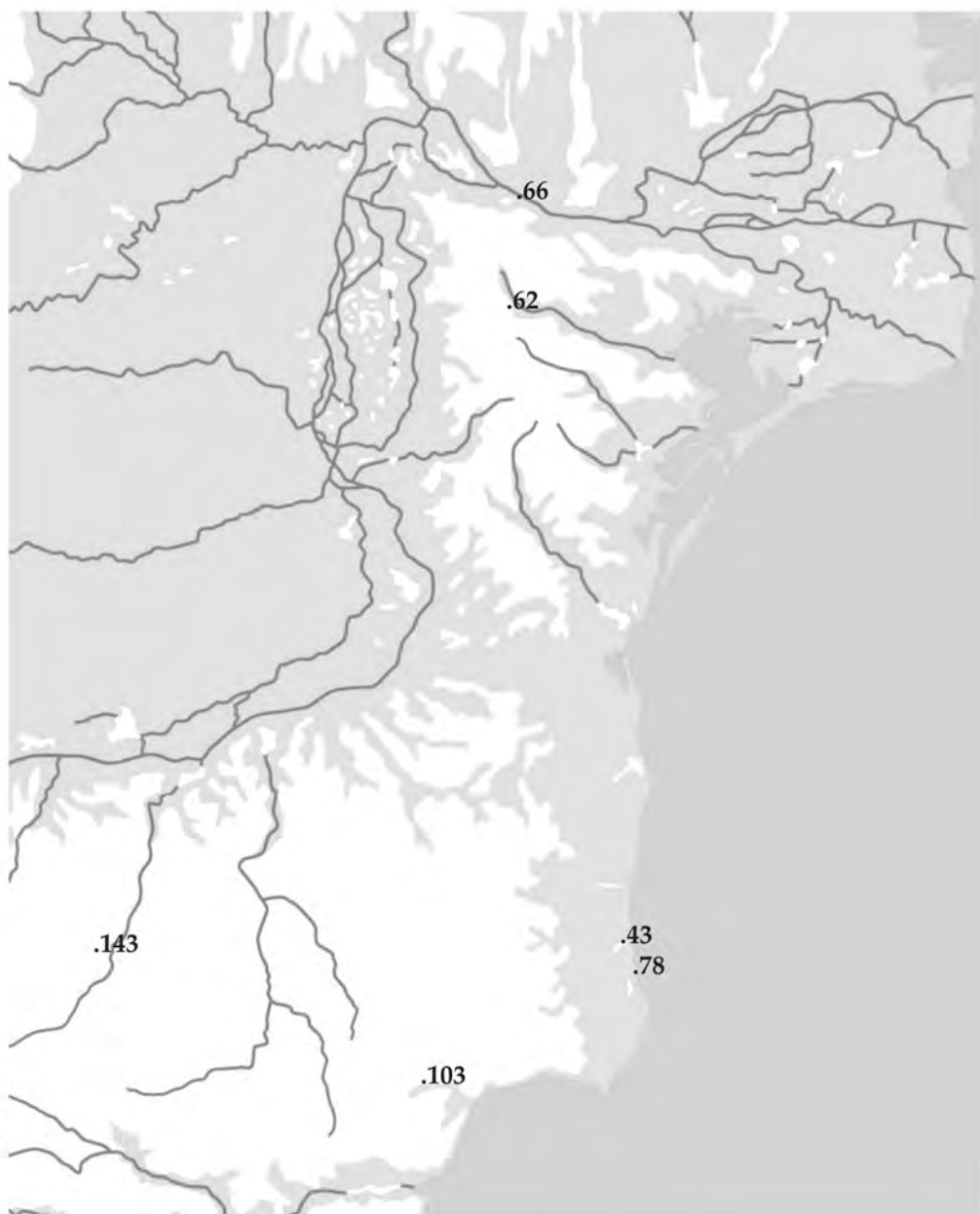
Orizontul de tezaure din perioada 1080-1088

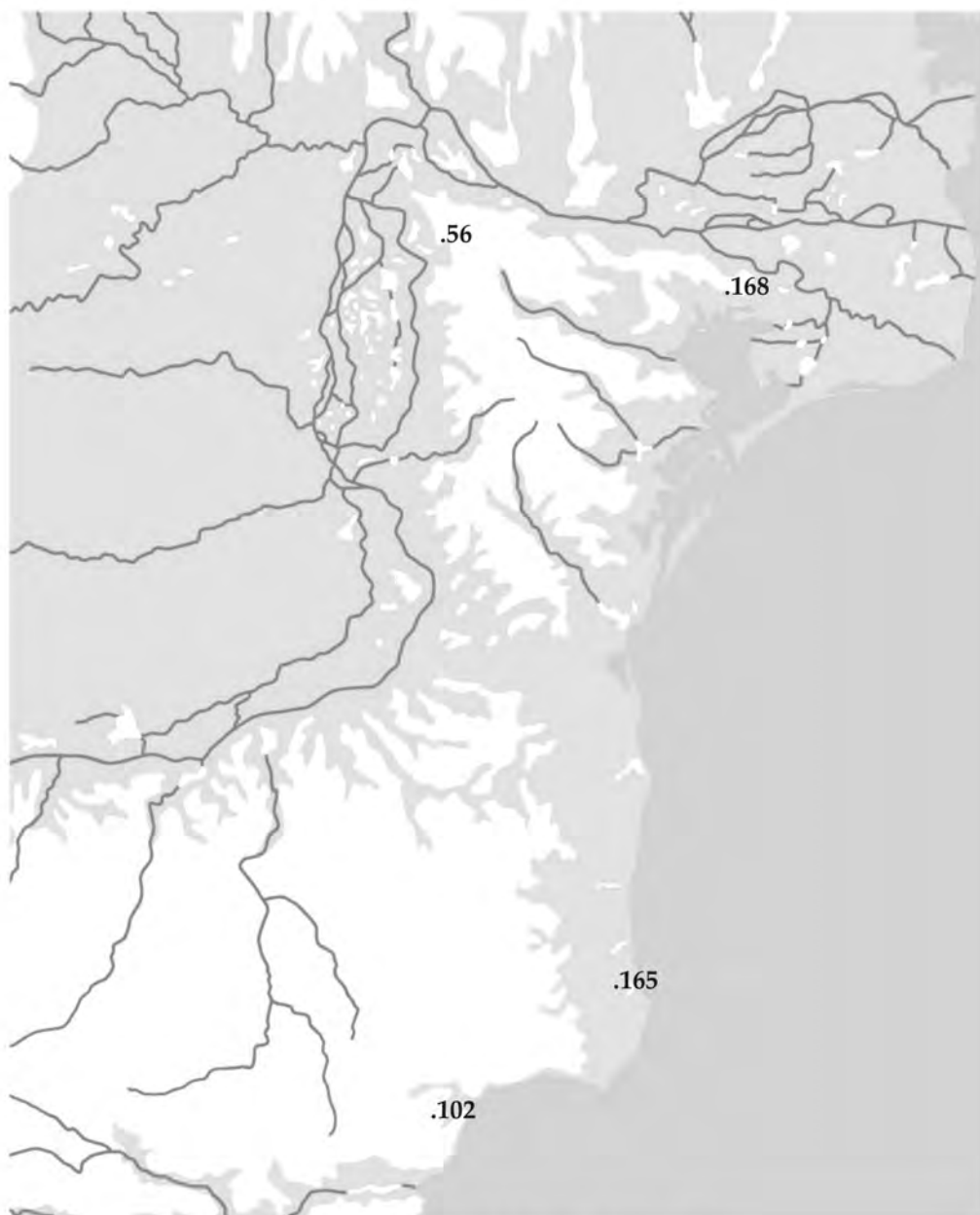
Orizontul de tezaure din anul 1072

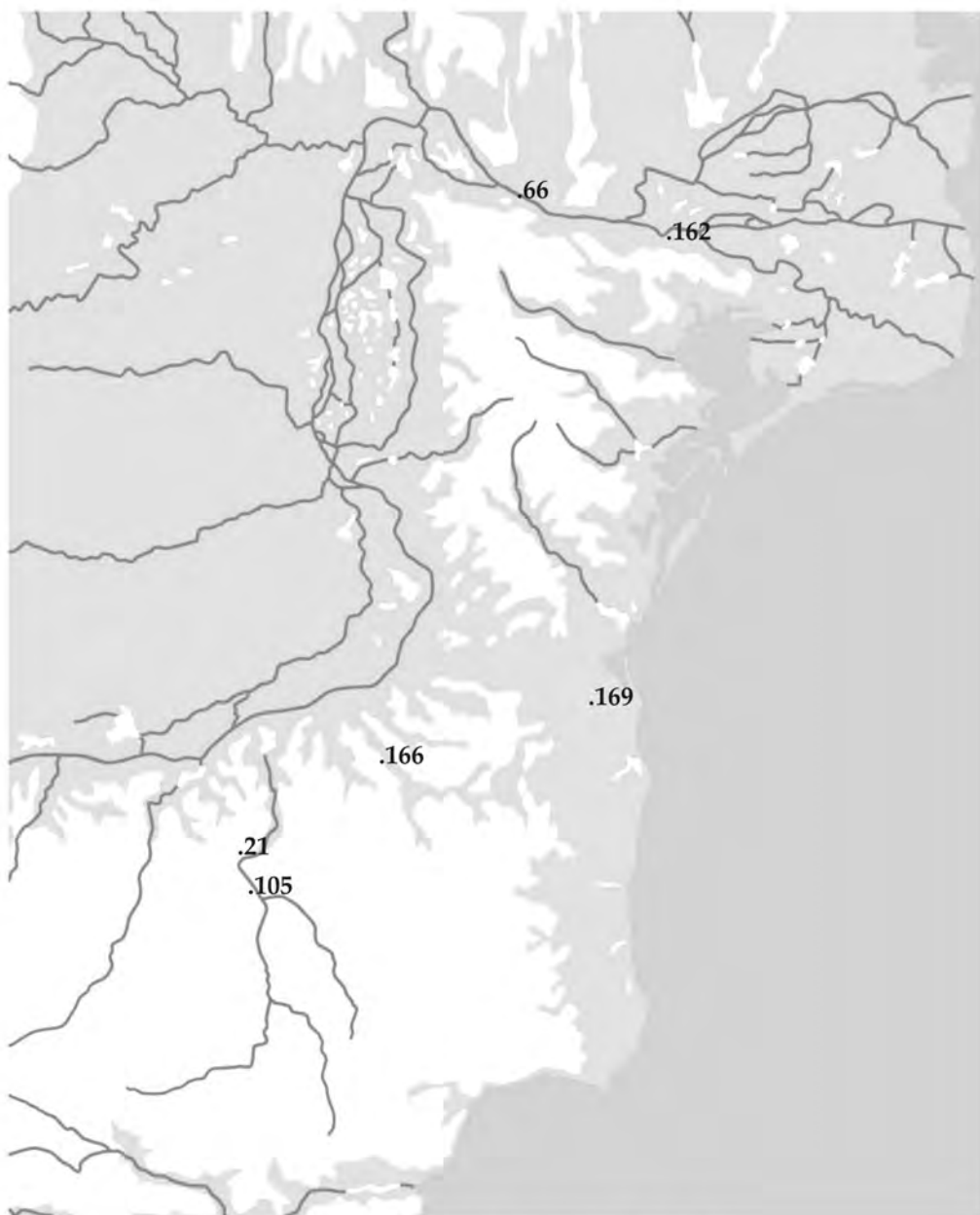
Orizontul de tezaure din anul 1034

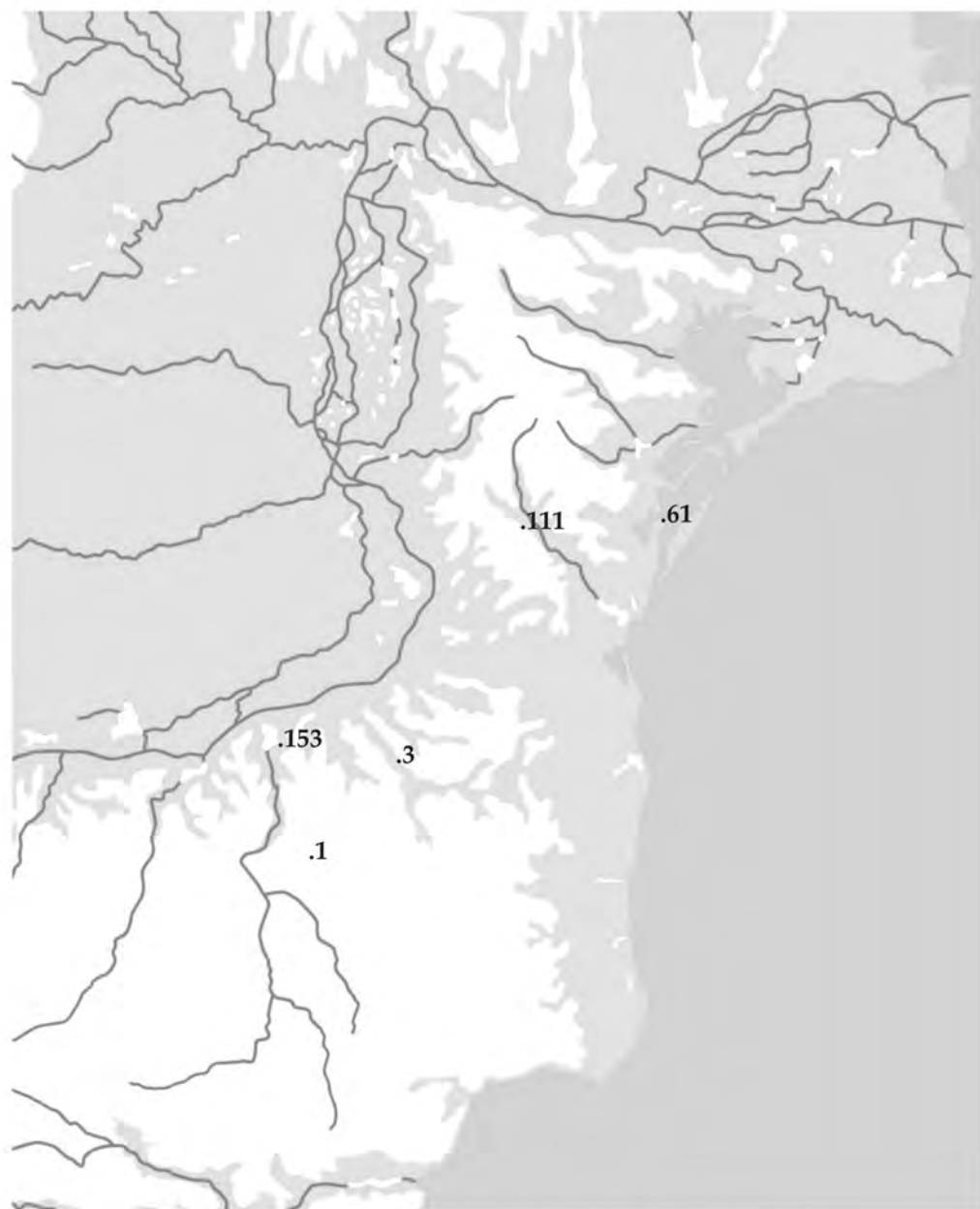
Orizontul de tezaure din anul 1027

Orizontul de tezaure din jurul anului 1001.

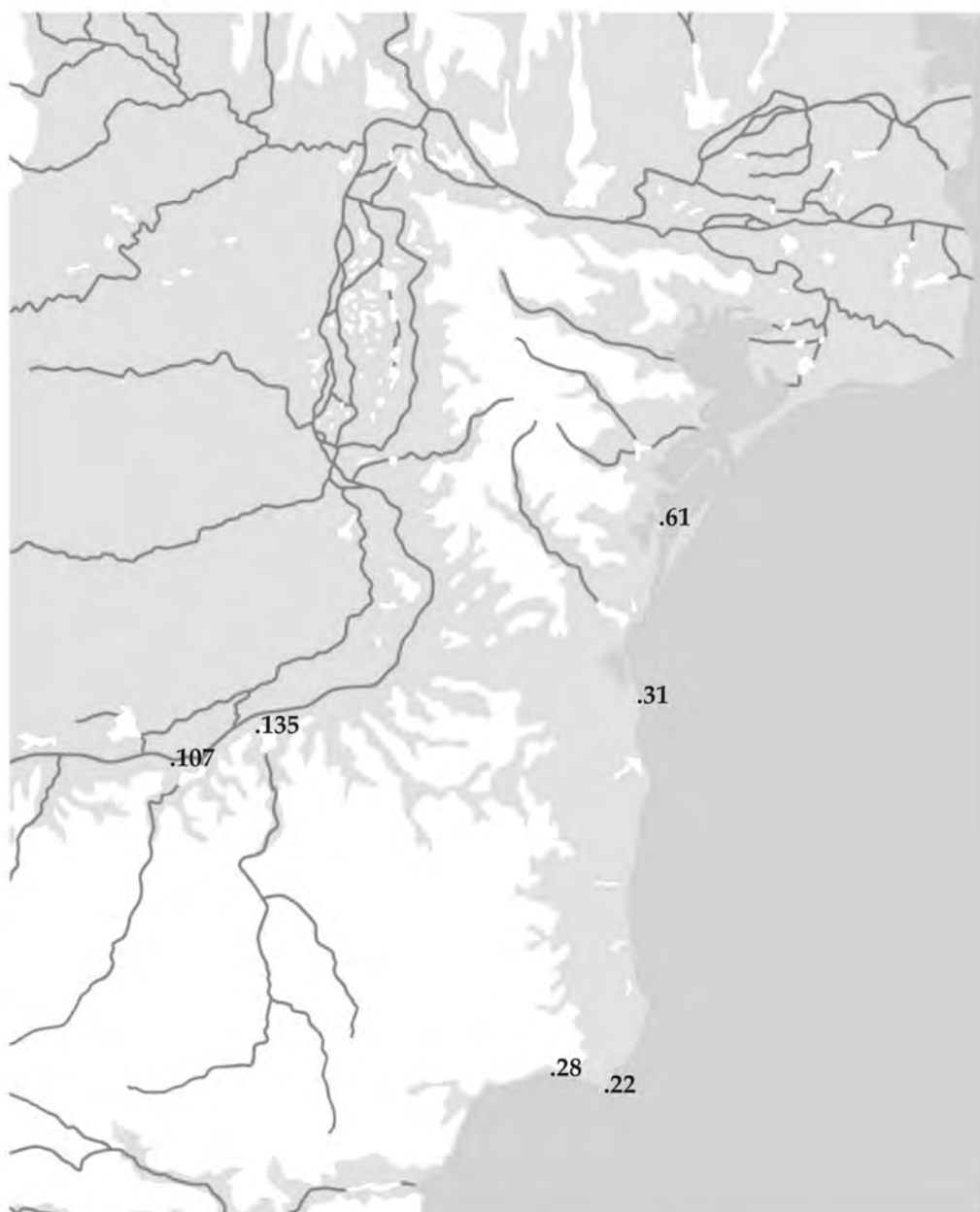
Orizontul de tezaure din perioada 950-959

Orizontul de tezaure din jurul anilor 594-595

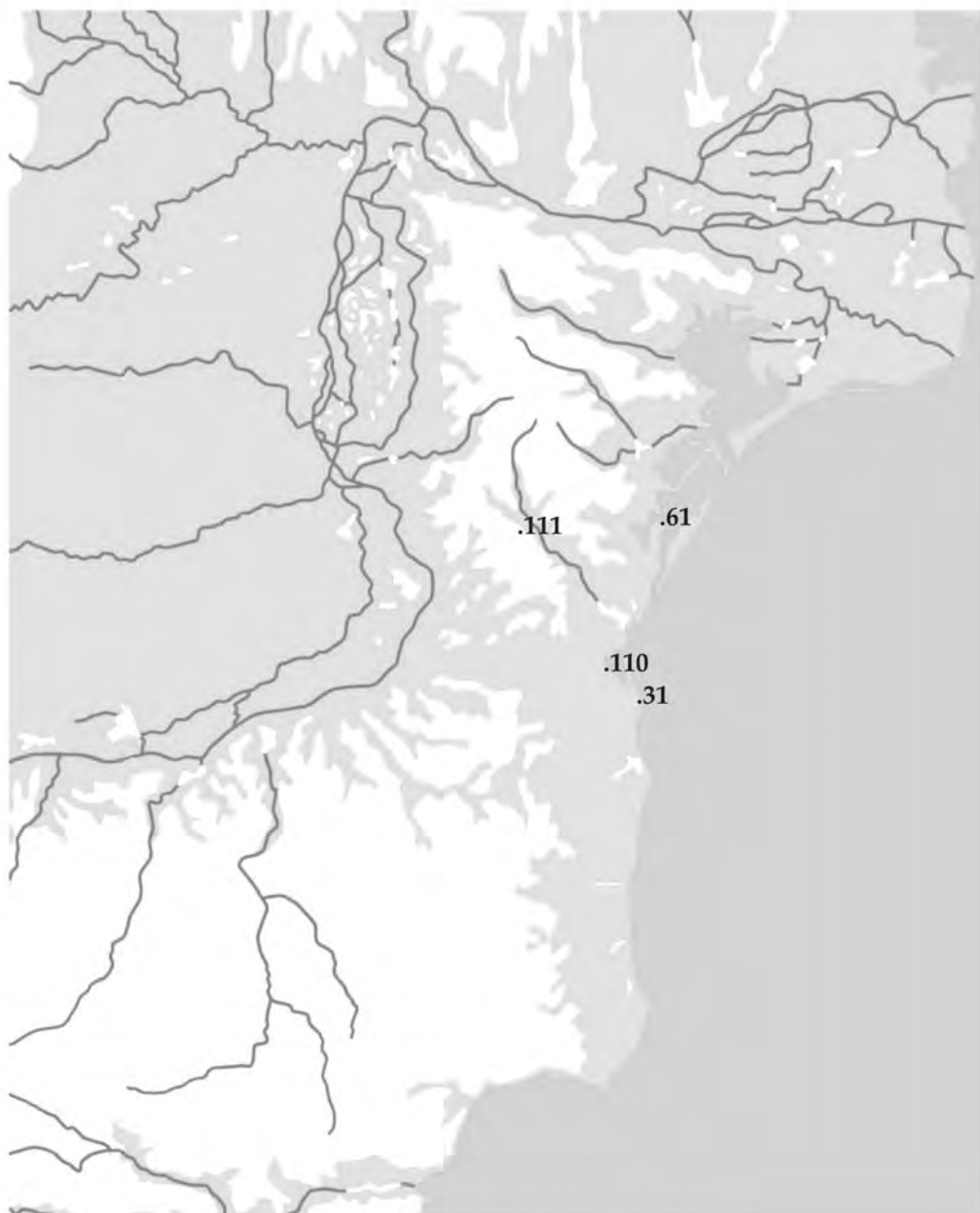
Orizontul de tezaure din perioada 570-580

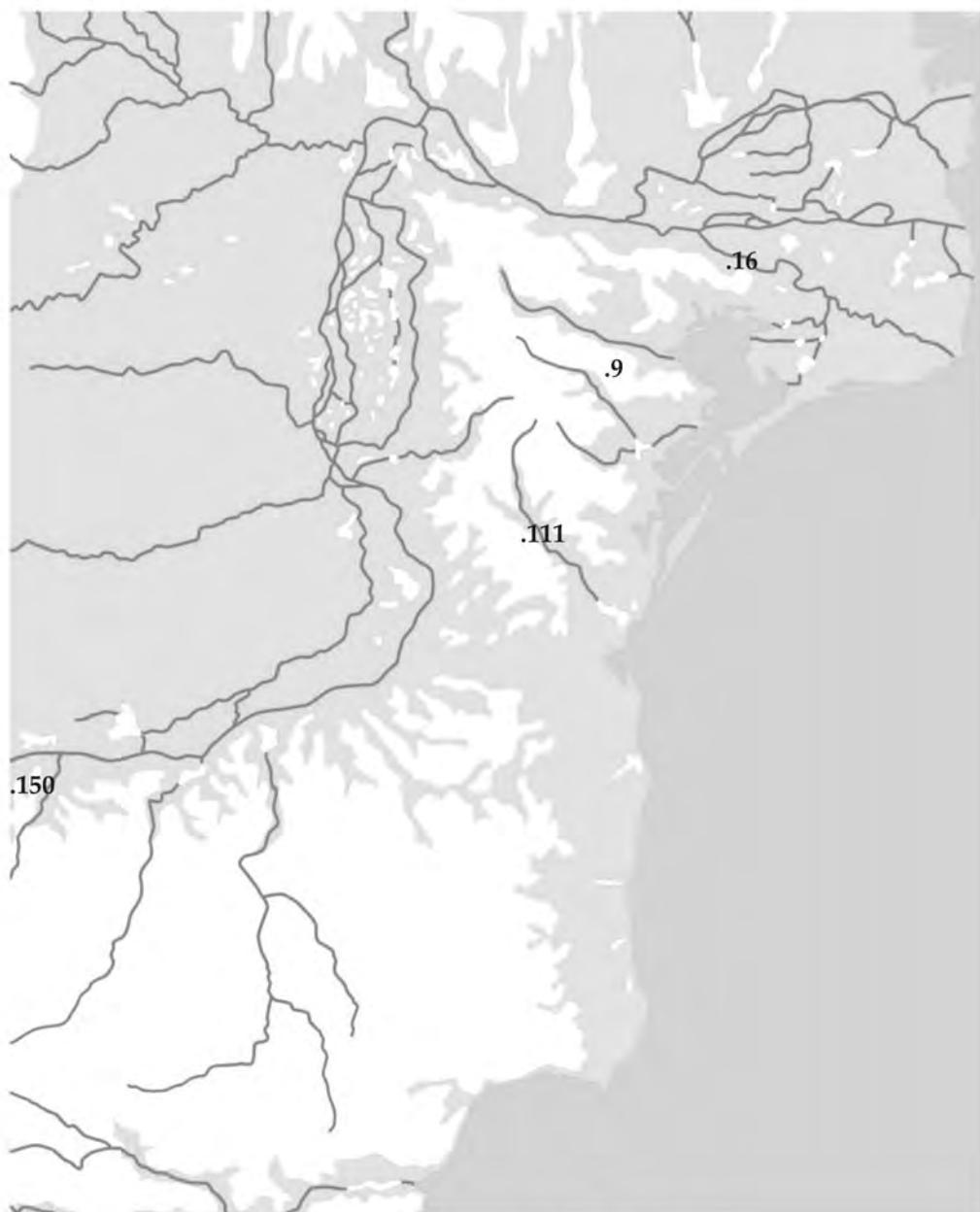
Orizontul de tezaure de la jumătatea secolului al VI-lea

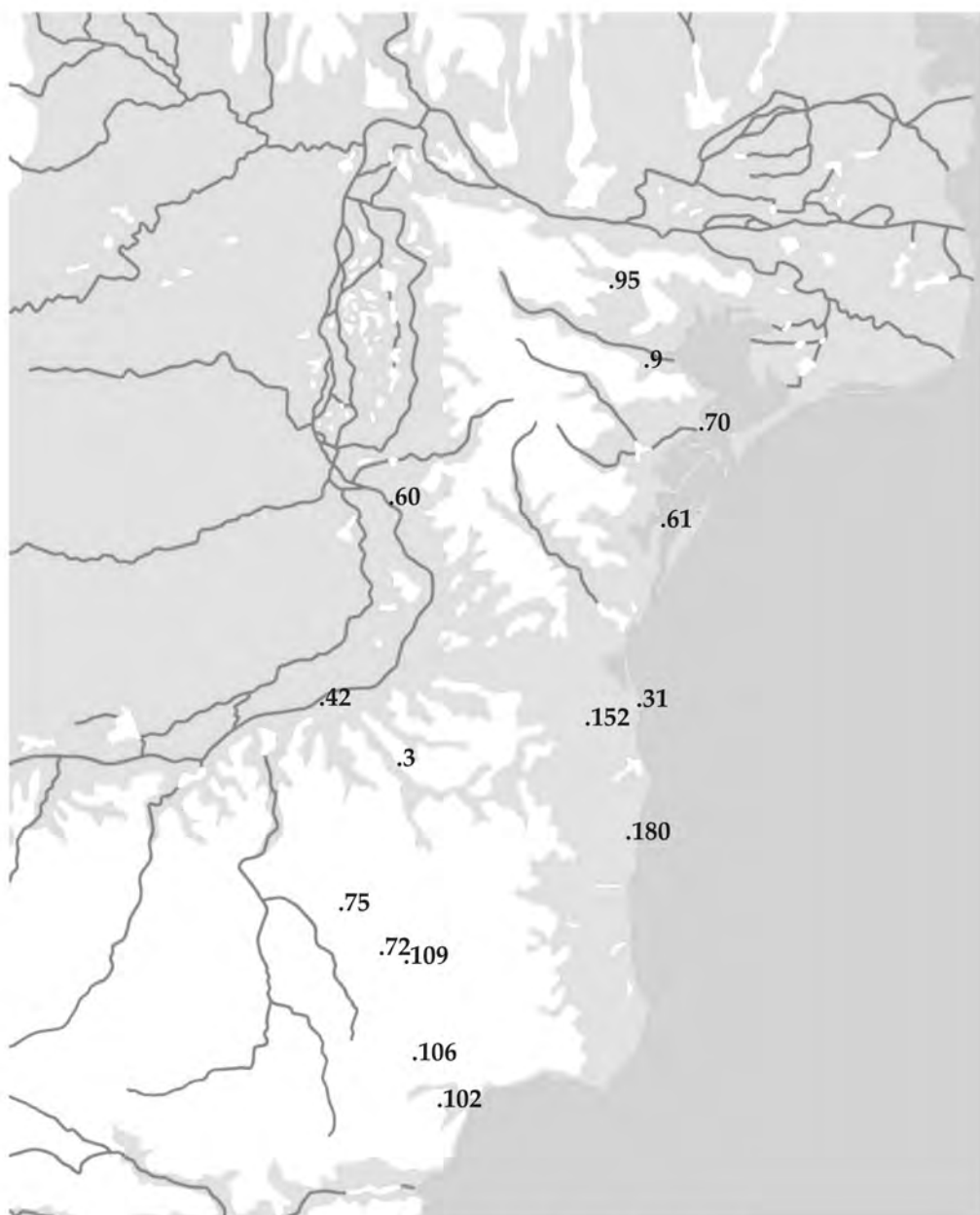
Orizontul de tezaure din jurul anului 517

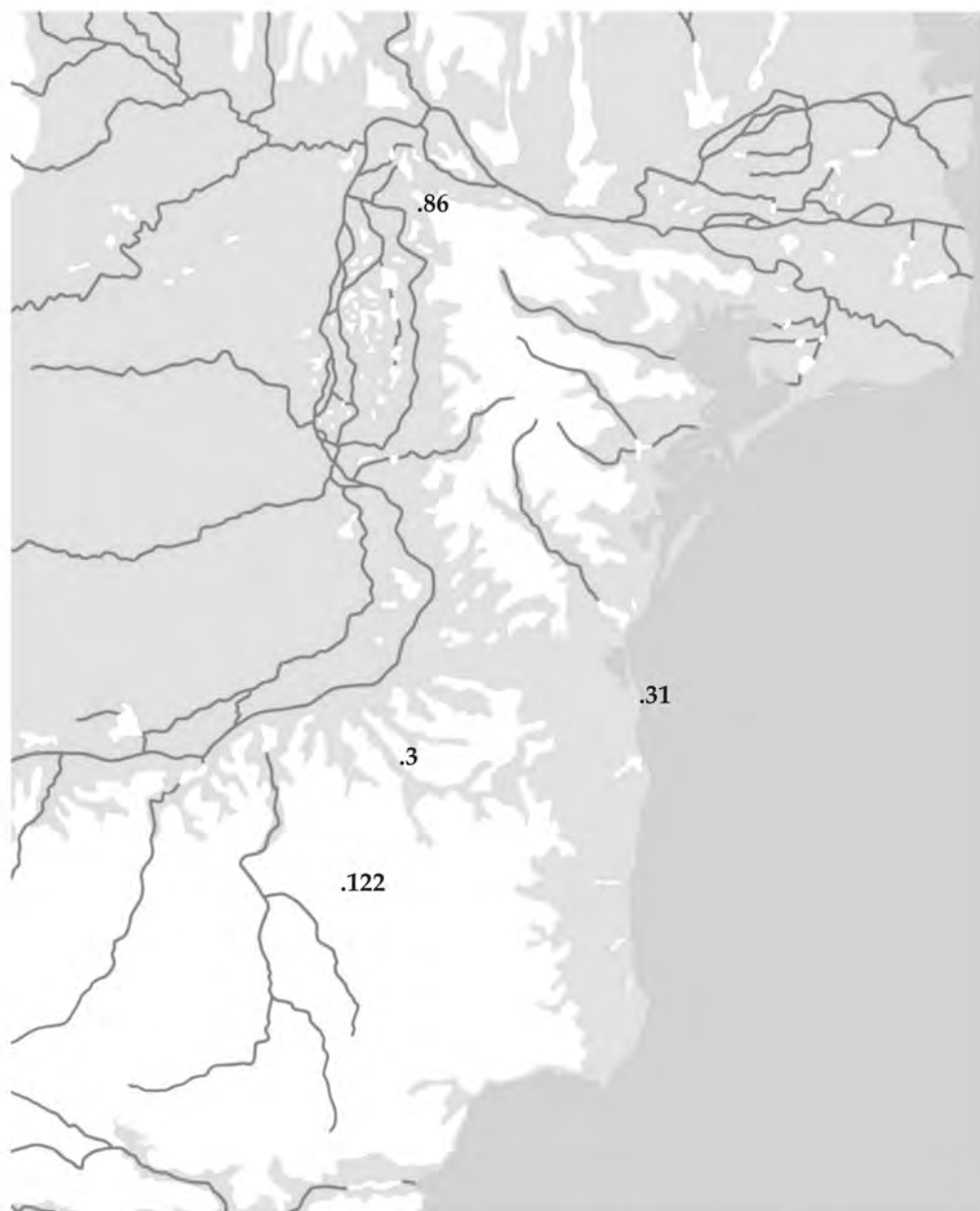
Orizontul de tezaure din jurul anului 491

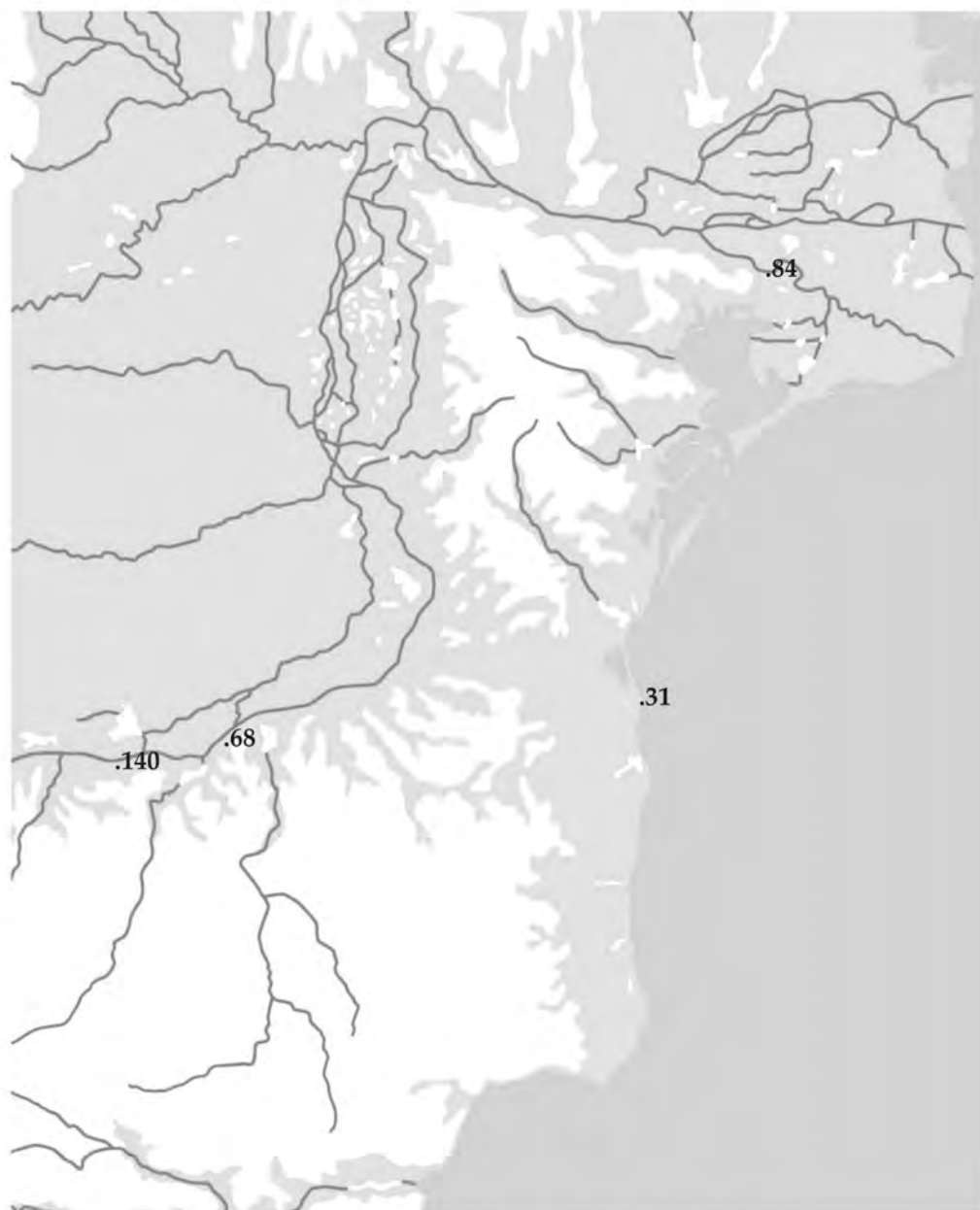
Orizontul de tezaure din jurul anului 402

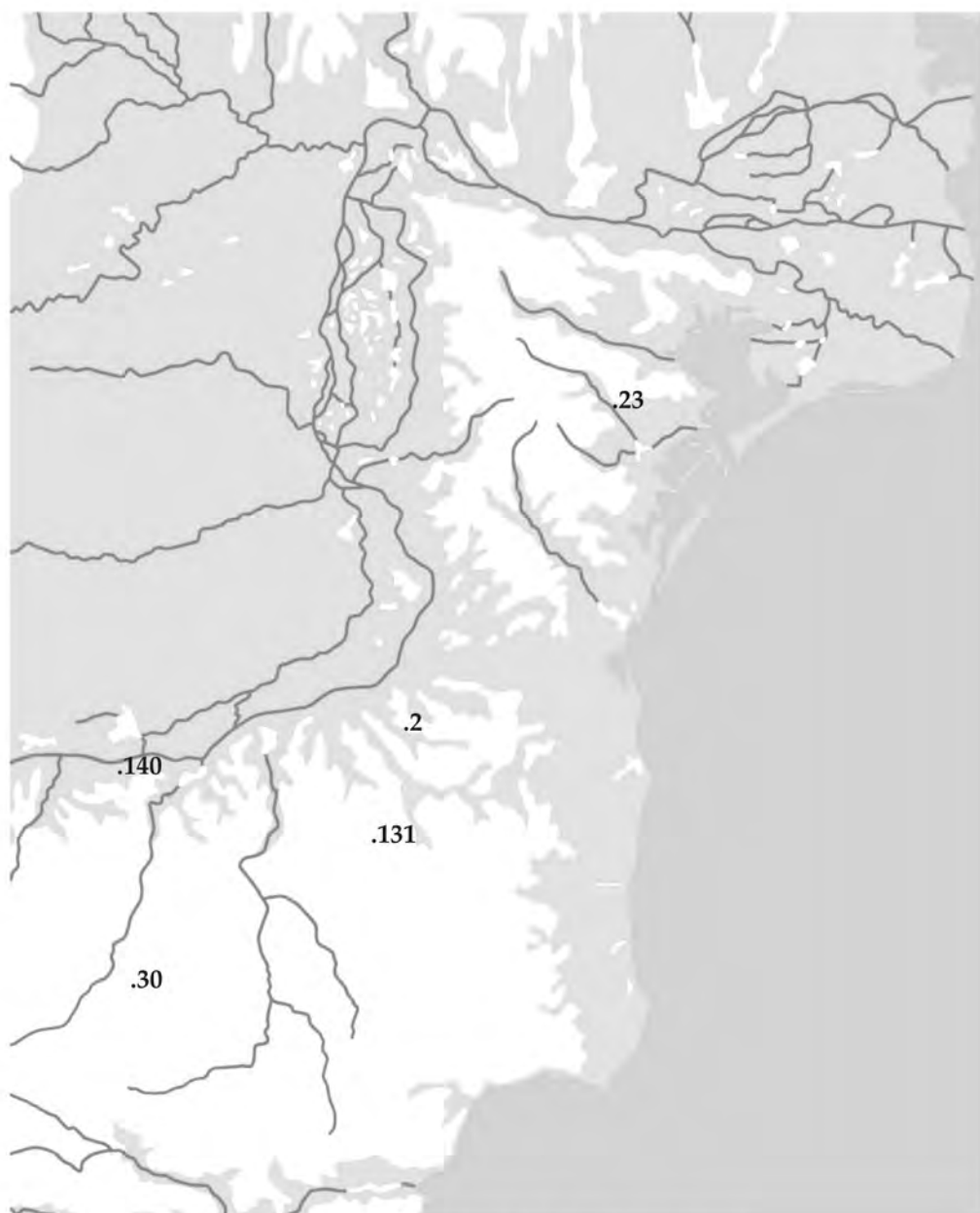
Orizontul de tezaure din jurul anului 378

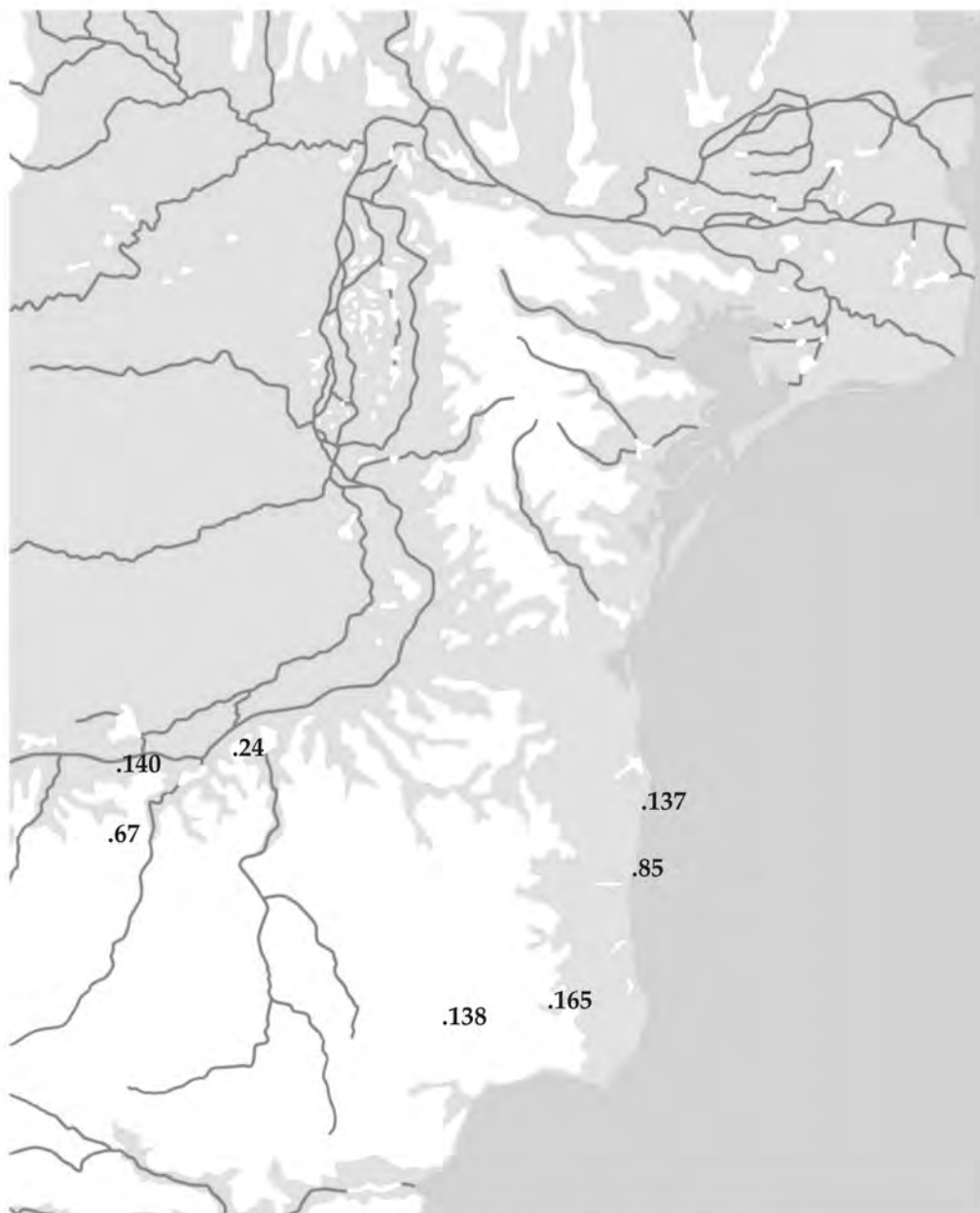
Orizontul de tezaure din perioada anilor 330-336

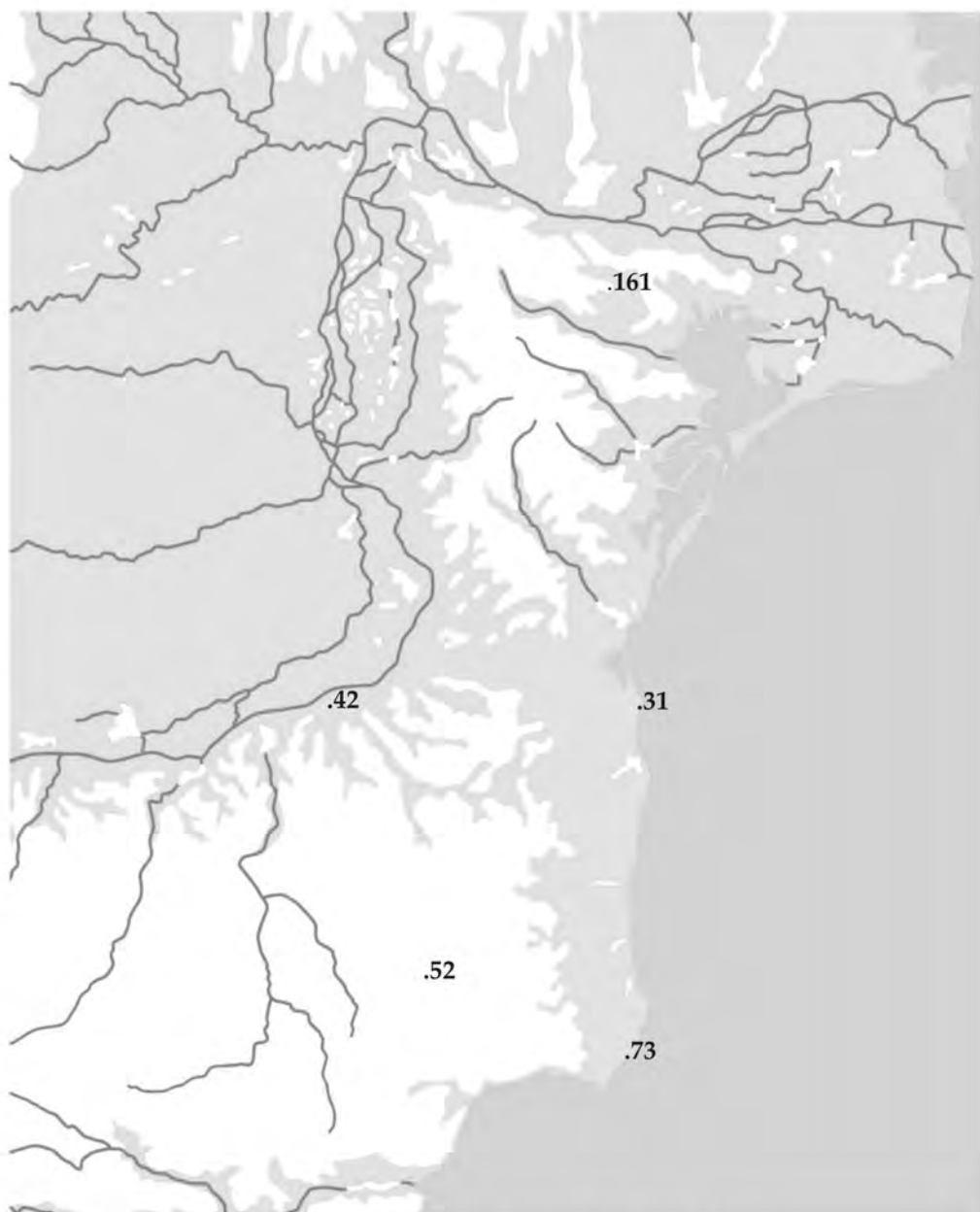
Orizontul de tezaure de la sfârșitul secolului al III-lea

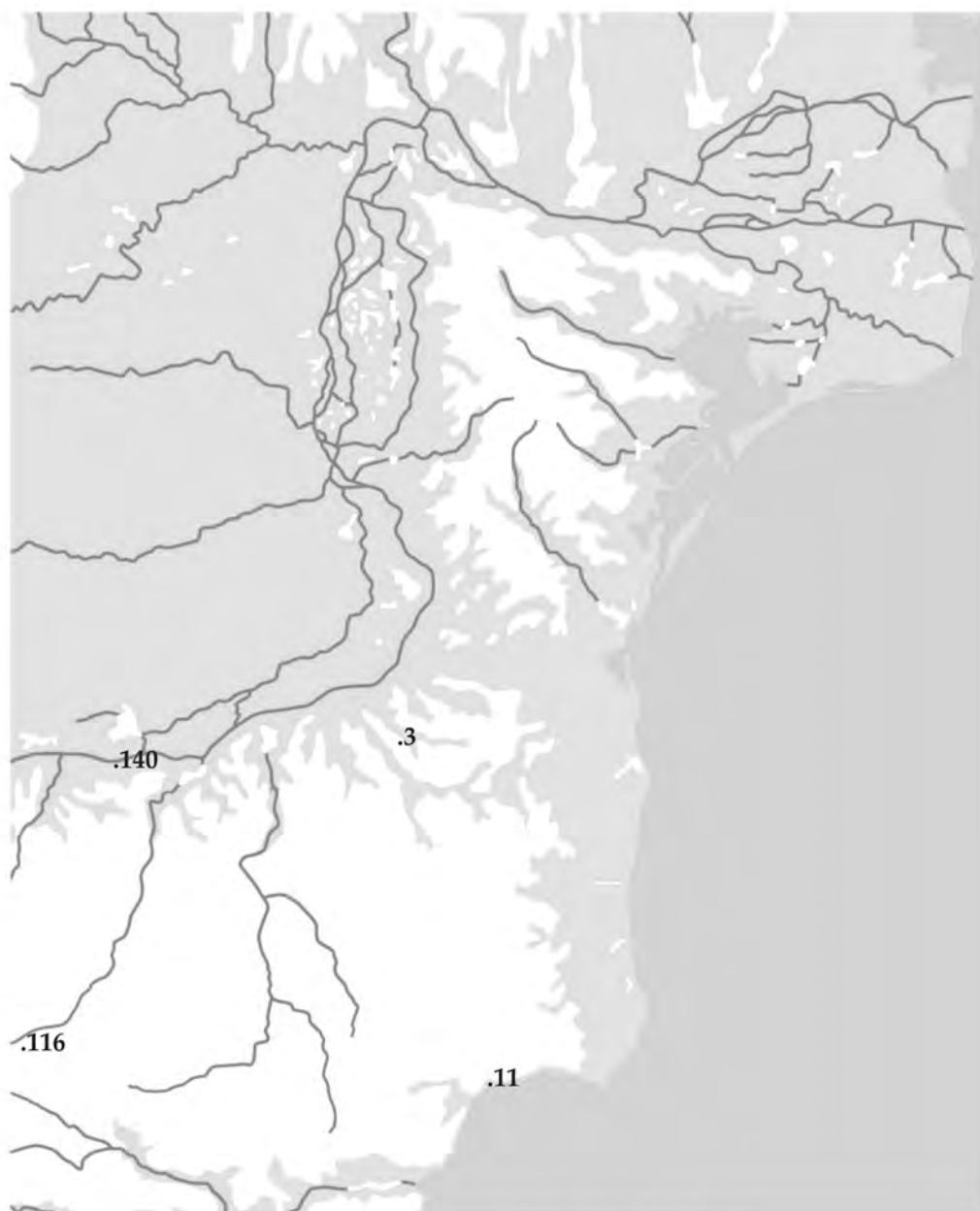
Orizontul de tezaure din jurul anului 251

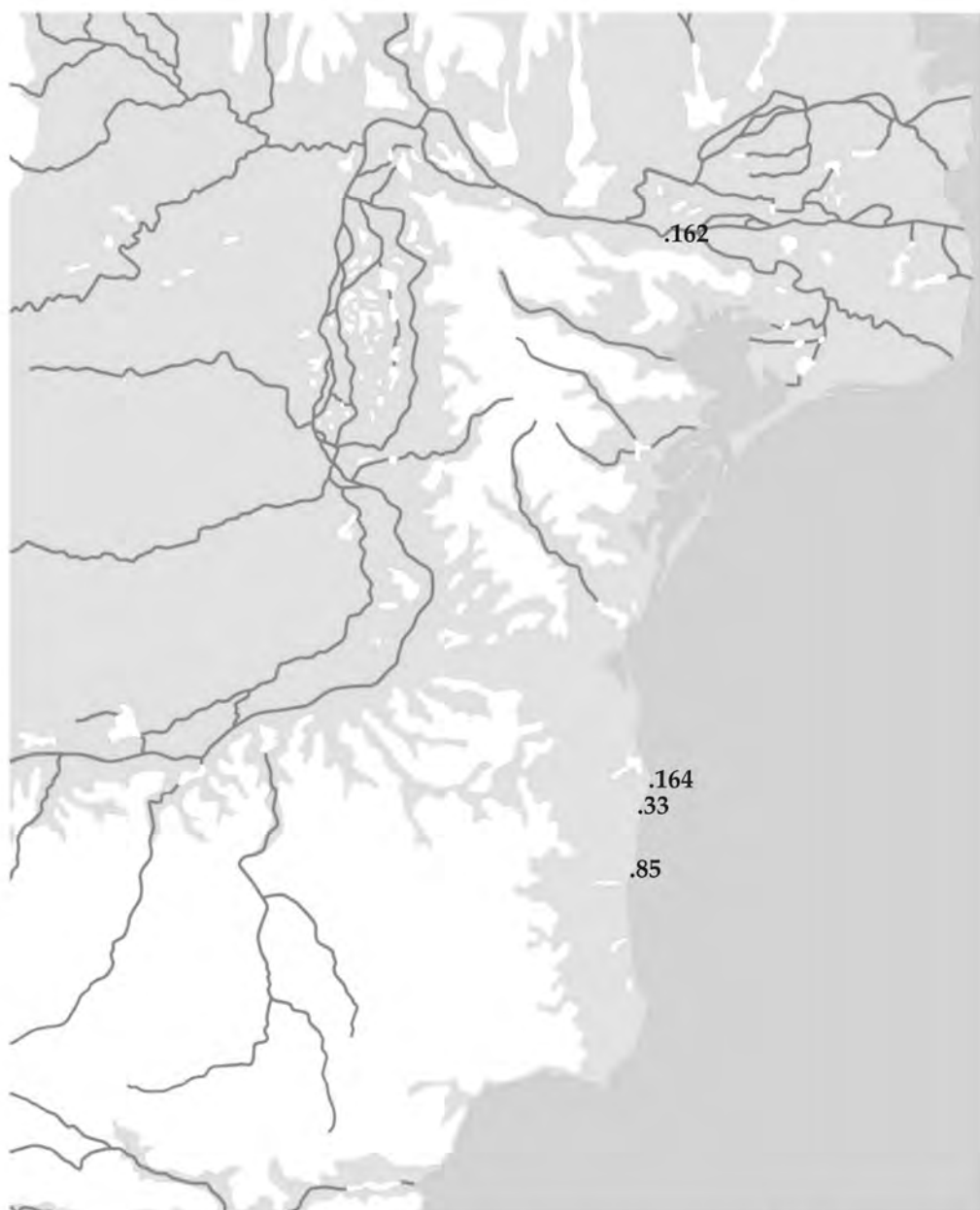
Orizontul de tezaure din perioada anilor 248-249

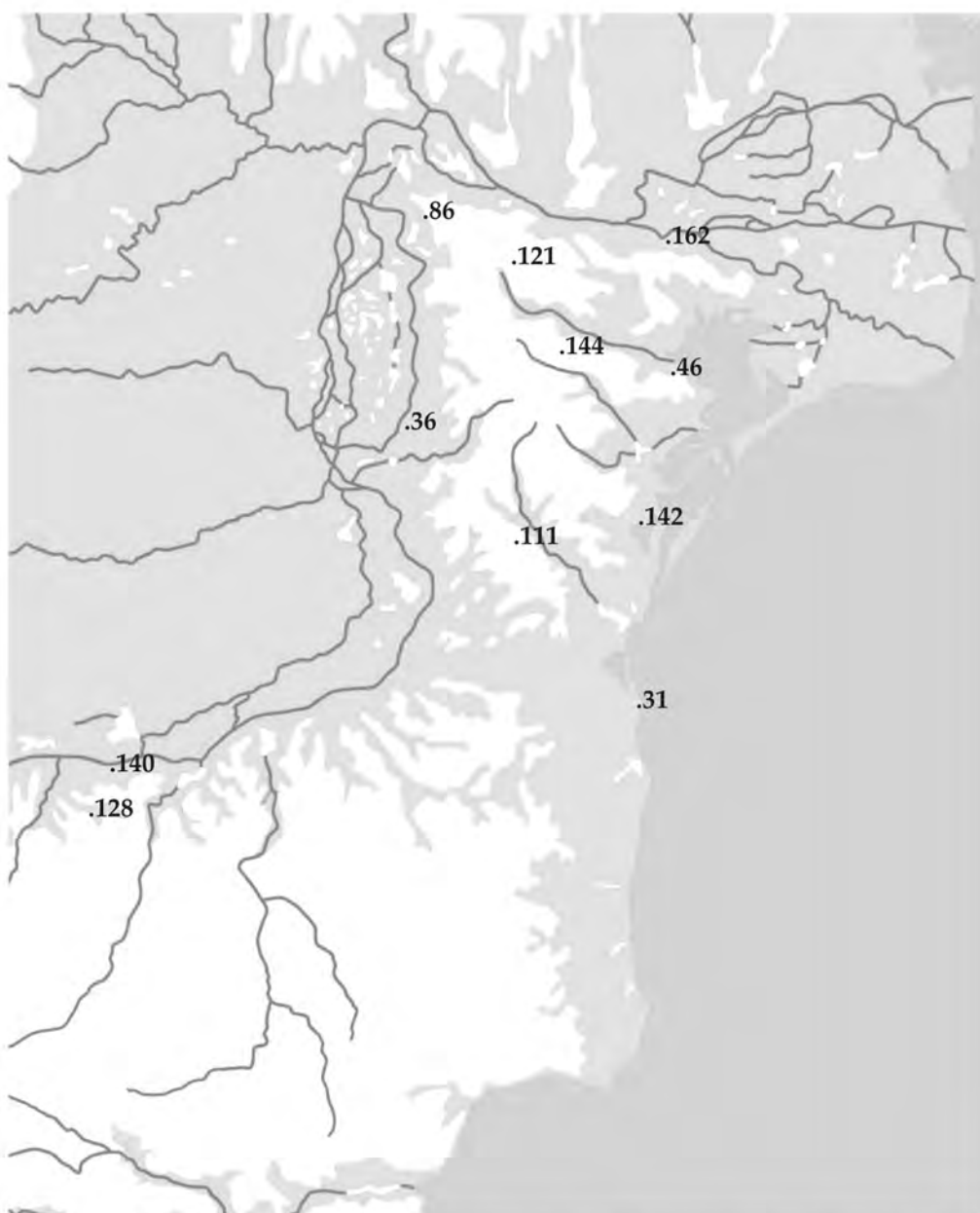
Orizontul de tezaure din perioada anilor 220-235

Orizontul de tezaure din jurul anului 210

Orizontul de tezaure din a doua jumătate a secolului I î.Chr.

Orizontul de tezaure de la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului III î.Chr.

REPERTORIUL TEZAURELOR

1. ABRIT (Dobrici) – ZALDAPA

I. Tezaurul a fost descoperit în primăvara anului 1995, lângă poarta de nord a cetății pe „*cardo maximus*”. Un număr de piese a ajuns în posesia colecționarilor. S-au recuperat 13 monede de aur și trei ponduri. A fost ascuns, probabil, cu ocazia atacului avar din anul 584 sau slav din anul 594. Se păstrează la muzeul din Dobrici.

Bibliografie: S. Torbatov, NSfrag., 5, 1998, 1, p. 64-69.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Justinianus I	Tremissis	Constantinopol	527-565	1
Justinus II	Solidus	Constantinopol	565-567	1
	Solidus	Constantinopol	567-578	2
	Tremissis	Constantinopol	565-578	1
	Solidus	Constantinopol	579	2
Tiberius II Constantin	Tremissis	Constantinopol	579	4
	Solidus	Constantinopol	583-584	1
Mauricius Tiberius	Tremissis	Constantinopol	583-584	1

TOTAL 13 PIESE

Ponduri: 3 solidus (1 ex.)

solidus (1 ex.)

tremissis (1 ex.)

II. La doi kilometri vest de anticul oraș Zaldapa, între Abrit și Dobrici, au fost găsite cu detectorul de metale 21 piese din bronz și argint din secolele III-IV. Se păstrează la muzeul din Dobrici.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 74-75, nr. 6.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Aurelianus	Antoninian	1
Probus	Antoninian	6
Numerianus	Antoninian	1
Carinus	Antoninian	1
Diocletianus	Antoninian	6
Maximianus	Antoninian	4
	Folles	1
Galerius Caesar	Folles	1
TOTAL		21 PIESE

III. Pe teritoriul orașului antic Zaldapa au fost descoperiți cu detectorul de metale trei aurei emiși de Gordianus III.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 74, nr. 5.

2. ABRUD

Descoperit întâmplător în vatra satului, în septembrie 1982, tezaurul se

compune din 1850 denari, 209 antoninieni și o drahmă. Piesele se găseau într-un vas ceramic acoperit cu o piatră, spart la descoperire și nerecuperat, la o adâncime de 0,60 m față de nivelul actual. Tezaurul se încadrează cronologic între anii 69 (70) – 252, este tipic de acumulare (probabil după anul 200 d.Chr.) și a fost ascuns cândva la începutul anului 252 datorită unei eventuale pătrunderi barbare în zonă. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: A. Vertan, E. Petac, Pontica, 33-34, 2000-2001, p. 597-624.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Vespasianus	Denar	Roma	5
Titus	Denar	Roma	1
Traianus	Denar	Roma	5
Hadrianus	Denar	Roma	1
Antoninus Pius	Denar	Roma	33
Faustina I	Denar	Roma	8
Marcus Aurelius Caesar	Denar	Roma	1
Antoninus Pius	Denar	Roma	24
Marcus Aurelius	Denar	Roma	26
Divus Antoninus	Denar	Roma	1
Marcus Aurelius	Denar	Roma	17
Faustina II	Denar	Roma	4
Lucius Verus	Denar	Roma	1
Lucilla	Denar	Roma	2
Commodus Caesar	Denar	Roma	1
Commodus	Denar	Roma	73
Commodus	Denar	Roma	71

Crispina	Denar	Roma	2
Pertinax	Denar	Roma	3
Didius Julianus	Denar	Roma	1
Manlia Scantila	Denar	Roma	1
Clodius Albinus	Denar	Roma	13
Septimius Severus	Denar	Roma	759
	Denar	Emesa sau Laodicea ad Mare	67
	Drahmă	Caesarea (Capadocia)	1
Septimus Severus	Denar	Roma	377
	Denar	Emesa sau Laodicea ad Mare	24
	Drahmă	Caesarea (Capadocia)	1
Julia Domna	Denar	Roma	147
	Denar	Emesa sau Laodicea ad Mare	12
Caracalla	Denar	Roma	144
	Denar	Laodicea ad Mare	30
Plautilla	Denar	Roma	15
Geta	Denar	Roma	76
Caracalla	Denar	Laodicea ad Mare	1
Caracalla	Denar	Roma	55
Geta	Denar	Roma	2
Julia Domna	Denar	Roma	12
Macrinus	Denar	Roma /Antiochia	10
Macrinus	Denar	Roma	6
Diadumenianus	Denar	Roma/Antiochia	4
Elagabalus	Denar	Roma	286
	Denar	Antiochia	39
Elagabalus	Denar	Roma	182

	Denar	Antiochia	39
Julia Soaemias	Denar	Roma	24
Julia Maesa	Denar	Roma	61
Cornelia Paula	Denar	Roma	16
Aquila Severa	Denar	Roma	2
Severus Alexander	Denar	Roma	1
Severus Alexander	Denar	Roma	374
	Denar	Antiochia	58
Severus Alexander	Denar	Roma	287
	Denar	Antiochia	58
Julia Mamaea	Denar	Roma	83
Orbiana	Denar	Roma	4
Maximinus I	Denar	Roma	27
Maximinus I	Denar	Roma	24
Maximus	Denar	Roma	2
Diva Paulina	Denar	Roma	1
Balbinus	Antoninian	Roma	1
Gordianus III	Antoninian	Roma	90
	Antoninian	Antiochia	5
Filip I	Antoninian	Roma	40
	Antoninian	Antiochia	4
Filip I	Antoninian	Roma	38
	Antoninian	Antiochia	2
Otacilla Severa	Antoninian	Roma	2
Filip II	Antoninian	Antiochia	2
Traianus Decius	Antoninian	Roma	40

Traianus Decius	Antoninian	Antiochia	13
	Antoninian	Mediolanum	7
	Antoninian	Roma	26
	Antoninian	Antiochia	13
	Antoninian	Mediolanum	6
Consecratio	Antoninian	Mediolanum	1
Herennia Etruscilla	Antoninian	Roma	3
Herennius Etruscus	Antoninian	Roma	7
Hostilianus	Antoninian	Roma	4
Trebonianus Gallus	Antoninian	Roma	5
	Antoninian	Mediolanum	4
Trebonianus Gallus	Antoninian	Roma	3
	Antoninian	Mediolanum	4
Volusianus	Antoninian	Roma	2
TOTAL			2060 PIESE

3. ADAMCLISI – TROPAEUM TRAIANI

I. Descoperit în iunie 1908, lângă basilica cisternă, tezaurul se compunea, conform notelor de șantier, din 25 piese din aur, 76 din bronz și un inel din aur și era depus într-un vas (oală cu toartă). S-a reușit identificarea a 49 monede din bronz, eșalonate între anii 538/539 – 584/585. Este considerat tezaur de urgență, aparținând fie catedralei din cetate, fie ierarhului de aici, ascuns datorită invaziei avară din anul 587. Se păstrează în custodie la CNMNIR.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, SCN, 11, 1997, p. 163-182, cu bibliografia; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *Les Trésors monétaires byzantins des Balkans et d'Asie Mineure (491-713)*, Réalités Byzantines, 13, Paris, 2006, p. 161-162, nr. 63.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinianus I	Folles	Constantinopol	5
	½ folles	Constantinopol	3
	Folles	Nicomedia	1
	½ folles	Nicomedia	1
	Folles	Cyzicus	4
	Folles	Antiochia	4
Justinus II	Folles	Constantinopol	9
	Folles	Nicomedia	14
	½ folles	Thessalonica	4
Mauricius Tiberius	Folles	Constantinopol	3
	Folles	Cyzicus	1
TOTAL			49 PIESE

II. Descoperit înainte de anul 1957 în împrejurimile localității, lotul cuprinde 36 denari republicani și imperiali datați între anii 132 î.Chr. și 80 d.Chr. Nu există informații precise asupra locului descoperirii. Monedele au fost ascunse aproximativ în anul 80 d.Chr. Piese se păstrează în custodie la CNMNIR (colecțiile preluate de la CNBAR).

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Pontica, 21-22, 1988-1989, p. 91-97.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
P. MAE ANT M.F.	Denar	Roma	1
L. LIC. CN. DOM și asociații	Denar	Narbo	1
Q. TITI	Denar	Roma	1
C. VIBIVS C.F. PANSA	Denar	Roma	1
L. RVBRI DOSSENI	Denar	Roma	1
L.C. MEMIES L.F GAL	Denar	Roma	1
GAR, OGVL, VER	Denar	Roma	1
C. NORBANVS	Denar	Roma	1
C. PISO L.F. FRVGI	Denar	Roma	2
C. MEMMI C.F	Denar	Roma	1
BRVTVS	Denar	Roma	1
T. CARISIVS III VIR	Denar	Roma	2
CAESAR	Denar	Atelier mobil	1
L. VALERIVS ACISCVLVS	Denar	Roma	1
P. CLODIVS M.F IIII VIR A.P.F.	Denar	Roma	1
ANT.AVG.III VIR A.P.F.	Denar	Atelier mobil (Efes)	7
Vespasianus	Denar	Roma	11
Vespasianus	Denar	Roma	9
Titus	Denar	Roma	1
Domitianus	Denar	Roma	1
Titus	Denar	Roma	1
Domitianus	Denar	Roma	1

TOTAL

36 PIESE

III. Descoperit în campania de săpături din vara anului 1968, într-o locuință, tezaurul se compune din 1548 denari eșalonați între anii 63-204. Monedele au fost găsite într-o oală acoperită cu un capac cu buton, la o adâncime de 1,80 m. Este un depozit de acumulare – începută probabil după deceniul patru al secolului II d.Chr. – ascuns în jurul anului 204 din motive necunoscute documentar. Cu excepția a nouă piese toate sunt emise la Roma. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Al. Barnea, SCN, 7, 1980, p. 95-98.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Nero	Denar	8
Galba	Denar	7
Otho	Denar	4
Vitellius	Denar	8
Vespasianus	Denar	114
Vespasianus	Denar	96
Titus	Denar	10
Domitianus	Denar	8
Titus	Denar	40
Titus	Denar	22
Domitianus	Denar	7
Divus Vespasianus	Denar	9
Julia, Titi Filia	Denar	2
Domitianus	Denar	24
Nerva	Denar	16
Traianus	Denar	147
Traianus	Denar	146

Diva Marciana Soror	Denar	1
Hadrianus	Denar	173
Hadrianus	Denar	142
Sabina	Denar	25
L. Aelius Caesar	Denar	6
Antoninus Pius	Denar	417
Antoninus Pius	Denar	181
Marcus Aurelius	Denar	59
Faustina I	Denar	146
Faustina II	Denar	31
Marcus Aurelius	Denar	334
Marcus Aurelius	Denar	158
Divus Antoninus	Denar	33
Faustina II	Denar	72
Lucius Verus	Denar	30
Lucilla	Denar	25
Commodus	Denar	16
Commodus	Denar	168
Commodus	Denar	145
Divus M. Antoninus Pius	Denar	13
Crispina	Denar	10
Pertinax	Denar	3
Didius Iulianus	Denar	1
Clodius Albinus	Denar	4
Septimius Severus	Denar	80
Septimius Severus	Denar	51
Julia Domna	Denar	20
Geta	Denar	1

Caracalla	Denar	8
-----------	-------	---

TOTAL 1548 PIESE

IV. Descoperit în luna august a anului 1986, la sud de Poarta de Est, în sectorul D, secțiunea D, c. 28-30, la o adâncime de 1,47 - 1,49 m, depozitul se compune din 14 monede din bronz, găsite lipite în fișic. Probabil se afla într-un înveliș textil sau din piele. Piese se eșalonează între anii 324-335/6. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, Dacia, N.S., 37, 1993, p. 313, nr. 38; M. Sâmpetru, E. Nicolae, SCN, 10, 1996, p. 43-46.

Lista emitenților

Etapă (ani)	Monetărie	Nr. piese
324 – 330	Thessalonica	1
	Nicomedia	1
	Cyzicus	1
330 – 335/6	Thessalonica	1
	Heraclea	1
	Constantinopol	3
	Nicomedia	1
	Cyzicus	3
	Alexandria	1
	?	1

TOTAL 14 PIESE

V. Descoperit în campania de săpături arheologice din anul 1993, în turnul patru de pe latura nordică a incintei, depozitul cuprinde 13 monede bizantine din bronz, eșalonate de la Justinus II la Mauriciu Tiberius (anii 570/571 - 590/591).

Tezaurul pare constituit în provinciile orientale ale imperiului. Ascunderea sa se datorează probabil atacului slav din anii 594/595. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Bogdan-Cătănciu, Gh. Poenaru-Bordea, BSNR, 90-91, 1996-1997, 144-145, p. 85-95; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 163-164, nr. 64.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinus II	Folles	Constantinopol	2
	Folles	Nicomedia	1
	Folles	Antiochia	5
Tiberius II Constantin	½ folles	Thessalonica	1
Mauricius Tiberius	Folles	Constantinopol	1
	½ folles	Constantinopol	1
	Folles	Nicomedia	1
	Folles	Cyzicus	1
TOTAL			13 PIESE

VI. Descoperit întâmplător în anul 1999, pe a patra terasă de la nord de cetate, la cca. 200 m de incintă și la o adâncime de cca. 0,20 m, tezaurul cuprinde 436 monede din bronz, emisiuni ale dinastiei constantiniene și succesorii. Ultimele monede par să fie ale împăratului Valens și îngroparea este posibil să se datoreze atacului gotic sfârșit cu dezastrul romanilor de la Adrianopol. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Custurea.

VII. Descoperit întâmplător în anul 2000 în apropierea fostei fabrici de exploatarea a pietrei, aflată nu departe de cetatea antică, pe direcția sud-sud-vest, tezaurul se compune din 155 monede aparținând în totalitate secolului al IV-lea d.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

VIII. La începutul anilor '2000 a fost descoperit într-o văgăună situată în partea de nord-vest a localității, pe versantul unui deal ce desparte Monumentul Triumfal de cetatea Tropaeum Traiani, un depozit monetar compus din patru monede autonome de bronz, emise de Callatis, din tipurile Dionysos (3 ex.) și Apollon (1 ex.). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

IX. Din localitate au fost recuperate un număr de 42 monede de argint, ascunse probabil la sfârșitul secolului al XIV-lea.

Bibliografie: A. Kuzev, Izvestija-Varna, 24 (39), 1988, p. 112.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Ivan Alexandru	Groș	3
Ivan Sracimir	Groș	35
Mircea cel Bătrân	Ducat	4
TOTAL		42 PIESE

X. În colecțiile CNIAB se află un lot de monede „bulgărești” din argint, fără alte informații.

Bibliografie: inedit; informație G. Custurea, E. Nicolae.

XI. Este amintit ca fiind descoperit în împrejurimile localității un tezaur compus din 118 monede de bronz romane datate în secolul IV d.Chr. Se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 2, 1958, p. 498, nr. 25.

4. AGIGHIOL – VALLIS DOMITIANA

Descoperit în anul 1967, în punctul „La movila lui Uțu”, tezaurul numără opt denari imperiali și nu există alte informații. Ultimele monede datează din anii 88/89. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, Peuce, 8, 1980, p. 502, nr. 22.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Nero	1
Vespasian	2
Titus Caesar	2
Titus Augustus	1
Domitianus	2
TOTAL	8 PIESE

5. AIDEMIR (actual cartier al Silistrei)

Descoperit în anul 1924, tezaurul conține 102 groși bulgărești. A fost ascuns în jurul anului 1350.

Bibliografie: V. Pencev, Numizmatika, 13, 1979, 3, p. 22-32.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Mihail Șișman	1
Ivan Alexandru	90
Ivan Alexandru și Mihail	11
TOTAL	102 PIESE

6. ALBA

Descoperire încă inedită, din anii '70, cuprinde 158 denari imperiali eşalonați de la Antoninus Pius la Severus Alexander. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: B. Mitrea, BSNR, 62-69, 1973-1975, 121-123, p. 320, nr. 53; Gh. Poenaru Bordea, SCN, 12, 1998, p. 62, n. 163.

7. ALFATAR (Silistra)

În anul 1947 s-au descoperit în localitate un număr necunoscut de denari romani imperiali, din care dr. Haralanov a putut identifica 52 piese la un bijutier din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 17, 1950, p. 319.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Hadrianus	48
Antoninus Pius	1
Faustina I	2
Faustina II	1
TOTAL	52 PIESE

8. ALMALĂU

La o dată neprecizată, cu ocazia unor lucrări edilitare, s-a descoperit un mormânt creștin datat în secolul al XVIII-lea în care se găseau patru monede otomane de argint perforate, așezate între mâinile defunctului. Ele sunt emisiuni de la Ibrahim (akçe), Mahmud I (para), din secolul al XVII-lea (akçe) și din secolul al XVIII-lea (akçe).

Bibliografie: inedit; informație G. Custurea.

9. BABADAG

I. Descoperit în fortificația de la Topraichioi, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anul 1980, în c. 17, nivelurile I-II, depozitul monetar era compus din 30 monede de bronz ce se înșiră din punct de vedere cronologic între anii 341/346/348-383/395. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 25, 1981, p. 385, nr. 95; Gh. Poenaru Bordea, Peuce, 10, 1991, p. 306-307.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nr. piese
Thessalonica	Constantius II	1
	Valentinianus I	1
	Valens	1
Constantinopol	Constantius II	1
	Procopius	1
	Valentinianus I	1
	Gratianus	1
Cyzicus	Valentinianus I	1
?	Constantinus I-postumă	1
	Tip VOT/XX/MVLT/XXX	1

	Constantius II	4
	Valens	3
	Tip GLORIA ROMANORVM	3
	Theodosius I ?	1
	?	9
TOTAL		30 PIESE

II. Descoperit în fortificație cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anul 1980, în c. 18, nivelurile I-II, depozitul monetar era compus din 142 monede de bronz ce se eșalonează între anii 353/354-383/395. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 25, 1981, p. 385, nr. 95; Gh. Poenaru Bordea, Peuce, 10, 1991, p. 307-309.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nr. piese
Alexandria	Valens	1
?	Constantius II	3
	Tip FEL TEMP REPARATIO	4
	Tip SPE REIPVBLICAE	3
	Valentinianus I(?)	1
	Tip GLORIA ROMANORVM	5
	Tip SECVRITAS REIPVBLICAE	5
	Theodosius I	1
	?	119
TOTAL		142 PIESE

III. Descoperit în fortificație cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anul 1980, în c. 18, nivelurile I-II, depozitul monetar era compus din 229 monede de

bronz ce se eșalonează între anii 335/336-395/423. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 25, 1981, p. 385, nr. 95; Gh. Poenaru Bordea, Peuce, 10, 1991, p. 309-316.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nr. piese
Roma	Constatius II	1
	Valens	1
Aquileia	Constantius II	1
	Valens	1
Siscia	Valentinianus I	2
	Valens	1
	Gratianus	1
Sirmium	Constantius II	2
Thessalonica	Constans	1
	Constantius II	9
	Julianus	1
	Valens	4
	Valentinianus I	1
	Theodosius I	1
	Constantinus I	1
	Constantius II	4
	Julianus	1
	Valens	9
Constantinopol	Valentinianus I	1
	Theodosius I	1
	Honorius	1

Nicomedia	?	2
	Constans	1
	Constantius Gallus	1
	Valens	8
	Valentinianus I	2
	Arcadius	1
Cyzicus	Constantius II	2
	Constantius Gallus	1
	Valentinianus I	2
	Valens	10
	?	1
Antiochia	Constantius II	2
	Valens	2
	?	1
Alexandria	Constantinus I	1
	Valens	1
	?	1
?	Constans	1
	Constantinus I-postumă	4
	Constantius II	13
	Julianus	5
	Valentinianus I	8
	Valens	28
	Gratianus?	1
	?	85

TOTAL 229 PIESE

IV. Descoperit în fortificație cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anul 1980, în c. 19, nivelul IV, depozitul monetar era compus din 45 monede de bronz ce se înșiră din punct de vedere cronologic între anii 335/336-395/423/425. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 25, 1981, p. 385, nr. 95; Gh. Poenaru Bordea, Peuce, 10, 1991, p. 316-318.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nr. piese
Aquileia	Honorius	1
Siscia	Valens	1
Thessalonica	Constantius II	1
Constantinopol	Valentinianus I	1
	Theodosius II	1
	?	2
	Honorius	1
Nicomedia	?	2
	Theodosius I	3
Cyzicus	Theodosius II	1
	?	1
Antiochia	Constantius II	2
?	Theodosius I	2
	Valentinianus II	1
	Theodosius II	1
	Honorius	2
	?	21
TOTAL		45 PIESE

V. Descoperit în fortificație cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anul 1982, în c. 8, nivelul II, depozitul monetar era compus din 380 monede de bronz ce se înșiră din punct de vedere cronologic între anii 270-378. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, Peuce, 10, 1991, p. 296-306.

Lista emitențiilor

Monetărie	Emitent	Nr. piese
?	Claudius II postumă	1
Lugdunum	Julianus	1
Roma	Gratianus	1
Aquileia	Gratianus	1
Siscia	Constantius II	4
	Valens	4
	Valentinianus I	1
	Gratianus	1
Sirmium	Constantius II	2
	Julianus	2
Thessalonica	Constantius II	5
	Valentinianus I	3
	Valens	11
	Gratianus	2
Heraclea	Constantius II	5
	Valens	5
	Valentinianus I	1
Constantinopol	Constantius II	4
	Constantius Gallus	2

	Julianus	1
	Valentinianus I	4
	Valens	14
	Gratianus	2
	?	2
Nicomedia	Licinius	1
	Constantius II	3
	Valentinianus I	1
	Valens	3
Cyzicus	Constantius II	3
	Julianus	3
	Valentinianus I	1
	Valens	5
	Gratianus	1
Antiochia	Constans	1
	Valens	7
	?	2
Alexandria	Valens	1
?	Constantinus I-postumă	1
	Constantius II	54
	Julianus	7
	Jovianus	2
	Valentinianus I	7
	Valens	42
	Gratianus	2
	Imitație ?	1
	?	153

TOTAL 380 PIESE

VI. Descoperit în anul 1998, tezaurul se compune din 18 piese de argint, poate un fragment dintr-o descoperire mai mare. A fost ascuns pe la jumătatea secolului al XVII-lea. Se păstrează la CNICEMT și într-o colecție particulară (un ex., respectiv 16 ex.), un altul a fost vândut pe piața bucureșteană.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *Coin Hoards of Dobruđa, I*, Constanța, 2007, p. 115-118.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Datare	Monetărie	Nr. piese
Filip II	2 reali	f.a.	Cuenca	1
Filip III	8 reali	1606-07	Mexico	1
	4 reali	1613	Segovia	1
	2 reali	1613-14 (1613-21)	Sevilla	
			(Toledo)	1
Filip IV	8 reali	1624-29	Potosi	1
	8 reali	1629	Segovia	1
	8 reali	1642-49	Madrid	1
Overijssel	Taler	1612		1
Geldern	Taler	1641		1
Deventer	28 stüvers	1621	Deventer	1
Emden	28 stüvers	1637-57	Emden	1
Oldenburg				
Anton Gunther	28 stüvers	1637-50	Jever	1
Sigismund III	Ort	1623	Danzig	1
	Ort	1624	Danzig	2
	Ort	1625	Danzig	1

TOTAL 16 PIESE

10. BAIA

În anii 2000-2001 a fost descoperit pe unul din dealurile din apropierea localității un depozit compus din câteva zeci de vârfuri de săgeți – semne monetare. Dintre acestea, opt au ajuns la CNMINAC, șapte din categoria celor special turnate și una adaptată dintr-o săgeată de luptă. Nu se cunosc informații privind contextul descoperirii.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

11. Balcic – DIONYSOPOLIS

I. În anul 1951 a fost descoperit un număr neprecizat de piese, drahme și bronzuri din care au fost achiziționate pentru muzeul din Sofia zece drahme și unsprezece piese din bronz. Ele au fost emise în Caesarea Capadociei și în Asia Mică. Ascunderea sa se datează în jurul anului 238 d.Chr. Se păstrează în muzeul din Sofia.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 20, 1955, p. 602.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Nerva	1 drahmă
Hadrianus	1 drahmă
Antoninus Pius	2 drahme, 1AE
Faustina I (?)	1 AE
Septimius Severus	½ drahmă
Septimius Severus și Caracalla	½ drahmă
Severus Alexander	3 AE
Tranquillina	1 AE
TOTAL	12 PIESE

II. În anul 1979, între Balcic și Cavarna, au fost descoperite zece monede persane din argint (șekeli), depuse probabil într-o pungă. Depozitul se datează în secolul al V-lea î.Chr. Din descoperire cinci piese au fost achiziționate pentru muzeul din Balcic.

Bibliografie: J. Jurukova, *Arheologija-Sofia*, 23, 1981, 1-2, p. 126.

III. În vara anului 1995, lângă gardul aeroportului, au fost descoperite cu detectorul de metale două miliarensia emise de Andronic II și Mihail IX (1295-1320) și o piesă din aramă emisă de Ivan Alexandru.

Bibliografie: V. Ivanov, *Dobrudja*, 12, 1995, p. 312, nr. 13.

IV. Dintr-o descoperire asupra căreia lipsesc informațiile referitoare la loc și timp s-au recuperat șase denari imperiali, achiziționați pentru muzeul din Balcic.

Bibliografie: J. Jurukova, *Archeologija-Sofia*, 23, 1981, 1-2, p. 128.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Faustina I	1
Lucius Verus	1
Septimius Severus	2
Julia Domna	1
Geta	1

TOTAL

6 PIESE

V. Între Balcic și Varna au fost găsiți aproximativ 40 de groși sârbești. Dintre aceștia au fost identificate trei exemplare emise de Ștefan Dușan.

Bibliografie: V. Parușev, *Dobrudja*, 17-18, 2000, p. 80, nr. 21.

12. BATOVO (Dobrici)

I. În anul 1992, la 2,5 kilometri nord-vest de localitate, în locul numit „Picknika”, a fost descoperit un tezaur compus dintr-o împletitură pentru cap, un cercl și 96 monede din argint. Tezaurul a fost ascuns după anul 1371 datorită unor evenimente din zonă. Se păstrează la muzeul din Dobrici.

Bibliografie: Idem, Dobrudja, 12, 1995, p. 272-286.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Mihail Șișman	Groș	8
Ivan Alexandru	Groș	81
Ștefan Decianski	Groș	1
Ioan VI Cantacuzino și Ioan V Paleologul	Basilikon	3
Ioan VI Cantacuzino	Basilikon	3
TOTAL		96 PIESE

II. Pe dealurile din zonă a fost descoperit cu detectorul de metale un depozit de piese (bijuterii și monede) din aur și argint din care două grivne din argint și șapte groși bulgărești de tip Ivan Alexandru și Mihail.

Bibliografie: Idem, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 78, nr. 19.

III. La vest de localitate au fost descoperiți cu detectorul de metale patru aspri emiși de Murad II.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 80, nr. 22.

13. BĂLGARKA (Silistra)

În anul 1961, în locul numit „Kanaghiol”, în sudul localității, au fost descoperite zece drahme histriene din a doua jumătate a secolului al IV-lea î.Chr. Au

fost ascunse, probabil, în ultimul sfert al secolului IV î.Chr. Se păstrează în colecția muzeului din Silistra.

Bibliografie: I. Băcivarov, Numizmatika, 22, 1988, 1, p. 19-24.

14. BĂLGAREVO (Dobrici)

I. În anul 1959, în apropierea localității, au fost descoperite câteva monede bizantine de bronz din care au fost identificate un număr de nouă: Justinianus I (2 ex.), Justinus II (3 ex.), Tiberius II Constantin (2 ex.), Mauriciu Tiberius (2 ex.), ultima emisiune din anii 601/602.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 25, 1962, p. 229; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 140, nr. 34.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinianus I	Folles	Nicomedia	2
Justinus II	½ folles	Nicomedia	1
	Folles	Cyzicus	2
Tiberius II Constantin	Folles	Nicomedia	2
Mauricius Tiberius	Folles	Constantinopol	2
TOTAL			9 PIESE

II. În 1968 cu ocazia arăturilor, pe o parcelă din preajma satului, în brazdă, au fost găsiți patru stateri de la Lysimach și patru monede din bronz de la regele scit Akrosas. Staterii sunt emiși de Byzantion (1 ex.), Tomis (2 ex.) și Chalcedon (1 ex.). Tezaurul este datat în jurul anului 100 î.Chr. Se păstrează în muzeul din Dobrici.

Bibliografie: T. Gerasimov, SCN, 6, 1975, p. 25-26; I. Prokopov, D. Vladimirova-Aladjova, Dobrudja, 12, 1995, p. 52.

III. În anii '90 între sat și Caliacra, cu ocazia lucrărilor pentru o stație de benzină, s-au găsit câteva zeci de monede din argint. Au fost identificate trei exemplare autonome: Apollonia Pontica (2 ex.) și Callatis (1 ex.).

Bibliografie: V. Ivanov, Dobrudja, 12, 1995, p. 310, nr. 1.

IV. În anii '90, în apropiere de sat, au fost descoperite șapte monede autonome din bronz. S-a identificat o emisiune de Odessos.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 310, nr. 2.

V. În anii '90, în locul numit „Krușata”, au fost găsite cca. 20 piese bulgărești din aramă. Au fost studiate patru piese, emisiuni ale lui Ivan Alexandru.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 312, nr. 14.

15. BELICA

În anul 1938, într-un vas ceramic, a fost descoperit un tezaur monetar compus din 11 denari romani republicani și imperiali timpurii. Se pare că a fost ascuns/pierdut în anii 77-78 d.Chr. Se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: C. Moisil, CreștColect, 1944, p. 101-102, nr. 1155-1165.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
C. MARI C. F. CAPIT	Denar	Roma	1
TI. CLAVD TI. F AP. N	Denar	Roma	1
L. COSSVTIVS C. F SABVLA	Denar	Roma	1
MN. CORDIVS RVFVS III VIR	Denar	Roma	1
ANT. AVG. III VIR R.P.C.	Denar	Roma	2

Vespasianus	Denar	Roma	4
Domitianus	Denar	Roma	1
TOTAL			11 PIESE

16. BEȘTEPE

Descoperit în anul 1913, tezaurul cuprinde 369 monede din bronz, este de acumulare și se pare că a fost ascuns datorită incursiunii hunilor din anul 422. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, Pontica, 23, 1990, p. 277-314.

Lista emitenților

Datare	Monetărie	Nr. piese
Sec. III d.Chr.	Nicopolis ad Istrum	1
318-320	Imitație	1
324 (340)-348	Treveri	1
	Constantinopol	1
	Antiochia	1
	?	2
348-350	Cyzicus	1
354-358	Constantinopol	3
	Cyzicus	1
	?	6
	imitații	1
358-361	Roma	1
	Antiochia	1
	Alexandria	1

	?	14
364-378	Roma	2
	Thessalonica	1
	Constantinopol	2
	Nicomedia	1
	Antiochia	1
	Alexandria	1
	?	16
	imitații	2
378-383	Constantinopol	1
383-395	Arelate	1
	Roma	2
	Aquileia	2
	Thessalonica	4
	Heraclea	4
	Constantinopol	11
	Nicomedia	8
	Cyzicus	2
	Antiochia	6
	?	21
	imitații	2
395-402	Heraclea	1
	Constantinopol	5
	Nicomedia	3
	Cyzicus	4
	Antiochia	3
	?	9
	imitații	2

402-408	Roma	3
	Constantinopol	6
	Nicomedia	16
	Cyzicus	12
	Antiochia	1
	Alexandria	2
	?	31
	imitații	1
408-423	Roma	7
	Thessalonica	2
	Heraclea	19
	Constantinopol	30
	Nicomedia	3
	Cyzicus	3
	Neprecizat	59
	imitații	1
	neidentificate	20
TOTAL		369 PIESE

17. BOTEVO (Vîlci dol)

La sud de gara Botevo, pe dealul „Haci borun kale”, a fost descoperit cu detectorul de metale un tezaur compus din zece monede de argint europene și otomane.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 81, nr. 24.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Ferdinand II	28 stüvers	1
Ferdinand III	28 stüvers	2
Utrecht (1617)	Taler leu	1
(1647)	Taler leu	1
Geldern (1655)	Taler leu	1
Murad IV	Akçe	4

TOTAL 10 PIESE

18. BRAGMA (Silistra)

În anul 1964, în locul numit „Diuzorman”, au fost descoperite zece drahme histriene. Se păstrează în muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 28, 1965, p. 247.

19. BRATIMIR (Silistra)

În anul 1957, într-o grădină din localitate, au fost descoperite 11 monede din bronz, din care au fost identificate opt piese, emisiuni de la Leon VI.

Bibliografie: idem, Izvestija-Sofia, 22, 1959, p. 361.

20. BRĂCIMA (Silistra)

În anul 1964, în localitate, au fost găsite zece drahme histriene din secolul al IV-lea î.Chr. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: idem, SCN, 5, 1971, p. 18-19.

21. BRESTNIȚA (Tervel)

La cca 0,5 kilometri sud-vest de localitate, pe teritoriu unei vechi așezări,

s-au descoperit cu ajutorul detectorului de metale cca. zece solidus de tip Constantin VII și Roman II.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 76, nr. 13.

22. CALIACRA - TIRIZIS

I. În august 1965, într-un vas ceramic, a fost descoperit un tezaur compus din cinci perechi de cercei de aur, două inele de aur, 80 acele emise de Bayazid I, un groș de la Ștefan Uroș. Este specific tezaurelor de urgență.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 30, 1967, p. 188; L. Bobceva, Izvestija-Varna, 3 (18), 1967, p. 223.

II. Fără alte precizări este menționată descoperirea unui tezaur de monede emise de Petru Mușat.

Bibliografie: C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, I, București, 1964, p. 86.

III. În zonă a fost găsit un mic tezaur monetar cu piese emise de Ivan Alexandru (2 ex.) și Petru Mușat (3 ex.).

Bibliografie: A. Kuzev, Izvestija-Varna, 24 (39), 1988, p. 112, n. 56.

IV. Un tezaur monetar bizantin cuprinzând emisiuni de aur de la Anastasius I (doi solidus), Justinus I (doi solidus) și Justinianus I (trei solidus) a fost descoperit în zonă.

Bibliografie: V. Parușev, Izvestija-Varna, 27 (42), 1991, p. 21, n. 15; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 175, nr. 75.

V. Un lot de 15 aspri, emisiuni de la Theodor Svetoslav, a fost descoperit în zonă la o dată necunoscută.

Bibliografie: St. Avdev, *Numizmatika*, 22, 1988, 2, p. 39, nr. 19.

VI. La o dată necunoscută a fost descoperit în zonă un lot de trei monede de argint emise de Petru Mușat.

Bibliografie: C. Dimitrova-Ciudilova, *Bulgaria Pontica Medii Aevi*, 4-5/1, 2003, p. 183 (III).

VII. La o dată neprecizată a fost descoperit în zonă un lot de patru monede de argint emise de Bayazid I.

Bibliografie: *ibidem*, p. 183 (IV).

VIII. La o dată neprecizată a fost găsit în zonă un depozit compus din 42 monede de argint emise de Bayazid I.

Bibliografie: *ibidem*, p. 183 (VI).

IX. La o dată neprecizată a fost găsit un depozit compus din 60 de monede de argint emise de Bayazid I.

Bibliografie: *ibidem*, p. 183 (VII).

23. CAMENA – VICUS PETRA

În anul 1936 s-a descoperit pe malul gârlei din satul Camena un vas ceramic conținând 137 denari și antoninieni. Este un tezaur de acumulare, ascuns fie între anii 251-253 (păreră exprimată de C. M. Petolescu), fie în anii 252-253 (păreră exprimată de R. Ocheșeanu), datorită evenimentelor politico-militare desfășurate în zonă. Piese s-au aflat la CNBAR, transferate la CNMNIR.

Bibliografie: C. Moisil, *CreștColect*, 1944, p. 93-101, nr. 1069-1154; M. Bărbulescu, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 23, 1990, p. 249, n. 76; C. M. Petolescu, *BSNR*, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 89-99.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Clodius Albinus	Denar	Roma	1
Septimius Severus	Denar	Roma	8
	Denar	Emesa	1
Septimius Severus	Denar	Roma	5
	Denar	Emesa	1
Caracalla	Denar	Roma	2
Geta	Denar	Roma	1
Caracalla	Antoninian	Roma	1
Elagabal	Denar	Roma	7
	Antoninian	Roma	2
Elagabal	Denar	Roma	5
	Antoninian	Roma	2
Julia Maesa	Denar	Roma	2
Severus Alexander	Denar	Roma	7
Maximinus I	Denar	Roma	1
Gordianus III	Denar	Roma	1
	Antoninian	Roma	36
	Antoninian	Antiochia	3
Filip I	Antoninian	Roma	39
	Antoninian	Antiochia	1
Filip I	Antoninian	Roma	25
	Antoninian	Antiochia	1
Filip II	Antoninian	Roma	7
Otacilla Severa	Antoninian	Roma	7
Traianus Decius	Antoninian	Roma	10

Traianus Decius	Antoninian	Roma	5
Herennius Etruscus	Antoninian	Roma	1
Herennia Etrusilla	Antoninian	Roma	3
Hostilianus	Antoninian	Roma	1
Trebonianus Gallus	Antoninian	Roma	19
Trebonianus Gallus	Antoninian	Roma	15
Volusianus	Antoninian	Roma	4
TOTAL			137 PIESE

24. CANLIA

Descoperit în luna octombrie a anului 1972, între Canlia și Păcuiul lui Soare, în locul numit „Plantație”, probabil într-un vas spart de plug, tezaurul conține 216 denari și 270 antoninieni. Este tipic de acumulare și a fost ascuns între anii 246-248. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: B. Mitrea, A. Rădulescu, Pontica, 8, 1975, p. 125-174.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Commodus	Denar	Roma	2
Clodius Albinus	Denar	Roma	1
Septimius Severus	Denar	Roma	30
	Denar	Laodicea	2
	Denar	Emesa	2
Septimius Severus	Denar	Roma	15
	Denar	Laodicea	2
	Denar	Emesa	2

Julia Domna	Denar	Roma	3
Geta	Denar	Roma	3
Caracalla	Denar	Roma	9
Caracalla	Denar	Roma	3
Macrinus	Denar	Roma	3
Elagabalus	Denar	Roma	45
	Antoninian	Roma	3
	Denar	Antiochia	12
	Denar	?	15
	Fals	?	1
Elagabalus	Denar	Roma	44
	Antoninian	Roma	3
	Denar	Antiochia	12
Julia Paula	Denar	Roma	1
	Denar	?	1
Julia Soemias	Denar	?	4
Julia Maesa	Denar	?	10
	Fourrée	?	1
Severus Alexander	Denar	Roma	61
	Denar	Antiochia	2
	Denar	?	23
Severus Alexander	Denar	Roma	61
	Denar	Antiochia	2
	Denar	?	3
Julia Mamaea	Denar	?	20
Maximinus I	Denar	Roma	13
Gordianus III	Denar	Roma	13
	Antoninian	Roma	141

Filip I	Antoninian	Antiochia	44
	Antoninian	Roma	67
	Antoninian	Antiochia	5
Filip I	Antoninian	Roma	51
	Antoninian	Antiochia	5
Filip II	Antoninian	Roma	7
Otacilla Severa	Antoninian	Roma	9
TOTAL			488 PIESE

Din același tezaur, a fost publicat de curând un număr de monede din bronz. Din păcate, autorii primului articol nu au făcut nici o mențiune asupra acestui lot. Este vorba de 38 emisiuni romane provinciale și imitații, turnate. Sunt prezente piese din Olbia (pseudo-autonomă), Philippopolis (Caracalla), Pautalia (Septimius Severus: Geta Caesar), Serdica (Caracalla), Bithynia-Niceea (Severus Alexander, Gordianus III), atelier neprecizat și numeroase imitații după denari (Septimius Severus) și emisiuni provinciale (din Callatis, Markianopolis, Nicopolis ad Istrum, Odessos, Thracia-Bizya, Deultum, Hadrianopolis, Traianopolis) și atelier provincial neprecizat. Cele mai târzii piese sunt imitațiile după monede bătute la Bizya și Deultum pentru Filip II Caesar din anii 244-246.

Bibliografie: M. Dima, G. Talmațchi, în vol. *Simpozion Chișinău 2001*, p. 63-78.

25. CAPIDAVA

I. În vara anului 1992, cu prilejul săpăturilor arheologice, pe un pavaj de piatră, a fost descoperit un depozit compus din 13 sau 14 monede romane de bronz, datat 355/360 – 395/408 d.Chr.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 37, 1993, p. 313, nr. 44; Z. Covacef, CCA, București, 1997, p. 20, nr. 14.

26. CAPUL ȘABLA (Dobrici) – KARON LIMEN

A fost descoperit un tezaur alcătuit din monede callatiene de tip Dionysos / cunună de iederă, de tip Demetra și o drahmă de tip Herakles. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: A. Avram, Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Istoria Românilor, I, Moștenirea timpurilor îndepărtate*, București, 2001, p. 566.

27. CASICEA

În anul 1953, la aproximativ patru kilometri sud-vest de cetatea romană de la Plopeni, a fost descoperit într-un vas un tezaur monetar din care s-au recuperat 13 denari romani republicani și imperiali timpurii, datați între anii 104 î.Chr. și 67-70 d.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: Gh. Papuc, *Pontica*, 7, 1974, p. 213-217; G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 126-128.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
C. COIL CALD	Denar	Roma	1
CN. LENTVL	Denar	Roma	1
M. FAN, L. CRIT. AED PL	Denar	Roma	1
MN. AQVIL MN. F MN. N	Denar	Roma	1
ANT. AVG. III VIR R. P. C.	Denar	Atelier mobil	2
Augustus	Denar	Colonia Patricia	1
	Denar	Lugdunum	1
Claudius I	Denar	Lugdunum	1

Nero	Denar	Roma	2
Vitellius	Denar	Roma	1
Vespasianus	Denar	Roma	1
TOTAL			13 PIESE

28. CAVARNA - BYZONE

I. În anul 1895, lângă cișmea, au fost descoperite zece monede de argint otomane.

Bibliografie: St. Avdev, Numizmatika, 15, 1981, 2, p. 38, nr. 217.

II. În anul 1910 se menționează descoperirea mai multor monede getice de tip Adâncata-Mânăstirea ce s-ar putea constitui într-un depozit.

Bibliografie: N. Mușmov, Izvestija-Sofia, 2, 1911, p. 281-282.

III. În anul 1915 a fost descoperit un depozit de monede scitice de la regii Kanites, Sariakes și Tanusa. Depozitul se păstrează în muzeul din Sofia.

Bibliografie : D. E. Tachella, RN, 1903, p. 31-39; C. Moșil, BSNR, 13, 1916, 26, p. 42, nr. 62.

IV. În vara anului 1978, cu ocazia săpăturilor arheologice la cetatea medievală, au fost găsiți 38 groși bulgărești de tip Ivan Alexandru și Mihail.

Bibliografie: J. Jurukova, Arheologija-Sofia, 21, 1979, 4, p. 64.

V. În anul 1981, cu ocazia săpăturilor arheologice în cetate, au fost descoperite 36 monede de argint bulgărești, emisiuni ale țarilor Ivan Alexandru și Mihail, îngropat probabil între anii 1310-1320.

Bibliografie: J. Jurukova, Arheologija-Sofia, 25, 1983, 1-2, p. 117.

VI. La sfârșitul toamnei, în anul 1994, au fost descoperite mai multe monede bizantine de bronz. Au fost identificate doar opt piese.

Bibliografie: V. Ivanov, Dobrudja, 12, 1995, p. 311, nr. 6.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinus I-Justinianus I	Folles	Constantinopol	2
Justinianus I	Folles	Constantinopol	2
	½ folles	Constantinopol	4
TOTAL			8 PIESE

VII. La cetate au fost descoperite un folles emis la Constantinopol și ½ folles emis la Cyzicus din vremea lui Mauricius Tiberius.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 311, nr. 7.

29. CERNAVODĂ – AXIOPOLIS

I. Cu ocazia săpăturilor arheologice întreprinse în cetate, la poarta de nord, într-o încăpere, au fost descoperite, în luna iulie a anului 1899, șase monede bizantine de aur, într-un strat de arsură. Tezaurul a fost pierdut cu ocazia atacurilor avare din preajma anului 580. A fost reconstituit după notele lui P. Polonic. Pieseile s-au amestecat când colecțiile Muzeului național de antichități au fost evacuate la Moscova.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, BSNR, 67-69, 1983-1985, 131-133, p. 177-197; C. Morrisson, V Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 164, nr. 65.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinianus I	Tremissis	Constantinopol	1
Justinus II	Tremissis	Constantinopol	1
Tiberius II Constantin	Semissis	Constantinopol	1
	Tremissis	Constantinopol	3
TOTAL			6 PIESE

II. Descoperit în condiții necunoscute în anul 1910, tezaurul se compune din 93 emisiuni bulgărești din argint: Ivan Alexandru și Mihail (2 ex.) și Ivan Sracimir (91 ex.). Se păstrează la Institutul de arheologie Sofia.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, CN, 6, 1990, p. 95 și 100, n. 39.

III. Descoperit înainte de anul 1936 și achiziționat, probabil în parte, de ing. C.C. Orghidan, tezaurul se compune din șapte stamena emise de senioriile dobrogene. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 85-103.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Cavarna-Dobrotici	Stamenon	Silistra	6
Silistra-Ioan Terter	Stamenon	Silistra	1
TOTAL			7 PIESE

IV. Descoperit în noiembrie 1976, în viile de pe dealul Sofia, vis-a-vis de stația C.F. pod Cernavodă, tezaurul era depus în două vase amforoidale din care s-a recuperat doar unul, sigilat la gură. Depozitul se compune din 2416 monede

medievale din argint și este specific de urgență, ascuns la începutul celui de-al doilea deceniu al secolului al XVIII-lea. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, Pontica, 11, 1978, p. 253-257; A. Vertan, G. Custurea, Pontica, 21-22, 1988-1989, p. 386.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Danzig-Sigismund III	Ort	Danzig	1
Oldenburg-Anton Gunther			
(Ferdinand III)	Florin	Jever	1
Emden-Ferdinand II (III)	Florin	Emden	2
Modena	Florin – imitație	Modena	1
Imperiul Otoman			
Suleyman II	Guruș	Constantinopol	28
	$\frac{1}{2}$ guruș	Constantinopol	2
Ahmed II	Guruș	Constantinopol	12
	$\frac{1}{2}$ guruș	Constantinopol	3
Mustafa II	Guruș	Constantinopol	893
	$\frac{1}{2}$ guruș	Constantinopol	133
	Guruș	Adrianopol	91
	$\frac{1}{2}$ guruș	Adrianopol	20
	Guruș	Izmir	32
	$\frac{1}{2}$ guruș	Izmir	2
	Guruș	Erzerum	9
Ahmed III	Zolta	Constantinopol	1040
	$\frac{1}{2}$ zolta	Constantinopol	145

TOTAL

2416 PIESE

V. Descoperit înainte de 1984, în condiții necunoscute, tezaurul a fost dispersat printre colecționari. Conținea monede tătărești de argint emisiuni de la Noghai și Ceaka (dirhemi) și imitații după cele ale hanului Tokta. Un număr de piese se păstrează într-o colecție particulară din localitate.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, CN, 6, 1990, p. 94, n. 36.

30. CESTIMENSKO (Dobrici)

În martie 1957 a fost recuperat un tezaur monetar cu un număr de 400 denari romani emisiuni de la Commodus până la Traianus Decius. Se păstrează la muzeul de la Varna.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 22, 1959, p. 363.

31. CONSTANȚA-TOMIS

I. Un tezaur compus din aproximativ 1000 de stateri de la Filip II și Alexandru III a fost găsit în cartierul Anadolchioi (fostă localitate rurală de sine-stătătoare), înainte de anul 1895. Nu se cunoaște locul de păstrare.

Bibliografie: C. Moisil, BSNR, 10, 1913, 19, p. 21, nr. 6; idem, în vol. 1878-1928, *Dobrogea. Cincizeci de ani de viață românească*, București, 1928, p. 154.

II. În anul 1916, în apropiere de anticul Tomis, a apărut un tezaur compus din 110 monede histriene de argint, din care două sunt subdiviziuni. Sunt prezente pe ele 12 monograme sau sigle diferite și este datat la sfârșitul secolului IV î.Chr. Nu se cunoaște locul de păstrare.

Bibliografie: G. Severeanu, BSNR, 15, 1920, 35-36, p. 20-27.

III. Descoperit în decembrie 1929 pe str. Poporului, într-un vas, tezaurul conținea monede de bronz, din care au fost recuperate 383 ex., iar 40-50 au fost

dispersate. Tezaurul a fost ascuns pe la anul 545/546 cu ocazia unui raid avar. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: B. Mitrea, Pontica, 16, 1983, p. 239-262; Gh. Poenaru-Bordea, E. Nicolae, BSNR, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 101-115; C. Morrisson, V. Popović, V.Ivanisević, *op. cit.*, p. 165-167, nr. 66.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Maximinus		Heraclea	1
335-341		?	1
347-348		Heraclea	1
		?	2
354-358		Constantinopol	1
		Alexandria	1
		?	9
358-361		?	4
367-375		Nicomedia	1
		Constantinopol	1
		?	4
383-395		?	6
383-392		?	2
395-402		Constantinopol	1
		Nicomedia	2
402-408		?	2
408-423		Nicomedia	1
		?	4
425-450		Constantinopol	3

		Cyzicus	1
		?	4
450-457		Heraclea /Nicomedia	1
		?	4
457-474		Constantinopol	12
		?	12
474-491		Constantinopol	9
Anastasius I	Nummus	?	46
	½ folles	Constantinopol	2
	Folles	Constantinopol	10
Anastasius I sau			
Justinus I	Nummus	?	7
Justinus I	Nummus	Constantinopol	7
	⅛ folles	Constantinopol	2
	½ folles	Constantinopol	9
	Folles	Constantinopol	39
	½ folles	Nicomedia	1
	Folles	Nicomedia	7
	½ folles	Cyzicus	1
	Folles	Cyzicus	1
	2 nummia	Thessalonica	1
Justinianus I	Nummus	?	4
	⅛ folles	Constantinopol	2
	¼ folles	Constantinopol	1
	½ folles	Constantinopol	11
	Folles	Constantinopol	35
	½ folles	Nicomedia	1
	Folles	Nicomedia	6

	Folles	Cyzicus	1
	Folles	Antiochia	1
	Folles	?	1
Protovandale ?		?	2
Ostrogote ?		?	2
?		?	72
Piese din plumb		?	22
TOTAL			383 PIESE

IV. În anul 1931, într-un sarcofag (numit „al lui Ovidiu”), au fost descoperite 13 monede de bronz din secolul IV d.Chr. Ca monetării sunt prezente Constantinopol (una), Nicomedia (trei), Cyzicus (două), Antiochia (două), Alexandria (două) și neprecizată (trei). Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, Pontica, 24, 1991, p. 353-359.

Lista emitenților

Date	Nr. piese
346/8-353/4	1
353/4-357/8	7
357/8-363	5
TOTAL	13 PIESE

V. În anul 1936 a fost descoperit în interiorul cetății un depozit monetar compus din 62 de monede alexandrine de bronz, datate în intervalul 276-294. A fost dispersat, nefiind cunoscute date decât pentru 20 piese.

Bibliografie: C. Secășanu, CNA, 13, 1938, 109, p. 14-17; R. Ocheșeanu, Pontica, 7, 1974, p. 202, nota 8; M. Cărlan, BSNR, 67-69, 1983-1985, 131-133, p. 423-424.

Lista emitenților

Datare	Nr. piese
276-282	6
282-284/5	1
284-294	13
TOTAL	20 PIESE

VI. În februarie 1938 s-a descoperit un tezaur compus din cca. 100 de ducați cu efigie, emisiuni de la Mircea cel Bătrân. Tezaurul a fost ascuns/pierdut cu ocazia campaniei dobrogene a lui Mehmed I (1417/1418). În colecțiile CNBAR au intrat 13 piese, în prezent aflate la CNMNIR.

Bibliografie: inedit; E. Oberländer-Târnoveanu, K. Pârvan, „Un tezaur din vremea lui Mircea cel Bătrân descoperit la Constanța”, comunicare la sesiunea „Pontica”, Constanța 2005.

VII. În anul 1938 au fost achiziționate un număr de cinci monede bizantine din bronz. Ținând cont de raritatea lor este sigur că aparțin unui tezaur. Piese au fost ascunse din cauza invaziei bulgarilor și nu se cunosc informații privind locul de păstrare.

Bibliografie: I. Dimian, SCN, 1, 1957, p. 197; Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Actes du XIV Congrès des Études Byzantines*, III, Bucarest, 1976, p. 211, n 34; G. Custurea, Pontica, 37-38, 2004-2005, p. 531; C. Morrisson, V. Popovič, V. Ivanisevič, *op. cit.*, p. 167, nr. 67.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Heraclius	12 nummia	Alexandria	2
	6 nummia	Alexandria	1
Constans II	½ Folles	Cartagina	1
Constantin IV	½ Folles	Roma	1
TOTAL			5 PIESE

VIII. În condiții neprecizate a fost descoperit, în anii 1938-1942, un tezaur compus din aproximativ 40 dioboli din Apollonia Pontică și Mesambria, datat, probabil, în anii 330-320 î.Chr. Două exemplare se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: C. Moisil, CreștColect, 1944, p. 5-6, nr. 40, 42, 43.

IX. În anul 1959, pe str. Maior Șonțu, a fost găsit la o adâncime de 2,70 metri, un tezaur compus din 11 exemplare de bronz tip Filip II, din care au mai fost recuperate doar trei piese. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Talmațchi, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 27, nr. 5-7, p. 32.

X. Cu prilejul unor săpături arheologice de salvare, într-un mormânt de înhumăție (M 39), în anul 1959, în necropola II, a apărut un depozit monetar compus din 11 piese de bronz romane imperiale. Monedele se încadrează între anii 270-282. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, Pontica, 24, 1991, p. 349-353.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nominal	Nr. piese
Aurelianus	Ticinum	Antoninian	1
	Siscia	Antoninian	1
	Serdica	Antoninian	1
	Byzantium	Antoninian	1
	Cyzicus	Antoninian	1
	Neprecizată	Antoninian	1
Florianus	Cyzicus	Antoninian	1
Probus	Siscia	Antoninian	1
	Serdica	Antoninian	1
	Cyzicus	Antoninian	2

TOTAL 11 PIESE

XI. Cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate la Edificiul Roman cu Mozaic, în anul 1959, în caroul 1-B, a apărut un depozit monetar compus din 153 monede de bronz romane târzii, păstrate probabil într-un recipient textil sau de piele. Ca monetării le amintim pe cele din Thessalonica, Constantinopol, Nicomedia, Cyzicus, etc. Ultima monedă se datează în anul 474 d.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n. la Dunărea de jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 147-150.

Lista emitenților

Datare	Nr. piese
364-378	1

378-395	6
395-423/5	3
425-498/518	102
Neprecizat	41
TOTAL	153 PIESE

XII. Cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate la Edificiul Roman cu Mozaic, în anul 1959, a apărut un depozit monetar compus din cinci monede de bronz. Una dintre piese mai păstra urme ce ar fi putut proveni de la un eventual recipient textil. Toate sunt emisiuni de tip Marele Zeu, foarte tocite, cu numeroase contramărci. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

XIII. În anul 1961, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate pe Bulevardul Ferdinand, într-o groapă făcută pentru un rezervor, între blocurile R1-B, într-un sarcofag, a fost descoperit un depozit funerar format din trei monede de bronz coloniale emise de Tomis, probabil pentru Antoninus Pius (2 ex.) și Commodus (1 ex.). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

XIV. Cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anul 1961 într-una din necropolele tomitane, într-un mormânt de incinerare (XXI), datat la sfârșitul secolului III î.Chr. și începutul secolului II î.Chr., descoperit pe fostul bulevard Filimon Sârbu, s-a găsit un depozit funerar constituit din 11 monede tomitane de bronz autonome, din tipurile Zeus (1 ex.), Marele Zeu (7 ex.) și Hermes (3 ex.). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: M. Bucovală, *Necropole elenistice la Tomis*, Constanța, 1967, p. 47, 50-51, nr. 1-11.

XV. În anul 1963, intramuros, în fața Tribunalului din Constanța, pe strada Traian, într-o locuință, cu prilejul executării unor săpături pentru canalizare, a fost descoperit un depozit monetar compus dintr-un număr nespecificat de piese romane, din care, după curățarea lor, s-au mai recuperat 20 de exemplare. Ultima monedă se datează în anii 395-402. Ascunderea/pierderea poate fi pusă pe seama incursiunilor gote sau hune de la începutul secolului al V-lea d.Chr.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 105-111.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nr. piese
Treveri	Constantinus II	1
Siscia	Valentinianus I	1
Thessalonica	Constantinus I	1
Heraclea	Constantinus I	2
Constantinopol	Tip Urbs Roma	1
	Tip Urbs Roma	1
	Tip Constantinopolis	1
Nicomedia	Constantinus II	2
	Licinius I	1
	Constantinus II	1
Cyzicus	Constantinus I	1
	Constantinus II	1
	Tip Urbs Roma	1
Nedeterminată	Constantinus I	1
	Constantinus I sau cezarii	1
	Constans	1
	Constans sau Constantius II	1

	Arcadius	1
--	-----------------	----------

TOTAL 20 PIESE

XVI. În anul 1965, în cartierul Tomis III, la blocul L I, a fost descoperit un tezaur monetar compus din 289 piese, 288 de bronz și una din argint, datat în anii 270-294. Sunt prezente următoarele monetării: Lugdunum (11 ex.), Mediolanum (3 ex.), Ticinum (52 ex.), Roma (86 ex.), Siscia (50 ex.), Serdica (20 ex.), Byzantion (un ex.), Cyzicus (61 ex.), Antiochia (un ex.). A fost ascuns/pierdut la sfârșitul secolului al III-lea. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 11, 1967, p. 386, nr. 48; R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n. la Dunărea de jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 103-106.

XVII. În anii` 60 a fost achiziționat un mic depozit format din monede transilvănene din secolul al XVII-lea. Nu este sigur că a fost descoperit în localitate sau în Dobrogea, dar este posibil să fie un tezaur călător. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: A. Vertan, G. Custurea, Pontica, 14, 1981, p. 343-344, nr. 332-345.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Gabriel Bathory	Groș	Baia Mare	1610	1
	Groș	Baia Mare	1611	1
	Groș	Baia Mare	1612	1
	Groș	Baia Mare	1613	2
Gabriel Bethlen	Groș	???	1617	1

	Groș	???	1619	1
	Groș	???	1620	1
	Triplu groș	???	1623	1
	Groș	Baia Mare	1624	1
	Groș	Kosice	1626	3
	Groș	Sibiu	1627	1

TOTAL 14 PIESE

XVIII. În anii '60, cu prilejul săpării fundației blocului A5 de pe bulevardul Ferdinand, a fost descoperit un mic depozit compus din trei monede de bronz, dintre care ultima este emisă în anii 104-111 d.Chr. Se păstrează în col. Paul I. Dicu.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, P. I. Dicu, BSNR, 75-76, 1981-1982, 129-130, p. 443, nr. III, 1-3.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Domitianus	Sestertius	Roma	1
Nerva	Dupondius	Roma	1
Traianus	Dupondius	Roma	1

TOTAL 3 PIESE

XIX. În anul 1974 a fost descoperit un tezaur monetar compus din 50 de monede de bronz din epocă constantiniană. Se încheie cu o emisiune tip Urbs Roma, datată în anii 334-335. Pierderea/ascunderea sa este pusă de cei care îl publică pe seama unui eveniment petrecut în jurul anului 334 numai la Tomis. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, A. Smaranda, A. Diaconu, Pontica, 23, 1990, p. 267-275.

Lista emitenților

Datare	Monetărie	Emitent	Nr. piese
320-331	Thessalonica	Constantinus I	7
		Constantius II	4
321-324	Siscia	Constantinus I	2
330-335	Siscia	Tip Urbs Roma	8
		Tip Constantinopolis	29

TOTAL 50 PIESE

XX. Cu prilejul unor activități de dragare a portului Constanța, în anul 1975, a fost descoperit un depozit de monede de epocă romană din care s-au mai recuperat 18 piese. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Pontica, 17, 1984, p. 131-134.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nominal	Nr. piese
Thessalonica	Constantinus I	Folles	1
Heraclea	Diocletianus	Folles	1
	Maximianus Herculius	Folles	1
	Constantinus I	Folles	2
	Galerius	Folles	3
	Neprecizat	Folles	2
Antiochia	Diocletianus	Folles	2
	Maximianus Herculius	Folles	1
	Galerius	Folles	1
Monetărie neprecizată	Diocletianus	Folles	1

	Constantinus I	Folles	3
TOTAL			18 PIESE

XXI. În anii 1976 și 1977, în zona Tomis Nord, la UM 01212, au fost descoperite în două etape un lot compus din 260 de monede (10 denari și 250 coloniale) și un al doilea lot, compus din 10 denari și 460 monede coloniale. Tezaurul se încheie la Severus Alexander. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; B. Mitrea, Dacia, N.S., 32, 1988, p. 218, nr. 21; M. Bărbulescu, R. Ocheșeanu, Pontica, 23, 1990, p. 246.

XXII. În anul 1980 a ajuns în colecțiile CNMINAC un lot de 20 aspri găsit probabil în oraș. Nu există alte informații.

Bibliografie: G. Custurea, Pontica, 13, 1980, p. 341-343.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Bayazid II	Akçe	Kratova	1
Selim I	Akçe	Constantinopol	2
	Akçe	Konya	1
	Akçe	Tire	1
	Akçe	?	1
	Akçe	Koçaniye	1
Suleyman I	Akçe	Novabîrda	2
	Akçe	Üsküp	1
	Akçe	Sidrekipsi	4
	Akçe	?	4

?	Akçe	Kratova	2
TOTAL			20 PIESE

XXIII. Cu ocazia lucrărilor desfășurate pentru amenajarea intersecției bulevardelor Tomis și Lăpușneanu, în anii 1970-1980, a fost descoperit un depozit monetar din care s-au recuperat zece exemplare din bronz. Descoperirea s-a făcut pe teritoriul unei așezări suburbane tomitane, ultima monedă fiind datată în anii 395-402 d.Chr. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, P. I. Dicu, BSNR, 75-76, 1981-1982, 129-130, p. 451-453, nr. 1-10.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Maximianus	Heraclea	1
Constantinus I	Thessalonica	1
	Heraclea	1
Tip Constantinopolis	Heraclea	1
	Thessalonica	1
Constans	Siscia	1
	Cyzicus	1
Constantius II	Thessalonica	1
Valens	Siscia	1
Honorius	Cyzicus	1
TOTAL		10 PIESE

XXIV. În perioada anilor 1978-1990, cu ocazia lucrărilor edilitare din necropolele tomitane, a fost recuperat un depozit monetar funerar compus din piese

emise pentru Severus Alexander (un ex.), Constantius Gallus (un ex.). Ultima piesă se datează în anii 351-354. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedite; conform A. Popescu, G. Talmațchi, C. Chera, „*Descoperiri monetare funerare în Tomis*”, mss.

XXV. În anii '80, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate la intersecția bulevardului 1 Decembrie 1918 cu str. Stabilizării, a fost descoperit într-un mormânt (nr. 36) un depozit compus din patru monede de bronz romane imperiale, de la Maximianus (anii 308-310), Licinius (anul 313) și Constantinus I (două exemplare din anii 324-330). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: V. Lungu, C. Chera-Mărgineanu, *Materiale și Cercetări Arheologice. A XVI-a sesiune anuală de rapoarte*, Vaslui, 1982, București, 1986, p. 153.

XXVI. În anul 1984, pe str. Th. Burada, în M1, a fost descoperit un depozit monetar funerar. Era compus din două piese: una neprecizată, iar a doua emisă pentru Septimius Severus. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; conform A. Popescu, G. Talmațchi, C. Chera, „*Descoperiri monetare funerare în Tomis*”, mss.

XXVII. Cu prilejul săpăturilor arheologice din anul 1987, pe fostul b-dul Carpați, la 50 de metri de „Parcul Catedralei”, a apărut un tezaur compus din 140 vârfuri de săgeți – semne monetare depuse într-un vas grecesc. Depozitul datează din secolele VI-V î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 32, 1988, p. 216, nr. 1; G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 11-35.

XXVIII-XXXIII. Cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anii 1987-1988 pe amplasamentul unui viitor sediu al Băncii Comerciale Române au fost

identificate mai multe morminte aparținând unei necropole romano-bizantine. Unele dintre acestea au avut în componență și mici depozite funerare. Se păstrează la CNMINAC.

- în mormântul doi (de înhumăție simplă, în groapă rectangulară) o piesă autonomă bătută în secolul III î.Chr. la Histria și o piesă tomitană pentru Caracalla.

- în mormântul șapte (în firidă) două monede de bronz, prima din timpul Iuliei Cornelia Paula, cea de a doua ilizibilă, datată probabil în secolele I î.Chr. – I d.Chr.

- în mormântul 10 (colectiv) un sestert de la Hadrianus, o piesă de la Faustina II și o a treia piesă, un sestert ilizibil.

- în mormântul 18 (în firidă) un denar de la Marcus Aurelius și un al doilea emis pentru Commodus (191 d.Chr.).

- în mormântul 22 (colectiv) șase monede dintre care un denar emis pentru Vespasianus, alte trei piese coloniale de Tomis emise pentru Marcus Aurelius, Commodus și Severus Alexander și două ilizibile, probabil emisiuni din secolele II-III d.Chr.

- în mormântul 35 (de înhumăție simplă, în groapă rectangulară) patru emisiuni coloniale de bronz, două de la Tomis din timpul împăraților Commodus și Geta, una de la Hadrianopolis de la Caracalla și o a patra ilizibilă.

Bibliografie: M. Bucovală, C. Pașca, Pontica, 24, 1991, p. 236.

XXXIV. Cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anii 1987-1988 în partea de nord-est a orașului modern, într-un mormânt a fost descoperit un depozit funerar compus din zece monede de bronz romane. Trei piese sunt emise la Roma pentru Hadrianus, Antoninus Pius și Faustina I, o a patra este contramarcată la Tomis (în timpul lui Traianus), trei sunt emise la Tomis pentru Commodus și Caracalla (2 ex.) și ultimele trei, extrem de deteriorate, par a fi emise în ateliere vest-pontice în epoca romană imperială. Se păstrează la CNMINAC ?.

Bibliografie: M. Bucovală, Dacia, N.S., 35, 1991, p. 199; Gh. Poenaru Bordea, B. Mitrea, Dacia, N.S., 37, 1993, p. 314, nr. 47.

XXXV. În anul 1988, în zona restaurantului „Zorile”, pe strada Mircea cel Bătrân, într-un mormânt (M2), a fost descoperit un depozit monetar funerar. Era compus din două piese de bronz: una emisă pentru Constantius II (în anii 353-357), respectiv a doua neprecizată din secolul IV d.Chr.

Bibliografie: inedit, conform A. Popescu, G. Talmațchi, C. Chera, *„Descoperiri monetare funerare în Tomis”*, mss.

XXXVI. În anul 1988, într-un mormânt (M4), a fost descoperit un depozit funerar compus din cinci monede: două ilizibile, una emisă pentru Probus, o emisiune pentru Maximianus (cca. 294-296) și o emisiune neprecizată (în anii 337-341). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit, conform A. Popescu, G. Talmațchi, C. Chera, *„Descoperiri monetare funerare în Tomis”*, mss.

XXXVII-LX. În cursul anilor 1980-1990 au fost descoperite în urma săpăturilor arheologice mai multe depozite monetare. Se păstrează la CNMINAC.

- Hadrianus (un ex.), Maximianus (un ex.), ultima piesă emisă în anii 294-305 ?.
- o emisiune neprecizată din secolul I d.Chr., Marcus Aurelius? (un ex.), Caracalla (un ex.), Elagabalus (un ex.), Gordianus III (un ex.).
- Titus ? (un ex.), Faustina I (un ex.), Geta (un ex.), Maximinus I (un ex.), Gordianus III (un ex.).
- Faustina I (un ex.) și două emisiuni neprecizate din secolele I-II d.Chr.
- Antoninus Pius (un ex.), Licinius (un ex.) din anii 310-313 ?.
- Hadrianus (un ex.), Antoninus Pius (un ex.).
- Probus (un ex.), Divus Constantinus (un ex.) din ani 337-341.

- Traianus (un ex.), Hadrianus (un ex.), la intersecția bulevardului 1 Decembrie și str. București, M1.

- O piesă neprecizată din secolele I-II d.Chr., Claudius II/Aurelian (un ex.) și o emisiune neprecizată.

- Caracalla (un ex.), Maximus (un ex.) din anii 235-238.

- Două emisiuni din anii 337-341.

- Antoninus Pius (un ex.), Caracalla (un ex.).

- Marcus Aurelius (un ex.), Aurelianus (un ex.).

- O emisiuni tip *Urbs Roma* (330-335) și o emisiune neprecizată din anii 364-378.

- Antoninus Pius (un ex.) și o emisiune neprecizată din anii 383-395.

- Maximianus (un ex.) din anii 294-296 și o emisiune neprecizată din anii 383-395.

- Claudius II (un ex.), Diocletianus (un ex.), Justinianus (un ex.), Mauriciu Tiberius (un ex.).

- Aurelianus (un ex.), Mauriciu Tiberius (un ex.).

- Antoninus Pius (un ex.), Aurelianus (un ex.), Probus (2 ex.).

- Trei piese neprecizate din secolele III-IV și o emisiune din anii 358-361.

- Hadrianus (un ex.), Faustina II (un ex.).

- Theodosius I (un ex.), Arcadius (un ex.) din anii 379-393.

- Antoninus Pius (un ex.), Severus II (un ex.) din anii 305-307, Maximianus (un ex.).

- Divus Claudius (un ex.) din anul 270 și o emisiune neprecizată din a doua jumătate a secolului al IV-lea.

Bibliografie: inedite, conform A. Popescu, G. Talmațchi, C. Chera, „Descoperiri monetare funerare în Tomis”, mss.

LXI. În anul 1992, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate pentru construcția sediului nou al fostei BCR, a fost descoperit într-un mormânt (M 2), un depozit funerar compus din două monede, una bătută de cetatea Histria în secolul III î.Chr. și o a doua emisă de Tomis pentru Caracalla. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: M. Bucovală, C. Pașca, *Pontica*, 24, 1991, p. 235.

LXII. A. În anul 1992, cu prilejul unei săpături arheologice de salvare, pe strada Muzeelor, în S IV, carourile 4-5, la o adâncime de 0,40 m, a fost descoperit un depozit monetar compus din patru piese din tipul Zeus emise la Tomis în secolul II î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Talmațchi, *Tr. Clianțe*, CN, 12-13, 2006-2007, p. 16, nr. 26-29.

LXII. B. În anul 1992, cu prilejul unei săpături arheologice de salvare, pe strada Muzeelor, în S I, caroul 4, la o adâncime de 1/1,10 m, a fost descoperit un depozit monetar compus din 8 piese din tipurile Zeus (4 ex.) și Hermes (4 ex.) emise la Tomis în secolul II î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Talmațchi, *Tr. Clianțe*, CN, 12-13, 2006-2007, p. 17, nr. 30-37.

LXIII. În anul 1998, în cartierul Palas, întâmplător, a fost descoperit un depozit compus din 24 monede de bronz coloniale emise de Tomis. Sunt emisiuni de la Caracalla (2 ex.), Plautilla (2 ex.), Geta Caesar (un ex.), Geta Augustus (3 ex.), Elagabalus (3 ex.), Severus Alexander (9 ex.), Maximinus I (2 ex.), Maximus Caesar (un ex.). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 91-103.

LXIV. Înainte de anul 2000 a fost descoperit în oraș sau împrejurimi un tezaur compus din peste o sută de monede de bronz emise de Tomis în perioada

autonomă, toate prezentând una sau mai multe contramărci. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: inedit; informație E. Oberländer-Târnoveanu.

LXV. În luna august a anului 2003, cu ocazia unor lucrări de canalizare în piața Obor, la o adâncime de cca. 0,80 m, a fost descoperit un tezaur compus din cca. 7.000 monede de bronz datate în secolul al IV-lea. Monedele erau depuse într-un vas ceramic globular. Tezaurul se pare că a fost ascuns datorită tulburărilor provocate de goți. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație D. Moisil, G. Custurea, G. Depeyrot, G. Talmațchi, *Marele tezaur de monede romane târzii descoperit la Constanța*, comunicare la sesiunea „Pontica”, Constanța 2005.

LXVI. În anul 2005, cu prilejul unor săpături la canalizarea orașului, în Piața Ovidiu, a fost descoperit un depozit monetar compus din 126 monede de bronz. Cea mai recentă piesă este o emisiune de la Zenon (474-491). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi și D. Moisil.

LXVII. În toamna-iarna anului 2005, pe bulevardul Tomis nr. 15, la o adâncime de aproximativ 2,00 m, a fost descoperit cu prilejul unor lucrări de reabilitare a rețelei de canalizare, un depozit monetar compus din 14 monede de bronz coloniale emise de Tomis (13 ex.) și Markianopolis (un ex.), lipite bloc între ele și cu urme de țesătură pe una dintre acestea. Sunt emisiuni de la Macrinus (Markianopolis, un ex.), Pertinax (un ex.), Iulia Domna (un ex.), Caracalla Augustus (3 ex.), Geta Augustus (un ex.), Elagabalus (un ex.) și Severus Alexander (6 ex.). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Talmațchi, C. Nopcea, *Pontica*, 40, 2007, p. 593-605.

LXVIII. Se menționează un probabil tezaur, compus din aproximativ 200 de monede emise printre altele de Rhodos, Efes și Chersonesul Tauric.

Bibliografie: B. Mitrea, SCIV, 21, 1970, 2, p. 333, nr. 4; idem, Dacia, N.S., 14, 1970, p. 467, nr. 4.

LXIX. Descoperit probabil în oraș, depozitul, cu siguranță fragmentar, se compune din cinci antoninieni, ultimul fiind datat 244-247. Ar putea fi îngropat cu prilejul atacului carpic. Se păstra în colecția liceului „Mircea cel Bătrân” din Constanța.

Bibliografie: Al. Popeea, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 210, nr. 1-5.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Gordianus III	Antoninian	Roma	2
Filip I	Antoninan	Roma	2
Otacilla Severa	Antoninian	Roma	1
TOTAL			5 PIESE

32. CORBU

Tezaurul a fost descoperit în raza comunei Corbu (poate chiar la Vadu) în anii '60 și conținea cca. 300 piese din argint. Au fost recuperați doi ducați de tip comun emiși de Mircea cel Bătrân. Monedele se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, Peuce, 8, 1980, p. 497-498.

33. COSTINEȘTI – PARTHENOPOLIS ?

I. Din localitate se semnalează un tezaur, cu condiții de descoperire necunoscute, din care s-au recuperat 17 denari romani republicani. Se pare că a fost ascuns/pierdut în anii 32-31 î.Chr. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: B. Mitrea, Pontica, 3, 1970, p. 131-137; G. Talmațchi, *op. cit.*, p. 84-87.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
NATTA	Denar	Roma	1
M. MARCI MN. F	Denar	Roma	1
P. CALP	Denar	Roma	1
L. TITVRI L.F SABINVS	Denar	Roma	1
GAR, OGV L, VER	Denar	Roma	1
L. IVLIO BVRSIO	Denar	Roma	1
M. SCAVR, P. HVPSAEVS AED. CVR	Denar	Roma	1
A. LICINIVS NERVA IIIVIR	Denar	Roma	1
L. PAPIVS CELSVS IIIVIR	Denar	Roma	2
L. AEMILIVS BVCA IIIVIR, M. METTIVS, P. SEPVLLIVS MACER, C. COSSVTIVS MARIDIANVS AAAFF	Denar	Roma	1
PETILLIVS CAPITOLINVS			
ANT. AVG IIIVIR R. P. C.			
TOTAL			17 PIESE

II. În iarna lui 2007 ne-a fost semnalată descoperirea întâmplătoare în localitatea Costinești, în cursul verii anului 2006, a unui tezaur monetar compus din 57 de denari romani republicani și imperiali. A fost descoperit în noul cartier de vile ridicat în Schitu, la o distanță de aproximativ un kilometru, în linie dreaptă de plaja din apropiere, la o adâncime de aproximativ 1,30 metri. Ultima piesă se datează în anul 77-78 d.Chr. Se păstrează împrăștiat în mai multe colecții particulare.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 75-81.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
NATTA	Denar	Roma	1
Q. MARC LIBO	Denar	Roma	1
C. ANTESTI	Denar	Roma	1
C. RENI	Denar	Roma	1
TI. VETVR	Denar	Roma	1
M. BAEBI Q. F TAMPIL	Denar	Roma	1
M. OPEIMI	Denar	Roma	1
M. PORC LAECA	Denar	Roma	1
M. CARBO	Denar	Roma	1
CN. DOMI; Q. CVRTI, M. SILA	Denar	Roma	1
MN. AEMILIO LEP	Denar	Roma	1
L. THORIVS BALBVS	Denar	Roma	1
M. LVCILI RVF	Denar	Roma	1
L. PISO L. F. L. N. FRVGI	Denar	Roma	1
C. VIBIUS C. F. PANSA	Denar	Roma	2
C. CENSORIN	Denar	Roma	1
L. IVLI BVRGIO	Denar	Roma	1
C. NORBANVS	Denar	Roma	2
L. PAPI	Denar	Roma	1
M. VOLTEI M. F.	Denar	Roma	2
L.RVTILI FLAC	Denar	Roma	1
M. PLAETORIVS M. F. CESTIANVS	Denar	Roma	1
L. ROSCI FABATI	Denar	Roma	1

PAVLLVS LEPIDVS	Denar	Roma	1
LIBO	Denar	Roma	1
PHILIPPVS	Denar	Roma	1
C. MEMMI C. F.	Denar	Roma	1
Q. SICINIVS III VIR	Denar	Roma	1
CAESAR	Denar	Atelier mobil	3
L. HOSTILIVS SASERNA	Denar	Roma	1
C. VIBIVS C. F. C. N. PANSA	Denar	Roma	5
MN. CORDIVS RVFVS III VIR	Denar	Roma	2
ANT. AVG. III VIR R. P. C.	Denar	Atelier mobil	5
Augustus	Denar	Atelier incert	1
		(Caesarea Augusta?)	
Nero	Denar	Roma	1
Galba	Denar	Roma	1
Vespasianus	Denar	Roma	6
Vespasianus-Domitianus	Denar	Roma	1

TOTAL 57 PIESE

34. COTU VĂII

În vara anului 2002, cu ocazia demolării unor magazii din localitate, a fost descoperit un tezaur compus din 70 monede de argint. Piesele fuseseră depuse în scobitura unei pietre astupată apoi cu alta cu rol de dop. Tezaurul a fost ascuns la începutul deceniului nouă al secolului al XVII-lea. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 199-233.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Geldern	Taler leu	6
Holland	Taler leu	5
Westfriesland	Taler leu	2
Zeeland	Taler leu	1
Utrecht	Taler leu	3
Deventer	Taler leu	1
Campen	Taler leu	1
Zwolle	Taler leu	1
Modena	Imitație florin	1
Emden	Florin	19
Oldenburg	Florin	11
Campen	Florin	8
Zwolle	Florin	11

TOTAL

70 PIESE

35. CUMPĂNA

În anii 1992-1993 sau 1998 a fost descoperit un tezaur compus din stateri-postumi de tip Lysimach bătuți în timpul lui Mithridates VI Eupator probabil la Histria, Callatis și Tomis, alături de piese ale lui Pharnakes al II-lea. Din păcate tezaurul a fost dispersat și a ajuns în afara granițelor țării. El cântărea aproximativ 20 de kg. Informația mai circulă și sub titlul de „tezaurul de la nord de Mangalia”.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Simpozion Chișinău 2000*, p. 18-19 și nota 113; informație E. Oberländer-Târnoveanu.

36. DĂENI

I. Pe un deal aflat în apropierea cetății de la Beroe (Ostrov, jud. Tulcea), a fost găsit în anul 1909, un tezaur compus din 2000 de monede de argint histriene. Se pare că datează de la sfârșitul secolului al IV-lea î.Chr. Din păcate, după descoperire, a fost împrăștiat.

Bibliografie: C. Moisil, Convorbiri Literare, 43, 1909, p. 751; idem, BSNR, 10, 1913, 19, p. 22, nr. 14.

II. În anii 1910-1911 a fost descoperit un tezaur monetar compus din monede imperiale de bronz, din care au mai fost recuperate 20 de exemplare. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 20, 1978, p. 290, nr. 78.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Traianus	11
Hadrianus	6
Sabina	1
Antoninus Pius	2
TOTAL	20 PIESE

III. Este menționată descoperirea în anul 1913, într-un vas ceramic, a unui depozit alcătuit din 14 bronzuri romane de la Traianus și Hadrianus, alături de o monedă histriană de argint cu sigla A pe revers. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: C. Moisil, BSNR, 11, 1914, 21, p. 23, nr. 29.

IV. În anul 1956, pe marginea drumului spre Hârșova, la 100 de metri de liziera nordică a comunei, a fost descoperit într-un vas, un tezaur alcătuit din 130 stateri postumi din tipurile Alexandru III și Lysimach, din care au fost recuperate 102 exemplare. Aceștia au fost emiși de numeroase monetării de pe țărmurile Mării Negre, printre care și Histria, Callatis, Tomis, Abydos, Byzantion și Odessos. În anul 2006 a mai fost adus la CNMINAC un exemplar. Se păstrează la CNIAB, CNBAR și CNMIG.

Bibliografie: B. Mitrea, SCIV, 9, 1958, 1, p. 157, nr. 3; idem, Dacia, N.S., 2, 1958, p. 493-494, nr. 1; O. Iliescu, SCN, 2, 1958, p. 49, nota 1; B. Mitrea, Dacia, N.S., 3, 1959, p. 603, nr. 3; idem, CreștColect, 8, 1963, p. 326-328; idem, Pontica, 14, 1981, p. 177, nr. 1-5, p. 179, nr. 12; Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 11-22.

V. Probabil, în localitate, s-a descoperit un tezaur compus din drahme histriene și monede de Cyzic.

Bibliografie: C. Preda, Dacia, N.S., 10, 1966, p. 230; E. Oberländer-Târnoveanu, Pontica, 11, 1978, p. 68; B. Mitrea, Pontica, 14, 1981, p. 171-179.

37. DINOGETIA

I. Tezaurul a fost descoperit în cursul săpăturilor din august 1939, în dreptul turnului nr. 6 și conține 106 piese din aur. În general, se presupune că a fost ascuns cu ocazia atacului uzilor din anii 1064/1065. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: Gh. Ștefan, Dacia, 7-8, 1937-1940, p. 422-424.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Vasile II	Nomisma tetarteron	Constantinopol	1005-1025	103

Roman III	Nomisma histamenon	Constantinopol	1028-1034	1
Constantin IX	Nomisma histamenon	Constantinopol	1042-1055	2
TOTAL				106 PIESE

II. Tezaurul a fost descoperit în anul 1951 la sud de cetate în „via lui Lefterache”. Au fost recuperați cinci folliși anonimi din clasa B. Monedele erau lipite în fișic. Se păstrează în colecțiile CNIAB.

Bibliografie: Gh. Mănuclu-Adameșteanu, *Istoria*, p. 236.

III. În anul 1953, în cursul campaniei arheologice, în bordeiul 38, „pe podeaua acestuia erau grupate în două grămăjoare”, peste 100 monede. S-au recuperat 36 folliși anonimi, din clasa C. Depozitul poate fi pus în legătură cu atacul pecenegilor din anul 1036. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Ștefan, I. Barnea, M. Comșa, E. Comșa, *Dinogetia*, I, București, 1967, p. 29; Gh. Mănuclu-Adameșteanu, *op. cit.*, p. 236-238.

IV. În anul 1953, în bordeiul 40, au fost descoperite cca. 100 monede din bronz. S-au recuperat 41 folliși anonimi, din clasa C. Tezaurul poate fi pus în legătură cu atacul pecenegilor din anul 1036. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Ștefan, I. Barnea, M. Comșa, E. Comșa, *op. cit.*, p. 355; Gh. Mănuclu-Adameșteanu, *op. cit.*, p. 238-240.

V. În luna august a anului 1954, în sectorul B, la -0,70 m, au fost descoperite șapte monede din aur și patru din argint, două pandantive din argint aurit, două verigi de aur, două brățări de argint, trei inele de aur, un inel de argint, un tub de argint. Tezaurul este pus în legătură cu atacul uzilor din anii 1064/1065. Se păstrează în colecțiile CNIAB.

Bibliografie: E. Comșa, Gh. Bichir, SCN 3, 1960, p. 223-244.

Lista emitențiilor

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Vasile II	Nomisma tetarteron	Constantinopol	1005-1025	7
Theodora	2/3 miliaresion	Constantinopol	1055-1056	1
Isaac I	2/3 miliaresion	Constantinopol	1057-1059	3

TOTAL 11 PIESE

VI. Descoperit cu ocazia săpăturilor din anul 1959, tezaurul se compune din 15 monede din aur, care erau depuse într-o ulcică cu toartă. Tezaurul este pus în legătură cu răscoala orașelor paristriene sau cu invaziile repetate ale pecenegilor din deceniul nouă al secolului al XI-lea. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: I. Barnea, SCN 3, 1960, p. 245-254.

Lista emitențiilor

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Roman IV	Nomisma histamenon	Constantinopol	1067-1071	6
Mihail VII	Nomisma histamenon	Constantinopol	1071-1078	9

TOTAL 15 PIESE

38. DOBRICI

I. Descoperit în anul 1965 cu prilejul demolării băii turcești din centrul orașului, depozitul este compus din 13 monede de aur de la Ahmed al III-lea. Se păstrează la muzeul Dobrici.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 29, 1966, p. 214.

II. Descoperit în regiune, într-un lekythos, tezaurul este compus din 66 dioboli de Mesambria și 66 dioboli de Apollonia Pontică, fiind datat în a doua jumătate a secolului IV î.Chr.

Bibliografie: I. Karayotov, Dobrudja, 12, 1995, p. 27, nr. 1.

39. DUNAVĂȚ (Spanciov, Silistra)

I. În jurul anului 1900 a fost descoperit un tezaur monetar compus din piese de la Alexandru cel Mare, datat probabil în secolele IV-III î.Chr.

Bibliografie: S. Avdev, Numizmatika, 15, 1981, 2, p. 27, nr. 46.

II. În jurul anului 1900 a fost descoperit un depozit funerar compus din zece bronzuri de la Constantin cel Mare.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 31-32, nr. 114.

40. DUNAVĂȚUL DE JOS – AD STOMA

În anul 1976 a fost descoperit un tezaur din care s-au mai recuperat doar trei denari romani imperiali. Ultima piesă recuperată este datată în anii 236-237. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, Peuce, 8, 1980, p. 502-503, nr. 27-29.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Caracalla	Denar	Roma	1
Severus Alexander	Denar	Roma	1
Maximinus Caesar	Denar	Roma	1

TOTAL 3 PIESE

41. DUNĂREA

Descoperit în luna iulie a anului 1970 pe malul fluviului Dunărea, în dreptul localității cu același nume, tezaurul cuprinde 14 hiperperi. A fost ascuns probabil în anii 1300-1301 din cauza tulburărilor legate de luptele lui Noghai și Ceaka. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: C. Știrbu, Muz. Naț, 2, 1975, p. 353-364; E. Oberländer-Târnoveanu, EBPB, 3, 1997, p. 154, nr. 29.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Ioan III Vatatzes	Hiperper	Magnesia	Faza I/em II	2
	Hiperper	Magnesia	Faza III/em. II	4
Imitații latine sau venețiene după Ioan III Vatatzes	Hiperper	?	em. II	8

TOTAL 14 PIESE

42. DUNĂRENI-SACIDAVA

I. Pe parcursul săpăturilor arheologice desfășurate în anul 1971 în fortificație, pe podeaua unei locuințe incendiate, a fost descoperit un depozit monetar compus din 16 monede de bronz din secolul al IV-lea d.Chr., dintre care patru erau emise la Roma, Thessalonica, Heraclea și Antiochia. Monedele au fost emise de către Constantius II, Valens, Valentinianus I și Gratianus. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Gh. Papuc, Pontica, 6, 1973, p. 374-375, nr. 221-236.

Lista emitenților

Datare	Nr. piese
341-346/8	2
353/4-357/8	4
357/8-363	1
364-378	7
378-395	1
?	1

TOTAL

16 PIESE

II. În punctul Bratca, în anul 1999, într-o ruptură a malului, a fost descoperit un tezaur compus din 133 monede de bronz din secolul al IV-lea d.Chr., emisiuni ale dinastiei constantiniene. Ultimele monede aparțin lui Valens. Este posibil să fi fost ascuns/pierdut cu ocazia evenimentelor provocate de goți. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit, informație G. Custurea.

III. La o dată necunoscută a fost descoperit un tezaur monetar roman compus dintr-un număr neprecizat de exemplare. Au fost recuperați 11 denari emiși pentru Sabina (1 ex.), Faustina I (1 ex.), Faustina II (2 ex.), Septimius Severus (1 ex.), Julia Domna (2 ex.), Elagabalus (1 ex.), Severus Alexander (2 ex.) și Julia Mamaea (1 ex.). Ultima monedă aparține lui Severus Alexander și a fost emisă la Roma în anul 227 d.Chr. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: C. Preda, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 337-338, 340, nr. 18-28.

43. DURANKULAK - TIMOGITIA

I. În anii '90, în preajma localității, a fost descoperit un tezaur compus din monede bizantine din argint. S-au identificat două piese emise de Mihail II (820-829).

Bibliografie: V. Ivanov, Dobrudja, 12, 1995, p. 311, nr. 8.

II. În anii '90, în apropierea localității, a fost descoperit un număr neprecizat de monede bizantine din argint și bronz. S-au identificat o piesă de argint și trei din bronz.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 312, nr. 10.

Listă emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Vasile II-Constantin VIII	Miliaresion	Constantinopol	976-1025	1
	Folles		976-1028	3
TOTAL				4 PIESE

44. EFORIE SUD

I. Între anii 2000-2001, din Marea Neagră, au fost recoltate cca. 200 de piese din argint. Au fost găsite la o adâncime de 2-3 m, la 200 de metri nord de Capul Turcului, în Eforie Sud, la 30-40 m distanță de țărm. Un număr de 25 exemplare se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 121-135.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Datare	Nr. piese
Veneția			
Francesco Erizzo	Țechin	1631-1646	1
Francesco Molino	Țechin	1646-1655	1
Spania			
Filip II-Filip IV	8 reali	?	1
	8 reali	?	2
Danzig			
Sigismund III	Ort	1617	1
	Ort	1623	3
	Ort	1624	9
	Ort	1625	6
	Ort	1626	2
	Ort	?	1
Brandenburg			
Georg Wilhelm	Ort	1626	1
Lorena-Bar			
Carol IV	Teston	1629	1
Oldenburg			
Anton Gunther	Florin	1619-1637	1
	Florin	1637-1657	16
Emden	Florin	1619-1637	6
	Florin	1637-1657	17
Deventer	Florin	1611(17)	1
	Florin	1618	1

Zwolle	Florin	f. a.	2
	Taler leu	1649	1
Modena	Imitație florin	f. a.	1
Campen	Taler leu	1652	1
Geldern	Taler leu	1600(02)	1
	Taler leu	1640	1
	Taler leu	1648	1
Westfriesland	Taler leu	1648	2
	Taler leu	1650	1
Utrecht	Taler leu	1616	1
	½ taler leu	1649	1
TOTAL			84 PIESE

II. Adus în vederea achiziționării în primăvara anului 2006, tezaurul a fost descoperit, probabil, în anul 2005. Este scos din mare din apropierea primului lot. Se compune din 124 piese din argint de valoare mare. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 137-197.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Datare	Nr. piese
Overijssel	½ taler leu	1616(26)	1
	Taler leu	1640(7)	1
Holland	Taler leu	1576	2
Friesland	Taler leu	1612	1
Bouillon-Sedan			
Henri de la Tour d'Auvergne	Ecu	1613	1

Zwolle	Florin	f. a. (1611-1619)	2
	Florin	1612	1
	Florin	1615	2
Campen	Florin	f. a.	2
	Florin	16??	1
Deventer	Florin	1618	2
Oldenburg/Anton Gunther	Florin	1637-1657	22
Emden	Florin	1619-1637	18
	Florin	1637-1657	10
Modena	Imitație florin	1629-1658	2
Spania/FilipIV	4 reali	Toledo	1
	4 reali	Mexico	3
	4 reali	Sevilla	2
	4 reali	Potosi	2
	4 reali	Madrid	1
	4 reali	?	4
	8 reali	Mexico	14
	8 reali	Potosi	29
	8 reali	Sevilla	4
	8 reali	?	6

TOTAL 124 PIESE

III. În toamna anului 2006 a fost adus spre achiziționare un lot de 214 monede europene de argint, găsit în mare, în preajma locurilor unde s-au găsit și celelalte două loturi. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit, informație G. Custurea.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Holland	Taler leu	5
Geldern	Taler leu	8
	$\frac{1}{2}$ taler leu	1
Utrecht	Taler leu	8
Westfriesland	Taler leu	3
? ? ?	Taler leu	1
Campen	Florin	1
Spania	2 reali	6
	4 reali	27
	8 reali	135
Ungaria	Ducat	1
Burgundia	Patagon	1
Brabant	Patagon	2
	$\frac{1}{2}$ patagon	1
Tournai	Patagon	1
Imperiul romano german	Taler	2
	$\frac{1}{2}$ taler	2
Danzig/Sigismund III	Ort	3
Franța	$\frac{1}{4}$ franc	2
Raguza	3 groși	1
Imperiul Otoman/Ibrahim	Beşlik	3
TOTAL		214 PIESE

45. EFREITOR BAKALOVO (Kruşari)

Cu detectorul de metale au fost descoperite cca. 120 monede de argint central şi vest-europene. Tezaurul a fost ascuns/pierdut aproximativ pe la jumătatea secolului al XVII-lea. Nu se cunosc alte detalii.

Bibliografie: V. Paruşev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 81, nr. 23.

Lista emitenţilor

Emitent	Nominal	Nr. piese
Polonia		
Ştefan Bathori şi Sigismund III	Triplu groş	Cca. 100
Sigismund III	Ort	
Austria/Ferdinand II	28 stüvers	1
Brandenburg/Georg Wilhelm	Ort	3
Lorena-Bar/Carol III	Teston	1
Henri	Teston	1
Carol şi Nicole	Teston	1
Carol IV	Teston	1
Spania/Filip III	8 reali	3
Utrecht	Taler leu	1
Geldern	Taler leu	1
Westfriesland	Taler leu	4
TOTAL		117 PIESE ?

46. ENISALA-VICUS NOVUS

I. În anii 1938/1939, cu ocazia săpăturilor arheologice, a fost descoperit un tezaur compus din groşi moldoveneşti emişi de Petru I Muşat. Se păstrează parţial la CNMIG.

Bibliografie: S. Lambrino, RIR, 9, 1939, p. 498; O. Iliescu, RI, s.n., 1, 1990, 6, p. 54, nr. 12.

II. În anii 1938/1939, cu ocazia cercetărilor arheologice, a fost descoperit un tezaur cu ducați de tip comun (din anii 1386-1396), emisiuni de la Mircea cel Bătrân. Se păstrează la CNMIG și la CNMINAC (1 ex.).

Bibliografie: S. Lambrino, *op. cit.*, p. 498; Gh. Papuc, Pontica, 3, 1970, p. 392; O. Iliescu, *op. cit.*, p. 498.

III. În condiții neprecizate, în anul 1962, la aproximativ trei kilometri sud-est de localitate, a fost descoperit un tezaur compus din 118 vârfuri de săgeți – semne monetare, depus într-o amforă grecească fragmentară. Tezaurul se datează în secolele VI-V î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: A. Aricescu, SCN, 6, 1975, p. 17-24.

IV. Din vechea colecție a muzeului constănțean (înainte de anul 1969), fără informații asupra locului exact și al momentului descoperirii, face parte un tezaur compus din 126 monede argint. A fost ascuns la sfârșitul deceniului doi al secolului XVII. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, Crisia, 8, 1978, p. 531-536.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Polonia/Casimir IV	½ groș	6
Ioan Albert	½ groș	8

Alexandru	½ groș	11
Sigismund I	½ groș	10
Lituania/Alexandru	½ groș	4
Sigismund I	½ groș	3
Sigismund II August	½ groș	12
Swidnica/Ludovic II	½ groș	6
Ungaria/Ferdinand I	Dinar	24
Maximilian II	Dinar	17
Rudolf II	Dinar	20
Mathias II	Dinar	3
Campen	Florin	1
Franța/Henri III	½ franc	1
TOTAL		126 PIESE

V. În punctul Călugăra, a fost găsit în anul 1973, un tezaur compus din 37 de monede histriene de argint (un exemplar pierdut), din care șase sunt subdiviziuni. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 19, 1975, p. 311, nr. 23 bis (apare ca localitate 23 August în mod eronat); idem, Dacia, N.S., 21, 1977, p. 376, nr. 4a; idem, Dacia, N.S., 25, 1981, p. 382-383, nr. 16; E. Oberländer-Târnoveanu, Pontica, 11, 1978, p. 74.

VI. Din necropola medievală, aflată în punctul „La biserică”, cercetată în anii '80, provine un depozit funerar găsit în mormântul V. A fost depus în a doua jumătate a secolului XVI. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: M. Maxim, E. Nicolae, Peuce, 10/1, 1991, p. 566-567, nr. 149-155; 10/2, p. 427.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Suleyman I	Akçe	Üsküp	1
	Akçe	Constantinopol	1
	Akçe	Kratova	1
	Akçe	Sidrekipsi	1
	Akçe	?	2

TOTAL 6 PIESE

VII. În aceeași necropolă, în anii '80, s-a descoperit un depozit funerar în mormântul 116, compus din 15 monede otomane. A fost depus după a doua jumătate a secolului XVII. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: *ibidem*, p. 567-568, nr. 155-169; 10/2, 427.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Suleyman I	Akçe	Kratova	1
	Akçe	?	2
Selim II	Akçe	Novobîrda	1

	Akçe	?	1
Murad III	Akçe	Üsküp	2
	Akçe	Constantinopol	2
	Akçe	?	1
?	Akçe	?	4
Mehmed IV	Akçe	?	1

TOTAL 15 PIESE

VIII. În anul 2001 sau 2002 a fost descoperit în apropierea dealului pe care se află cetatea medievală un tezaur compus din vârfuri de săgeți – semne monetare compus din câteva sute de exemplare. Dintre acestea șase piese (patru special turnate ca semne monetare și două transformate din vârfuri de săgeți de luptă) au ajuns la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

IX. Descoperit în localitate în anul 2005 și confiscat de Poliție, tezaurul conține șapte monede de aur otomane din secolul al XVIII-lea și 1868 piese din argint din secolele XVI-XVIII. Monedele sunt emise de Ragusa (grossetto 2 ex., ducat 1 ex.), Polonia (1 ½ groș), Ungaria (dinar din anul 1595), Austria (30 kreuzeri – 2 ex.), Bavaria (20 kreuzeri – 1 ex.), Hessa-Darmstadt (20 kreuzeri – 1 ex.), Imperiul Otoman (Ahmed III, Mahmud I, Osman III, Mustafa III, Abdulhamid I: 1859 ex.). Tezaurul a fost ascuns, probabil, din cauza războiului ruso-turc din anii 1787-1792. Se păstrează în custodia CNICENT.

Bibliografie: inedit; informație G. Custurea și M. Iacob.

X. Din vechea colecție a muzeului constănțean face parte un lot de șase piese otomane, posibil un fragment dintr-un tezaur.

Bibliografie: A. Vertan, G. Custurea, Pontica 13, 1980, p. 357-359, nr. 216-221.

Lista emitențiilor

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Bayazid I	Akce	?	1
Mehmed II	Akce	Amasya	1
	Akce	Edirne	2
Bayazid II	Akce	Üsküp	1
	Akce	?	1
TOTAL			6 PIESE

47. GARVĂN

În vara anului 1966, în punctul „Piscul Pietricelei”, la trei kilometri sud de cetatea romano-bizantină Dinogetia, a fost descoperit un tezaur monetar din care s-au recuperat 29 de denari romani republicani. Se pare că alte șapte-opt exemplare au fost dispersate. Tezaurul a fost ascuns/pierdut spre sfârșitul primei jumătăți a secolului I î.Chr. (în anul 63 î.Chr.). Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Al. Barnea, SCN, 5, 1971, p. 372-376; G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 66-73.

Lista emitențiilor

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Anonymous	Denar	Roma	1
Pentagram	Denar	Roma	1
C. ANTESTI	Denar	Roma	1
TI. VETVR	Denar	Roma	1
SEX. POM	Denar	Roma	1

L. MINVCIV	Denar	Roma	1
T. CLOVLI	Denar	Roma	2
Q. FABI LABEO	Denar	Roma	1
C. CATO	Denar	Roma	1
M. FAN C. F	Denar	Roma	1
L. LIC, CN. DOM și asociații	Denar	Narbo	1
M. CALID, Q. MET, CN. FOVL	Denar	Roma	1
CN. DOMI, Q. CVRTI, M. SILA	Denar	Roma	1
MN. AEMILIO LEP	Denar	Roma	1
L. FLAMINI CILO	Denar	Roma	1
L. SATVRN	Denar	Roma	1
L. PISO L. F. L. N FRVGI	Denar	Roma	2
C. VIBIVS C. F PANSA	Denar	Roma	1
MN. FONTEI C. F	Denar	Roma	1
P. CREPVSII	Denar	Roma	1
L. CENSOR	Denar	Roma	1
A. POST A. F S. N ALBIN	Denar	Roma	1
C. NAE BALB	Denar	Roma	1
M. VOLTEI M. F	Denar	Roma	1
C. PISO L. F FRVGI	Denar	Roma	1
L. ROSCI FABATI	Denar	Roma	1
L. FVRI CN. F BROCCII	Denar	Roma	1

TOTAL 29 PIESE

48. GARVĂN (Silistra)

I. Este menționată descoperirea, în anul 1912, în imediata apropiere a localității, a unui tezaur, compus din denari romani republicani (aproximativ 100 ex.), o brățară de argint și câteva imitații geto-dacice. Este datat probabil după anii 20-10

î.Chr. Tezaurul a fost dispersat.

Bibliografie: B. Filow, *Izvestija-Sofia*, 3, 1913, p. 336; E. I. Paunov, I. S. Prokopov, *An Inventory of Roman Republican Coin Hoards and Coins from Bulgaria (IRRCH Bulg)*, Milano, 2002, p. 50, nr. 77.

II. Un mic depozit de folles anonimi a fost descoperit în zonă (clasa A3 - 1 ex., clasa B - 1 ex. și clasa D - 3 ex.).

Bibliografie: Gh. Mănucu-Adameșteanu, St. Iordanov, în vol. *Simpozion Chișinău 2001*, p. 129.

49. GÂRLICIU – CIUS

În anul 1999, în imediata apropiere a localității, în apropierea drumului spre Saraiu, după o ploaie puternică, a fost descoperit un vas de epocă romană ce conținea în jur de 20 de monede de bronz, din care au mai fost recuperate opt piese. A fost ascuns/pierdut, probabil, din cauza raidului costobocilor. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Antoninus Pius	Sestertius	Roma	1
	Dupondius	Roma	1
	As	Roma	2
Faustina I	Dupondius	Roma	1
Faustina II	Dupondius	Roma	1
	As	Roma	1
Marcus Aurelius	Sestertius	Roma	1

TOTAL 8 PIESE

50. GEN. KANTARDJIEVO (Balcic)

În anul 1969 au fost descoperite 180 monede medievale de argint din care V. Jovanović a achiziționat și apoi a publicat un număr de 119 piese.

Bibliografie: V. Jovanović, Numizmatičar, 1, 1978, p. 119-140.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Ștefan Dușan rege	Groș	42
Ștefan Dușan țar	Groș	54
Ștefan Dușan și Elena	Groș	21
Ștefan II Kotromanić	Groș	1
Ivan Alexandru	Groș	1
TOTAL		119 PIESE

51. GEN. KISELOVO (Vîlci dol)

Au fost descoperite cinci monede bizantine din bronz, emisiuni de la Roman III (clasa B). Se păstrează la muzeul din Varna.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 10, 1993, p. 164, nr. 60.

52. GEN. KOLEVO (Vîlci dol)

A fost descoperit un tezaur cuprinzând aproximativ 60 de denari din secolele II-III, emisiuni de la Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Commodus, Pertinax, Clodius Albinus, Septimius Severus, Julia Domna, Caracalla, Geta, Elagabalus și Severus Alexander.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 73, nr. 1.

53. GHIURGHENGIK (Silistra)

În anul 1911 a fost descoperit un tezaur compus din 22 de piese bizantine de aur. A fost ascuns probabil în anii 1072/1073.

Bibliografie: D. M. Metcalf, *Coinage in South-Eastern Europe. 820-1396*, London, 1979, p. 75, n. 21.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Mihail VII	Nomisma histamenon	21
	Nomisma tetarteron	1
TOTAL		22 PIESE

54. GOLEȘ (Silistra)

Este menționată descoperirea lângă localitate, în anul 1964, a unui tezaur monetar, cuprinzând un număr neprecizat de denari romani republicani și imperiali. Au fost recuperate 32 de monede, datate între anii 32-31 î.Chr - 180 d.Chr. Tezaurul a fost ascuns/pierdut, probabil, din cauza invaziei costobocilor (în anul 170 d.Chr.). Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 28, 1965, p. 247; E. Hristov, *Dobrudja*, 4, 1987, p. 87-92.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nominal	Nr. piese
Marcus Antonius	Roma	Denar	1
Vespasianus	Roma	Denar	3
Titus	Roma	Denar	1

Traianus	Roma	Denar	4
Hadrianus	Roma	Denar	3
Antoninus Pius	Roma	Denar	12
Divus Antoninus	Roma	Denar	2
Diva Faustina	Roma	Denar	1
Marcus Aurelius	Roma	Denar	2
Faustina II	Roma	Denar	3
TOTAL			32 PIESE

55. GRANICEAR (Balcic)

Descoperit în anul 1954, într-un vas, tezaurul cuprindea un număr neprecizat de stateri. Au fost identificați doar cinci, trei Lysimach (2 ex. – Byzantion, 1 ex.-Tomis) și doi aparținând lui Mithridates VI Eupator. A fost îngropat probabil pe la anii 72-71 î.Chr.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 20, 1955, p. 609; Gh. Poenaru Bordea, *Dacia, N.S.*, 18, 1974, p. 123-124.

56. GRECI

Descoperit în anul 1961, tezaurul a fost achiziționat de MINAC și apoi în anii '70 transferat la MNIR. Se compune din 49 monede de aur și a fost ascuns probabil în condițiile luptelor dintre Imperiul Bizantin și bulgari de la sfârșitul secolului al X-lea. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, A. Popea, *Monnaies byzantines du Musée de Constanța (Roumanie)*, Wetteren, 2004, p. 130, nr. 996-1001, p. 131-132, nr. 1005-1006, 1008, 1013, 1017-1024, 1026, 1027, 1029, 1031, 1033-1034, 1036-1042, 1047-1056, p. 133, nr. 1068-1071, p. 134, nr. 1073, 1075, 1076.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Vasile I	Solidus	Constantinopol	867-886	5
Leon VI	Solidus	Constantinopol	886-912	1
Roman I - Christophor	Solidus	Constantinopol	921-927	2
Constantin VII – Roman II	Solidus	Constantinopol	945-959	34
Nicefor II	Nomisma histameon	Constantinopol	963-969	4
Ioan I Tzymiskes	Nomisma histamenon	Constantinopol	969-976	1
Vasile II	Nomisma histamenon	Constantinopol	977-989	2

TOTAL 49 PIESE

57. GRUNCEAROVO (Silistra)

Este semnalată descoperirea în luna iunie a anului 1912, în zona satului, a unui tezaur compus din 600 de denari romani republicani și imperiali, datat în secolele I î.Chr. – II d.Chr. Se păstrează la muzeul din Sofia.

Bibliografie: B. Filow, *Izvestija-Sofia*, 2, 1911, p. 281; E.I. Paunov, I. S. Prokopov, *An Inventory of Roman Republican Coin Hoards and Coins from Bulgaria (IRRCH Bulg)*, Milano, 2002, p. 53, nr. 82.

58. GURKOVO (Balcic)

În primăvara anului 1995, într-o vie, au fost descoperite cca. 20 de monede bizantine din bronz din care au fost recuperate șapte piese.

Bibliografie: V. Ivanov, *Dobrudja*, 12, 1995, p. 312, nr. 9.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Leon VI	Folles	2
Constantin VII	Folles	5
TOTAL		7 PIESE

59. HAGIENI

În anul 2005 MINAC a achiziționat de la un colecționar un număr de 272 monede turcești (akçe) descoperite în zonă. Tezaurul cuprinde piese de la Murad III și imitații ale acestora. A fost ascuns la sfârșitul secolului al XVI-lea. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit, informație G. Custurea.

60. HÂRȘOVA-CARSIUM

I. Descoperit probabil în perioada interbelică, tezaurul a fost depistat cu ocazia achiziției colecției A. Crăciun în anul 1977, colecție ce s-a format cu piese strânse din Hârșova și împrejurimi. A fost ascuns/pierdut la finele celui de al II-lea deceniu al secolului XVII. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, Peuce, 10/1, 1991, p. 555-558; 10/2, p. 42.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Ungaria/Ludovic II	Dinar	Kremnitz	1
Ferdinand I	Dinar	Kremnitz	20

Maximilian II	Dinar	Kremnitz	9
Rudolf II	Dinar	Kremnitz	6
Mathias II	Dinar	Kremnitz	1
?	Dinar	Kremnitz	1
Swidnica/Ludovic II	$\frac{1}{2}$ groș	Swidnica	7
Polonia/Ioan Albert	$\frac{1}{2}$ groș		3
Alexandru	$\frac{1}{2}$ groș		6
Sigismund I	$\frac{1}{2}$ groș		7
Lituania/Alexandru	$\frac{1}{2}$ groș		1
Sigismund I	$\frac{1}{2}$ groș		3
Sigismund II August	$\frac{1}{2}$ groș		3
TOTAL			68 PIESE

II. Înainte de anul 1954, într-o necropolă, în apropierea localității, a fost descoperit, într-un vas ceramic, un mic depozit monetar ce se încheie cu monede din anii 351-361. Probabil a fost depus ca ofrandă funerară într-un mormânt. Se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: O. Iliescu, SCN, 2, 1958, p. 450-451, nr. 9; R. Ocheșeanu, Pontica, 17, 1984, p. 134-136.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nr. piese
Roma	Constantius II	1

Siscia	Constantius II	2
Monetărie neprecizată	Constantius II	3
TOTAL		6 PIESE

III. În 1965 a fost descoperit un tezaur compus din șase tetradrahme de Thasos și trei ale Macedoniei Prima, într-un vas, pierdut ulterior. Se poate data probabil între anii 150-125 î.Chr. sau mai târziu. Se păstrează în colecția muzeului de istorie a orașului București ? După unele păreri, s-ar putea ca această descoperire să fie inventată (S. Grămăticu, CN, 7, 1996, p. 25).

Bibliografie: B. Mitrea, SCIV, 18, 1967, 1, p. 193, nr. 11; idem, Dacia, N.S., 11, 1967, p. 380, nr. 11.

IV. În anul 1968 a fost confiscat de către poliție un lot consistent de monede de epocă romană. Limitele cronologice ale depozitului sunt cuprinse între anii 337-341 și 364-375. A fost ascuns/pierdut, probabil, cu prilejul evenimentelor premergătoare bătăliei din anul 378 de la Adrianopol. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Pontica, 17, 1984, p. 136-146.

Lista emitenților

Datare	Monetărie	Emitent	Nr. piese
337-341	Antiochia	Constantius II	1
341-346	Nicomedia	Constantius II	1
	Atelier neprecizat	?	1
		Constantius II	1
353/4-357/8	Constantinopol	Constantius II	1
	Nicomedia	Constantius II	1

357/8-361	Antiochia	Constantius II	1
	Atelier neprecizat	Constantius II	16
		?	3
	Roma	Constantius II	1
	Heraclea	Constantius II	1
	Constantinopol	Julianus	1
	Nicomedia	Julianus	1
	Atelier neprecizat	Constantius II	5
		Julianus	2
364-378	Thessalonica	Valentinianus I	1
		Valens	1
	Constantinopol	Valentinianus I	1
		Valens	4
		?	2
	Nicomedia	Valens	1
		Gratianus	1
	Cyzicus	Valentinianus I	1
		Valens	2
	Antiochia	Valens	2
	Alexandria	Valens	1
		?	1
	Atelier neprecizat	Valentinianus I	4
		Valens	18
		Gratianus	1
		?	13
		Ilizibile	16

TOTAL 107 PIESE

V. În anul 1987, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în necropolă, a fost descoperit într-un mormânt, la centura defunctului („în pungă”), un tezaur compus din nummi constantinieni și piese de la Licinius I și Licinius II.

Bibliografie: inedit; informație E. Oberländer-Târnoveanu.

VI. În anul 1995, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate la cetatea Carsium, în secțiunea I, la limita carourilor 12 și 13, la o adâncime de 1,15 m, o piesă fiind surprinsă la – 1,19 m, într-o locuință din secolul al III-lea d.Chr., a fost descoperit un depozit monetar compus din 14 monede, datate în perioada anilor 260-277. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: C. Chiriac, S. Grămaticu, G. Talmațchi, C. Nicolae, Pontica, 32, 1999, p. 327-331.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Gallienus	Antoninian	Mediolanum	1
	Antoninian	Roma	2
Aurelianus	Antoninian	Siscia	7
	Antoninian	Neprecizată	1
Probus	Antoninian	Roma	1
	Antoninian	Siscia	1
?	? ? ?	?	1
TOTAL			14 PIESE

VII. Pe baza unor informații vechi știm că în preajma cetății s-a descoperit un tezaur de monede histriene de argint, din care s-au mai recuperat patru piese cu siglele H/Δ (1 ex.), AΓ (1 ex.), Δ (2 ex.). Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: G. Talmațchi, *Les monnaies autonomes d'Istros, Callatis et Tomis*, Wetteren, 2006, p. 91, nr. 11.

61. HISTRIA

I. Descoperit în anul 1950, fără alte informații, tezaurul cuprindea zece monede bizantine de bronz. Ultima monedă este din anii 600/601. A fost ascuns în anii 601-602. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: C. Preda, H. Nubar, *Histria III. Descoperirile monetare 1914-1970*, p. 231, nr. 1-10; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 173-174, nr. 74.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinus II	Folles	Constantinopol	4
Tiberius II Constantin	Folles	Nicomedia	1
	Folles	?	1
Mauricius Tiberius	Folles	Constantinopol	2
	Folles	Antiochia	1
	Folles	?	1

TOTAL 10 PIESE

II. Descoperit cu ocazia cercetărilor arheologice din anul 1950, în sectorul „Templu”, la o adâncime de 0,30 m, într-o încăpere de epocă bizantină, tezaurul se încheie cu o monedă din anii 594/595. Se pare că a fost contaminat cu alte descoperiri. A fost ascuns către anii 601/602. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: S. Dimitriu, în vol. *Histria I. Monografie arheologică*, București, 1954, p. 472; C. Preda, H. Nubar, *op. cit.*, p. 229-231, nr. 1-21; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 171-172, nr. 72.

Conform Suzana Dimitriu:

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinus II	Folles	Constantinopol	9
	Folles	Nicomedia	3
	½ Folles	Thessalonica	3
	½ Folles	?	1
Tiberius II - Constantin	Folles	Constantinopol	1
	Folles	Nicomedia	1
Mauricius Tiberius	Folles	Constantinopol	8
	Folles	Nicomedia	2
TOTAL			27 PIESE

Conform H. Nubar:

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinianus I	Folles	Constantinopol	1
Justinus II	Folles	Constantinopol	4
	Folles	Nicomedia	4
	½ Folles	Thessalonica	2
Tiberius II Constantin	Folles	Constantinopol	1
	Folles	Nicomedia	1
Mauricius Tiberius	Folles	Constantinopol	4
	½ Folles	Constantinopol	1
	Folles	Nicomedia	2

	Folles	Antiochia	1
TOTAL			21 PIESE

III. Descoperit în canalul absidei termelor (I), în anul 1950, lotul este prezentat ca un tezaur de către editorii săi. A fost ascuns probabil în urma atacului slav din anul 595. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: C. Preda, H. Nubar, *op. cit.*, p. 231-233, nr. 1-22; Gh. Poenaru Bordea, în Al. Suceveanu, *Histria VI. Les thermes romains*, Bucarest, 1982, p. 157-158, nr. 158-179; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 170-171, nr. 71.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinianus I	$\frac{1}{2}$ Folles	Constantinopol	2
	$\frac{1}{2}$ Folles	Nicomedia	1
	$\frac{1}{4}$ Folles	Constantinopol	2
	$\frac{1}{8}$ Folles	Constantinopol	1
Justinus II	Folles	Constantinopol	1
	$\frac{1}{2}$ Folles	Thessalonica	2
	$\frac{1}{2}$ Folles	Nicomedia	1
	$\frac{1}{8}$ Folles	Cyzic	2
Mauricius Tiberius	Folles	Constantinopol	1
	$\frac{1}{2}$ Folles	Constantinopol	3
	$\frac{1}{2}$ Folles	Thessalonica	1
	$\frac{1}{2}$ Folles	Nicomedia	1
	Folles	?	1
	$\frac{1}{2}$ Folles	?	1

	½ Folles	?	2
TOTAL			22 PIESE

IV. În anul 1952, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în partea estică a valului IV, la o adâncime de 70 cm, în caroul 119, în apropierea zidului elenistic și la un metru deasupra aceluia zid (sub o lespede de piatră), a fost descoperit într-un vas de bună calitate, din pastă roșie, un tezaur compus din zece denari romani imperiali. Ca emitenți pot fi enumerați Vespasianus, Domitianus, Traianus, Hadrianus, Antoninus Pius, Marcus Aurelius și Commodus. Tezaurul pare a fi îngropat în jurul anului 192 d.Chr.

Bibliografie: E. Condurachi *et alii*, SCIV, 4, 1953, 1-2, p. 110.

V. Descoperit în anul 1954 în sectorul economic, sub un zid târziu, în apropierea părții de sud a zidului de incintă din secolul III d.Chr., tezaurul cuprinde 12 monede bizantine. Ultima monedă datează din anii 597/598. A fost ascuns/pierdut către anii 601/602. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: C. Preda, H. Nubar, *op. cit.*, p. 228-229, nr. 1-12; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisevič, *op. cit.*, p. 172-173, nr. 73.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinus II	Folles	Constantinopol	1
	½ Folles	Constantinopol	2
	Folles	Nicomedia	2
	½ Folles	Thessalonica	1
	Folles	Antiochia	1
Tiberius II Constantin	Folles	Constantinopol	1
Mauricius Tiberius	Folles	Constantinopol	1

	$\frac{1}{2}$ Folles	Constantinopol	2
	Folles	Nicomedia	1
TOTAL			12 PIESE

VI. Descoperit în anul 1968 într-un complex închis din groapa doi, din încăperea nr. 2, depozitul cuprinde 16 monede din bronz. A fost ascuns cândva pe la anul 494 sau în cursul domniei lui Anastasius I. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, *Pontica*, 4, 1971, p. 325, nr. 31; idem, în Al. Suceveanu, *Histria VI. Les thermes romains*, Bucurest, 1982, p. 155-156, nr. 130-145; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 169-170, nr. 69.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Julianus	Constantinopol	1
Tip GLORIA ROMANORUM	Constantinopol	1
Valentinianus II	Constantinopol	1
Tip VICTORIA AVG	Thessalonica	1
Arcadius, Honorius sau	Constantinopol	1
Theodosius II		
Tip CONCORDIA AVGG	Constantinopol	1
Leon I	?	2
Basiliscus	?	1
Anastasius I	?	1
? ? ?	?	6
TOTAL		16 PIESE

VII. Descoperit în cursul cercetărilor din anul 1968, în groapa 1, încăperea M, depozitul cuprinde 17 monede din bronz. Piesele au fost ascunse în cursul domniei lui Justinianus I. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, Pontica, 4, 1971, p. 325 și nr. 31; idem, în Al. Suceveanu, *Histria VI. Les thermes romains*, Bucurest, 1982, p. 155, nr. 113-129; C. Morrisson, V. Popovič, V. Ivanisevič, *op. cit.*, p. 169, nr. 70.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Constantinus I	?	1
Constantius II GLORIA EXERCITVS	Nicomedia	1
Constantius II GLORIA EXERCITVS	Antiochia	1
Constantius II FEL TEMP REPARATIO	?	1
Constantius II SPES REIPVBLICE	?	1
Tip SPES REIPVBLICE	?	2
Valens GLORIA ROMANORVM	?	1
Justinianus I (¼ Folles)	?	1
? ? ?	?	8
TOTAL		17 PIESE

VIII. În cursul cercetărilor din anul 1968, în groapa 3, încăperea M, au fost găsite 12 piese romane din bronz. Au fost ascunse/pierdute în preajma dezastrului de la Adrianopol (378 d.Chr.). Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, *op. cit.*, p. 156-157, nr. 146-157.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Histria (monedă cu roata)	Histria	1
Tetrarhia-tip CONCORDIA MILITVM	?	1
Julianus ?	Constantinopol	1
Constans II - FEL TEMP		
REPARATIO	?	1
Constantius II - SPES REIPVBLICE	?	1
Valens, Valentinianus I, Gratianus -		
SECVRITAS REIPVBLICAE	?	1
? ? ?	?	6
TOTAL		12 PIESE

IX. În anul 1988, cu prilejul săpăturilor arheologice de la templul Afroditei, a fost găsit un depozit de monede histriene cu roata (șase exemplare), aproximativ unitare din punct de vedere ponderal, datat pe baza contextului arheologic, înainte de sfârșitul secolului VI î.Chr. Se păstrează în CNIAB.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 35, 1991, p. 217, nr. 2; N. Conovici, Al. Avram, în vol. *Sur les traces des Argonautes, Actes du 6e Symposion de Vani (Colchide)*, 22-29 septembre 1990, Paris, 1996, p. 253-258; Gh. Poenaru Bordea, Dacia, N.S., 40-42, 1996-1998, p. 433, nr. 6.

X. În anul 1994, cu prilejul săpăturilor arheologice de la basilica episcopală, în R 14, la o adâncime de 1,10-1,20 metri a apărut un depozit compus din cinci exemplare datând din epoca romană. A fost ascuns post anii 321-324. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Al. Suceveanu *et alii*, *Histria XIII. La Basilique Épiscopale*,

Bucarest, 2007, p. 189-190, nr. 240-244.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Aurelianus	Mediolanum	1
Probus	Cyzicus	1
Licinius I	Nicomedia	1
?	Heraclea/Nicomedia	1
	?	1

TOTAL

5 PIESE

XI. În anul 1994, cu prilejul săpăturilor arheologice, în SB, în canalul de sub nartexul basilicii episcopale, a fost descoperit un depozit monetar compus din 14 exemplare. Depozitul pare a fi fost ascuns în secolul V d.Chr. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Al. Suceveanu *et alii*, *op. cit.*, p. 190-191, nr. 245-258.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Histria (monedă cu roata)	Histria	1
Theodosius I	Thessalonic	1
Theodosius II sau Valentinianus III	?	3
Theodosius II sau mai târziu	?	1
Leon I sau Zenon	?	1
Zenon	?	2
Marcian sau mai târziu	?	1

?	?	3
?	?	1
TOTAL		14 PIESE

XII. În anul 1998, cu prilejul săpăturilor arheologice de la basilica episcopală, în K 13, la o adâncime de 1,40 m, a fost descoperit un depozit monetar compus din opt exemplare nedeterminate din secolul V d.Chr. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Al. Suceveanu *et alii*, *op. cit.*, p. 191-192, nr. 259-266.

XIII. În anul 2000, cu prilejul săpăturilor arheologice de la basilica episcopală, în anexa de nord-est, la o adâncime de 1,10 m, a fost descoperit un depozit monetar compus din trei monede bizantine. Depozitul pare a fi fost ascuns/pierdut post 570-571 d.Chr. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Al. Suceveanu *et alii*, *op. cit.*, p. 192, nr. 267-269.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinianus I	Folles	Constantinopol	1
Justinus II	Folles	Constantinopol	1
	Folles	Nicomedia	1
TOTAL			3 PIESE

XIV. În anul 2000, cu prilejul săpăturilor arheologice de la basilica episcopală, în anexa de nord-est, la o adâncime de 0,80 m, a fost descoperit un depozit monetar compus din opt monede bizantine. Depozitul pare a fi fost ascuns/pierdut post 589-590 d. Chr. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Al. Suceveanu *et alii*, *op. cit.*, p. 192-193, nr. 270-277.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinus II	½ Folles	Thessalonica	2
	Folles	Nicomedia	1
	Folles	Antiochia	1
Mauricius Tiberius	Folles	Constantinopol	1
	½ Folles	Thessalonica	1
	½ Folles	Antiochia	1
Justinus II-Mauricius Tiberius ?	½ Folles	Thessalonica	1
TOTAL			8 PIESE

62. HORIA (jud. Tulcea)

În anul 1964, pe malul pârauului Islam, între Horia și Florești, au fost descoperite 15 monede bizantine de bronz. Au fost recuperate două piese emisiuni anonime din clasa A₃ (var 24 și 40). Se păstrează la CNMIAMB.

Bibliografie: Gh. Mănucu-Adameșteanu, RM, 1991, 3, p. 51, nr. 112.

63. HRABROVO (Dobrici)

I. În anul 1986 a fost descoperit un tezaur monetar din care au fost recuperate 352 monede de argint sârbești. A fost ascuns, probabil, pe la anii 1351-1352 sau după alte păreri, în anii 1365-1370. Se păstrează la muzeul din Varna (350 ex.) și la muzeul din Balcic (3 ex.).

Bibliografie: Al. Kuzev, *Izvestiia-Varna*, 29 (44), 1993, p. 144-173; E. Oberländer-Târnoveanu, *Numizmaticar*, 15, 1992, p. 85, nr. 3.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Ștefan Milutin	Groș	1
Ștefan Decianski	Groș	4
Ștefan Decianski și Ștefan Dușan	Groș	1
Ștefan Dușan rege	Groș	89
Ștefan Dușan țar	Groș	133
Ștefan Dușan și Elena	Groș	114
Ștefan Uroș și Elena	Groș	1
Ștefan Dușan și Ștefan Uroș	Groș	1
Ștefan II Kotromanić	Groș	8
????	Groș	1

TOTAL

353 PIESE

II. Descoperit între localitate și Tzärkva, la cca. 15 kilometri de Balcic, tezaurul se datează în secolele III-IV d.Chr. și este compus din 1046 monede din bronz. Sunt prezenți următorii emitenți: Claudius II (un ex.), Diocletianus (un ex.), Maximianus Herculius (2 ex.), Maximianus Galerius (38 ex.), Galeria Valeria (7 ex.), Constantin Chlorus (1 ex.), Maximianus Daza (165 ex.), Licinius I (135 ex.) și Constantinus I (296 ex.). Sunt prezente următoarele ateliere monetare: Arelate (un ex.), Roma (6 ex.), Ticinum (3 ex.), Siscia (13 ex.), Serdica (un ex.), Thessalonica (108 ex.), Heraclea (407 ex.), Nicomedia (243 ex.), Cyzicus (132 ex.), Antiochia (28 ex.), Alexandria (5 ex.) și fără monetărie (99 ex.). A fost ascuns/pierdut în anii 315-317, în timpul primului conflict dintre Constantinus și Licinius. Se păstrează la muzeul din Balcic.

Bibliografie: B. Bojkova, M. Dimitrov, Numizmatika, 24, 1990, 4, p. 3-10; B. Bojkova, NSfrag., 1, 1994, 1-4, p. 52.

64. IAZURILE

Din localitate provin trei monede tătărești de argint, probabil un fragment dintr-un tezaur monetar. Pieseile sunt emisiuni ale hanului Ceaka. Se păstrează la CNICENT?

Bibliografie: Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Peuce*, 10, 1991, p. 578, nr. 29-31.

65. ION CORVIN

Descoperit în anul 1905, tezaurul se compunea din aproximativ 2000 monede de argint din Apollonia Pontică, Mesambria, Histria, Callatis, Prium și între șapte și 20 de stateri de electrum din Cyzic. A fost îngropat probabil în timpul lui Alexandru cel Mare. Este datat pe la anii 330-320 î.Chr. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: C. Moisil, *BSNR*, 10, 1913, 20, p. 63, nr. 23.

66. ISACCEA - NOVIODUNUM

I. Descoperit în anul 1913, tezaurul cuprindea 450 de piese. Se pare că a fost ascuns în anii 1170-1180. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: C. Moisil, *CreștColect*, 25, 1914, p. 168-169, nr. 225-229; E. Oberländer-Târnoveanu, *RESEE*, 30, 1992, 1-2, p. 46-47, nr. 9; Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Istoria*, p. 317.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Alexius I	Stamenon	Constantinopol	1
	Stamenon	Thessalonica	1
Ioan II	Stamenon	Constantinopol	1
Manuel I	Stamenon	Constantinopol	2

TOTAL 5 PIESE

II. Descoperit în anii 1916-1918, tezaurul constă din 784 stamena din care 60 tăiate. A fost ascuns pe la anii 1206-1210. Se păstrează în muzeul din Varna.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, RESEE, 30, 1992, 1-2, p. 49, nr. 15, greșit datat (1195-1203); idem, EBPB, III, București, 1997, p. 115-117, nr. 1; Gh. Mănucu-Adameșteanu, *op. cit.*, p. 318.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Imperiul Bizantin			
Ioan II	Stamenon	Constantinopol	6
Manuel	Stamenon	Constantinopol	248
Andronic I	Stamenon	Constantinopol	41
Isaac II	Stamenon	Constantinopol	228
Alexius III	Stamenon	Constantinopol	136
Senioria de Adrianopol			
Theodor Branas	Stamenon	Adrianopol	1

TOTAL 660 PIESE

III. Descoperit între anii 1916-1918, într-un loc neprecizat, tezaurul cuprinde 27 stamena de billon. A fost ascuns probabil în anul 1148 din cauza atacului cumen. Se păstrează la muzeul din Varna.

Bibliografie: Iv. Iordanov, *Moneti i monetno obrăšenie v srednovekovna Bălgarija. 1081-1261*, Sofia, p. 169, nr. 82 (Isaccea V); E. Oberländer-Târnoveanu, RESEE, 30, 1992, 1-2, p. 44, nr. 3; Gh. Mănucu-Adameșteanu, *op. cit.*, p. 317-318.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Alexius I	Stamenon	Constantinopol	1
Ioan II	Stamenon	Constantinopol	20
Manuel I	Stamenon	Constantinopol	6

TOTAL 27 PIESE

IV. În anul 1945, în malul argilos al Dunării din preajma localității, a fost descoperit un vas de aramă ce conținea 70 piese bizantine din aur. Dintre acestea au fost identificate 14 exemplare. A fost ascuns probabil în anii 1300-1301. Se păstrează patru piese la CNICENT.

Bibliografie: E. Condurachi, BstAR, 1, 1949, 3-4, p. 163-167; O. Iliescu, SCN, 6, 1975, p. 239-242; E. Oberländer-Târnoveanu, EBPB, 3, București, 1997, p. 151-152, nr. 26.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Imperiul de Niceea			
Ioan III Vatatzes	Hiperper	Magnesia	3
Imitație latină	Hiperper	?	1
Imperiul Bizantin			
Mihail VIII	Hiperper	Constantinopol	2
Andronic II- Mihail IX	Hiperper	Constantinopol	8

TOTAL 14 PIESE

V. Cu ocazia arăturilor de toamnă, în luna octombrie a anului 1960, la trei kilometri sud de Isaccea, la punctul „Pepiniera veche”, într-o căldărușă de bronz, s-au

descoperit inițial 1040 monede de argint romane imperiale. În urma cercetărilor în zonă specialiștii au mai recuperat 31 de piese. Tezaurul a fost ascuns în vremea lui Gallienus din cauza amenințării goto-herule (în anul 267 d.Chr.). Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: C. Preda, G. Simion, Peuce, 2, 1971, p. 167-178.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Caracalla	Denar	1
Elagabalus	Antoninian	1
Severus Alexander	Denar	3
Maximinus	Denar	1
Balbinus	Antoninian	1
Gordianus III	Denar	1
	Antoninian	180
Filip I	Antoninian	64
Otacilla Severa	Antoninian	33
Filip II Junior	Antoninian	28
Traianus Decius	Antoninian	71
Consecratio	Antoninian	6
Etruscilla	Antoninian	18
Herennius Etruscus	Antoninian	12
Trebonianus Gallus	Antoninian	64
Volusianus	Antoninian	42
Aemilianus	Antoninian	6
Valerianus	Antoninian	49
Saloninus	Antoninian	5

Salonina	Antoninian	43
Gallienus	Antoninian	331
Macrianus	Antoninian	4
Quintus	Antoninian	2
TOTAL		1071 PIESE

VI. Descoperit cu ocazia cercetărilor arheologice, în lunile octombrie-noiembrie ale anului 1963, tezaurul se compunea din piese tăiate sau tăiate total. Nu sunt informații privind numărul și datarea tezaurului. Data probabilă a ascunderii este cea a anilor 1241-1242 sau 1250-1260. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Iv. Iordanov, *op. cit.*, p. 170, nr. 84-85; E. Oberländer-Târnoveanu, EBPB, 3, 1997, p. 140, nr. 21-22.

VII. În luna iulie a anului 1967, pe strada Nicolae Grigorescu, au fost găsite 15 monede medievale de argint. Tezaurul a fost ascuns/pierdut la începutul secolului al XVII-lea. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: B. Mitrea, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 605, nr. 354.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Austria - Ferdinand I	Taler	1
Polonia - Sigismund III	Triplu groș	8
Imperiul Otoman		
Mehmed III-Ahmed I	Akçe	6
TOTAL		15 PIESE

VIII. Descoperit în anul 1969 cu ocazia unei lucrări de construcții pe strada T. Vladimirescu, tezaurul se compune din 759 stamena din billon. A fost ascuns probabil în anii 1170-1780. Se păstrează la CNMINAC și CNMNIR.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, RESEE, 30, 1992, 1-2, p. 147, nr. 10; Gh. Mănucu-Adameșteanu, *op. cit.*, p. 318-319.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Alexius I	Stamenon	78
Ioan II	Stamenon	445
Manuel I	Stamenon	236
TOTAL		759 PIESE

IX. Descoperit în anul 1973 cu ocazia săpăturilor arheologice, în S6, la o adâncime de 1,25 m, tezaurul cuprinde 88 stamena. A fost ascuns, probabil, în anii 1220-1230. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: I. Barnea, Al. Barnea, Peuce, 9, 1984, p. 104; E. Oberländer-Târnoveanu, EBPB, 3, București, 1997, p. 127-128, nr. 11.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Bulgaria			
Imitații anonime	Stamenon	Târnovo	4
Imitații Ivan Asan II	Stamenon	Târnovo	22
? ? ?	Stamenon	? ? ?	1

Imperiul de Niceea	Stamenon	Niceea	5
	Stamenon	Magnesia	2
Imperiul Latin de Constantinopol			
Imitații anonime	Stamenon	Constantinopol	34
Regatul de Thessalonica			
Imitații anonime	Stamenon	Thessalonica	4
? ? ?	Stamenon	? ? ?	6
TOTAL			78 PIESE

X. Descoperit în anul 1977 în cetatea bizantină, tezaurul conținea 44 stamena de billon. A fost ascuns probabil în anul 1148. Se păstrează într-o colecție privată.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 263-264 și 267-268; idem, RESEE, 30, 1992, 1-2, p. 44-45, nr. 4; Gh. Mănucu-Adameșteanu, *op. cit.*, p. 320.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Alexius I	Stamenon	Constantinopol	6
	Stamenon	Thessalonica	1
	Stamenon	Adrianopolis/Philippopolis	2
Ioan II	Stamenon	Constantinopol	18
	Stamenon	Thessalonica	1
Manuel I	Stamenon	Constantinopol	16
TOTAL			44 PIESE

XI. Descoperit în luna iunie a anului 1985 cu ocazia cercetărilor arheologice, tezaurul cuprindea peste 1000 stamena de billon. A fost ascuns se pare în anii 1195-1203. Se păstrează la CNICENT și în colecții particulare (numărul pieselor diferă la autori).

Bibliografie: inedit; E. Oberländer-Târnoveanu, RESEE, 30, 1992, 1-2, p. 50-51, nr. 16; Gh. Mănușu-Adameșteanu, *op. cit.*, p. 320-321.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Alexius I	Stamenon	Constantinopol	5
	Stamenon	Adrianopolis/Philippopolis	1
Ioan II	Stamenon	Constantinopol	19
Manuel I	Stamenon	Constantinopol	996
Andronic I	Stamenon	Constantinopol	236
Isaac II	Stamenon	Constantinopol	39
Alexius III	Stamenon	Constantinopol	11
TOTAL			1307 PIESE

XII. Înainte de anul 1986 a fost descoperit un tezaur alcătuit din dirhemi tătărești și emisiuni noghaide. A fost ascuns în anii 1300-1301. Un lot se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, în vol. *Lucrările Simpozionului International „Originea tătarilor”*, București, 1997, p. 118, n. 76.

XIII. Descoperit în anul 1987 în cetate, tezaurul s-a împrăștiat printre locuitori și au fost recuperate 669 monede. A fost ascuns în anii 1170-1180. Se păstrează la CNICENT și într-o colecție privată din Niculițel.

Bibliografie: inedit; E. Oberländer-Târnoveanu, RESEE, 30, 1992, 1-2, p. 47-481, nr. 11; Gh. Mănucu-Adameşteanu, *op. cit.*, p. 321-322.

Lista emitenţilor

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Alexius I	Stamenon	Constantinopol	101
	Stamenon	Adrianopolis/ Philippopolis	16
Ioan II	Stamenon	Constantinopol	310
	Stamenon	Thessalonica	5
Manuel I	Stamenon	Constantinopol	237

TOTAL 669 PIESE

XIV. În anii 1989-1990, lângă cetate, prin prăbuşirea unui mal, a apărut un tezaur monetar, risipit de descoperitori. A fost ascuns probabil cu ocazia confruntărilor dintre Imperiul Bizantin şi bulgari de la sfârşitul secolului al X-lea. Două piese se păstrează într-o colecţie privată din Bucureşti.

Bibliografie: E. Nicolae, BSNR, 88-89, 1994-1995, 142-143, p. 271, nr. 4-5.

Lista emitenţilor

Emitent	Nominal	Datare	Nr. piese
Roman I şi Christophor	Solidus	921-931	1
Constantin VII şi Roman II	Solidus	945-959	1

TOTAL 2 PIESE

XV. În anul 2000 MINAC a achiziţionat un lot de 21 monede schifate. Dintre acestea, 20 se constituie într-un depozit monetar, care a fost ascuns fie prin anii

'30 ai secolului al XIII-lea, fie cu ocazia reîntoarcerii armatei tătare din anul 1242. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, G. Custurea, CN, 9-11, 2003-2005, p. 184-187.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Bulgaria	Stamenon	4
Imperiul Latin de Constantinopol	Stamenon	15
Regatul Latin de Thessalonica	Stamenon	1
TOTAL		20 PIESE

XVI. În anul 2003, în secțiunea III, c. 37, la o adâncime de 0,70-0,80 metri, în pământul galben, au fost descoperite 17 monede în patru fișicuri, iar la - 0,85 m în apropiere, încă șase piese. Acestea se păstrau într-un înveliș textil și sunt emisiuni bizantine anonime din clasa A2 (21 ex.), A3 (1 ex.) și un exemplar anepigrafic. A fost ascuns/pierdut în anul 1027 din cauza unei invazii pecenege. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: Gh. Mănucu-Adameșteanu, I. Poll, Pontica, 39, 2006, p. 435-459.

XVII. În campania arheologică a anului 2003 a fost descoperit un tezaur compus din 1173 stamena devalorizate.

Bibliografie: Gh. Mănucu-Adameșteanu, A. Stănică, CCA campania 2003, București, 2004, p. 148.

XVIII-XXIII. În campania arheologică a anului 2003 au fost descoperite

șase tezaure monetare (datate în secolele XI-XIII).

Bibliografie: *Ibidem*.

XXIV. Se semnalează descoperirea unui tezaur de antoninieni datat în a doua jumătate a secolului al III-lea d.Chr.

Bibliografie: B. Mitrea, *Dacia N.S.*, 22, 1978, p. 366, nr. 56.

XXV. A fost descoperit întâmplător un tezaur compus din 13 exemplare de tip follis, ultimele piese aparținând lui Licinius, emise în anii 313-314. Acesta pare a fi recuperat în totalitate și provine din apropierea malului Dunării, în zonă nisipoasă, după o retragere accentuată a apelor fluviului. Au mai fost recuperate cu acest prilej câteva aplice și două fibule, toate de bronz.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

67. IȘIRKOVO (Silistra)

I. Descoperit la 11 kilometri sud de sat, în locul numit „Karakuz”, tezaurul conține 104 denari și antoninieni. A fost ascuns probabil în anii 247-249 cu prilejul invaziei goților, care asediau Markianopolis-ul. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: B. Bojkova, *Numizmatika*, 21, 1987, 4, p. 31-40.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Caracalla	Antoninian	Roma	215	1
Severus Alexander	Denar	Roma	228-231	1
	Denar	Roma	231-235	2
Maximinus	Denar	Roma	235-238	1
Gordianus III	Denar	Roma	241	1

Filip I	Antoninian	Roma	238-239	5
	Antoninian	Roma	239	1
	Antoninian	Roma	240	10
	Antoninian	Roma	241-243	30
	Antoninian	Antiochia	242-243	1
	Antoninian	Antiochia	242-244	6
	Antoninian	Roma	243-344	5
	Antoninian	Roma	244	3
	Antoninian	Roma	244-247	27
	Antoninian	Roma	246	1
	Antoninian	Roma	247	1
Filip II	Antoninian	Roma	247-249	1
	Antoninian	Roma	244-246	5
	Antoninian	Roma	246-248	2
Otacilla Severa	Antoninian	Roma	246-248	1
TOTAL				104 PIESE

II. Descoperit în anul 1965, tezaurul cuprindea monede bizantine de aur, din care muzeul din Silistra a achiziționat 22 de piese. A fost ascuns cu ocazia tulburărilor din vremea lui Nicefor III. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 29, 1966, p. 213; I. Valeriev, Pontica, 42, 2009, p. 653-661.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Roman III	Nomisma histamenon	Constantinopol	1028-1034	5

Constantin IX	Nomisma histamenon	Constantinopol	1042-1055	15
Nicefor III	Nomisma histamenon	Constantinopol	1078-1081	2
TOTAL				22 PIESE

68. IZVOARELE (Tulcea)

I. Înainte de anul 1955 a fost descoperit în localitate un tezaur compus din mii de piese, ultima fiind un antoninian emis la Heraclea pentru Diocletianus.

Bibliografie: inedit; informație E. Oberländer-Târnoveanu.

II. Descoperit la o dată neprecizată, depozitul conținea un număr necunoscut de piese. Au fost recuperate trei monede din bronz de la sfârșitul secolului al III-lea d.Chr. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 375, nr. 114.

III. În condiții neprecizate a fost descoperit un tezaur compus din câteva zeci de monede de tip macedonean. Dintre acestea au fost recuperate 17 exemplare (10 bătute pentru Filip II și 7 pentru Alexandru III).

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

69. JITNIȚA (Dobrici)

I. În anul 1916 este găsit un tezaur compus din bijuterii și denari romani republicani (secolul I î.Chr.) și imperiali (ultimul datat în anul 138 d.Chr.), în număr de 45 exemplare.

Bibliografie: I. Velkov, *Izvestija-Sofia*, 7, 1919-1920, p. 150-151; L. Bobceva, *ArheologičeskaKarta na Tolbuhinski okrag*, Sofia, 1972, p. 37; I. Procopov, D. Vladimirova-Aladjova, *Dobrudja*, 12, 1995, p. 53, n. 10; E. I. Paunov, I. S. Prokopov,

An Inventory of Roman Republican Coin Hoards and Coins from Bulgaria (IRRCH Bulg), Milano, 2002, p. 54, nr. 83.

II. Un tezaur compus din 1430 denari romani republicani și imperiali, până la Hadrianus, a fost descoperit în localitate la începutul secolului al XX-lea.

Bibliografie: B. Gerov, în vol. *Aufstieg und Niedergang der Römischen welt. Geschichte und kultur roms im spiegel der neueren forschung. II, herausgegeben von Hildegard Temporini und Woffgang Haase*, Berlin-New York, 1977, p. 149, nr. 16.

70. JURIOVCA – ORGAME/ARGAMUM

În zonă au fost descoperite trei tezaure de vârfuri de săgeți-semne monetare:

I. Primul tezaur de vârfuri de săgeți a fost descoperit în anii 1918-1919 în sudul localității și era compus din aproximativ 2000 de piese.

II. Al doilea tezaur de vârfuri de săgeți a fost descoperit în anul 1957, fiind pierdut în totalitate.

III. Al treilea tezaur de vârfuri de săgeți a fost găsit în anul 1967 și s-au mai recuperat 30 de exemplare.

Bibliografie: R. Vulpe, *AnDob*, 15, 1934, p. 208; Fl. Preda, *AUB*, 16, 1961, p. 7-17; Gh. Poenaru Bordea, E. Oberländer-Târnoveanu, în vol. *ACIT*, 1980, 2, p. 141-150, 142, nota 13; G. Talmațchi, C. Munteanu, *Monedă și comerț în Sud-Estul Europei*, III, Sibiu, 2009, p. 7-40.

IV. Este menționată apariția în urma săpăturilor arheologice din anii 1981-1988 a unui mic depozit compus din monede histriene cu roata și legenda *ΙΣΤ*.

Bibliografie: A. Barnea, *SCIVA*, 40, 1989, 3, p. 298, nr. 12; Gh. Poenaru Bordea, B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 34, 1990, p. 301, nr. 2.

V. În anul 1996 a fost descoperit un tezaur compus din 39 de emisiuni de argint, din care 36 subdiviziuni (oboli), păstrat într-un *askos* attic cu figuri roșii; era deus într-un mormânt de incinerare ce aparținea unui ansamblu de tumuli din sectorul II. Îngroparea tezaurului a fost plasată pe la anii 375-350 î.Chr.

Bibliografie: Al. Barnea, SCIVA, 48, 1997, p. 377, nr. 13; V. Lungu, Gh. Poenaru Bordea, în vol. *Civilisation grecque et cultures antiques périphérique, hommage à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire*, édité par A. Avram et M. Babeș, Bucharest, 2000, p. 282-283, 300.

VI. Cu ocazia cercetărilor arheologice de la Argamum, în anul 1993, a fost descoperit un depozit de 61 monede din bronz, cea mai recentă fiind de la Anastasius I (491/498). Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, M. Iacob, în vol. *XII International Numismatischer Kongress. Vortragszusammenfassungen*, Berlin, 1997, p. 112, nr. 171.

VII. În campaniile arheologice ale anilor 2000-2001, în sectorul *extra muros* al cetății, în interiorul unei locuințe (la o adâncime de 0,40 – 0,50 m), la aproximativ 50 m distanță de cel de al doilea val de apărare, a fost descoperit un tezaur compus din 227 de monede de bronz romane târzii. Tezaurul se încheie cu emisiuni din anii 364-378 d.Chr. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: M. Iacob, în vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 113-136.

Lista emitenților

Datare	Monetărie	Emitent	Nr. piese
-----	Niceea	Elagabalus	1
324-330	Arelate	Crispus	1

336-341	Arelate	Tip Constantinopolis	1
	Constantinopol	Constantius II	1
	Antiochia	Constantius II	1
341-348	Antiochia	Constantius II	2
	?	Constans	1
348-354	Thessalonica	Constantius II	1
	Constantinopol	Constantius II	1
	Nicomedia	Constantius II	1
354-357/8	Constantinopol	Constantius II	4
	Nicomedia	Constantius II	5
	Cyzic	Constantius II	4
	Antiochia	Constantius II	1
	Alexandria	?	1
	?	Constantius II	8
		Constantius Gallus	1
		?	3
358-361	Siscia	Julianus Caesar	1
	Sirmium	Julianus Caesar	1
	Thessalonica	Constantius II	3
		Julianus Caesar	1
	Heraclea	Constantius II	1
	Constantinopol	Constantius II	3
	Nicomedia	Constantius II	1
		Julianus Caesar	1
	Cyzic	Constantius II	4
		Julianus Caesar	1
	Antiochia	Constantius II	1
		Julianus Caesar	1

	?	Constantius II	12
		Julianus Caesar	1
		?	3
361-364	Constantinopol	Jovianus	1
364-378	Siscia	Valens	2
	Thessalonica	Valentinianus I	4
		Valens	5
		Gratianus	1
	Heraclea	Valens	5
		?	3
	Constantinopol	Valentinianus I	9
		Valens	6
		?	4
	Nicomedia	Valentinianus I	2
		Valens	4
		?	1
	Cyzic	Valentinianus I	2
		Valens	4
	Antiochia	Valentinianus I	3
		Valens	9
	Alexandria	Valentinianus I	3
		Valens	4
		Valens ?	1
		?	1
	?	Valentinianus I	5
		Valens	32
		Gratianus	4
		?	38

?	?	Imitație	1
TOTAL			227 PIESE

VIII. La sfârșitul anului 2005, a fost descoperit în zona necropolei de epocă greacă, un tezaur monetar compus din 24 (?) stateri de Cyzic. Piesele au fost dispersate pe la colecționari particulari.

Bibliografie: inedit; V. Petac, G. Talmațchi și V. Ioniță, „*Le trésor des monnaies perses d’or trouvé d’Argamum/Orgamé*” (*Jurilovca, Capul Dolojman*, comunicare susținută în cadrul atelierului franco-român de arheologie și numismatică istro-pontică, sesiunea Pontica (1-2 octombrie 2008), Constanța.

71. KALIPETROVO (Silistra)

Descoperit în anul 1928, tezaurul cântărea circa patru kg și era compus din monede de aur, lingouri și bijuterii. Este un tezaur tipic de urgență. Au fost recuperate 30 nomisma histamenon, un hyperperon, două lingouri de aur și câteva bijuterii. Tezaurul a fost ascuns probabil din cauza invaziei cumane din anul 1094. Se păstrează în CNIAB și colecția „Maria și dr. George Severeanu” din București.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, RESEE, 30, 1992, 1-2, p. 42-43, nr. 1 cu întreaga bibliografie.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Vasile II – Constantin VIII	Nomisma histamenon	Constantinopol	1005-1025	3
Constantin IX	Nomisma histamenon	Constantinopol	1042-1055	6

Isaac I	Nomisma histamenon	Constantinopol	1057-1059	1
Constantin X	Nomisma histamenon	Constantinopol	1059-1067	4
Roman IV, Eudoxia, Mihail VII, Constantin și Andronicos	Nomisma histamenon	Constantinopol	1068-1071	10
Mihail VII	Nomisma histamenon	Constantinopol	1071-1078	6
Alexius I	Hyperper	Thessalonica	1091-1094	1

TOTAL 31 PIESE

72. KAMEN (Dobrici)

În locul numit „Kaiadjika”, cu detectorul de metale au fost descoperiți zece solidus, emisiuni de la Constantius II și Valens.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 75, nr. 11.

73. KAMEN BRIAG (Șabla)

Tezaurul a fost descoperit în primăvara anului 1994 și se compunea din 20 monede de bronz din epocă romană, dintre care au putut fi identificate câteva emise de Markianopolis și Odessos.

Bibliografie: V. Ivanov, Dobrudja, 12, 1995, p. 311, nr. 4.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Septimius Severus	Markianopolis	1

	Odessos	1
Caracalla	Odessos	1
Macrinus și Diadumenianus	Markianopolis	1
Severus Alexander	Markianopolis	1
TOTAL		5 PIESE

74. KLADENȚI (Dobrici)

Dintr-un tezaur descoperit în această localitate au fost identificați doi dioboli de Mesambria.

Bibliografie: I. Karayotov, Dobrudja, 12, 1995, p. 27, nr. 3.

75. KOLARȚI (Tervel)

La trei kilometri sud-est de localitate, pe teritoriul unei vechi așezări romane, s-a descoperit cu ajutorul detectorului de metale, un număr de 157 monede de bronz din secolul IV d.Chr., nominaluri AE 3 și AE 4 (Constantinus I – 1 ex., Constantinus I postum- 2 ex., perioada anilor 330-346 - 1 ex., Constantius II - 49 ex., Constantius Gallus - 1 ex., Julianus Caesar -12 ex., Procopius - 1 ex., Valentinianus I - 13 ex., Valens - 57 ex., Gratianus - 3 ex. și neprecizate - 17 ex. Monedele au fost achiziționate de muzeul din Dobrici.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 75, nr. 7.

76. KRANEVO (Varna) - GERANIA

În anul 1913 s-a găsit pe malul mării un tezaur de monede de argint emise de Mircea cel Bătrân.

Bibliografie: C. Știrbu, P. Stancu, în vol. *Marele Mircea Voievod*, București, 1987, p. 116, nr. 68 cu întreaga bibliografie.

77. KRANOVO (Silistra)

În iunie 1956, pe teritoriul satului, la aproximativ 30 de kilometri de orașul

Silistra, într-un mic vas, au fost descoperite 20 tetradrahme din care 10 sau 12 sunt emise în timpul lui Alexandru III. Piesele se datează, probabil, la sfârșitul secolului al IV-lea î.Chr. Se păstrează în muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 22, 1959, p. 358; I. Băcivarov, *Dobrudja*, 3, 1986, p. 85-89; G. Talmațchi, *Monedele de tip macedonean în Dobrogea*, Sfântu Gheorghe, 2006, p. 76, nr. 3.

78. KRAPEŢ (Şabla)

În anul 1994 a fost găsit un depozit format din cinci piese de bronz din care au fost recuperate două emisiuni ale lui Vasile II-Constantin VIII (clasa A2-A3).

Bibliografie: V. Ivanov, *Dobrudja*, 12, 1995, p. 312, nr. 12.

79. KUTLOVIŢA (Dobrici)

În anul 1958 a fost descoperit un tezaur compus din 28 de monede de argint din secolul al XVIII-lea. Au fost ascunse/pierdute cu ocazia tulburărilor provocate de războaiele ruso-turce sau paşalele dunărene. Dintre acestea 25 exemplare au ajuns la muzeul din Dobrici.

Bibliografie: M. Mircev, *IBAD*, 12, 1961, p. 143.

Lista emitenţilor

Emitent	Nominal	Nr. piese
Maria Thereza	Taler	1
Mustafa III	Guruş	2
Abdulhamid I	Altmişlik	20
	Guruş	2
TOTAL		25 PIESE

80. LANURILE

În primăvara anului 1958, cu ocazia arăturilor, au fost descoperite într-un vas ceramic mai multe monede argint. Vasul nu a fost recuperat. Tezaurul a fost ascuns din cauza evenimentelor de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Se păstrează la CNMINAC (53 ex.) și într-o colecție particulară (3 ex.: Francisc de Lorena-Toscana - un taler, Maria Thereza - doi taleri).

Bibliografie: Al. Popeea, G. Custurea, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 389-394.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Maria Thereza	Taler	Günzburg	3
Selim III	İkilik	Constantinopol	22
	Yuzluk	Constantinopol	28
TOTAL			53 PIESE

81. LIMANU.

În anul 1926 au fost descoperiți șase folles anonimi din secolul al XI-lea. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: O. Iliescu, CreștColect, 51, 1975, p. 32-35, nr. 59-64.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Mihail VII	Folles	1
Nicefor III	Folles	3

Alexius I	Folles	1
	Folles	1
TOTAL		6 PIESE

82. LIPNIȚA

Tezaurul a fost descoperit întâmplător, în anul 1998, în dreptul bornei cu numărul 154 de pe șoseaua Constanța-Ostrov, la 17 kilometri de ultima localitate, și la cca. 500 de metri nord-nord-vest, în marginea unei păduri, într-o amforă fragmentară. Cu acest prilej au fost recuperați 15 denari romani republicani, datați între anii 189-180 î.Chr. și 75 î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 61-64; G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 37-41.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
C. N. LVCR. TRIO	Denar	Roma	1
T. CLOVLI	Denar	Roma	1
AP. CL, T. MAL sau T. MANL, Q.R	Denar	Roma	1
P. LAECA	Denar	Roma	1
M. LVCILI RVF	Denar	Roma	1
PISO, CAEPIO Q.	Denar	Roma	1
C. MALL, A. ALBINVS S.F. , L.			
METEL	Denar	Roma	1
L. PISO FRVGI	Denar	Roma	1
C. VIBIVS C. F. PANSA	Denar	Roma	1

GAR, OGVL, VER	Denar	Roma	1
MV. FONTEI C. F.	Denar	Roma	1
L. LVCRETI. TRIO	Denar	Roma	1
S. X. Q.	Imitație	?	1
L. CVPIENNIVS	Imitație	?	1
C. EGNATIVS CN. F. CN. N			
MAXSVMVS	Imitație	?	1
TOTAL			15 PIESE

83. LUNCAVIȚA

I. Un depozit funerar a fost descoperit în anii '50 la punctul „Cetățuia”, într-un mormânt, și este compus din 12 piese din argint datate în secolul al XVIII-lea. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, BSNR, 86-87, 1992-1993, 140-141, p. 89.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Mahmud I	Para	2
Mustafa III	Para	2
Abdulhamid I	Para	5
? ? ?	Para	3
TOTAL		12 PIESE

II. În anul 1998, în punctul „Cetățuia”, au fost cercetate mai multe morminte creștine. În M1 au fost descoperite cinci monede otomane de la sultanii Ahmed III, Mustafa III (trei exemplare) și Abdulhamid I.

Bibliografie: C. Micu, A. Stănică, F. Mihail, M. Maille, Peuce, s.n., 6, 2008, p. 331-332.

84. MAHMUDIA-SALSOVIA

I. În anul 1949, cu prilejul lucrărilor desfășurate pentru diferite construcții, a fost descoperit un tezaur alcătuit din zece monede histriene de argint, datat pe la jumătatea secolului al V-lea î.Chr. Se păstrează la CNBAR și CNMINAC.

Bibliografie: V. Canarache, Pontice, 1, 1968, p. 136 și 143.

II. Înainte de anul 1990, în mod fortuit, a fost descoperit un tezaur compus din mai multe piese de argint de epocă romană, din care au fost recuperate șase. Dintre aceste șase piese, trei au fost bătute la Roma și câte una la Siscia și Nicomedia. Tezaurul se datează în anii 295-296. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: M. Iacob, A. Popescu, *Depozitul de argentei din timpul primei tetrahii găsit la Mahmudia, jud. Tulcea, mss.*; R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n. la Dunărea de jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 16-18.

85. MANGALIA-CALLATIS

I. Înainte de anul 1912 a fost descoperit, într-un vas ceramic, un depozit alcătuit din monede callatiene autonome de bronz, în general de modul mic, alături de un pond callatian. Tezaurul se datează, probabil, în jurul anului 260 î.Chr. Se păstra într-o colecție particulară.

Bibliografie: R. Netzhamer, *Revista Catolică*, 1, 1912, 1, p. 84-85; L. Ruzicka, *Zeitschrift für Numismatik*, 1913, p. 295-296.

II. În anul 1927 a fost descoperit, la aproximativ trei kilometri de porțile cetății, într-un mormânt de înhumăție, orientat nord-sud, un depozit funerar compus

din cinci monede de bronz, alături de două opaițe de lut și unul de bronz, un colier cu medalion de aur, șase gеме, un fragment de cupă și un altul de candelabru de bronz, fragmente ale unui vas de sticlă etc. Cele cinci piese sunt emisiuni pseudo-autonome și par a corespunde tipului Pick nr. 277 și tipului *KTICTHC*. Depozitul poate fi datat, probabil, în cea de a doua parte a domniei lui Marcus Aurelius. Se păstrează la CNMIB.

Bibliografie: S. Grămăticu, V. Ioniță, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 68; L. Oța, S. Grămăticu, în vol. *Simpozion Chișinău 2002*, p. 65-90.

III. În anul 1935, cu prilejul unor săpături ocazionale, a fost descoperit, într-un vas ceramic, un tezaur compus din 16 emisiuni de bronz autonome de Callatis, din tipurile Dionysos (14 ex.), Athena (1 ex.) și unul neprecizat (1 ex.). Se datează, probabil, în jurul anului 260 î.Chr. Se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: C. Moisil, *CreștColect*, 1944, p. 14-15, nr. 129-141; idem, *BstAR*, 1947, p. 9, nr. 9.

IV. În anul 1936, cu prilejul unor săpături ocazionale, într-un edificiu antic, puternic incendiat, într-un strat gros de cenușă, a fost descoperit un tezaur compus din 34 monede de bronz emise de diferite colonii, între care Callatis, Markianopolis și Mesambria. Se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: C. Moisil, *CreștColect*, 1944, p. 15-20, p. 92.

V. Un tezaur a fost descoperit pe strada Oituz în anul 1958 sau 1959, cu ocazia unor lucrări de construcții, fiind în parte dispersat. Emisiunile se încadrează între Septimius Severus și Gallienus. A fost ascuns după jumătatea secolului al III-lea d.Chr. Se păstrează la CNBAR (77 ex.) și CNMINAC (110 ex.).

Bibliografie: O. Iliescu, *CreștColect*, 4, 1962, aprilie-iunie, p. 338-354, nr. 407-483.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Filip I	Antoninian	4
Herennia Etruscilla	Antoninian	1
Trebonianus Gallus	Antoninian	8
Valerianus	Antoninian	27
Salonina	Antoninian	11
Saloninus	Antoninian	4
Gallienus	Antoninian	22

TOTAL 77 PIESE

VI. În anul 1960 a fost descoperit într-o locuință incendiată, în ruinele cartierului de vest al anticului Callatis, un tezaur compus din 2.175 de monede de argint romane (denari și antoninieni) și aproximativ 7.000 de monede coloniale. Monedele de argint imperiale sunt emise de la Septimius Severus până la Gallienus. Pentru monedele coloniale, ca ateliere emitente enumerăm Callatis (3600 ex.), Tomis (3000 ex.), Histria (6 ex.), Odessos (5 ex.), Markianopolis (21 ex.), Nicopolis (13 ex.), Adrianopolis (8 ex.), Anchialos (6 ex.), Dionysopolis (3 ex.), Mesambria (3 ex.), Pautalia (un ex.), Byzantion (un ex.), Augusta Traiana (un ex.), Niceea (un ex.). Aceste monede datează din vremea împăraților Commodus, Septimius Severus, Caracalla, Elagabalus, Severus Alexander, Gordianus III, Filip Arabul și Filip Junior. Se pare că tezaurul a fost ascuns cu prilejul atacului goto-herulic din anul 267 d.Chr., în timpul împăratului Gallienus.

Bibliografie: C. Preda, SCIV, 12, 1961, 2, p. 241-250; idem, SCN, 4, 1968, p. 223-237; idem, SCN, 10, 1996, p. 27-41.

VII. Pe str. Ștefan cel Mare, colț cu str. Oituz, în marginea de sud-vest a clădirii Poștei (probabil în interiorul unui cartier extramuran), a fost descoperit într-un vas, în anul 1962, la o adâncime de 2,50 m, un depozit monetar compus din 50 de monede, din care s-au mai păstrat 48 exemplare, aparținând la două tipuri, și anume, Dionysos (12 ex.) și Demetra (36 ex.). Depozitul se datează în secolele III – II î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: C. Moisil, *CreștColecț*, 1944, p. 14-15, nr. 129-144; Gh. Poenaru Bordea, *SCN*, 4, 1968, p. 103-125.

VIII. În anul 1963, cu prilejul unei săpături pentru canalizare pe str. Ștefan cel Mare, a fost descoperit, în spațiul extramuran, un posibil tezaur monetar din care au mai fost recuperate doar șase exemplare (emise la Markianopolis și Callatis). Aceste piese se eșalonează cronologic între Septimius Severus și Filip Arabul.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, *SCN*, 5, 1971, p. 104; idem, R. Ocheșeanu, A. Popescu, *SCN*, 12, 1998, p. 92.

IX. În anul 1967, la aproximativ opt kilometri de oraș, a fost găsit un mic depozit monetar compus din zece-douăsprezece piese de bronz macedonene din care s-a mai recuperat doar o emisiune de tip Alexandru III.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, *SCN*, 6, 1975, p. 234, nr. 3; Gh. Poenaru Bordea, *Dacia, N.S.*, 36, 1992, p. 202, nr. 7.

X-XXII. În cadrul necropolei romano-bizantine au fost descoperite, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anii 1965-1979, mai multe depozite monetare funerare:

- în mormântul nr. 15: două exemplare de bronz, emise în ateliere neprecizate, pentru Constantin cel Mare (postumă) și Constantius II.

- în mormântul nr. 16: două exemplare de bronz, emise în ateliere neprecizate, pentru Valens.
- în mormântul nr. 25: două exemplare de bronz coloniale, emise la Nicopolis ad Istrum și Odessos, cea mai târzie fiind de la Gordianus III.
- în mormântul nr. 30: patru exemplare de bronz coloniale, emise la Callatis (un ex.), Markianopolis (două ex.) și Tomis (un ex.), cea mai târzie piesă fiind de la Filip Junior (tip Regling nr. 3597).
- în mormântul nr. 53: șapte exemplare de bronz, emise la Thessalonica, Constantinopol și într-un atelier neprecizat, pentru Constantinus I, apoi de tip Urbs Roma, pentru Constantius II și Julianus.
- în mormântul nr. 92: patru piese din bronz emise la Roma, Constantinopol, Cyzic și Thessalonica, pentru Probus, din tipurile Urbs Roma Constantinopol și pentru Constantius II.
- în mormântul nr. 218: două exemplare de bronz, emise probabil la Roma și la Constantinopol pentru Hadrianus (?) și Valens.
- în mormântul nr. 225: trei piese romane de bronz emise pentru Constantin cel Mare (postume) în ateliere neprecizate.
- în mormântul nr. 250: două piese de bronz emise la Siscia și Roma, pentru Aurelianus și Probus.
- în mormântul nr. 261: două exemplare de bronz, emise în ateliere neprecizate, pentru Valens și un emitent necunoscut, probabil din a doua jumătate a secolului IV d.Chr.
- în mormântul nr. 301: două piese emise la Roma și Cyzic, pentru Numerianus, respectiv Galerius Maximianus.
- în mormântul nr. 347: două piese emise la Roma și Cyzic pentru Constantius II.
- în mormântul nr. 356: două piese emise într-un atelier neprecizat și la Constantinopol pentru Valens.

Bibliografie: C. Preda, *Callatis. Necropola romano-bizantină*, București, 1980, p. 67, nr. 1-3 și 5-8, 10, 12, p. 68, nr. 13, 14, 17-19, 21-26, p. 69, nr. 30, 31, 38, 39, 44, p. 70, nr. 45, 61, 63, 64, p. 71, nr. 65, 71, 72, 74-76, p. 72, nr. 90.

XXIII. În anul 1968, cu prilejul unor săpături arheologice de salvare în necropola de vest a orașului, într-un sarcofag în plăci de piatră, a fost descoperit un mic depozit funerar compus din trei monede de bronz aparținând epocii constantiniene. Piese se încadrează cronologic în intervalul anilor 335/356-363. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 24, 1991, p. 359-360.

Lista emitenților

Datare	Emitent	Monetărie	Nr. piese
335/6-341	Constans	Thessalonica	1
	Constantius II	Alexandria	1
357/8-363	Constantius II	Constantinopol	1
TOTAL			3 PIESE

XXIV. În anii 1969-1970 o dragă din zona portului a adus la lumina zilei mai multe monede de bronz. Cu excepția a două piese datate la începutul secolului al II-lea și în secolul al IV-lea d.Chr., restul ar putea constitui un depozit compus din monede coloniale emise la Callatis în perioada împăraților Septimius Severus-Filip Arabul. Un număr de 17 exemplare se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 15, 1971, p. 409, nr. 76; M. Dima, în vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 37, n. 11-12.

XXV. În anul 1970, în stațiunea Olimp, într-un sarcofag, a fost descoperit un depozit monetar compus din două piese de bronz (sestertius), emise pentru Faustina I la Roma în anii 141, respectiv 147 d.Chr.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 6, 1973, p. 371, nr. 201-202.

XXVI. În anii '70, în stațiunea Neptun, cu prilejul unor săpături arheologice efectuate în necropolă, într-un mormânt de înhumăție, a fost descoperit un depozit monetar compus din opt piese de bronz emise de Callatis (3 ex. pseudo-autonome), Tomis (2 ex.) și Roma (3 ex., dintre care două de la Vespasianus și Antoninus Pius). Ultima piesă din depozit este emisă pentru Commodus la Tomis. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 6, 1973, p. 370-371, nr. 193-200.

XXVII. Într-un tumul aflat în partea de vest a anticului polis a fost descoperit un depozit monetar, alături de un opaiț de argint, obiecte de sticlă, podoabe de aur, un candelabru, trei vase de bronz și alte vase de lut. Depozitul, răsfirat în mormânt, este format din nouă monede de bronz romane imperiale. Ultima piesă este emisă pentru Antoninus Pius.

Bibliografie: C. Preda, *Dacia, N.S.*, 9, 1965, p. 249.

XXVIII-XXXII. În anul 1974, cu prilejul construirii unor blocuri pe un teren aflat între localitate și stațiunea Saturn, au fost efectuate săpături arheologice de salvare într-o necropolă romană a fostei cetăți. Unele dintre mormintele descoperite aveau în inventar, pe lângă alte materiale arheologice și depozite monetare funerare, după cum urmează:

- M 1: două monede de bronz, una emisă în vremea antoninilor și a doua, colonială, bătută la Callatis în epocă imperială, de tip Pick nr. 293.

- M 4: două monede de bronz, ambele emise de Callatis în epocă imperială, din tipul Pick nr. 276, datate în epoca antoninilor (?).

- M 7: două monede de bronz, prima emisă la Odessos pentru Marcus Aurelius și o a doua bătută la Anchialos datând din epocă imperială.

- M 12: două monede de bronz, una imperială romană de la Hadrianus emisă la Roma, iar cea de a doua bătută la Niceea pentru Antoninus Pius.

- M 15: două monede de bronz imperiale emise pentru Tiberius (anii 22-23) și Antoninus Pius (anul 138).

Bibliografie: E. Bîrlădeanu, Pontica, 10, 1977, p. 127-152.

XXXIII. Tezaurul a fost descoperit în anul 1976 în rada portului Mangalia, la 200 de metri de fostul pod care ducea spre localitatea 2 Mai. S-au recuperat un număr de 43 monede, din care 42 de denari romani imperiali și un antoninian. Ultima monedă este datată în anii 241-243. Tezaurul s-ar putea să fi fost ascuns din cauza uneia din invaziile carpo-gotice. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: A. Vertan, Pontica, 13, 1980, p. 330-340.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nominal	Nr. piese
Vitellius	Roma	Denar	1
Vespasianus	Roma	Denar	1
Traianus	Roma	Denar	1
Hadrianus	Roma	Denar	1
Antoninus Pius	Roma	Denar	1
Marcus Aurelius	Roma	Denar	1
Septimius Severus	Roma	Denar	3
Julia Domna	Roma	Denar	5

Caracalla	Roma	Denar	3
Elagabalus	Roma	Denar	9
Julia Maesa	Roma	Denar	2
Severus Alexander	Roma	Denar	11
Julia Mamaea	Roma	Denar	2
Gordianus III	Roma	Denar	1
	Roma	Antoninian	1
TOTAL			43 PIESE

XXXIV-XXXVI. În anul 1976, cu prilejul unor săpături arheologice desfășurate într-una din necropolele orașului antic, au fost descoperite mai multe tezaure funerare:

- M1 : două monede de bronz emise pentru Constans și Constantius II.
- M9 : două monede de bronz emise pentru Constantius II.
- M22 : trei monede de bronz emise pentru Constantius II (două ex.) și Valens.

Piese se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

XXXVII. Între anii 1985-1990, pe teritoriul șantierului naval, a apărut într-un context neprecizat, un tezaur din care s-au recuperat 13 denari romani republicani, datați între anii 133 î.Chr. și 42 î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: A. Vertan, N. Georgescu, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 23, 1990, p. 221-224; G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 73-76.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
L. MINVCIV	Denar	Roma	1
M. CIPI M. F	Denar	Roma	1
P. NERVA	Denar	Roma	1
L. THORIVS BALBVS	Denar	Roma	1
L. SATVRN	Denar	Roma	1
L. PISO L. F L. FRVGI	Denar	Roma	2
C. VIBIVS C. F. PANSA	Denar	Roma	1
L. TITVRI L. F. SABINVS	Denar	Roma	2
C. POBLICI Q. F	Denar	Roma	1
L. HOSTILIVS SASERNA	Denar	Roma	1
L. LIVINEIVS REGVLVS IIIIVIR A. P. F, P. CLODIVS M. F IIIIVIR A. P. F, L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS IIIIVIR A. P. F, C.	Denar	Roma	1
TOTAL			13 PIESE

XXXVIII. În anul 1994, la aproximativ 1-1,5 kilometri de localitate, în apropierea șoselei care leagă Mangalia de Albești, a fost descoperit un depozit compus din 13 monede de bronz imperiale. După o ploaie puternică au apărut patru-cinci piese la suprafața terenului, după care, făcându-se o mică groapă, au fost descoperite și celelalte. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 83-90.

Lista emitențiilor

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Claudius I			
Agrippina I	Sestert	Roma	1
Traianus	Sestert	Roma	1
Hadrianus	As	Roma	1
Antoninus Pius			
Antoninus Pius	Sestert	Roma ?	1
	Dupondius	Roma	1
Faustina I	Dupondius	Roma	1
	As	Roma	1
Faustina II	As	Roma	4
Marcus Aurelius			
Faustina II	Sestert	Roma	1
	As	Roma	1

TOTAL 13 PIESE

XXXIX. În anul 2005, în cursul săpăturilor arheologice din cartierul Dobrogea II, a fost descoperit un tezaur funerar compus din 15 denari depuși într-un vas ceramic. Sunt emisiuni eşalonate între Nero și Hadrianus. Se păstrează la Muzeul „Callatis” din Mangalia.

Bibliografie: E. Petac, M. Ionescu, N. Alexandru, R. Constantin, A. Alexiu, CCDJ, 26, 2008, p. 39-47.

XL. Un fragment de tezaur compus din monede olbiene mărunte este menționat într-o colecție particulară din Craiova.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, A. Popescu, SCN, 12, 1998, p. 89.

XLI. La o dată neprecizată a fost descoperit un tezaur compus din monede romane imperiale datate în secolul al IV-lea d.Chr.

Bibliografie: B. Mitrea, *Dacia, N.S.*, 32, 1998, p. 218, nr. 25.

XLII. În urmă cu câțiva ani a fost descoperit în localitate un tezaur compus din peste 120 de antoninieni. Trei exemplare se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: inedit; informație D. Moisil.

86. MĂCIN – ARRUBIUM

I. În anul 1908, a fost descoperit întâmplător, în așezarea fortificată, un tezaur monetar depus într-un vas. Au fost recuperate 600 de monede. Tezaurul poate fi datat în intervalul cronologic 317-324/325. Ascunderea/pierderea s-ar putea datora atacurilor gotice asupra provinciei desfășurate până în anul 332 când sunt transformați în aliați ai autorității romane. 598 piese se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: C. Moisil, *BSNR*, 10, 1913, 19, p. 22, nr. 15; R. Ocheșeanu, *Peuce*, 10, 1991, p. 417-455.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nr. piese
Londinum	Constantinus I	1
Treveri	Licinius I	1
	Constantinus I	2
	Constantinus I	8
Arelate	Licinius I	3
	Crispus	2
	Constantinus I	28
Ticinum		

Aquileia	Crispus	3
	Constantinus II	3
	Licinius II	1
	Constantinus I	9
	Licinius I	2
Siscia	Crispus	17
	Constantinus II	7
	Constantinus I	47
	Licinius I	8
	Licinius II	7
Sirmium	Crispus	24
	Constantinus II	18
	Constantinus I	1
	Licinius I	10
	Licinius II	3
Thessalonica	Constantinus I	38
	Constantinus II	21
	Crispus	16
	Licinius I	71
	Constantinus I	29
Heraclea	Crispus	31
	Constantinus II	31
	Licinius II	49
	Constantinus I	3
	Licinius I	10
Nicomedia	Crispus	1
	Licinius II	11

Cyzicus	Constantinus I	9
	Licinius I	27
	Crispus	5
	Licinius II	7
	Constantinus II	4
Antiochia	Crispus	2
	Licinius II	2
	Constantinus II	2
	Licinius I	2
Imitație barbară	Constantinus I	1
TOTAL		598 PIESE

II. În vara anului 1911 a fost descoperit la baza dealului Suluc, în punctul „La Mâțe”, un tezaur format din mai multe piese din aur după cum urmează: două brățări, o broșă, un cap de statueta, o fibulă, două lamele, o bucată de bară circulară, două lanțuri și patru monede, una emisă pentru Hostilianus și trei pentru Gallienus. La acestea se mai adaugă două cupe de argint inferior. Este un tezaur tipic de urgență. Îngroparea lor s-ar putea datora fie atacurilor gotice din a doua jumătate sau sfârșitul secolului al III-lea d.Chr., fie atacurilor hunice din prima jumătate a secolului al V-lea d.Chr., fie în sfârșit, trecerii vizigoților la sudul Dunării în anul 376 d.Chr.

Bibliografie: W. Knechtel, Arhiva Dobrogei, 3, 1920, p. 4-8; C. Moisil, CNA, 3, 1923, 9-10, p. 66-70; P. Diaconu, CN, 5, 1983, p. 33-38; O. Iliescu, Pontica, 20, 1987, p. 181-295.

III. În anul 1932, în punctul Suluc, a fost descoperit un tezaur compus din cca. 200 de didrahme histriene. Îngroparea sa se datează la sfârșitul secolului al IV-lea î.Chr. Se păstrează la CNBAR (două ex.).

Bibliografie: B. Mitrea, StCl, 7, 1965, p. 162.

IV. În anul 1934, într-un vas ceramic, a fost descoperit un tezaur monetar compus din 14 denari emiși pentru Traian la Roma.

Bibliografie: L. Gattorno, CNA, 15, 1940, 117-118, p. 232-235.

V. Descoperit în anul 1948, cu ocazia lucrărilor agricole, lângă oraș, tezaurul se compune din șase groși emiși de Alexandru cel Bun. A fost ascuns la începutul secolului al XV-lea. Se păstrează la CNMNIR, preluat de la CNBAR.

Bibliografie: K. Pârvan, în vol. *Istro-Pontica*, p. 563-572.

VI. În anul 1965 a fost descoperit un tezaur monetar depus într-un vas, ce avea numai tetradrahme de Thasos (probabil imitații). Se datează, probabil, între anii 125-100 î.Chr. Se păstrează în colecția Muzeului de istorie a orașului București (?) După unele păreri, s-ar putea ca această descoperire să fie inventată (S. Grămăticu, CN, 7, 1996, p. 25).

Bibliografie: B. Mitrea, SCIV, 18, 1967, 1, p. 193, nr. 12; idem, Dacia, N.S., 11, 1967, p. 380, nr. 12.

87. MÂNĂSTIREA COCOȘ

I. În anul 1835, cu ocazia lucrărilor la fundația mănăstirii, a fost descoperit un tezaur depozitat în trei vase ceramice. Cuprindea obiecte de aur, monede bulgărești, tătarăști(?), turcești și monede medievale românești. Șase ducați de la Vladislav Vlaicu și un ducat de tip comun de la Mircea cel Bătrân se păstrează la CNMNIR.

Bibilografie: O. Iliescu, SCN, 2, 1958, p. 455-456.

II. Descoperit în anul 1972 în livada Mănăstirii Cocoș, tezaurul cuprinde 32 stamena de billon. A fost ascuns, probabil, în anii 1170-1180. Se păstrează în colecția mănăstirii și într-o colecție privată.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 264-265, 268-269; idem, RESEE, 30, 1992, p. 45-46, nr. 7; Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Istoria*, p. 319-320.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Alexius I	Stamenon	Constantinopol	1
	Stamenon	Thessalonica	1
Ioan II	Stamenon	Constantinopol	18
Manuel I	Stamenon	Constantiopol	12
TOTAL			32 PIESE

III. Un lot de 13 monede (ducați ai Țării Românești) descoperit în zonă se găsește în custodie la CNICEMT.

Bibliografie: inedit; informație M. Iacob.

88. MÂNĂSTIREA SAON

În anul 1906 au fost descoperite două „banițe” de monede medievale românești.

Bibliografie: C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, București, 1964, p. 361; O. Iliescu, Gr. Foit, *Arh Mold*, 5, p. 164, nr. 2.

89. MEDGIDIA

I. În anul 1968, într-o așezare rurală romană aflată la marginea de nord-vest a orașului, dintr-o amforetă, au fost recuperate un număr de 31 de monede, de argint și bronz. Piesele din tezaur se înșiruie, din punct de vedere cronologic, între anii 294 și 395. Tezaurul se încheie cu o monedă emisă pentru Theodosius, datată în anii 383-

392, această dată putând fi pusă în legătură cu tulburările apărute în ultimele decenii ale secolului al IV-lea d.Chr. Monedele se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, A. Dumitrașcu, Pontica, 5, 1972, p. 537-546.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nr. piese
Roma	Vespasian	1
	Antoninus Pius	2
	Filip I	1
	Otacilla	1
Arelate	Constantinus II	1
Siscia	Tip Constantinopolis	1
Thessalonica	Valens	1
Heraclea	Galerius	1
	Constantius II	1
	Tip Urbs Roma	1
	Constantius II	2
Constantinopol	Julianus	1
	Theodosius I	1
	Constantinus I	2
	Diocletianus	1
Nicomedia	Galerius	1
	Constantinus I	1
	Licinius	1
	Crispus	1
Cyzicus	Constantinus I	1
	Licinius	1
Antiochia	Crispus	1
	Constantinus II	1

	Constans	1
Mesambria	Filip II	1
Nikopolis ?	?	1
Markianopolis	Elagabal și Julia Maesa	1
	Filip I	1
Callatis	Septimius Severus	1
Tomis	Lucilla	1
	Julia Domna	1
TOTAL		31 PIESE

II. În anul 1978, cu prilejul unor lucrări gospodărești în incinta IAS Medgidia a fost descoperit un tezaur ce se păstra într-un vas de factură getică și cuprindea un număr de 68 denari emiși în secolele I și II d.Chr. Ultimele monede sunt datate în anii 150-151, ascunderea sa fiind legată de evenimentele militare manifestate în al șaselea deceniu al secolului al II-lea d.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: A. Vertan, Pontica, 11, 1978, p. 227-234.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Nero	Denar	Roma	1
Vitellius	Denar	Roma	1
Vespasianus	Denar	Roma	15
Titus	Denar	Roma	8
Domitianus	Denar	Roma	1
Traianus	Denar	Roma	7
Hadrianus	Denar	Roma	21

Sabina	Denar	Roma	1
Faustina I	Denar	Roma	7
Antoninus Pius	Denar	Roma	6

TOTAL 68 PIESE

III. Un tezaur de 12 monede (ducați de tip comun) de la Mircea cel Bătrân, doi cercei de argint și două inele, a fost descoperit pe teritoriul orașului, în zona cimitirului tătarăsc, în apropierea spitalului local. O monedă se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: informație A. Dumitrașcu; Gh. Papuc, Pontica, 3, 1970, p. 392.

IV. În luna mai a anului 1988, cu ocazia unor lucrări agricole, pe terenurile IAS Medgidia, în punctul „Suditu”, a fost descoperit întâmplător, protejat de niște olane un tezaur monetar cuprinzând 364 piese. Ele sunt emisiuni din Țările de Jos (șase taleri), Spania (trei dubli reali), Ragusa (26 grossetto) și Imperiul Otoman (329 akçe). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; G. Custurea, *Un tezaur otoman descoperit în Dobrogea (sec. XVI-XVII)*, comunicare la Al VI-lea Simpozion Național de numismatică, Tulcea, 1989.

V. În anii '2000, în condiții întâmplătoare, în cariera de caolin aflată în apropierea orașului, a fost descoperit într-un mormânt un depozit monetar compus din două piese de bronz. Una aparține lui Filip II, iar cea de a doua este emisă, probabil, de cetatea Tomis în perioadă autonomă.

Bibliografie: G. Talmațchi, *Monedele de tip macedonean în Dobrogea*, Sfântu Gheorghe, 2006, p. 93-94, nr. 28.

90. MIHAIL KOGĂLNICEANU (Tulcea)

Pe dealul Uzun bair, în toamna anului 1962, întâmplător și apoi prin

cercetări arheologice, până în primăvara anului 1963, au fost descoperite șapte depozite cuprinzând 195 hiperperi bizantini și imitații latine, 23.439 monede tătărăști (dirhemi) și imitații locale – emisiuni de la hanii Tuda Mangu, Tula Bugha, Toqta, emisiuni cu numele lui Noghai cu legendă greacă și cu legendă arabă -, 92 lingouri și 11 turte de argint (cca. 25 kg), bijuterii de aur și argint. Au fost ascunse în anii 1300-1301. Se păstrează la CNICEMT și CNMNIR.

Bibliografie: O. Iliescu, G. Simion, RESEE, 2, 1964, 1-2, p. 217-228; E. Oberländer-Târnoveanu, EBPB, 3, București, 1997, p. 148-151, nr. 25, cu bibliografia; idem, în vol. *Istro-Pontica*, p. 499-561.

Listă emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Ioan III Vatatzes	Hiperper	Magnesia	85
Theodor II	Hiperper	Magnesia	5
Andronic II	Hiperper	Constantinopol	4
Andronic II-Mihai IX	Hiperper	Constantinopol	10
	Hiperper	Thessalonica	1
	Hiperper	Philadelphia ?	1

TOTAL 195 PIESE

91. MIRCEA VODĂ (fost Celibichioi)

Anterior anului 1911, în localitate a fost descoperit un depozit compus din 249 de monede. Nu mai există decât 87 de piese din care au fost identificate 36 exemplare, ultimele piese datându-se în anii 457-474. Îngroparea sa s-ar putea datora activității de după anul 471 d.Chr. a lui Theodoric la Dunărea de Jos. A fost recuperat parțial și se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, p. 231-236.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Tip SECVRITAS –REIPVBLICAE	?	1
Tip SALVS REI-PVBLICAE (1,2)	?	2
Tip VOT/X/MVLT/XX	?	1
Tip VIRTVS EXERCITI (2)	?	1
Tip SALVS REI-PVBLICAE (3)	?	1
Theodosius II	Antiochia	1
Tip Cruce în cunună	?	1
Valentinianus III	Roma	1
Theodosius II sau Valentinianus III	?	4
Marcianus	Constantinopol	1
	?	2
Leon I	Constantinopol	4
	Nicomedia	1
(tip împărat și captiv)	?	3
(tip leu mergând spre stânga)	?	1
monograma 1	?	5
monogramă	?	5
(revers ilizibil)	?	1

TOTAL

36 PIESE

92. MOMCIL (Balcic)

Descoperit lângă o fermă din satul Momcil, tezaurul se compunea din circa 40 hiperperi emiși de Ioan III Vatatzes și Theodor II Lascaris. În muzeul din Dobrici

se află o piesă de la Theodor II Lascaris. A fost ascuns probabil în anii 1300-1301.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 10, 1993, p. 164-165, nr. 62; E. Oberländer-Târnoveanu, EBPB, 3, 1997, p. 155, nr. 31.

93. MOVILIȚA

I. Descoperit în anul 1968 și achiziționat de MINAC, tezaurul se prezenta sub forma unui bulgăre de argint trecut prin foc. După curățare au rezultat 519 akçe emise de Bayazid II, Selim I și Suleyman I.

Bibliografie: inedit; G. Custurea, *Unele aspecte ale circulației monetare în Dobrogea în secolul al XVI-lea în lumina tezaurului de la Movilița (jud. Constanța)*, comunicare la Colocviul „Contribuții numismatice la istoria României”, București, 1983.

II. Descoperit în anul 1993 și achiziționat în două tranșe, tezaurul se compune din 341 monede și piese monetiforme de argint. Monedele sunt emisiuni de la Ahmed I. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; G. Custurea, *Un nou tezaur monetar descoperit la Movilița*, comunicare la Sesiunea „Pontica”, Constanța, 1994.

94. MURIGHIOL-HALMYRIS

I. Cândva între anii 1892-1893, într-un context neprecizat, a fost găsit un tezaur monetar din care s-au recuperat 117 denari romani republicani, dintre care 103 au intrat în colecția particulară Luigi Paulon.

Bibliografie: L. Paulon, RIN, 24, 1911, 11, p. 185-198; O. Iliescu, Pontica, 7, 1974, p. 205-211.

II. Sunt menționate 23 sau 24 de monede olbiene, care au fost recuperate dintr-un depozit descoperit înainte de anul 1944. Depozitul se datează, probabil, la sfârșitul secolului al IV-lea - începutul secolului al III-lea î.Chr.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 14, 1970, p. 469, nr. 11; C. Preda, SCN, 7, 1980, p. 35-42.

III. Descoperit în campania de săpături din anul 1982, în SI, c. 62, la – 0,90 m, în N 10 sau N 11, depozitul conține nouă monede de bronz din secolul al VI-lea. A fost ascuns/pierdut probabil din cauza invaziei slave din anii 577/578 sau din anul 580. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: C. Opaîț, Peuce 10, 1991, p. 477-478; C. Morisson, C. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 175-176, nr. 76.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Justinus I	½ folles	Constantinopol	518-522	1
Justinianus I	Folles	Nicomedia	556-557	1
	Folles	Cyzicus	557-558	1
	Folles	Constantinopol	570-571	1
Justinus II	Folles	Constantinopol	573-574	1
	Folles	Nicomedia	571-572	2
	Folles	Cyzicus	574-575	1
	½ folles	Antiochia	568/69 -	1
			569/70	

TOTAL 9 PIESE

IV. În anul 1982, în fortificație, cu prilejul săpăturilor arheologice, în SI, c. 70, la – 1,90 m, pe nivelul 7, a fost descoperit un depozit monetar compus din 48 monede de epocă romană, datat în intervalul 341/346-395/402. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: C. Opaîț, Peuce, 10, 1991, p. 474-477, nr. 1-48.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Constans	Nicomedia	1
Constantius II	Siscia	1
	Thessalonica	2
	Constantinopol	1
	Nicomedia	1
Tip FEL TEMP REPARATIO	?	5
Tip SPES REIPVBLICE	?	1
Constantius II	?	2
Constantius Gallus	?	1
Julianus Caesar	?	1
Valentinianus I	Cyzicus	1
Tip RESTITVTOR REIP	?	1
Valens	?	2
Gratianus	Roma	1
	Siscia	1
Procopius	Constantinopol	1
Valentinianus II	Nicomedia	1
Theodosius I	Siscia	2
	Constantinopol	1
Arcadius	Constantinopol	1
Tip VIRTVS EXERCITI	?	1
Honorius	Cyzicus	1

Theodosius II	Constantinopol sau	
	Cyzicus	1
Tip GLORIA EXERCITVS	?	1
Tip VOT/XX/MVLT/XXX	Heraclea sau Nicomedia	1
Tip FEL TEMP REPARATIO	?	3
Tip GLORIA ROMANORVM (8)	?	2
Tip SECVRITAS REIPVLICAE	?	2
Tip SALVS REIPVLICAE	?	2
?	?	6
TOTAL		48 PIESE

V. Tezaurul monetar bizantin, descoperit în anii 1985-1987, pe N10 în camera din SII, c. 41-43, la o adâncime de un metru, este compus din 38 de piese. A fost ascuns în anii 577-578 sau 580. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: C. Opaiț, Peuce, 10, 1991, p. 478-479; Gh. Poenaru Bordea, în vol. Al. Suceveanu, M. Zahariade, Fl. Topoleanu, Gh. Poenaru Bordea, *Halmyris. I. Monografie arheologică*, Cluj Napoca, 2003, p. 165-170; C. Morrisson, C. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 176-177, nr. 77.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Anastasius I	Folles	Constantinopol	5
Justinus I	Folles	Constantinopol	2
Justinus I sau Justinianus I	Folles	Constantinopol	1
Justinianus I	Folles	Constantinopol	3
	½ Folles	Thessalonica	2
	Folles	Nicomedia	1

Justinianus I – Justinus II Justinus II	½ Folles	Nicomedia	1
	Folles	Cyzicus	1
	½ Folles	Cyzicus	1
	½ Folles	Antiochia	1
	¼ Folles	?	1
	Folles	Constantinopol	10
	½ Folles	Constantinopol	1
	½ Folles	Thessalonica	2
	Folles	Nicomedia	3
	½ Folles	Nicomedia	2
	½ Folles	Antiochia	1

TOTAL 38 PIESE

VI. Un tezaur compus din 12 monede de argint otomane a fost descoperit în localitate. Se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: O. Iliescu, CreștColect, 4, 1962, aprilie-iunie, p. 370-372, nr. 554-565.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Mahmud I	Guruş	Constantinopol	1
Mustafa III	Altmişlik	Constantinopol	8
Abdulhamid I	Altmişlik	Constantinopol	3

TOTAL 12 PIESE

95. NALBANT

I. În anul 1910, în condiții întâmplătoare, a fost descoperit un depozit monetar compus din trei piese de argint și 117 de bronz. Sunt prezente emisiuni monetare de la Constantinus, Helena, Constantia, Crispus, Constans, Constantius II, Julianus, Valentinianus I și Valens. A fost ascuns datorită problemelor apărute în provincie în urma războiului cu goții. Nu se mai cunoaște locul de păstrare.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n. la Dunărea de jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 16-18.

II. Descoperit în anul 1976, tezaurul cuprinde 350 piese din argint și aramă. A fost ascuns probabil la jumătatea secolului al XVII-lea. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, Peuce, 8, 1980, p. 512, nr. 187-188; M. Maxim, CN, 7, 1996, p. 199-208.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Mehmed III	Akçe	Constantinopol	1
Osman II	Akçe	Misir	1
	Para	Misir	2
	Akçe	Belgrad	1
	Akçe	Yenişehir	1
	Akçe	Canca	1
Murad IV	Akçe	Constantinopol	18
	Akçe	Misir	7
	Akçe	Sarajevo	8
	Akçe	Belgrad	6

Ibrahim	Akçe	Bursa	1
	Akçe	Sidrekipsi	1
	Akçe	Sofia	2
	Akçe	Kibris (Cipru)	1
	Akçe	?	6
	Akçe	Constantinopol	269
	Mangâr	Constantinopol	2
	Beşlik	Constantinopol	2
	Akçe	Misir	6
	Akçe	Amid	1
Hanatul de Crimeea	Akçe	?	8
	Inayet Ghiray	Monedă	?
			1
	Holland	Taler leu	1
	Polonia		
	Sigismund III	6 groși	Malbork
			1
Raguza	Grosso	Raguza	1
	Grossetto	Raguza	1
TOTAL			350 PIESE

96. NANEVO (Caliacra)

Prin anul 1907 a fost găsit un mic tezaur monetar de argint. Se cunosc în total 12 piese. A fost ascuns probabil în anii '90 ai secolului al XIV-lea.

Bibliografie: Al. Kuzev, Izvestija-Varna, 24 (39), 1988, p. 112, n. 57.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Ivan Alexandru	Groș	3
Ivan Sracimir	Groș	1
Moldova și Țara Românească	Groș/ducat	8
TOTAL		12 PIESE

97. NICULIȚEL

I. În anul 1906, pe dealul Bădila, s-au descoperit cca. 6000 monede de la Petru Mușat, Radu I, Dan I, Mircea cel Bătrân, Vlad I și monede ungurești de la Ludovic I și Sigismund I. Un număr de 104 ducați comuni emiși de Mircea cel Bătrân se păstrează la CNICEMT. La aceștia se adaugă 38 ducați de la Mircea cel Bătrân, unul de la Vlad I și două imitații după emisiunile lui Mircea cel Bătrân. Acest ultim lot se păstrează în colecțiile Muzeului Național Maghiar din Budapesta.

Bibliografie: C. Știrbu, P. Stancu, în vol. *Marele Mircea Voievod*, București, 1987, p. 113, nr. 41 cu întreaga bibliografie; E. Oberländer-Târnoveanu et alii, *Un lot din tezaurul de la Niculițel-Bădila/1906 păstrat în colecția Muzeului Național Maghiar din Budapesta*, comunicare la sesiunea Pontica, Constanța 2008.

II. În punctul „Oacheșa”, într-o vie, a fost descoperit în anul 1910, un depozit monetar compus din aproximativ 100 monede de bronz provenind din epoca constantiniană.

Bibliografie: C. Moisil, BSNR, 10, 1913, 20, p. 63, nr. 19.

III. Pe dealul Sarica, în anul 1910, a fost descoperit un depozit monetar cuprinzând aproximativ 200 de monede de bronz din epocă constantiniană. Din

acestea au mai fost recuperate 139 exemplare, dateate între anii 330-335/6 – 341/346. Se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: C. Moisil, BSNR, 10, 1913, 20, p. 63, nr. 20; R. Ocheșeanu, BSNR, 75-76, 1981-1982, 129-130, p. 209-235.

Lista emitenților

Datare	Monetărie	Emitent	Nr. piese
330-335/6	Siscia	Constantinus I	1
	Thessalonica	?	1
	Heraclea	Constantinus II	1
	Constantinopol	Constantinus I	4
		Constantius II	1
		Tip Constantinopolis	1
		?	1
	Cyzicus	Constantinus I	1
		?	1
	?	Tip Constantinopolis	1
		?	6
335/6-337	Heraclea	Constantinus I	1
		Tip Urbs Roma	1
		Tip Constantinopolis	1
	Constantinopol	Constantinus II	2
		Constans	1
		Delmatius	1
		Tip Constantinopolis	1
	Nicomedia	Constantinus I	2
		Constantius II	1

337-341	Cyzicus	Tip Constantinopolis	1
		Constantinus I	2
		Constantinus II	1
		Constans	1
		Constantius II	1
		Constantius II sau	1
	?	Constans	
		Constantinus I	2
		Constantius II	3
		Constans	1
	Thessalonica	Constans	1
	Heraclea	Constantinus II	2
		Constantius II	2
		Constans	2
	Constantinopol	Constantinus II	3
		Constantius II	2
		Constans	2
		Constantinus I - postum	1
	Nicomedia	Constantinus II	4
		Constantius II	3
		Constans	3
		?	4
	Cyzicus	Constantius II	2
	Antiochia	Constans	1
	?	Constantinus II	2
		Constantius II	7
		Constans	5

335/6-341	Heraclea	?	14
		Constans	1
		?	1
	Nicomedia	?	2
	Cyzicus	?	4
	?	Constantius II	1
341-346	Constantinopol	Tip Constantinopolis	3
		?	8
		Constantius II	2
		?	1
		Constantinus I - postum	
		Constans	1
		?	12
TOTAL			139 PIESE

IV. În anul 1937 a fost descoperit, într-un vas ceramic (găsit spart *in situ*), la sud-vest de sat, într-o vie, un tezaur compus din denari romani republicani și imperiali timpurii. Inițial au fost 161 exemplare, dar au fost dispersate. Tezaurul a fost ascuns în anii 50-51 d.Chr. Se păstrează într-o colecție particulară 37 de piese.

Bibliografie: C. Deculescu, SCIV, 17, 1966, 3, p. 577-592; G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 104-112.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
MN. FONTEI C. F	Denar	Roma	1
P. SATRIENUS	Denar	Roma	1
M. PLAETORIUS M. F CESTIANUS AED. CUR	Denar	Roma	1

L. TORQVAT	Denar	Roma	1
L. HOSTILIUS SASERNA	Denar	Roma	1
CAESAR	Denar	Roma	1
COS. TERT. DICT. ITER. AUGUR PONT. MAX	Denar	Roma	1
ANT. AUGUR III VIR R. P. C. IMP. TER	Denar	Roma	1
M. ANTONIUS AUG. IMP. IIII. COS. TERT.	Denar	Roma	1
IIIVIR R. P. C. în parte cu D. TUR			
Augustus	Denar	Colonia	1
		Patricia	
	Denar	Roma	1
	Denar	Lugdunum	9
	Denar	Italia	1
Tiberius	Denar	Lugdunum	9
Tiberius	Denar	Roma	1
Caius	Denar	Roma	2
Claudius I/Antonia	Denar	Roma	1
Claudius I	Denar	Roma	3
TOTAL			37 PIESE

V. În anul 1953, cu ocazia unor săpături arheologice, lângă mănăstirea de pe Dealul Cetățuia, în apropierea bisericuței de plan treflat, într-un bordei incendiat, au fost descoperite opt stamena din billon. A fost ascuns fie între anii 1220-1230, fie din cauza invaziei tătare din anii 1241/1242. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, EBPB, 3, 1997, p. 126-127, nr. 10.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Imperiul Latin de Constantinopol	Stamenon	Constantinopol	Modul mare tip A	1
	Stamenon	Constantinopol	Modul mic tip A	7
TOTAL				8 PIESE

VI. În punctul „Bădila” a fost descoperit înainte de anul 1970, cu prilejul unor lucrări viticole, un tezaur de monede de tip Măcin. Inițial au fost păstrate în colecția școlii din Carcaliu de unde ulterior au dispărut.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, Peuce, 8, 1980, p. 144.

VII. În punctul „Sarica” a fost descoperit un tezaur compus din monede thasiene, imitații după monede thasiene și monede de tip Măcin. Se păstrează probabil într-o colecție particulară.

Bibliografie: *ibidem*, p. 144.

VIII. Descoperit în condiții necunoscute, tezaurul se compune din 33 piese din aramă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. A fost ascuns/pierdut în condițiile tulburi de la sfârșitul acestui secol. Se află în colecțiile CNMINAC.

Bibliografie: A. Vertan, G. Custurea, Pontica, 14, 1981, p. 345, nr. 355 și p. 349-351, nr. 382-413.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Polonia – Stanislav Poniowski	Groș	-	1766	1
Rusia – Ana Ivanovna Ecaterina II	Polușka	-	1735	1
	Polușka	Ekaterinburg	1767	2
	Polușka	Ekaterinburg	1786	1
	Polușka	Ekaterinburg	1789	4
Pavel I	Polușka	Annensk	1797	12
	Polușka	Annensk	1798	12

TOTAL

33 PIESE

IX. Descoperit în condiții necunoscute, tezaurul a fost achiziționat de ICEM Tulcea în anul 1994 și este compus din 40 piese de argint tătărești și sârbești. Ascuns probabil la mijlocul secolului al XIV-lea. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: inedit; informație V. H. Baumann și Mihaela Iacob.

98. NOJAREVO (Turtucaia)

Tezaur descoperit într-un vas ceramic în anul 1954, cuprindea un număr de 123 denari și antoninieni, de la Septimius Severus la Gordianus al III-lea. Se păstrează la muzeul din Ruse.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 141, 1955, 20, p. 610-611.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Septimius Severus	Roma	4

Julia Domna	Roma	2
Caracalla	Roma	8
Julia Soemias	Roma	2
Severus Alexander	Roma	14
Julia Mamaea	Roma	2
Maximinus	Roma	1
Gordianus III	Roma	44
Traianus Decius	Roma	15
Etruscilla	Roma	6
Filip I	Roma	21
Otacilla	Roma	2
Salonina	Roma	1
?	?	1
TOTAL		123 PIESE

99. NOVAKOVO (Aksakovo)

Cu detectorul de metale au fost descoperiți 15 groși sârbești emiși în timpul lui Ștefan Dușan.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 78-79, nr. 20.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Ștefan Dușan	Groș	8
Ștefan și Elena	Groș	7
TOTAL		15 PIESE

100. NUFĂRU - THALAMONIUM

I. Înainte de anul 1941, într-o grădină de legume din localitate, a fost descoperit un mare număr de monede de argint, care s-au împrăștiat printre descoperitori. Un număr de 195 piese au ajuns într-o colecție particulară. Tezaurul a fost ascuns în anii 1351-1352. Acest tezaur se compune din mai multe loturi totalizând 286 de piese și se păstrează la CNICEMT și într-o colecție privată.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, Numizmaticar, 15, 1992, p. 69-89.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Ștefan Dușan (rege)	Groș	73
Ștefan Dușan (țar)	Groș	203
Ștefan Dușan și Ștefan Uroș	Groș	1
Ștefan Uroș (țar)	Groș	2
Ștefan Uroș (rege)	Groș	1
Ștefan Uroș și Elena	Groș	3
Ștefan II Kotromanić	Groș	1
Imitații după Ștefan Dușan	Groș	2

TOTAL 286 PIESE

II. În anul 1969 au fost descoperite 11 monede bizantine de bronz. Au fost recuperate de ICCEM șase piese. Depozitul ar fi putut fi ascuns în anul 1091.

Bibliografie: H. Baumann, Al. Popeea, Peuce, 6, 1977, p. 206-209, nr. 30, 129, 107, 90, 92, 94.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Vasile II – Constantin VIII (cls. A)	1
Constantin X (cls. 1)	1
(cls. F)	2
Roman IV (cls. G)	1
Alexius I (cls. K)	1
TOTAL	6 PIESE

III. În anul 1981, cu ocazia săpăturilor de salvare în intravilanul localității, într-o locuință, au fost găsite șapte monede bizantine de bronz, în fișic. Au fost ascunse probabil în anul 1091. Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: Gh. Mănucu-Adameșteanu, Peuce, 10, 1991, p. 551-552, nr. 647-653.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Mihail IV (cls. C)	1
Constantin IX (cls. D)	1
Constantin X (cls. E)	1
(cls. F)	1
Alexius I (cls. K)	3
TOTAL	7 PIESE

IV. În anul 1992 a fost descoperit un număr de 12 minimi ce ar putea să continue un depozit monetar. Acesta are un terminus post quem 491-518 d.Chr. (Anastasius). Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: Gh. Mănucu-Adameșteanu et alii, *Peuce*, 3-4, 2005-2006, p. 393-394, nr. 1-12.

V. La locul numit „La piatra” a fost descoperit un mic depozit de patru piese imitații după dirhemii hanului Toqta. A fost ascuns în anii 1300-1301. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Peuce*, 9, 1984, p. 263, nr. 36-39.

101. NUNTAȘI

În urma săpăturilor arheologice desfășurate în anul 1982 la așezarea greco-indigenă II, a apărut un tezaur compus din 240 vârfuri de săgeți – semne monetare, într-un vas de factură indigenă lucrat la mână. Tezaurul se datează în secolele VI-V î.Chr. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: C. Domăneanțu, Gh. Poenaru Bordea, *Symposia Thracologica*, 3, Constanța, 1985, p. 58.

102. OBROCIȘCE (Balcic)

I. În anul 1958 a fost descoperit un lot de 44 monede de argint și trei de aur datate în secolul al XVI-lea.

Bibliografie: M. Mircev, *IBAD*, 12, 1961, p. 142-143.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Suleyman I	Altın	2

Francesco Venier Ivan III	Akçe	43
	Techin	1
	Monedă	1
TOTAL		47 PIESE

II. La nord de sat, a fost găsit un depozit format din cinci monede bizantine de aur (nomisma tetarteron) emise în timpul lui Vasile al II-lea. Piese se păstrează la muzeul din Varna.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 10, 1993, p. 164, nr. 59.

III. Au fost descoperite circa 140 monede din secolul al IV-lea, eșalonate de la Licinius până la Valens.

Bibliografie: Idem, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 75, nr. 8.

103. ODĂRȚI (Dobrici)

În locuința nr. 4 din așezarea cercetată, a fost descoperit un mic depozit de șapte monede de bronz bizantine din secolul al XI-lea, clasa A-var. 24 (5 ex.); var. 41 (un ex.); var. 49 (un ex.).

Bibliografie: L. Donceva-Petkova, *Odărți. Selișce ot Pervoto bălgarsko țarstvo*, I, Sofia, 1999, p. 170.

104. OLTINA- ALTINUM

I. În anii '90 a fost descoperit în punctul „Capu dealului” un tezaur monetar bizantin din care au fost recuperate într-o colecție particulară trei piese din argint (miliaresion) emise de Ioan I Tzymiskes.

Bibliografie: G. Custurea, M. Ionel, Pontica, 35-36, 2002-2003, p. 433-438.

II. Tezaurul descoperit întâmplător în anul 1995 pe malul Dunării, într-un punct neprecizat aflat pe raza localității, este compus din opt denari romani

republicani, datați între anii 131 î.Chr. și 64 î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: A. Popescu, G. Talmațchi, A. Vertan, BSNR, 90-91, 1996-1997, 144-145, p. 23-26; G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 64-66.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
M. OPEIMI	Denar	Roma	1
M. PORC LAECA	Denar	Roma	1
L. THORIUS BALBUS	Denar	Roma	1
L. TITURI L. F SABINUS	Denar	Roma	1
L. IULI BURSIO	Denar	Roma	1
L. PROCILI F	Denar	Roma	1
C. NAE BALB	Denar	Roma	1
L. ROSCI FABATI	Denar	Roma	1

TOTAL 8 PIESE

III. În colecțiile CNIAB se găsește un tezaur monetar compus din monede bulgărești și imitații.

Bibliografie: inedit, informație Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae; E. Oberländer-Târnoveau, RRH, 27, 1988, 1-2, p. 118, n. 43, care le consideră imitații de Silistra și datează tezaurul în anul 1420.

105. ONOGUR (Tervel)

I. Descoperit în anul 1987, tezaurul este compus din 30 de emisiuni de bronz romane și nouă antoninieni. A fost îngropat probabil cu prilejul atacului gotic din anul 269 d.Chr. Cuprinde monede din intervalul anilor 217/218 – 268/270. Se

păstrează în muzeul din Dobrici.

Bibliografie: S. Torbatov, Izvestija-Varna, 26 (41), 1990, p. 50-55.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Macrinus și Diadumenianus	Markianopolis	2
Elagabalus – Julia Maesa	Markianopolis	1
Severus Alexander – Julia Maesa	Markianopolis	4
Severus Alexander – Julia Mamaea	Markianopolis	1
Gordianus III și Serapis	Markianopolis	5
Gordianus III și Tranquilina	Odessos	3
	Markianopolis	1
	Mesambria	1
	Odessos	4
	Tomis	1
	Anchialos	1
	Mesambria	1
Filip I și Otacilla	Tomis	1
Coloniale bronz	?	4
Valerianus I (Ant)	Roma	1
Gallienus (Ant)	Roma	2
Salonina (Ant)	Roma	1
Claudius II (Ant)	Roma	5
TOTAL		39 PIESE

II. La nord de localitate, au fost descoperite cu detectorul de metale nouă solidus, emisiuni de tip Constantin VII – Roman II.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 76, nr. 14.

106. OPANET (Dobrici)

Descoperit cu ocazia unor lucrări agricole, în anii '50, tezaurul cântărea cca. șase kilograme. Se compune din emisiuni de bronz de la Constantinus I, Constantinus II, Julianus, Valentinianus I și Valens. A fost ascuns probabil din cauza invaziei gotice terminate cu dezastrul imperial de la Adrianopol (378 d.Chr.).

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Varna, 9, 1953, p. 117; L. Bobčeva, *Arheologhiceska karta na Tolbuhinski Okrag*, Sofia Press, p. 53.

107. OSTROV (Constanța)

I. Descoperit ocazional în anul 1903, în localitate, la săparea unui șanț, tezaurul, păstrat într-un vas ceramic, cuprindea mai multe monede de argint din care au fost recuperate 89 tetradrahme thasiene și 89 denari republicani. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: C. Moisil, BSNR, 41-42, 1922, 17, p. 58, nr. 91; idem, CNA, 17, 1943, 127-128, p. 156, nr. 1.

II. În anii '60, niște cetățeni din localitate au achiziționat de la vecinii de naționalitate bulgară un lot de patru monede de aur, probabil un mic depozit sau fragment de tezaur descoperit în zonă. Pieseile sunt solidus, emisiuni de la Justinianus I. În anul 2002 au fost achiziționate și se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, Pontica, 40, 2007, p. 625-628.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nominal	Datare	Nr. piese
Justinianus I	Constantinopol	Solidus	527-537	1

Justinianus I	Constantinopol	Solidus	537-542	1
Justinianus I	Constantinopol	Solidus	542-565	2
TOTAL				4 PIESE

III. Descoperit întâmplător pe malul Dunării, la kilometrul 352, în anul 1968, tezaurul cuprinde 500 monede medievale românești și bulgărești. Se păstrează la muzeul din Giurgiu.

Bibliografie: C. Știrbu, P. Stancu, în vol. *Marele Mircea voievod*, București, 1987, p. 113, nr. 43.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Dan I	117
Radu I	42
Mircea cel Bătrân	exemplare de tip comun 6
Mihail Șişman	19
Ivan Alexandru	316
TOTAL	500 PIESE

108. OSTROV (Tulcea) - BEROE

I. În anul 1958, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în necropolă, a fost descoperit într-un mormânt de înhumăție (A 279), la – 1,60 m, un depozit monetar compus din 12 monede de epocă romană. Ultima monedă din depozit este datată în anii 297-298. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: A. Petre, MCA, 8, 1962, p. 568; idem, *La romanité en Schythie Mineure*, București, 1987, p. 16-17; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, Pontica, 24, 1991, p. 360-366; idem, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n. la Dunărea de jos, cu*

specială privire asupra Scythiei Minor, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 224-230.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nominal	Nr. piese
Aurelianus	Ticinum	Antoninian	1
Tacitus	Ticinum	Antoninian	1
Probus	Roma	Antoninian	1
	Ticinum	Antoninian	2
	Siscia	Antoninian	1
Carinus	Roma	Antoninian	1
Diocletianus	Heraclea	Antoninian	2
Maximianus	Siscia	Antoninian	1
	Heraclea	Antoninian	2
TOTAL			12 PIESE

II. În anul 1958, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în necropolă, a fost descoperit într-un mormânt (M 6, poligon, SIV d), probabil la – 1,70 m, un depozit monetar compus din nouă monede de epocă romană ce se eșalonează din anii 354/358 până către anii 457-474. Ultima monedă din depozit este datată în anii 467-472. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: A. Petre, MCA, 8, 1962, p. 579; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, Pontica, 24, 1991, p. 366-368; idem, *op. cit.*, p. 231-235.

Lista emitenților

Datare	Emitent	Nr. piese
354-358	Constantius II	1
364-378	Valentinianus I sau coîmpărații	1
457-474	Leo I	3
Secolele IV-V	?	4
TOTAL		9 PIESE

III. Descoperit înainte de anul 1979, depozitul conținea un număr neprecizat de stamena din billon. A fost ascuns probabil din cauza atacului cuman din anul 1122. Se păstrează trei piese la CNICEMT și într-o colecție particulară din Ostrov (Gh. Mănucu-Adameșteanu amintește patru piese).

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, RESEE, 1992, 1-2, p. 51, nr. 17; Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Istoria*, p. 322, nr. 285.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Alexius I	Stamenon	Constantinopol	em. 4	3
	Stamenon	Adrianopolis/Philippopolis	-	1
TOTAL				4 PIESE

109. OVCEAROVO (Dobrici)

I. În anul 1944, în apropierea localității, a fost descoperit un tezaur monetar medieval din care au fost identificate 30 piese din secolele XVI-XVII. Monedele sunt emise în Spania (Filip II), Ragusa, Polonia (Sigismund III) și Imperiul Otoman (Ahmed I, Murad IV și Ibrahim).

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 15, 1946, p. 242.

II. În anul 1990, în locul numit „Ahmed Sali Ahmed”, la o adâncime de 0,50 – 0,60 m, a fost descoperit un tezaur monetar din bronz. Piese recuperate, în număr de 181, sunt de tip A₃ și A₄, datate între anii 341-375. Au fost ascunse probabil cu ocazia atacului gotic din anul 378. Se păstrează la muzeul din Dobrici.

Bibliografie: V. Parușev, Izvestija-Varna, 28 (43), 1992, p. 121-126.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
341-346	Nicomedia	1
	Heraclea	1
351-354	Heraclea	1
	?	1
	Cyzicus	1
	Constantinopol	1
355-361	Heraclea	1
	Cyzicus	3
	?	6
	Constantinopol	2
337-361	Thessalonica	1
	Nicomedia	2
	Antiochia	1
	?	38
	Cyzicus	1
360-363	Cyzicus	1
364-365	Constantinopol	1

	Nicomedia	1
	Heraclea	1
	Cyzicus	2
364-367	Aquilea	1
	Thessalonica	2
	Siscia	1
364-375	Heraclea	1
	Nicomedia	1
	?	15
364-378	Constantinopol	7
	Antiochia	1
	?	47
367-375	Nicomedia	1
	?	6
341-375	?	29
TOTAL		179 PIESE

110. OVIDIU

În anul 1984, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în burgul din localitate, a fost descoperit un depozit monetar compus din 40 de piese, cea mai recentă fiind emisă în numele lui Zenon (474-491).

Bibliografie: inedit; informație M. Iacob și C. Băjenaru.

111. PANTELIMONUL DE SUS - ULMETUM

I. Cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în anul 1912, în fortificație, în turnul de sud al porții de sud-vest, au fost anunțate ca fiind găsite aproximativ 230 de piese și prezentate doar 24. Astăzi sunt cunoscute 256 exemplare și 18 fragmente de monede. Tezaurul se încheie cu o monedă din anii 425-450. El pare a fi fost

abandonat cu prilejul unui raid hunic ce ar fi întrerupt pentru scurt timp existența fortificației. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, Pontica, 21-22, 1988-1989, p. 163-186.

Lista emitenților

Datare	Monetărie	Emitent	Nr. piese
Secolele IV-II î. Chr.?	?	?	1
193-211	Attalia	Septimius Severus	1
342-348	Nicomedia	?	1
353/4-357/8	?	?	2
357/8-362	Thessalonica	Constantius II	1
	Constantinopol	Constantius II	1
	?	Constantius II	3
	?	Julianus Augustus	1
364-378	Siscia	Valens	1
	Antiochia	?	1
	?	?	4
378-383	Siscia	Gratianus	1
383-395	Roma	Theodosius I	1
		Valentinianus II	1
		?	1
	Aquileia	Theodosius I	1
		?	1
	Thessalonica	Arcadius	1
		Valentinianus II	1

395-402		Theodosius I	1
	Constantinopol	Theodosius I	3
	Nicomedia	Arcadius	1
		?	1
	Cyzicus	Theodosius I	1
		Arcadius	1
	Antiochia	?	1
	Alexandria	Arcadius	1
		Valentinianus II	1
	?	Valentinianus II	3
		Arcadius	2
		?	10
	Heraclea	Arcadius	1
	Constantinopol	Honorius	1
		?	1
402-408	Alexandria	Honorius	1
		?	3
	Roma	?	3
	Nicomedia	Arcadius	1
	Cyzicus	Arcadius	2
		Honorius	1
		Theodosius II	1
		?	1
	Alexandria	Arcadius	1
		Honorius	2
	?	Arcadius	1
		Honorius	2
		Theodosius II	1
		?	3

		?	3
408-423	Roma	Honorius	1
	Thessalonica	?	1
	Heraclea	Honorius	4
		Theodosius II	1
		?	1
	Constantinopol	Honorius	3
		?	2
	Nicomedia	Honorius	1
	?	Honorius	6
		Theodosius II	1
		?	10
423-425	Constantinopol	Theodosius II	1
		Placidia	1
425-450	Constantinopol	Pulcheria	1
		Theodosius II	1
	Nicomedia	Theodosius II	3
	Cyzicus	Theodosius II	11
		?	1
	?	Theodosius II	10
		?	5
? ? ?	Ilizibile	Ilizibile	112

TOTAL 256 PIESE

II. Cu prilejul cercetărilor arheologice din anii 1911-1912 au fost descoperite patru monede bizantine de aur ce se constituie, după părerea noastră, într-un mic tezaur.

Bibliografie: V. Pârvan, AARMSI, 36, 1913, p. 304, nr. 42, 44-46.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Tiberius II Constantin	Tremissis	Constantinopol	1
Mauricius Tiberius	Solidus (22 sil)	Constantinopol	1
	Solidus (23 sil)	Constantinopol	2

TOTAL 4 PIESE

III. În condiții necunoscute, în anii 2000-2001, într-un vas de factură greacă, a fost descoperit un depozit compus din 24 monede de bronz emise de Histria în epocă autonomă. Dintre acestea 22 piese sunt din tipul „cu roata”, una de tip Istros și una de tip Apollon. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: G. Talmațchi, L. Lungu, Pontica, 39, 2006, p. 388, nr. 6.

IV. În condiții necunoscute, în anii 2000-2001, a fost descoperit un depozit compus din mai multe monede de argint emise de Histria în epocă autonomă. Au fost recuperate cinci piese: trei didrahme și două subdiviziuni. Toate prezintă pe revers, sub delfin, sigla A. Se pare că ar fi fost aproximativ 35 de exemplare cu multe subdiviziuni. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 387-388, nr. 1-5.

V. În anii 2000-2001 a fost descoperit un probabil tezaur compus din denari romani imperiali. Se pare că aceste piese provin din movilele de pământ rămase în urma săpăturilor arheologice efectuate de V. Pârvan la debutul secolului al XX-lea în fortificație. Au fost recuperate un număr de 19 piese, emise la Roma pentru Vespasianus (3 ex.), Traianus (4 ex.), Hadrianus (4 ex.), Sabina (un ex.), Antoninus Pius (4 ex.), Faustina (un ex.) și Marcus Aurelius (2 ex.). Nu avem totuși certitudinea coagulării lor într-un tezaur, având în vedere contextul descoperirii și pierderea

oricăror informații inițiale. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 389, nr. 12-16, p. 390, nr. 17, 20, 22-25, p. 391, nr. 30, 32, 35, p. 392, nr. 39-40, 42-43.

VI. În anul 2006, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în fortificație, a fost descoperit un depozit monetar compus din cinci monede de bronz, al cărui *terminus post quem* este intervalul 408-423.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi și M. Iacob.

VII. În anul 2006, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în fortificație, a fost descoperit un depozit monetar compus din trei piese de bronz, încheiat în anii 408-423.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi și M. Iacob.

VIII. În anul 2006, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în fortificație, a fost descoperit un depozit monetar compus din patru piese de bronz, încheiat în anii 408-423.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi și M. Iacob.

IX. În anul 2006, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în fortificație, a fost descoperit un depozit monetar compus din patru piese de bronz, încheiat în anii 457-474.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi și M. Iacob.

X. În anul 2006, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în fortificație, a fost descoperit un depozit monetar compus din 11 piese de bronz, al cărui *terminus post quem* este intervalul anilor 457-491.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi și M. Iacob.

XI. În anul 2006, cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în fortificație, a fost descoperit un depozit monetar compus din nouă piese de bronz, al cărui *terminus post quem* este intervalul anilor 457-491.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi și M. Iacob.

112. PARCHEȘ

Se menționează descoperirea în localitate a unui tezaur compus din circa 70 de monede, printre care și una de tip Măcin. Se datează de la jumătatea secolului II î.Chr. și până la începutul secolului I î.Chr. Se păstrează într-o colecție particulară din Tulcea.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, Peuce, 8, 1980, p. 144, 148, nr. 4.

113. PĂCUIUL LUI SOARE

I. Cu ocazia cercetărilor arheologice din anul 1961, în ultimul nivel de locuire a fost descoperit un tezaur compus din 177 monede de argint. A fost ascuns la sfârșitul secolului al XIV-lea din cauza invaziilor otomane. Se păstrează la CNIAB și CNMINAC.

Bibliografie: El. Isăcescu, SCN, 5, 1971, p. 345-353.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Țara Românească-Vladislav Vlaicu	Ducat	2
Țaratul de Târnovo, Ivan Alexandru și Mihail	Groș	170
Țaratul de Vidin-Ivan Sracimir	Groș	12

Silistra-Ioan Terter	Aspru	2
	Groș	1

TOTAL 177 PIESE

II. În anul 1967, cu ocazia săpăturilor arheologice, în ultimul nivel de locuire al cetății, în zona portului, în sectorul IV, suprafața H, c. 1, la o adâncime de 0,55 m, a fost descoperit un tezaur cu monede bulgărești de aramă. Au fost publicate și trei piese ce au contaminat descoperirea: o monedă de bronz romană din secolul al IV-lea d.Chr. și două monede otomane din secolul al XVI-lea. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: El. Isăcescu, SCN, 6, 1975, p. 253-257.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Ivan Alexandru și Mihail	28
Imitații Ivan Sracimir	3
Imitații Ivan Sracimir și Constantin	8

TOTAL 39 PIESE

III. Descoperit în anul 1972 cu ocazia săpăturilor de la intersecția S III A cu S II la o adâncime de 1,45 m, depozitul se compunea din cinci monede locale ce se găseau lipite în fișic, depus probabil într-un înveliș textil sau din piele. Pieseile sunt de tip despot Dobrotici, emisiuni de Silistra (Dristra). Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: N. Conovici, RESEE, 1975, 4, p. 599-605.

IV. În anul 1973, în urma săpăturilor arheologice, a fost descoperit un depozit format din 11 monede bizantine de bronz din secolul al XI-lea. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: P. Diaconu, Muz. Naț, 3, 1976, p. 235-239.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Constantin IX	Folles (cls. D)	9
Constantin X	Folles (cls. 1)	2
TOTAL		11 PIESE

V. În anul 1978 a fost descoperit, cu ocazia săpăturilor arheologice din cetatea bizantină, un tezaur compus din 33 monede de bronz așezate în fișic. Tezaurul se găsea într-o locuință incendiată. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: N. Conovici, R. Lungu, SCIVA, 31, 1980, 3, p. 397-402.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Mihail IV	Folles (cls. C)	7
Constantin IX	Folles (cls. D)	9
Constantin X	Folles (cls 1)	2
	Folles (cls. 2)	3
Roman IV	Folles	1
	Folles (cls. G)	10
Mihail VII	Folles	1
TOTAL		33 PIESE

VI. În anii 1990-1991 a fost descoperit un mic lot de monede bizantine din bronz între SI O și SI O1. Piesele erau lipite între ele. Depozitul a fost ascuns/pierdut

datorită evenimentelor de la jumătatea secolului al XI-lea. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: T. Papasima, A. Vertan, Pontica, 28-29, 1995-1996, p. 276-277, nr. 19-23, 26- 27.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Mihail IV	Folles (cls. C)	5
Constantin IX	Folles (cls. D)	2
TOTAL		7 PIESE

VII. În cursul cercetărilor arheologice a fost descoperit un mic depozit cu dirhemi ai lui Noghai, emiși la Isaccea și Vicina. A fost ascuns în anii 1300-1301. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, în vol. *Lucrările Simpozionului internațional. Originea Tătarilor*, București, 1997, p. 118, n. 82.

114. PĂDURENI (Cadrilater)

Înainte de anul 1940, în condiții necunoscute, a fost găsit un tezaur monetar, în parte dispersat, din care s-au mai recuperat 111 monede de bronz, datate în intervalul 270-309. Sunt prezente următoarele monetării: Lugdunum (2 ex.), Mediolanum (6 ex.), Ticinum (8 ex.), Roma (22 ex.), Siscia (27 ex.), Serdica (14 ex.), Heraclea (4 ex.), Cyzicus (23 ex.), Antiochia (un ex.) și neprecizat (4 ex.). Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n. la Dunărea de jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 215-218.

Lista emitenților

Datare	Nr. piese
270-275	61
275-276	7
276-282	31
282-284/5	3
294-307	5
307-309	4
TOTAL	111 PIESE

115. PCELINO (Dobrici)

I. În anul 1982, în localitate, a fost găsit un mic tezaur de monede și bijuterii din argint. Monedele sunt emisiuni de la Ivan Alexandru (6 ex.) și Mircea cel Bătrân (3 ex.).

Bibliografie: J. Jurukova, *Arheologija-Sofia*, 27, 1985, 2, p. 63.

II. Între Pcelino și Placidol au fost descoperite 64 monede de aur, din care a fost identificată o emisiune de la Ioan III Vatatzes.

Bibliografie: V. Parușev, *Dobrudja*, 17-18, 2000, p. 78, nr. 18.

116. PECENIȚA (Isperih)

A fost găsit în anul 1969 un vas conținând mai mult de 1500 monede romane de argint. Dr. V. Haralanov a examinat 345 exemplare. Tezaurul a fost dispersat.

Bibliografie: T. Gerasimov, în vol. *Culture et art en Bulgarie médiévale (VIIIe-XIVe s)*, Sofia, 1979, p. 138.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Marcus Antonius	1
Nero	2
Vitellius	3
Vespasianus	37
Titus	5
Domitianus	11
Nerva	2
Traianus	26
Marciana	1
Hadrianus	33
Sabina	3
Aelius Caesar	2
Antoninus Pius	55
Faustina I	26
Antoninus Pius și Marcus Aurelius	41
Faustina II	22
Lucius Verus	2
Lucilla	3
Commodus	42
Pertinax	1
Clodius Albinus	1
Septimius Severus	15
Julia Domna	6
Caracalla	4
TOTAL	345 PIESE

117. PELINU

Descoperit în anul 1973 într-o groapă cu o adâncime de 0,80 m, în care se mai păstrau resturile unui vas ceramic de factură greacă, tezaurul era compus din 206 monede de bronz macedonene din tipurile Filip II (147 ex.), Alexandru III (56 ex.), Lampsacus (un ex.) și anonime (2 ex.) și este datat în a doua jumătate a secolului IV î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Pontica, 7, 1974, p. 147-155.

Listă emitenților

Emitent	Nr. piese
Filip II	147
Alexandru III	56
Anonime post 311 î. Chr.	2
Lampsacus	1
TOTAL	206 PIESE

118. PET MOGHILI (Vîlci dol)

În anul 1953, în locul numit „Armarkása”, a fost descoperit un număr de 1000 de drahme de la Alexandru III. Au fost recuperate 12 exemplare.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 20, 1955, p. 607; B. Rousseva, Numizmatika, 20, 1986, 1, p. 11-34.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Alexandru III	Drahmă	Amfipolis	2

	Drahmă	Uranopolis	6
	Drahmă	Beroe	1
	Drahmă	Macedonia	1
	Drahmă	Tasus	1
	Drahmă	Babylon	1
TOTAL			12 PIESE

119. PETROȘANI

Un tezaur de 50 monede bulgărești de argint se găsește în colecțiile CNIAB.

Bibliografie: inedit; informație Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae.

120. PLOPENI

În anul 1934, în timpul arăturilor, au fost descoperite 88 monede de bronz anonime depuse într-o ulcică de lut. Tezaurul a fost ascuns în deceniul nouă al secolului al XI-lea în condițiile tulburărilor provocate de invaziile pecenege.

Bibliografie: I. Dimian, SCN 1, 1957, p. 200-201.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Vasile II-Constantin VIII	Folles (cls. A2-A3)	44
Roman III	Folles (cls. B)	24
Mihail IV	Folles (cls. C)	15
Roman IV	Folles (cls. G)	4
Alexius I	Folles (cls. K)	1
TOTAL		88 PIESE

121. POIANA TEIULUI (fost Valea Teilor)

I. Între anii 1941-1945 a fost descoperit un tezaur monetar din care CNICENT păstrează trei groși imperiali de la Ștefan Dușan.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, Numizmatîcar, 15, 1992, p. 84, nr. 7.

II. În anul 2004 a fost descoperit în condiții neprecizate, un depozit monetar compus dintr-un număr necunoscut de emisiuni de argint histriene, din care au mai fost recuperate cinci exemplare (două drahme și trei subdiviziuni). Se datează la sfârșitul secolului al IV-lea î.Chr. și începutul secolului III î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

III. Din localitate provin două monede bizantine din argint, foarte probabil făcând parte dintr-un tezaur dispersat. A fost ascuns probabil în jurul anului 680. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografia: E. Oberländer-Târnoveanu, SCN, 7, 1980, p. 163, nr. 2, 3; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 180, nr. 81 – corectează – două emisiuni de la Constans II, ultima datată 659-668.

122. POLKOVNIK DIAKOVO (Dobrici)

Tezaurul este compus din 513 piese de bronz și cuprinde emisiuni de la Licinius I, Licinius II, Constantinus I, Crispus, Constantinus II, Constantius II, Helena și Fausta. Sunt prezente următoarele monetării: Treveri (3 ex.), Arelate (un ex.), Ticinum (4 ex.), Aquileia (4 ex.), Siscia (9 ex.), Thessalonica (17 ex.), Heraclea (188 ex.), Constantinopol (14 ex.), Nicomedia (24 ex.), Cyzicus (129 ex.), Antiochia (10 ex.), Alexandria (2 ex.) și fără atelier (113 ex.). A fost ascuns/pierdut în anii 334-335.

Bibliografie: B. Bojkova, Numizmatika, 23, 1989, 1, p. 8-14.

123. POPINA (Silistra)

Descoperit în anul 1957, într-un vas de bronz, tezaurul era compus din mai multe monede din care au fost achiziționate 170 de tetradrahme. S-au identificat 144 de Thasos și două de Maroneea, care se datează în secolul al II-lea î.Chr. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 22, 1959, p. 362; I. Prokopov, I. Bacvarov, I. Emilov, *Numizmatika*, 25, 1990, 1, p. 3-22.

124. PORUCIK CIUNCEVO (Șabla)

În vara anului 1993 a fost descoperit un număr neprecizat de monede romane din bronz. Au fost identificate patru piese: Odessos-Julia Domna (un ex.), Gordianus III (2 ex.), Markianopolis - Septimius Severus (un ex.).

Bibliografie: V. Ivanov, *Dobrudja*, 12, 1995, p. 311, nr. 5.

125. PRILEP (Dobrici)

I. La circa un kilometru sud de localitate, a fost descoperit cu detectorul de metale un tezaur compus din 290 de monede schyfate din aramă din secolele XII-XIII. Este posibil să fi fost ascunse cu prilejul expediției tătarilor din anii 1241-1242. Se păstrează la muzeul din Dobrici.

Bibliografie: V. Parușev, *Dobrudja*, 17-18, 2000, p. 76-77, nr. 15.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Imperiul Bizantin-Alexius III	Stamenon	2
Bulgaria- imitații	Tip C	12
Imperiul Latin de Constantinopol - imitații	Modul mare	54

	Modul mic	188
Imperiul de Niceea		
Theodor I Lascaris	Stamenon	2
Ioan III Vatatzes	Stamenon	5
Imperiul de Thaessalonica		
Theodor Ducas	Stamenon	2
Manuel Ducas	Stamenon	15
Ioan Ducas	Stamenon	2
Nedeterminate	Stamenon	8
TOTAL		29 PIESE

II. La circa 500 metri sud-vest de sat, au fost descoperiți trei hiperperi emiși de Ioan III Vatatzes.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 76-77, nr. 15, p. 78, nr. 17.

III. În împrejurimile localității a fost descoperit cu detectorul de metale un mare tezaur de cca. 1000 piese bizantine din billon.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 78, nr. 16.

126. RACHELU

I. În anul 1925, în satul Rachelu, a fost descoperit un tezaur de cca. 2000 de monede, groși modovenеști de la Petru I și groși de la Ivan Sracimir. Tezaurul a fost dispersat și s-au publicat până în prezent 104 piese. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: O. Iliescu, *CreștColect*, 43-44, 1973, p. 15-18 (10 ex.); C. Știrbu. P. Stancu, *BSNR*, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 143-166; K. Pârvan, B. Contantinescu, *Pontica*, 33-34, 2000-2001, p. 625-657; K. Pârvan, *Peuce*, 1 (14), 2003, p. 431-446.

Lista emitențiilor

Nr. flori de crin	Nr. piese
7	37
5	15
3	2
2	43
1	7
TOTAL	104 PIESE

II. În anul 1993, la punctul „La vârful dealului”, într-o vie, în timpul lucrărilor agricole, s-a găsit un tezaur compus din monede romane republicane și imperiale. Tezaurul cuprinde un total de 82 piese de argint ce se datează în perioada anilor 211/208 î.Chr. – 65 d.Chr., fiind îngropate în timpul lui Nero. Prima parte a tezaurului (șase denari) se află în colecție particulară, cea de a doua și a treia parte cuprinzând 76 denari se află la CNMINAC.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, BSNR, 86-87, 1992-1993, nr. 140-141, p. 77-79; G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 112-125; G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 54-73.

Lista emitențiilor

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
ROSTRUM TRIDENS	Denar	Italia centrală	1
P. SULLA	Denar	Roma	1
C. ANTESTI	Denar	Roma	1
M. VARG	Denar	Roma	1

M. FAN C. F	Denar	Roma	1
M. CALID, Q. MET, CN. FOUL	Denar	Roma	1
ANONYMUS	Denar	Roma	1
C. FONT	Denar	Roma	1
AP. CL, T. MAL OR T. MANL, Q. VR	Denar	Roma	1
P. LAECA	Denar	Roma	1
Q. LVTATI	Denar	Roma	1
L. FLAMINI CILO	Denar	Roma	2
M. N. FONTEI	Denar	Roma	1
Q. THERM M. F	Denar	Roma	1
L. IVLLI F. CAESAR	Denar	Roma	1
M. LVCILLI RVF	Denar	Roma	1
D. SILANVS L. F	Denar	Roma	1
C. VIBIUS PANSA	Denar	Roma	2
Q. TITI	Denar	Roma	3
CN. LENTVL	Denar	Roma	2
C. CENSORINUS	Denar	Roma	1
L. RVBRI	Denar	Roma	2
GAR, OGV, VER	Denar	Roma	2
C. LICINIUS L. F MACER	Denar	Roma	1
L. SVLLA IMPER. ITERVM	Denar	Atelier itinerant	1
Q. C. M. P. I. OR IMPER	Denar	Roma	1
L. PROCLLI F	Denar	Roma	1
L. RVTILLI FLAC	Denar	Roma	1
C. PISO L. F. FRVGI	Denar	Roma	3
M. PLAETORIUS M. F CESTIANVS	Denar	Roma	1
AED. CVR			

PALLVS LEPIDVS	Denar	Roma	1
M. SCAVR, P. HVPSAEVS AED. CVR.	Denar	Roma	2
Q. SICINIVS III VIR	Denar	Roma	1
MN. ACILIVS III VIR	Denar	Roma	2
CAESAR	Denar	Atelier itinerant	3
C. VIBIVS C. FC. N. PANSA	Denar	Roma	1
CAESAR	Denar	Africa	2
MN. CORDIVS RVFVS III VIR	Denar	Roma	4
T. CARISIVS	Denar	Roma	1
CAESAR	Denar	Spania	1
CN. MAGNVS IMP. M. POBLICI	Denar	Spania	1
L. VALERIVS ACISCVLVS	Denar	Roma	1
L. LIVINEIUS REGVLVS IIII VIR A.			
P. F, P. CLODIVS M. F. IIII VIR A. P.			
F, L. MVSSIDIVS T. F. LONGVS			
IIII VIR A., P. F, C. V(E)IBIVS			
V(A)ARVS	Denar	Roma	1
M. ANTONINVS IMP III VIR R. P. C.	Denar	Roma	1
C. CAESAR III VIR R. P. C. parțial cu	Denar	Roma	1
BALBVS PROPR			
ANT. AVG. III VIR R. P. C.	Denar	Atelier itinerant	17
CAESAR AVGVVSTVS	Denar	Atelierspaniol incert	1
Augustus	Denar	Lugdunum	1
Nero	Denar	Roma	1

TOTAL 82 PIESE

127. RASOVA

În anul 1934 a fost recuperat un lot de trei piese din bronz emise de Theofil.

Bibliografie: I. Dimian, SCN, I, 1957, p. 198.

128. RAZDIAL (Silistra)

Descoperit în primăvara anului 1958 cu prilejul lucrărilor agricole în apropierea localității, tezaurul se compunea dintr-un stater de la Filip II (emis la Pella) și 160 sau 161 drahme histriene, dintre care patru cu sigla A, 39 cu sigla B, 34 cu sigla Γ, 57 cu sigla Δ și 27 cu sigla XP în ligatură. Este îngropat la sfârșitul secolului al IV-lea î.Chr. Se păstrează la muzeul Șumen și într-o colecție particulară.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 25, 1962, p. 228; idem, SCN, 5, 1971, p. 17-19.

129. RĂZBOIENI

În anul 2000 MINAC a achiziționat un lot de șapte monede bizantine schifate, descoperite în localitate, la locul numit „La izvoare”. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, G. Custurea, CN, 9-11, 2003-2005, p. 183.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Manuel I	Stamenon	Constantinopol, emisiunea 3	3
	Stamenon	Constantinopol, emisiunea 4	3
Andronic I	Stamenon	Constantinopol, emisiunea ?	1

TOTAL 7 PIESE

130. RÂNDUNICA

Descoperit în primăvara anului 1963 pe dealul Zebil, cu ocazia lucrărilor de

terasare, tezaurul cuprinde 124 monede de argint otomane din secolul al XVIII-lea, care se găseau într-un vas de aramă (ibric). A fost ascuns probabil în anii 1807-1808 din cauza evenimentelor din cursul războiului ruso-turc (1806-1812).

Bibliografie: G. Simion, Peuce, 2, 1971, p. 293-333.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Mustafa III	Altmişlik	Constantinopol	1
Abdulhamid I	Zolta	Constantinopol	1
	Altmişlik	Constantinopol	14
	Ikilik	Constantinopol	1
Selim III	Ikilik	Constantinopol	34
	Yuzluk	Constantinopol	86

TOTAL 124 PIESE

131. ROSSIȚA (fost Saradjac, General Toșevo)

I. În anul 1891, un țăran a descoperit în curtea casei sale, un tezaur compus din 820 denari romani imperiali și 640 de monede coloniale. Primele cuprind emisiuni ale lui Vespasianus și Marcus Aurelius (50 ex.), Septimius Severus și familia (100 ex.), de la Elagabalus la Trebonianus Gallus (670 ex.). Din cele 640 de monede coloniale, 500 sunt bătute la Tomis (de la Septimius Severus la Filip Arabul), altele la Callatis, Dionysopolis, Histria, Markianopolis, Anchialos, Deultum, Odessos, Perinthus, Topirus, Traianopolis, Niceea și Caesarea. Cele mai târzii emisiuni par să aparțină împăratului Valerianus. Se păstrează la muzeul din Sofia (?).

Bibliografie: D. E. Tacchella, RN, 1893, p. 51-77.

II. La aproximativ doi kilometri sud de localitate, în locul numit „Sarpunar”, pe locul unei așezări romane, au fost găsite cu detectorul circa 250 monede de argint, predominant antoninieni, dar și denari de la Alexander Severus la Hostilianus (datat în anul 251 d.Chr.).

Bibliografie: V. Parusev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 74, nr. 4.

132. RUSALKA (Cavarna)

La nord de stațiunea turistică au fost descoperite cinci monede de argint emise de Ivan Alexandru (în anii 1331-1371). Se păstrează la muzeul din Varna.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 10, 1993, p. 165, nr. 63.

133. SARAIU

Descoperit fortuit în anul 1950, tezaurul este compus din 4164 monede de bronz romane, ultima fiind datată cca. 361 d.Chr. Monedele se înseriază de la Constantinus I la Julianus Apostatul. În lotul păstrat la MINAC sunt prezente monetăriile din Siscia, Sirmium, Thessalonica, Constantinopol, Nicomedia și Cyzicus. Se păstrează la CNMINAC, CNIAB și CNMNIR.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 28, 1984, 1-2, p. 188, nr. 119; R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n. la Dunărea de jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 147-150.

134. SARICHIOI

Dintr-un tezaur descoperit în anul 1958, într-o așezare getică, la un kilometru sud de sat, au mai fost recuperate trei monede de bronz histriene din tipurile Dionysos, Demetra și Apollon pe omphalos. Se păstra la muzeul școlii din localitate.

Bibliografie: I. Oberländer-Târnoveanu, E. Oberländer-Târnoveanu, Peuce, 8, 1980, p. 82.

135. SATU NOU (Oltina)

I. Descoperit în anul 1912 în locul numit „La cetate”, lotul cuprinde 25 monede de bronz de la Justinianus I. Plasat eronat (?) de C. Moisil în județul Tulcea. Nu se cunosc date despre locul de păstrare.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 35, 1991, p. 218, nr. 9; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 177-178, nr. 78, cu bibliografia.

II. În punctul „La cetate”, în anii 1943 sau 1945, a fost descoperit într-un vas ceramic un tezaur compus din tetradrahme din tipurile Alexandru III (28 ex.), Filip III (2 ex.), Lysimach (un ex.) și Seleukos I (8 ex.). Se datează în secolul al III-lea î.Chr.

Bibliografie: C. Moisil, *BstAR*, 2-4, 1950, p. 62-65; B. Mitrea, *SCIV*, 12, 1961, 1, p. 146, nr. 11; idem, *Dacia*, N.S., 5, 1961, p. 586, nr. 11; O. Iliescu et alii, *CreștColect*, 12, 1965, p. 277, nota 1.

III. Cu prilejul săpăturilor arheologice din anul 1989, în punctul „Valea lui Voicu”, a apărut între podeaua unei locuințe și dărâmătura unui cuptor, un depozit compus din drahme și tetradrahme de tip Alexandru III, într-o căniță de factură locală. Se pare că monedele sunt postume, ultima datând din prima jumătate a secolului III î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: M. Irimia, N. Conovici, *Thraco-Dacica*, 10, 1989, 1-2, p. 86, p. 116, nota 6; iidem, *Pontica*, 23, 1990, p. 86-88; G. Talmațchi, *Monedele de tip macedonean în Dobrogea*, Sfântu Gheorghe, 2006, p. 78.

IV. Este semnalată prezența unei tetradrahme de Seleucos I într-un tezaur format și din emisiuni de la Alexandru III, Filip III și Lysimach.

Bibliografie: C. Moisil, *BstAR*, 2, 1950, 2-4, p. 53-65.

136. SĂLCIOARA (fost 6 Martie) – AD SALICES

În mai 1954, în urma unei ploi torențiale, a fost descoperit un vas ceramic, care a fost distrus și care conținea peste 1000 de monede de bronz romane târzii. Din păcate tezaurul a fost dispersat, fiind recuperate doar 19 exemplare. Sunt prezente următoarele monetării: Thessalonica (un ex.), Heraclea (3 ex.), Constantinopol (4 ex.), Nicomedia (5 ex.) și Cyzicus (2 ex.) și neprecizate (4 ex.). Ele se eșalonează cronologic în perioada anilor 346/8-357/8. Se păstrează la CNIAB.

Bibilografie: Gh. Poenaru Bordea, P. I. Dicu, în vol. *Istro-Pontica*, p. 423-425.

Lista emitenților

Datare	Nr. piese
351-354	10
354-356	9
TOTAL	19 PIESE

137. SCHITU (în prezent înglobat în COSTINEȘTI)

În toamna anului 2003 au ajuns în atenția cercetătorilor un tezaur monetar compus din 70 piese coloniale grecești emise de Callatis și Tomis. Ultimele piese sunt emise de Callatis pentru Filip Arabul. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: M. Dima, în vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 35-50.

Lista emitenților

Monetărie	Emitent	Nr. piese
Callatis	Plautilla	1
	Gordianus III	8

Tomis	Filip I	34
	Elagabalus	1
	Severus Alexander	20
	Maximus Caesar	1
	Gordianus III	5
TOTAL		70 PIESE

138. SENOKOS (Balcic)

În centrul localității, cu ocazia lucrărilor dintr-un parc, au fost descoperite opt monede romane și coloniale din bronz.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 73, nr. 2.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Antoninus Pius	Dupondius	Roma	1
Caracalla și Julia Domna		Markianopolis	2
Gordianus III		Markianopolis	1
		Anchialos	1
Gordianus III și Sarapis		Markianopolis	2
Filip I		Mesambria	1
TOTAL			8 PIESE

139. SIBIOARA

Un lot compus din 145 monede otomane de argint care se încheie cu piese de la Selim III a fost descoperit în zonă la o dată necunoscută. Se păstrează la CNIAB.

Bibliografie: inedit; informație Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae.

140. SILISTRA – DUROSTORUM

I. În jurul anului 1900, în oraș, s-au descoperit numeroase monede bizantine începând cu Justinianus I și un sigiliu de plumb. Nu este sigur dacă este vorba de un tezaur.

Bibliografie: St. Avdev, *Numizmatika*, 15, 1981, 2, p. 36, nr. 190.

II. Descoperit, se pare, în anul 1912, tezaurul cuprindea 21 monede medievale târzii de argint. Nu se cunosc alte informații. Se păstrează la CNMNIR prin transfer de la CNBAR.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 235-245.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Datare	Nr. piese
Polonia- Sigismund III	Triplu gros	1590	1
	Ort	1622	4
	Ort	1624	1
Riga- Sigismund III	Triplu gros	1597	1
Danzig- Sigismund III	Ort	1625	2
Prusia- Georg Wilhem	Ort	1622	1
	Ort	1623	1
Lorena-Bar, Carol III	Teston	f. a.	1
Carol IV	Teston	1632	1
Breslau-Friedrich de			
Darmstadt	Kreuzer	1679	1
Campen	Florin	f. a.	1

Zwolle	Florin	f. a.	1
Emden	Florin	f. a. (1619-1637)	1
Zeeland	Taler leu	1616	1
Utrecht	Taler Leu	1639	1
Westfriesland	Taler Leu	1658	1
TOTAL			21 PIESE

III. În anul 1915, în împrejurimile oraşului, a fost descoperit un depozit compus din 17 tetradrahme din Thasos.

Bibliografie: C. Moisil, CNA, 17, 1943, 127-128, p. 156, nr. 2; idem, Balcania, 7, 1941, 1, p. 11.

IV. În primăvara anului 1916 a fost descoperit un tezaur compus din cca. 1000 de monede bulgăreşti emise de ţarii Ivan Alexandru şi Sracimir împreună cu câteva sute de monede româneşti de la Radu I, Dan I, Vladislav Vlaicu şi Mircea cel Bătrân.

Bibliografie: C. Moisil, în vol. 1878-1928. *Dobrogea. Cincizeci de ani de viaţă românească*, Bucureşti, 1928, p. 155; C. Ştirbu, P. Stancu, în vol. *Marele Mircea Voievod*, Bucureşti, 1987, p. 117, nr. 73 cu întreaga bibliografie.

V. În anul 1917 au fost descoperite 100 monede de argint, emisiuni de la Ivan Alexandru şi Mihail, Ivan Sracimir şi Vladislav Vlaicu.

Bibliografie: St. Avdev, Numizmatika, 22, 1988, 2, p. 40, nr. 31.

VI. În anul 1925 a fost descoperit un tezaur, care cuprindea 43 de monede emise de Petru Muşat, Dan I, Mircea cel Bătrân, Ivan Sracimir şi Sigismund de Luxemburg.

Bibliografie: C. Știrbu, P. Stancu, *op. cit.*, p. 117, nr. 73 cu întreaga bibliografie.

VII. Un tezaur monetar a fost descoperit în anul 1926 cu emisiuni de la Vladislav I, Radu I, Dan I și Mircea cel Bătrân, împreună cu monede bulgărești de la Mihai Șîșman și Ivan Sracimir.

Bibliografie: *Ibidem*.

VIII. În jurul anului 1930 s-a descoperit în împrejurimile orașului, într-un vas ceramic de factură greacă, un tezaur compus din 104 monede de argint, din care 77 sunt drahme și 27 oboli ai cetății Histria.

Bibliografie: V. Canarache, CNA, 15, 1940, 117-118, p. 230-232; L. Gattorno, CNA, 16, 1942, 123-124, p. 60-63; G. Talmațchi, AnDob, 6, 2000, 1, p. 12, nr. 13-16, p. 12-13, nr. 17, p. 13, nr. 18-21.

IX. În anul 1932, în grădina publică din Silistra, au fost găsite cca. 30 kg monede bulgărești. Se păstrează 638 exemplare la CNIAB dintr-o donație a lui P. Papahagi.

Bibliografie: N. Mușmov, București, 1, 1935, p. 37-47; S. Dimitrova-Ciudilova, în vol. *Proceedings of the International Numismatic Symposium*, Budapest, 1980, p. 115-127; informație Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae; E. Oberländer-Târnoveanu, CN, 6, 1990, p. 94, îl datează în deceniul patru al secolului al XV-lea.

X. În vara anului 1933, în fața liceului din localitate, cu prilejul unor lucrări destinate introducerii unor conducte, a fost descoperit, într-un vas ceramic, un tezaur monetar. El era compus din cercei de aur și monede de argint și bronz. Dintre acestea au fost recuperate doar cele din bronz, cca. 300, pe unele mai păstrându-se o peliculă subțire de argint, restul fiind dispersate. Ca ateliere enumerăm Ticinum, Roma,

Siscia, Heraclea, Cyzicus și Tripolis. Tezaurul ar putea fi, eventual, o parte din salariul unui militar. Ultima piesă poate fi datată post 296 d.Chr. În colecția P. Papahagi au intrat 200 de monede.

Bibliografie: P. Papahagi, CNA, 18, 1944, 129, p. 210-220; R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n. la Dunărea de jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 147-150.

Lista emitenților

Datare	Emitent
270-275	Aurelianus
	Severina
275-276	Tacitus
	Florianus
276-282	Probus
282-284/5	Carus
	Carinus
	Numerianus
	Magna Urbica
284-294	Diocletianus
	Maximianus
294-307	Diocletianus
TOTAL	200 PIESE

XI. În anul 1935 a fost descoperit un tezaur format din 3856 piese de aramă, cu imitații de la Ivan Alexandru și Mihail, Ivan Alexandru, Ivan Sracimir, Ivan Sracimir și Constantin și trei piese de la Ivanco.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 13, 1939, Sofia, 1941, p. 291, fig. 328, nr. 1 și 2; El. Isăcescu, *SCN*, 6, 1975, p. 256, n. 12.

XII. Descoperit în anul 1936 în localitate, tezaurul cuprindea 600-700 hiperperi din care au fost identificate două piese imitații latine (venețiene) după hiperperii lui Ioan III Vatatzes. A fost ascuns probabil în anii 1300-1301. Cele două piese se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: C. Moisil, *BstAR*, 2, 1947, 3, p. 31; E. Oberländer-Târnoveanu, *EBPB*, 3, 1997, p. 156-157, nr. 34.

XIII. În cursul anului 1940, în împrejurimile orașului, s-a descoperit un tezaur compus din 22 de monede histriene de argint.

Bibliografie: G. Severeanu, *CNA*, 15, 1940, 117-118, p. 230; idem, *CNA*, 16, 1942, 123-124, p. 60.

XIV. În anul 1947 a fost găsit un tezaur cu un număr necunoscut de piese, din care au fost recuperate șase tetradrahme postume de la Alexandru III, alături de piese emise de Mesambria (5 ex.), Histria (un ex.), Callatis (un ex.) și o tetradrahmă de la Seleukos I. Se pare că tezaurul a fost îngropat prin anii 250-200 î.Chr.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 17, 1950, p. 322.

XV. În anul 1948, în zonă, a fost descoperit un depozit de 17 piese din bronz din secolul al XI-lea. Probabil a fost ascuns din cauza tulburărilor datorate războaielor „orașelor paristriene”.

Bibliografie: D. M. Metcalf, *Coinage in South-Eastern Europe. 820-1396*, London, 1979, p. 75, n. 20 (din păcate nu se confirmă în acest caz trimiterea bibliografică la T. Gerasimov).

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Roman III (Cls. B)	1
Constantin IX (Cls. D)	9
Constantin X	2
Roman IV	2
(Cls. G)	4
Mihail VII	1

TOTAL

19 PIESE

XVI. În anul 1955, într-o grădină de pe malul Dunării, a fost descoperit un număr de monede, emisiuni de la Ivan Șișman. Trei bronzuri se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 21, 1957, p. 325.

XVII. Cu ocazia construcției unei piscine în luna martie a anului 1957, a fost găsit un tezaur compus din 2500 sau 2550 stamena de billon bizantine. A fost îngropat pe la 1206-1210. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 22, 1959, p. 363; Iv. Iordanov, *Moneti i monetno obrășcenie v srednovekovna Bălgarija. 1081-1261*, Sofia, 1984, p. 206 sub titlul Silistra I; E. Oberländer-Târnoveanu, *EBPB*, 3, 1997, p. 117-118, nr. 2.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Manuel I	Stamenon	Constantinopol	1300
Andronic I	Stamenon	Constantinopol	180

Isaac II	Stamenon	Constantinopol	996
Alexius III	Stamenon	Constantinopol	3
Senioria de Adrianopol-			
Theodor Branas	Stamenon	Adrianopol	1

TOTAL 2480 PIESE

XVIII. În luna iulie anul 1957, cu ocazia unor lucrări de canalizare, a fost descoperit într-un vas un tezaur de cca. 40 gigliatti. Piesele sunt emisiuni de la Robert de Anjou (8 ex.), Giovanni și Ludovic de Tarent (un ex.), Helion de Villeneuve (3 ex.), Diodonné de Gozon (un ex.), Pierre de Corneillan (3 ex.), Roger de Pins (5 ex.), Jean Fernandes de Heredia (2 ex.), senioria de Sion (un ex.), Giustiniani senior de Chios (8 ex.). Monedele se păstrează în muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 22, 1959, p. 363.

XIX. Lângă bazinul pluvial, în anul 1957, a fost descoperit într-o cupă un tezaur compus din 12 monede de aramă și argint. Erau cinci imitații după groșii lui Ivan Sracimir și șapte groși venețieni. Piesele se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 363; S. Rakova, *Numizmatika*, 18, 1984, 3, p. 35, nr. 20.

XX. Descoperit în anul 1957 cu aceeași ocazie ca și nr. XVII, depozitul este compus din 27 stamena. A fost ascuns între 1206-1210. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 22, 1959, p. 363; Iv. Iordanov, *op. cit.*, p. 206, nr. II, dar posibil parte din cel mare; E. Oberländer-Târnoveanu, *EBPB*, 3, 1997, p. 118-119, nr. 3.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Imperiul Bizantin - Andronic I	Stamenon	Constantinopol	1
Alexius III	Stamenon	Constantinopol	18
Cipru - Isaac Comnen	Stamenon	Nicosia	1
Bulgaria - imitații anonime	Stamenon	Târnovo?	7
TOTAL			27 PIESE

XXI. În anul 1959, cu ocazia lucrărilor de canalizare din oraș, la intersecția străzilor Stara Planina și Skobelev, la o adâncime de 3,00 m, s-au găsit întâmplător cca. 750 antoninieni de la Gordianus III, Filip I și Otacilla Severa, depuși într-un vas. Piese se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 25, 1962, p. 232.

XXII. Apărut întâmplător în anul 1960 cu ocazia construcției unui teatru în centrul orașului, tezaurul conține 17 monede bizantine din secolul al VI-lea. A fost ascuns prin anul 574 poate din cauza unei invazii avare la sudul Dunării. Ultima monedă datează din anii 573/574. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 28, 1965, p. 249; C. Morrison, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 154, nr. 55.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinus I	Folles	Constantinopol	2
	½ Folles	Constantinopol	1
	Folles	Antiochia	1

Justinianus I	Folles	Constantinopol	7
	½ Folles	Constantinopol	1
	Folles	Cyzicus	2
	Folles	Antiochia	1
Justinus II	Folles	Nicomedia	2
TOTAL			17 PIESE

XXIII. În anul 1964, în locul numit „Malkia ceair”, a fost descoperit un vas ceramic în care se aflau 940 de denari din secolul al II-lea d.Chr. Este posibil ca tezaurul să fi fost ascuns datorită atacului costoboc din anul 170 d.Chr. Piese se păstrează la muzeul din Varna.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 28, 1965, p. 249.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Germanicus	2
Nero	24
Galba	5
Otho	1
Vitellius	14
Vespasianus	178
Titus	11
Julia Titi	2
Domitianus	87
Nerva	23
Traianus	177

Marciana	1
Hadrianus	132
Sabina	11
Aelius Caesar	2
Antoninus Pius	131
Faustina I	84
Marcus Aurelius	46
Lucius Verus	6
?	3
TOTAL	940 PIESE

XXIV. În anul 1964, cu ocazia unor lucrări de terasament, a fost găsit întâmplător un vas conținând un tezaur de denari romani din secolele II-III d.Chr., compus din 202 exemplare. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: *Ibidem.*

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Vespasianus	12
Traianus	2
Hadrianus	8
Antoninus Pius	35
Faustina I	9
Marcus Aurelius	4
Faustina II	2
Lucilla	3

Commodus	13
Crispina	3
Pertinax	2
Septimius Severus	47
Julia Domna	31
Geta	12
Caracalla	14
Plautila	1
?	4
TOTAL	202 PIESE

XXV. În anul 1968 a fost descoperit un tezaur compus din tetradrahme de tip Alexandru III-postume, printre care și piese emise la Mesambria și Dionysopolis. Se pare că tezaurul a fost îngropat pe la 150 î.Chr. A fost dispersat.

Bibliografie: I. Karayotov, Dobrudja, 12, 1995, p. 30, nr. 10.

XXVI. În anul 1969, în regiunea Silistra, a fost descoperit un tezaur compus dintr-un număr necunoscut din imitații după tetradrahme ale lui Filip II. Au fost achiziționate nouă exemplare care se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, în vol. *Culture et art en Bulgarie médiévale (VIIIe-XIVe s)*, Sofia, 1979, p. 138.

XXVII. Descoperit în anul 1971 cu ocazia cercetărilor arheologice între ruinele din preajma zidului medieval al orașului, la o adâncime de 3,77 m, depozitul cuprinde 29 stamena de la billon. A fost ascuns probabil cu prilejul trecerii armatei tătare în anii 1241-1242. Nu există informații despre locul de păstrare.

Bibliografie: Iv. Iordanov, *op. cit.*, p. 206; VI. Pencev, Numizmatika, 20, 1986, 2, p. 31-36; E. Oberländer-Târnoveanu, EBPB, 3, 1997, p. 136-138, nr. 19.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetării	Nr. piese
Bulgaria-imitații anonime	Stamenon	Târnovo?	3
Ivan Asan II	Stamenon	Târnovo?	2
Imperiul Latin de Constantinopol-imitații anonime	Stamenon	Constantinopol	13
Regatul de Thessalonica	Stamenon	Thessalonica	3
Imperiul de Trapezunt			
Andronic I Gidon	Stamenon	Trapezunt	1
Imperiul de Thessalonica			
Theodor	Stamenon	Thessalonica	1
Manuel	Stamenon	Thessalonica	4
Ioan	Stamenon	Thessalonica	1
Imperiul de Thessalonica ?	Stamenon	?	1

TOTAL 29 PIESE

XXVIII. În anul 1974, în colecțiile muzeului din Hașkovo a intrat un număr de 27 antoninieni, parte dintr-o descoperire mai mare făcută în regiunea Silistra. Depozitul este ascuns la jumătatea secolului al III-lea d.Chr.

Bibliografie: J. Jurukova, Arheologija-Sofia, 20, 1978, 2, p. 74.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Gordianus III	10
Filip I	6
Otacilla Severa	1
Filip II	2

Traianus Decius	5
Etruscilla	3
TOTAL	27 PIESE

XXIX. În anul 1978, în urma unor săpături arheologice în *canabaele* legiunii a XI-a Claudia în nord-estul orașului, într-o locuință antică incendiată, a fost descoperit un tezaur compus din 35 denari romani republicani și imperiali, ce a fost îngropat cu ocazia invaziei costobocilor în Moesia Inferior, din anii 164-167 d.Chr.

Bibliografia: E. Hristov, Numizmatika, 21, 1987, 3, p. 17-26, pl. I, 1-4.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nominal	Nr. piese
Marcus Antonius	Atelier mobil	Denar	7
Vespasianus	Roma	Denar	3
Domitianus/princeps Juventutis	Roma	Denar	1
Traianus	Roma	Denar	4
Hadrianus	Roma	Denar	2
Sabina	Roma	Denar	1
Antonius Pius	Roma	Denar	8
Diva Faustina	Roma	Denar	3
Marcus Aurelius Caesar	Roma	Denar	3
Marcus Aurelius	Roma	Denar	1
Faustina II	Roma	Denar	2
TOTAL			35 PIESE

XXX. Descoperit în anul 1983, tezaurul cuprinde emisiuni bizantine din secolul al XI-lea, din care au fost identificate 3226 piese. A fost ascuns probabil cu

oazia asediului întreprins de Alexius I asupra orașului, în anul 1088. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: Vl. Pencev, Numizmatika, 24, 1990, 3, p. 31, n. 25.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Nicefor II	Folles	1
Vasile II – Constantin VIII (cls. A ₂ – A ₃)	Folles	22
	Imitații	2
Roman III (cls. B)	Folles	12
Mihail IV (cls. C)	Folles	325
Constantin IX (cls. D)	Folles	983
Constantin X (cls. 1)	Folles	337
(cls. 2)	Folles	162
(cls. E)	Folles	121
(cls. F)	Folles	64
Roman IV	Folles	487
(cls. G)	Folles	248
Mihail VII	Folles	235
Nicefor III (cls. I)	Folles	224
Alexius I (cls. J)	Folles	1
(cls. N)	Folles	2
TOTAL		3226 PIESE

XXXI. În primăvara anului 1986, într-o bazilică distrusă de un incendiu, a fost descoperit un tezaur compus din bijuterii din argint (21 cercei, două inele) și trei

monede bizantine. A fost ascuns/depus fie în anii 565-578, fie în anul 680 din cauza invaziei bulgarilor. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: St. Angelova. Vl. Pencev, *Arheologija-Sofia*, 31, 1989, 2, p. 38-43; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 155, nr. 56; se consideră că piesele atribuite lui Constantin IV sunt databile în secolul al VI-lea fiind de tipul emisiuni anonime cu sigla K pe revers. În acest caz datarea depozitului se face între anii 565-578.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinus II	Siliqua	Constantinopol	1
Constantin IV ?	½ Siliqua	Sicilia	2
TOTAL			3 PIESE

XXXII. Descoperit în anul 1986 cu ocazia cercetărilor din apropierea zidului medieval al orașului, tezaurul cuprinde 103 stamena de billon și a fost ascuns probabil în anii 1241-1242. Nu se dau informații unde se păstrează.

Bibliografie: Vl. Pencev, *Numizmatika*, 21, 1987, 2, p. 26-27; E. Oberländer-Târnoveanu, *EPBP*, 3, 1997, p. 138-140, nr. 20.

Listă emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Bulgaria-imitații anonime	Stamenon	Târnovo?	3
Ivan Asan II	Stamenon	Târnovo?	14
Imperiul Latin de Constantinopol	Stamenon	Constantinopol	28

Regatul de Thessalonica	Stamenon	Thessalonic	1
Imperiul de Niceea	Stamenon	Niceea	3
	Stamenon	Magnesia	2
Imperiul de Thessalonica			
Manuel	Stamenon	Thessalonica	3
Ioan	Stamenon	Thessalonica	1
Imperiul de Thessalonica ?	Stamenon	?	48
TOTAL			103 PIESE

XXXIII. Cu ocazia săpăturilor arheologice din oraș, în anul 1986, au fost descoperite în ruinele unor construcții incendiate, două tezaure de monede bizantine din bronz datate în secolul al XI-lea. Au fost ascunse în anul 1088 cu ocazia asedierii orașului de către Alexius I. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: Vl. Pencev, Numizmatika, 24, 1990, 3, p. 28-31.

A. Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Constantin X (cls. 2)	Folles	1
Roman IV	Folles	3
Mihail VII	Folles	1
Nicefor III (cls. I)	Folles	2
Alexius I (cls. K)	Folles	1
TOTAL		8 PIESE

B. Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Mihail IV (cls. C)	Folles	1
Constantin IX (cls. D)	Folles	7
Constantin X (cls. 1)	Folles	1
(cls. E)	Folles	2
(cls. F)	Folles	1
Roman IV	Folles	3
(cls. G)	Folles	3
Mihail VII	Folles	1
(cls. H)	Folles	1
Alexius I (cls. J)	Folles	2
(cls. K)	Folles	6
TOTAL		28 PIESE

XXXIV. Cu ocazia săpăturilor arheologice din oraș din anul 1986, la o adâncime de 0,20-0,30 m, într-un nivel din prima jumătate a secolului XIII, într-o locuință incendiată de lângă poarta de sud a cetății, a fost descoperit un tezaur compus din 28 monede din secolul al XIII-lea. A fost ascuns/pierdut probabil din cauza devastărilor tătarilor din anul 1242.

Bibliografie: Vl. Pencev, Numizmatika, 21, 1987, 2, p. 26-30.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Bulgaria - imitații	3

Imperiul Latin de Constantinopol - imitații	15
Regatul Latin de Thessalonica	3
Imperiul de Thessalonic	
Theodor	1
Mihail	4
Ioan	1
?	1
TOTAL	28 PIESE

XXXV. În colecțiile CNIAB se păstrează un lot de monede emise de Vladislav Vlaicu (7 ex.), Ivan Alexandru și Mihail (7 ex.) și Ivan Sracimir (un ex.), descoperit în perioada interbelică.

Bibliografie: inedit; informație Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae.

XXXVI. În colecțiile CNIAB se păstrează un lot de monede emise de Vladislav Vlaicu (14 ex.), Ivan Alexandru și Mihail (7 ex.) și Ivan Sracimir (10 ex.), descoperit în perioada interbelică.

Bibliografie: inedit; informație Gh. Poenaru Bordea, E. Nicolae.

XXXVII. A fost descoperit un tezaur compus din cca. 1000 piese de argint, din care aproximativ 900 sunt emisiuni de la Ivan Alexandru și 100 de la Vladislav Vlaicu.

Bibliografie: Al. Kuzev, Izvestija-Varna, 24 (39), 1988, p. 111, n. 46.

XXXVIII. Un tezaur compus din monede romane din secolul al III-lea d. Chr. a fost descoperit în localitate.

Bibliografie: A. Kunisz, *Obieg monetarny na obszarach Mezji i Tracji i Tracji w I i II w. n. e.*, Katowice, 1992, p. 145, nr. 14 (Silistra I); Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, SCN, 12, p. 107, nota 143.

XXXIX. Din împrejurimile orașului provine un tezaur din care s-au mai recuperat 17 drahme de tip Alexandru III, emise de Amphipolis (un ex.), Lampsacus (2 ex.), Abydos (un ex.), Colophon (6 ex.), Magnesia (un ex.), Sardes (un ex.), Milet (un ex.), Mylasa (un ex.) și unul incert (3 ex.). Ultima piesă datează în jurul anului 250 î.Chr., iar după altă opinie se datează în anii 285-280 î.Chr. Se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: K. Dimitrov, Dobrudja, 5, 1988, p. 91; idem, Bulg. Hist. Rev., 4, 1990, p. 47-65; idem, în vol. *100 Jahre österreichische Forschungen in Ephesos, Akten des Symposions Wien 1995*, Wien, 1999, p. 184, nr. 13 (LXXXIII); B. Rousseva, RN, 6, 1990, 32, p. 23, nota 34.

XL. Descoperit la o dată necunoscută, lotul de monede cuprinde patru tetradrahme ale Macedoniei Prima și trei de Thasos. Depozitul pare să fie un fragment dintr-un tezaur mai mare. Se păstrează la CNMIAMB.

Bibliografie: S. Grămăticu, CN, 7, 1996, p. 23-26.

XLI. Descoperit la o dată necunoscută, tezaurul este compus din denari de Friesach, între care se găsesc emisiuni de la Otto II von Andres, episcop de Banberg și Berthold IV von Anders, episcop de Salsburg. A fost ascuns/pierdut probabil în cursul mării invazii tătare.

Bibliografie: T. Gerasimov, Numizmatika, 3, 1971, 1/I, p. 18.

XLII. La o dată neprecizată a fost descoperit în localitate un depozit compus din cinci monede bizantine din clasa D.

Bibliografie: V. Pencev, *Mimalo*, 7, 2000, 3, p. 25-26, 4e; Gh. Mănucu-Adameşteanu, St. Iordanov, în vol. *Simpozion Chişinău 2001*, p. 130.

141. SINIVIR (Novi Pazar)

I. Dintr-un număr neprecizat de piese descoperite în anul 1959, în locul „Pazaroglu”, a fost văzut un stater de electron emis de Samos.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 25, 1962, p. 232.

II. În împrejurimile satului se semnalează o descoperire de monede de aur din secolul al XVI-lea. Dr. V. Haralanov din Şumen a identificat un ducat de la Ferdinand I (?) de Medici, Alvise Mocenigo şi Pasquale Cicogna, doi guldeni Carol de Tirol (1574, 1579), un gulden Rudolf II (1593), un ducat Confederaţia olandeză (1596), un ducat Bratislava (1550), un ducat unguresc (f. a.) şi patru altîni emişi de Suleyman I.

Bibliografie: T. Gerasimov, *Izvestija-Sofia*, 15, 1946, p. 240; S. Rakova, *Numizmatika*, 18, 1984, 3, p. 36, nr. 2.

142. SINOIE – VICUS QUINTIONIS

I. La o dată neprecizată au fost descoperite cinci drahme histriene (cu siglele A, ΑΠ, B, şi Δ) datând din secolul al IV-lea î.Chr. Se păstrează la Kunsthistorisches Museum din Viena.

Bibliografie: V. Gerasimova-Tomova, *Numizmatika*, 11, 1976, 3, p. 38-39, nr. 22-26 şi p. 42; B. Mitrea, *Dacia, N.S.*, 23, 1979, p. 372, nr. 15.

II. În punctul „Movable Dese” a fost descoperit în anii `2000, lângă lac, la vest de necropolă, într-un strat gros de nisip, un depozit monetar compus dintr-un număr neprecizat de emisiuni monetare de argint din Cyzic, Chersones şi Milet. Au fost

recuperate mai întâi două exemplare, apoi alte cinci (Cyzic-2 ex., Milet-4 ex., Chersonesul Tracic-un ex.). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Talmațchi, BSNR, 92-97, 1998-2003, 146-151, p. 347-349, nr. 1-2; inedit; informație G. Talmațchi.

143. SKALA (Silistra)

I. La cca. 150 m nord de intrarea în fortificație, pe o suprafață de 20 m², a fost descoperit un lot de 99 monede bizantine din bronz, emisiuni anonime din clasa A₂ – A₃ (98 ex.) și clasa B (1 ex.).

Bibliografie: V. Iotov, G. Atanasov, *Skala, Krepost ot X-XI vek do s. Kladenti, Tervelsko*, Sofia, p. 130.

II. În bordeiul nr. 25 au fost descoperiți 28 folles clasa A₂ – A₃ și câteva bijuterii.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 130.

144. SLAVA CERCHEZĂ

În anii '2000 a fost descoperit, în condiții neprecizate, la aproximativ 3,5 kilometri nord-vest de localitate, un depozit monetar compus dintr-un număr neprecizat de emisiuni de argint histriene (poate în jur de zece piese), din care au mai fost recuperate două exemplare (drahme). Se datează probabil în prima parte a secolului al III-lea î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

145. SLAVA RUSĂ - IBIDA

I. În anul 1907 au fost găsite într-un vas mai multe drahme (câteva sute?) de tip Lysimach. Se datează în jurul anului 280 î.Chr. Tezaurul a fost dispersat.

Bibliografie: C. Moisil, BSNR, 13, 1916, 27, p. 42, nr. 63.

II. Descoperit în anul 1988, cu ocazia cercetărilor arheologice din cetate, într-un complex monastic paleocreștin, la o adâncime de 0,25 m, tezaurul se compune din opt solidi din secolul al VI-lea. A fost ascuns probabil după anul 592, în urma atacului avaro-slav. Conform altor păreri se propun și anii 592/593 sau 595/596 sau 601/602. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: C. Opaiț et alii, RM, 41, 1990, 1, p. 24, n. 39; M. Iacob, în vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 75-80; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 178-179, nr. 79.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Justinus II	Solidus	Constantinopol	565-578	1
Mauricius Tiberius	Solidus	Constantinopol	583/4-602	1
	Solidus ușor	Constantinopol	583-602	6
TOTAL				8 PIESE

III. În mod întâmplător, în anul 1999, s-a găsit un mic depozit din care au fost recuperați șase denari romani republicani. Ultima piesă aparține lui Marcus Antonius.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 43-45.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
CN.LVCRIO TRIO	Denar	Roma	1
D.SILANVS L.F	Denar	Roma	1

ANT.AVG.III VIR R.P.C.	Denar	Atelier mobil	4
TOTAL			6 PIESE

IV. În cursul săpăturilor arheologice din anii 2001-2002, la poarta de vest, a fost descoperit un tezaur compus din 11 piese bizantine de bronz datate în secolul al VI-lea d.Chr. (527-561/62). Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: M. Iacob, *Două depozite monetare descoperite la (L)Ibida*, comunicare la sesiunea „Pontica”, Constanța 2005.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinianus I	Folles	Constantinopol	2
	$\frac{1}{4}$ Folles	Constantinopol	1
	$\frac{1}{4}$ Folles	Nicomedia	3
	$\frac{1}{4}$ Folles	?	1
	$\frac{1}{8}$ Folles	Constantinopol	1
	$\frac{1}{8}$ Folles	?	1
?	?	?	2
TOTAL			11 PIESE

V. În cursul săpăturilor arheologice din anii 2001-2002, la poarta de vest, a fost descoperit un tezaur compus din 13 piese bizantine de bronz datate în secolul al VI-lea d.Chr. (527-575/76). Se păstrează la CNICEMT.

Bibliografie: *Ibidem*.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinianus I	Folles	Constantinopol	2
		Nicomedia	1
	½ Folles	Antiochia	1
Justinus II	Folles	Constantinopol	1
?	¼ Folles	Constantinopol	4
		Nicomedia	2
?	?	?	2
TOTAL			13 PIESE

VI. În cursul cercetărilor arheologice din campania anului 2007, în sectorul extramuros, lângă zidul de incintă, pe un nivel datat în secolele I î.Chr. - I d.Chr., sector curcina G, carourile 1-3, a fost descoperit un depozit compus din opt denari romani republicani și imperiali. Piese se eșalonează între 150 î.Chr. și domnia împăratului Vitellius.

Bibliografie: inedit; informație D. Paraschiv, C. Chiriac și M. Mocanu.

146. SNOP (Dobrici)

În anul 1965, lângă sat, a fost descoperit un tezaur cu monede occidentale și turcești din secolul al XVI-lea. Muzeul din Sofia a achiziționat mai multe exemplare emise de Carol I (Spania) - un ex., Carol V - un ex., Ferdinand I - un ex., Maximilian II - un ex., Rudolf II - 10 ex., Sigismund III - 2 ex., Ștefan Bathori - un ex., Confederația belgiană - 3 ex., Suleyman I - 31 ex., Murad III - 3 ex., Pasquale Cicogna (1585-1595) - un ex. Restul a fost dispersat.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 29, 1966, p. 213.

147. SOKOLNIK (Dobrici)

În anul 1986, la un kilometru est de sat, a fost descoperit un tezaur compus din 41 groși sârbești și trei bijuterii de argint. Tezaurul a fost ascuns probabil după anul 1360. Se păstrează la muzeul din Varna (39 groși), Dobrici (2 groși) și într-o colecție particulară (un groș).

Bibliografie: Al. Kuzev, Izvestija-Varna, 28 (43), 1992, p. 269-284.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Ștefan Decianski	Groș	1
Ștefan Dușan (rege)	Groș	9
Ștefan Dușan (țar)	Groș	29
???	Groș	2
TOTAL		41 PIESE

148. SOMOVA

Cu mulți ani în urmă, fără a se cunoaște alte detalii, a fost descoperit un tezaur compus peste 80 de monede, dintre care 66 de exemplare emise de Țara Românească sub Mircea cel Bătrân, 13 piese din Moldova ale lui Petru Mușat și cinci exemplare turcești și tătarăști. Se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: inedit; informație E. Petac.

149. SREDIȘCE (Kainargea)

În zona localității a fost descoperit un tezaur mixt format din 34 piese din argint și 27 din bronz, datat în secolul al XI-lea. Nu se cunoaște locul de păstrare.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 10, 1993, p. 164, nr. 61.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Vasile II	Miliaresion	34
Vasile II-Constantin VIII (cls. A2-A3)	Folles	18
Roman III (cls. B)	Folles	9
TOTAL		61 PIESE

150. STAROSELO (Turtucaia)

Un depozit monetar a fost găsit în anul 1953, în punctul „Cereșa Zlak”, într-un vas ceramic și este compus din 112 monede romane de bronz. Se păstrează la Muzeul Național de la Sofia.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 20, 1955, p. 608; D. Vladimirova-Aladjova, NSfrag., IV, 1995-1997, p. 88, nr. XXII.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Arcadius	61
Honorius	36
Theodosius II	2
Eudoxia	7
?	5
TOTAL	111 PIESE

151. STEJARU (Constanța)

În mod fortuit, după anul 2000, a fost descoperit un depozit compus din 149 de monede de bronz, emisiuni de la Filip II și Alexandru III și două piese de Odessos

contramarcate. Se păstrează la CNBNR (139 ex.) și CNMINAC (10 ex.).

Bibliografie: inedit; G. Talmațchi, G. Custurea, *Un nou tezaur de monede macedonene descoperit în Dobrogea*, comunicare la sesiunea „Pontica”, Constanța 2006.

152. STRAJA

Tezaurul a fost descoperit în anul 1980, la 500 m est de șoseaua Cumpăna-Straja și la 100 m de albia canalului Dunăre-Marea Neagră, în curtea unui localnic. Era îngropat la 0,80 m adâncime, într-o așezare de epocă romană târzie și depus, probabil, într-un material de natură organică. Este compus din 759 de monede de bronz care se eșalonează în intervalul anilor 337-378. Ascunderea/pierderea se datorează răscoalei federațiilor goți din imperiu. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: A. Vertan, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 20, 1974, p. 147-179.

Lista emitenților

Datare	Monetărie	Emitent	Nr. piese
337-341	Roma	Constantius II	1
	Antiochia	Constantius II	3
342-348	Lugdunum	Constans	1
	Constantinopol	Constantius II	2
	Cyzicus	Constantinus I	3
		Constans	2
	Antiochia	Constantinus I	1
		Constantius II	1
	Alexandria	Constans	1
	?	Constantinus I	1
		Constantius II	6
		Constans	2

354-358	Arelate	Constantius II	1
	Roma	Constantius II	3
	Siscia	Julianus	1
	Thessalonica	Constantius II	3
		Julianus	1
	Heraclea	Julianus	1
	Constantinopol	Constantius II	6
		Julianus	1
354-358	Nicomedia	Constantius II	2
	Cyzicus	Constantius II	10
		Constantius Gallus	1
		Julianus	2
	Antiochia	Constantius II	13
	Alexandria	Constantius II	6
		Julianus	1
	?	Constantius Gallus	2
		Julianus	8
358-361		?	45
	Arelate	Constantius II	1
		Julianus	1
	Aquileia	Constantius II	1
	Sirmium	?	1
	Thessalonica	Constantius II	3
		Julianus	4
	Heraclea	Julianus	1
	Constantinopol	Constantius II	5
		Julianus	2
	Nicomedia	Constantius II	3

	Cyzicus	Constantius II	17
		Julianus	4
	Antiochia	Constantius II	3
		Julianus	1
	Alexandria	Constantius II	4
		Julianus	1
	?	Constantius II	52
		Julianus	5
		?	5
	Antiochia	Julianus	1
	?	Julianus	1
361-363			
364-378	Roma	Valentinianus I	4
		Gratianus	3
		?	1
	Aquileia	Valens	2
	Siscia	Valentinianus I	1
		Valens	1
	Thessalonica	Valentinianus I	9
		Valens	12
		Gratianus	1
	Heraclea	Procopius	1
		Valentinianus I	2
		Valens	7
		?	1
	Constantinopol	Procopius	1
		Valentinianus I	12
		Valens	50
		Gratianus	1

		?	7
	Nicomedia	Procopius	2
		Valentinianus I	6
		Valens	34
		Gratianus	1
		?	3
	Cyzicus	Procopius	1
		Valentinianus I	7
		Valens	48
		Gratianus	2
		?	5
	Antiochia	Valentinianus I	7
		Valens	49
		?	16
	Alexandria	Valentinianus I	11
		Valens	13
	?	Valentinianus I	13
		Valens	94
		Gratianus	2
		?	70
	Imitații barbare	?	2
TOTAL			749 PIESE

153. STRUNGA (fost Câșla, Oltina)

I. În vatra satului, în mod fortuit, în anul 1929, a fost descoperit un tezaur compus dintr-o monedă de aur și alte 94 de bronz din epocă romană. Monedele se eșalonează în intervalul ante 270-395. Ar putea fi ascuns/pierdut, în anul 383, imediat după catastrofa de la Adrianopol. Tezaurul se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: O. Iliescu, SCN, 2, 1958, p. 453, nr. 10; R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n., la Dunărea de Jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 263-267.

Lista emitenților

Datare	Emitent
Ante 270	Septimius Severus (colonială ?) Julia Domna (Nicopolis ad Istrum)
270-275	Aurelianus Severina
275-276	Tacitus
276-282	Probus
284-313	Diocletianus Maximianus Galerius Maximinus II
313 (307)-363	Constantinus I Licinius I Constantinus II Constantius II
378-395	Theodosius I
TOTAL	58 AE + 1AV

II. În zonă au fost găsite opt bronzuri bizantine, emisiuni de la Anastasius I (1 AE), Justinianus I (1AE), Justinus II (4 AE) și Mauricius Tiberius (2 AE). Nu se cunoaște anul descoperirii. Ultima monedă se datează în anii 591/592. A fost ascuns probabil din cauza atacului slav din anul 594. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, Peuce, 1 (14), 2003, p. 377, n. 138.

154. SV. NIKOLA (Caliacra)

În anul 1986 au fost găsiți cinci groși emiși de Ivan Alexandru. Piese se păstrează în muzeul din Varna.

Bibliografie: Al. Kuzev, Izvestija-Varna, 24 (39), 1988, p. 112, n. 58.

155. ȘABLA (Dobrici)

I. Prin anii '80, cu ocazia lucrărilor agricole, au fost descoperiți cca. 50 denari romani imperiali. Dintre aceștia, la un colecționar din Dobrici au fost văzute următoarele emisiuni: Vespasianus (3 ex.), Domitianus (2 ex.), Traianus (11 ex.), Hadrianus (5 ex.) și Antoninus Pius (4 ex.).

Bibliografie: J. Jurukova, Arheologija-Sofia, 25, 1983, 1-2, p. 114.

II. Este menționată descoperirea în anul 1994, în via de deasupra farului, a unui număr de 12 tetradrahme emise pentru Alexandru III, din care s-au mai recuperat două bătute la Byzantion.

Bibliografie: V. Ivanov, Dobrudja, 12, 1995, p. 311, nr. 3.

156. ȘIPOTE

I. Cu prilejul unei săpături arheologice de salvare desfășurată în localitate, în anul 1971, probabil într-o necropolă, a fost descoperit, într-un vas, un depozit funerar, format din 19 monede romane târzii. Atelierele monetare sunt Sirmium (un ex.), Thessalonica (2 ex.), Heraclea (4 ex.), Constantinopol (3 ex.), Nicomedia (2 ex.) și Cyzic (4 ex.) și neprecizate (3 ex.). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: C. Stavru, Pontica, 5, 1972, p. 241-248; R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n., la Dunărea de Jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 269-275.

Lista emitenților

Datare	Nr. piese
346/8-353/4	1
353/4-357/8	12
357/8-363	5
363-364	1
TOTAL	19 PIESE

II. Între această localitate și cea de la Zorile, pe unul din dealuri, a fost descoperit la începutul anilor '2000 un tezaur din care s-au mai recuperat 140 de monede (denari romani republicani și imperiali, antoninieni), dintr-un total de aproximativ 550-600 exemplare. Prima emisiune aparținea lui C. IVNI C. F. (149 î.Chr.), iar ultima lui Gallienus.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

157. TÂRGUȘOR

I-II. În cursul cercetărilor arheologice din așezarea medievală Ester, în necropolă, au fost descoperite două depozite funerare medievale. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, în vol. *Istro-Pontica*, p. 584-586.

1981, M 27

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Mahmud I	Para	Constantinopol	1

Mustafa III	Para	Constantinopol	2
TOTAL			3 PIESE

1981, M 24, Salbă

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Mahmud I	Para	Constantinopol	7
Mustafa III	Para	Constantinopol	2
Abdulhamid I	Para	Misir	3
?	Para	?	2
TOTAL			14 PIESE

III. În anul 2000, în zona sectorului zootehnic Târgușor, a fost descoperit întâmplător, un depozit de monede bizantine compus din trei piese emise de Manuel I (emisiunea a IV-a). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Custurea.

IV. Pe pantele vestice ale unui deal aflat la cca. 2-2,5 kilometri est de șoseaua Mihail Kogălniceanu-Târgușor și la cca. 100 m est de albia râului Gura Dobrogei, a fost descoperit în anul 2001 un tezaur monetar compus din 1332 piese de bronz, în care cea mai recentă este de tipul „cruce în cunună”, datată în anii 425-435. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație D. Moisil, G. Custurea.

V. În toamna anului 2001, în preajma unui edificiu de mari dimensiuni din așezarea medievală Ester, cercetat la sfârșitul anilor '80, a apărut un depozit monetar compus din 15 monede otomane de argint (Ahmed I - 3 ex.; Murad IV - 2 ex.; Ibrahim

- 8 ex.; neprecizate - 2 ex.). A fost ascuns/pierdut la jumătatea secolului al XVII-lea. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Custurea.

158. TELIȚA

Găsit anterior anului 1907 la Poiana Teliței, din tezaur au fost identificate 12 piese, probabil ducați comuni de la Mircea cel Bătrân. Se păstrau la CNBAR.

Bibliografie: O. Iliescu, RI, s.n., 1, 1990, 6, p. 54, nr. 16.

159. TERVEL

În anul 1964, în locul numit „Kadya Ekinlik”, au fost găsite întâmplător un număr necunoscut de monede romane de bronz. Dintre acestea dr. V. Haralanov a identificat patru piese emise la Sirmium de Constantius II și una emisă la Heraclea de Constantius Gallus.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 28, 1965, p. 250.

160. TOPALU

La nord de sat, au fost descoperite pe o suprafață de cca. doi metri pătrați, 55 monede bizantine de bronz. Tezaurul a fost ascuns prin anii 570/571 din cauza unor atacuri avare sau slave. Nu se cunoaște locul de păstrare.

Bibliografie: Ir. Dimian, SCN, 1, 1957, p. 191-192; C. Morrisson, V. Popović, V. Ivanisević, *op. cit.*, p. 179-180, nr. 80 cu toată bibliografia.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Justinianus I	Folles	Constantinopol	12
	½ Folles	Constantinopol	3

Justinus II	$\frac{1}{4}$ Folles	Constantinopol	4
	16 Nummia	Thessalonica	2
	$\frac{1}{4}$ Folles	Nicomedia	2
	Folles	Cyzicus	3
	$\frac{1}{2}$ Folles	Cyzicus	1
	Folles	Antiochia	4
	$\frac{1}{2}$ Folles	Antiochia	1
	12 Nummia	Alexandria	2
	Folles	?	3
	$\frac{1}{2}$ Folles	Constantinopol	3
	$\frac{1}{8}$ Folles	Constantinopol	8
	$\frac{1}{8}$ Folles	Constantinopol	4
	$\frac{1}{8}$ Folles	Nicomedia	4
	$\frac{1}{8}$ Folles	Cyzicus	2
	$\frac{1}{8}$ Folles	Antiochia	1
TOTAL			55 PIESE

161. TRESTENIC

Descoperit în anul 1947, tezaurul este compus dintr-un număr neprecizat de denari imperiali, din care au fost recuperați și achiziționați 100 exemplare de ICEMT în anul 1992. A fost ascuns probabil prin anii 220-222. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, M. Iacob, *Al XII-lea Simpozion Național de Numismatică*, Giurgiu, 2-3 iunie 1995, rezumatele comunicărilor, Giurgiu, 1995, p. 12; Gh. Poenaru Bordea, *Dacia*, N.S., 40-42, 1996-1998, p. 451, nr. 106.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Nero	Denar	Roma	1
Galba	Denar	Roma	1
Otho	Denar	Roma	1
Vespasianus	Denar	Roma	6
Titus	Denar	Roma	1
Domitianus	Denar	Roma	1
Nerva	Denar	Roma	1
Traian	Denar	Roma	2
Hadrianus	Denar	Roma	4
Antoninus Pius	Denar	Roma	8
Antoninus Pius	Denar	Roma	2
Faustina I	Denar	Roma	5
Faustina II	Denar	Roma	1
Marcus Aurelius	Denar	Roma	5
Marcus Aurelius	Denar	Roma	4
Lucius Verus	Denar	Roma	1
Commodus	Denar	Roma	15
Commodus	Denar	Roma	14
Crispina	Denar	Roma	1
Didius Julianus	Denar	Roma	2
Septimius Severus	Denar	Roma	40
	Denar	Alexandria	1
Septimius Severus	Denar	Roma	25
	Denar	Alexandria	1

Geta	Denar	Roma	2
Caracalla	Denar	Roma	8
Julia Domna	Denar	Roma	5
Caracalla	Denar	Roma	9
Caracalla	Denar	Roma	5
Julia Domna	Denar	Roma	3
Plautilla	Denar	Roma	1
Elagabal	Denar	Roma	1
TOTAL			100 PIESE

162. TULCEA – AEGYSSUS

I. Descoperit într-o vie la trei kilometri est de oraș, în anul 1895, tezaurul este compus din 24 stamena de billon. A fost ascuns/pierdut pe la anii 1220-1230. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: C. Moisil, BstAR, 2, 1947, 3, p. 11, n. 24; I. Băncilă, SCN, 1, 1957, p. 426; E. Oberländer-Târnoveanu, CN, 6, 1990, p. 78, nr. 3; idem, EBPB, 3, p. 120-121, nr. 5.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Imperiul Bizantin-Isaac II	Stamenon	Constantinopol	5
Alexius III	Stamenon	Constantinopol	7
Bulgaria-imitații anonime	Stamenon	Târnovo ?	10
Imperiul Latin de Constantinopol	Stameon	Constantinopol	2
TOTAL			24 PIESE

II. În anii 1929-1930 (sau în anul 1932 ?) a fost descoperit, într-un vas de factură greacă, un tezaur format din 104 monede histriene de argint, cu un număr important de subdiviziuni, datat la sfârșitul secolului al IV-lea î.Chr.

Bibliografie: B. Mitrea, StCl, 7, 1965, p. 159-160, nr. 29.

III. În anul 1942 a fost descoperit un tezaur monetar cu monede din bronz, din secolele X-XI (?), din care s-a recuperat o piesă emisă de Roman II. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: E. Oberländer Târnoveanu, CN, 7, 1996, p. 115, n. 96.

IV. La sfârșitul anilor '40 sau în prima parte a deceniului următor din secolul XX, a fost găsit pe locul anticei cetăți *Aegyssus*, în condiții neprecizate, un tezaur compus din 87 denari romani republicani și imperiali timpurii, datați între anii 207 î.Chr. – 79-81 d.Chr. Tezaurul este format de fapt din două loturi, primul presupus ca descoperit în zona Babadagului, iar al doilea la *Aegyssus*, reunite la publicare de R. Ocheșeanu. Se păstrează la CNBAR.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, SCN, 12, 1998, p. 15-26; G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 137-146.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
APEX	Denar	Roma	1
M. VARGA	Denar	Roma	1
M. FAN C. F.	Denar	Roma	1
C. COIL CALD	Denar	Roma	1
C. CENSORIN	Denar	Roma	1
L. RVBRI DOSSENI	Denar	Roma	1

C. LICINIVS L. F. MACER	Denar	Roma	2
MN. AQVIL. MN. F MN. N	Denar	Roma	1
PAVLLVS LEPIDVS	Denar	Roma	1
L. LIVINEIVS REGVLVS IIIIVIR A. P. F,			
P. CLODIVS M. F IIIIVIR A. P. F, L.			
MVSSIDIVS T. F LONGVS IIIIVIR A. P.			
F, C. V(E)IBIVS V(A)ARVS	Denar	Roma	3
M. ANT. IMP. AVG. IIIIVIR R. P. C. cu M.			
BARBAT. Q. P., M. NERVA PROQ. P., L.			
GELL. Q. P.	Denar	Atelier itinerant	1
IMP. DIVI IVLI F. TER IIIIVIR R. P. C.			
sau DIVI F. sau IMP. CAESAR DIVI IVLI			
F. cu M. AGRIPPA COS. DESIG.	Denar	Atelier itinerant	1
ANT. AVG. IIIIVIR R. P. C.	Denar	Atelier itinerant	12
AVGVSTVS		Emerita	1
AVGVVSTVS CAESAR		Atelier incert	1
OB/CIVI/SERVATOS		spaniol	
Tiberius		Lugdunum	1
Nero		Roma	2
Galba		Roma	1
Vitellius		Roma	2
Vespasianus		Roma	31
Vespasianus/Domitianus		Roma	4
Vespasianus/Titus		Roma	1
Titus		Roma	8
Titus/Domitianus		Roma	6
Titus/Divus Vespasianus		Roma	1

TOTAL 87 PIESE

V. Un tezaur compus din cca. 150-200 piese a fost descoperit în anul 1946, la trei kilometri distanță de oraș. El a fost dispersat, recuperându-se 17 denari romani republicani. Probabil a fost ascuns în anii 32-31 î.Chr. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: C. Preda, G. Simion, SCN, 3, 1960, p. 545-546; R. Ocheșeanu, SCN, 12, 1997, p. 15-26; A. Kunisz, *Obieg monetarny na obszarach Mezji i Tracji w. I i II w. n. e.*, Katowice, 1992, p. 130, nr. 3, p. 131, nr. 9; D. Moisil, G. Depeyrot, *Les trésors de deniers*, p. 131, nr. 127, p. 192, nr. 196, p. 193-194, nr. 199; G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobruđja*, Cluj Napoca, 2006, p. 79-83.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
TI. VETVR	Denar	Roma	1
C. ABVRI GEM	Denar	Roma	1
M. TVLLI	Denar	Roma	1
L. MEMMI	Denar	Roma	1
Q. THERM M. F	Denar	Roma	1
C. FABI C. F	Denar	Roma	1
TI. CLAVD TI. F AP. N	Denar	Roma	1
C. HOSIDI C. F GETA III VIR	Denar	Roma	1
C. MEMMI C. F	Denar	Roma	1
C. CONSIDIVS PAETVS	Denar	Roma	1
PETILLIVS CAPITOLINVS	Denar	Roma	1
L. LIVINEIVS REGVLVS IIIIVIR A. P. F, P. CLODIVS M. F IIIIVIR A. P. F, L. MVSSIDIVS T. F LONGVS IIIIVIR A. P. F, C. V(E)IBIVS V(A)ARVS	Denar	Roma	1

M. ANTONIVS M. F. M. N. AVGV R IMP. TERT. COS DESIGN. ITER. ET TERT. IIIVIR			
R. P. C	Denar	Atelier itinerant	1
?	Denar	Roma	1
?	Imitație	?	3
TOTAL			17 PIESE

VI. Între anii 1970-1980 a fost descoperit un tezaur monetar din care muzeul Tulcea a achiziționat patru groși emiși de Ștefan Dușan-țar (3 ex.) și Ivan Alexandru și Mihail (un ex.).

Bibliografie: Gh. Mănucu Adameșteanu, Peuce, 10, 1991, p. 585, nr. 123-126.

VII. Înainte de anul 1977 a fost descoperit în împrejurimile orașului un tezaur format din dirhemi de la Noghai și Ceaka. A fost ascuns în anii 1300-1301. Un lot se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, în vol. *Lucrările simpozionului internațional. Originile tătarilor*, București, 1997, p. 118, n. 77.

VIII. Cu ocazia demolării vechiului bazar a fost descoperit un depozit de monede mărunte de argint. A fost ascuns probabil la jumătatea secolului al XVII-lea. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: G. Custurea, A. Murat, CN, 4, 1982, p. 141-145.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Polonia-Sigismund III	Triplu groș	Olkusz	1

Imperiul Otoman-Murad III	Akçe	Constantinopol	3
Mehmed III	Akçe	Constantinopol	1
	Akçe	Canca	1
	Akçe	Tire	1
Ahmed I	Akçe	Adrianopol	1
	Akçe	Constantinopol	1
	Akçe	Seres	1
	Akçe	Sidrekipsi	1
	Akçe	Canca	2
Murad IV	Akçe	Constantinopol	2
	Akçe	Sarajevo	1
	Akçe	Seres	2
Ibrahim	Akçe	Constantinopol	20
?	Akçe	?	2
	Akçe	Constantinopol	1
	Akçe	?	1
TOTAL			43 PIESE

IX. În punctul „Dealul Taberei” a fost descoperit un tezaur compus din 131 denari și antoninieni.

Bibliografie: B. Mitrea, Dacia, N.S., 19, 1975, p. 316, nr. 87; idem, BSNR, 67-69, 1973-1975, 121-123, p. 324, nr. 87.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Antoninus Pius	1

Gordianus III	33
Filip I	30
Filip II	3
Otacilla	7
Traianus Decius	18
Herrenia Etruscilla	3
Herrenius Etruscus	3
Trebonianus Gallus	25
Volusianus	7
Valerianus	1
TOTAL	131 PIESE

X. Un tezaur compus din monede emise în Țara Românească, Moldova, Țaratul de Vidin, Imperiul Otoman, Serbia (?), Hoarda de Aur (?) a fost descoperit în localitate sau împrejurimi și se află la CNBAR.

Bibliografie: A. Vâlcu, *Moneda otomană în Țările Române în perioada 1687-1807*, teză de doctorat, Universitatea București, 2007, p. 151, n. 178.

163. TURTUCAIA - TRANSMARISCA

I. Înainte de anul 1900, într-un sarcofag descoperit în localitate, a fost găsit un tezaur compus din aproximativ 100 de stateri din tipurile Filip II, Alexandru III și Lysimach.

Bibliografie: St. Avdev, *Numizmatika*, 15, 1981, 2, p. 27, nr. 50.

II. În jurul anului 1900, între Kalimok și StaroSelo a fost descoperit un lot de monede de la Licinius și familia constantinilor.

Bibliografie: *Ibidem*, p. 31, nr. 112.

III. Cu prilejul unor lucrări agricole, în apropierea orașului, în anul 1916, a fost descoperit un tezaur monetar compus din 24 tetradrahme de Thasos și opt tetradrahme de Macedonia Prima.

Bibliografie: C. Moisil, CNA, 17, 1943, 127-128, p. 156, nr. 3.

IV. În împrejurimile orașului s-a descoperit un tezaur format din mai multe tetradrahme ale lui Alexandru III. Au fost recuperate 20 exemplare, emise în Asia Mică și Macedonia, care se păstrează la muzeul din Silistra.

Bibliografie: T. Gerasimov, Izvestija-Sofia, 27, 1965, p. 250; B. Rousseva, K. Koev, Numizmatika, 4, 1986, p. 3-13.

164. TUZLA – STRATONIS TURRIS

I. Descoperit în jurul anului 1914, nu departe de farul din localitate, tezaurul se compune din 707 stamena. A fost ascuns, probabil, prin anii 1220-1230. Se păstrează la CNMNIR.

Bibliografie: I. Băncilă, SCN, 1, 1957, p. 426-438; idem, SCN, 2, 1958, p. 417-419; E. Oberländer-Târnoveanu, CN, 6, 1990, p. 78-80 (707); idem, EBPB, 3, 1997, p. 123-125, nr. 8 (701).

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Imperiul Bizantin			
Alexius I	Stamenon	Constantinopol	1
Manuel I	Stamenon	Constantinopol	8
Andronic I	Stamenon	Constantinopol	2
Isaac II	Stamenon	Constantinopol	90
Alexius III	Stamenon	Constantinopol	159

Bulgaria			
Imitații anonime	Stamenon	Târnovo	391
Ivan Asan II	Stamenon	Târnovo	1
Imperiul Latin de Constantinopol			
Imitații anonime	Stamenon	Constantinopol	49
Regatul de Thessalonica	Stamenon	Thessalonica	2
Imperiul de Niceea	Stamenon	Niceea	2
?	Stamenon	?	2

TOTAL 707 PIESE

II. Cu ocazia săpării fundațiilor pentru o construcție, a apărut în anul 2003 un mic depozit de 30-35 de monede de bronz tomitane și callatiene autonome din care au mai fost recuperate aproximativ 10 exemplare. Se păstrează la CNMINAC și într-o colecție particulară.

Bibliografie: G. Talmațchi, *Les monnaies autonomes d'Istros, Callatis et Tomis*, Wetteren, 2006, p. 94, nr. 22.

III. Un tezaur compus din 20 denari romani republicani a fost descoperit în anul 2003, în localitate, într-un vas de factură getică, la o adâncime de 2,20 metri. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 88-91; G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 47-54.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
L. CENSOR	Denar	Roma	1
PHILIPPVS	Denar	Roma	1
CALDVS III VIR	Denar	Roma	1
CAESAR	Denar	Africa	1
M. N. CORDIVS RVFVS III VIR	Denar	Roma	1
ANT. AVG. III VIR R. P. C	Denar	Atelier itinerant	15

TOTAL 20 PIESE

165. TVĂRDIȚA (Șabla)

I. În anul 1994 a fost descoperit un mic depozit format din zece monede bizantine de argint din care au fost recuperate trei piese emise de Vasile II.

Bibliografie: V. Ivanov, Dobrudja, 12, 1995, p. 312, nr. 11.

II. La vest de localitate au fost descoperite cu detectorul de metale aproximativ zece monede de argint și 1260 de bronz din secolele I-III. Dintre acestea 80 de piese de bronz se păstrează în muzeul din Dobric.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 73-74, nr. 3.

Lista emitenților

Emitent	Nr. piese
Domitianus (sestertius)	1
Hadrianus (sestertius)	1
Antoninus Pius (dupondius)	2

Markianopolis	41
Septimus Severus și Julia Domna	1
Julia Domna	1
Caracalla și Julia Domna	6
Caracalla și Geta	2
Macrinus și Diadumenianus	14
Elagabalus și Julia Maesa	8
Alexander Severus și Julia Maesa	2
Gordianus III și Sarapis	7
Tomis	12
Gordianus III și Tranquilina	12
Odessos	7
Julia Domna	1
Caracalla	1
Gordianus III și Sarapis	4
Gordianus III și Tranquilina	1
Dionysopolis	4
Commodus	1
Gordianus III și Sarapis	3
Mesambria	4
Gordianus III și Serapis	3
Gordianus III și Tranquilina	1
Callatis	3
Autonomă	1
Filip I	2
Anchialos	2
Gordianus III și Tranquilina	2
Apollonia Pontică	1

Septimius Severus	1
Nicopolis ad Istrum	1
Septimius Severus și Julia Domna	1
Byzia	1
Filip I și Otacilla Severa	1
TOTAL	80 PIESE

166. URLUIA

În anul 1936, în preajma acestei localități, a fost descoperit un depozit de 29 monede bizantine de bronz și argint. A fost ascuns/pierdut datorită tulburărilor de la sfârșitul secolului al X-lea. Nu se cunosc date asupra deținătorului.

Bibliografie: Ir. Dimian, SCN, 1, 1957, p. 199.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Constantin V-Leon IV	Folles	1
Leon IV-Constantin VI	Folles	8
	Miliaresion	3
Constantin VI-Irina	Miliaresion	1
	Folles	4
Leon V-Constantin	Folles	2
Vasile I	Folles	1
Constantin VII-Zoe	Folles	2
Roman I	Folles	6
Constantin VII-Roman II	Folles	1
TOTAL	TOTAL	29 PIESE

167. VADU – VICUS CELERIS

I. Descoperit în anul 1987, în campania de săpături de la fortificația Karaharman, într-un vas ceramic, tezaurul se compune din 176 monede de aur și 71 din argint. Piese sunt emise de Veneția (147 țechini), Imperiul romano german (17 ducăți, 24 taleri), Provinciile Unite (5 ducăți), Imperiul Otoman (7 altâni) și Spania (47 piese de 8 reali). Tezaurul a fost ascuns în jurul anului 1685. Se păstrează la Muzeul Național Militar.

Bibliografie: S. Iosipescu, RPH, 2, 1988, p. 138-139.

II. Cu prilejul săpăturilor arheologice desfășurate în apropierea localității în anul 1989, în SB, 17, la o adâncime de 2,20 m, a fost descoperit un depozit vârfuri de săgeți-semne monetare compus din trei exemplare. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Talmațchi, AUDC, 4, 2001, p. 122, nr. 15-17.

III. În perioada anilor '2000, în apropierea localității, spre sud-sud-vest, a fost descoperit un tezaur compus din câteva zeci de vârfuri de săgeți-semne monetare. Au mai fost recuperate 13 exemplare, dintre care 12 sunt turnate special ca semne monetare și una este transformată din vârf de săgeată de luptă. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; informație G. Talmațchi.

IV. În anul 1989, în urma cercetărilor arheologice a fost descoperit un tezaur compus din 93 de monede din metal comun cu urme de argintare, contrafaceri după zolta și ½ zolta și 33 rondoale din bronz de dimensiunile paralelei. Se păstrează la Muzeul Național Militar București.

Bibliografie: A. Vîlcu, *Moneda otomană în Țăria Române în perioada 1687 - 1807*, teză de doctorat, Universitatea București, 2007, p. 95-96.

168. VALEA NUCARILOR

La o dată necunoscută, a fost descoperit un depozit de monede bizantine din aur din care s-a recuperat o piesă emisă de Vasile II (nomisma tetarteron).

Bibliografie: Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Un nou tezaur de monede bizantine de aur descoperit în județul Tulcea*, Al XIV-lea Simpozion Național de numismatică, Tulcea, 1997, p. 19-20.

169. VALU LUI TRAIAN

I. În anul 1935, pe dealul Duduca, a fost descoperit un tezaur format din zece monede bizantine de aur, datate în secolul al X-lea. A fost ascuns din cauza tulburărilor de la sfârșitul acestui secol. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, A. Popeea, *Monnaies byzantines du Musée de Constanța (Roumanie)*, Wetteren, 2004, p. 131, nr. 1007, 1012, 1014-1016, 1030, 1032, 1035, p. 132, nr. 1043, p. 133, nr. 1067.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Constantin VII-Roman II	Solidus	Constantinopol	9
Nicefor II-Vasile II	Nomisma histamenon	Constantinopol	1
TOTAL			10 PIESE

II. În anii 1999-2000, în zona locatății, a fost descoperit un tezaur de cca. 50 de monede bizantine de aur, din care au fost recuperate opt exemplare. Ele sunt emisiuni ale lui Constantin VII asociat cu Roman II de tip DOW III, 2, p. 552, clasa XV. Piesele recuperate au fost achiziționate în anul 2005 la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi, A. M. Velter, *op. cit.*, p. 105-113.

170. VAMA VECHE

Descoperit, se pare, în anul 1997, tezaurul a fost dispersat printre localnici. Un lot de șase piese a fost achiziționat la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, A. Vertan, G. Talmațchi, *Pontica*, 31, 1998, p. 324, nr. 1985-1990.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Raguza	Ducat	Raguza	1
Mustafa III	Altmişlik	Constantinopol	3
	Guruș	Constantinopol	2
TOTAL			6 PIESE

171. VĂCĂRENI

În anul 1971 a fost descoperit un tezaur de monede de argint medievale. Piesele au fost ascunse cel mai probabil în anul 1396. Se păstrează la CNIAB (238 ex.) și CNICEM Tulcea (3 ex.).

Bibliografie: B. Mitrea, *Mag. Ist.*, 12, 1978, 4, p. 59; E. Oberländer-Târnoveanu, *Peuce*, 8, 1980, p. 512-513, nr. 198-200; O. Iliescu, *BSNR*, 80-85, 1986-1991, 134-139, p. 117-123.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Mircea cel Bătrân	Ducat	186
Vlad I	Ducat	39
Sracimir	Groș	11
Bayazid I	Aspru	4
Hoarda de Aur	Dirhem	1
TOTAL		241 PIESE

172. VETREN (Silistra) - TEGULICIUM

I. Descoperit în anul 1940, tezaurul este atribuit de T. Gerasimov în anul 1941 lui Alexius III. Este compus însă din 12 nomisma histamenon emise de Alexius I.

Bibliografie: G. Atanasov, Iv. Iordanov, *Srednovekovniiat Vetren na Dunav*, Șumen, 1994, p. 43-45.

II. În anul 1987, cu ocazia săpăturilor din fortăreața medievală, s-a descoperit un tezaur de stamena tăiate poligonal sau în totalitate. A fost ascuns în deceniile cinci-șase ale secolului al XIII-lea. Se păstrează la muzeul din Silistra (312 ex.) și muzeul din Dulovo (7 ex.).

Bibliografie: G. Atanasov, Iv. Iordanov, *op. cit.*, p. 45-46; E. Oberländer-Târnoveanu, EBPB, 3, 1997, p. 144-148, nr. 24.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Imperiul Bizantin			

Manuel I	Stamenon	Constantinopol	1
Alexius III	Stamenon	Constantinopol	1
Bulgaria			
Imitații anonime	Stamenon	Târnovo ?	15
Ivan Assan II	Stamenon	Târnovo ?	82
Imperiul Latin de Constantinopol			
Imitații anonime	Stamenon	Constantinopol	71
Regatul de Thessalonica	Stamenon	Thessalonica	7
Imperiul de Trapezunt	Stamenon	Trapezunt	2
Imperiul de Niceea			
Theodor I Lascaris	Stamenon	Niceea	13
	Stamenon	Magnesia	1
Ioan III Vatatzes	Stamenon	Magnesia	2
	Stamenon	Thessalonica	9
Imperiul de Thessalonica			
Theodor	Stamenon	Thessalonica	8
Manuel	Stamenon	Thessalonica	24
Ioan	Stamenon	Thessalonica	47
?	Stamenon	?	9

TOTAL 292 PIESE

173. VIILE

I. Descoperit în anul 1964 și achiziționat în două etape, tezaurul se compune din emisiuni de argint și se găsea depus într-o cană. Au fost recuperate 106 exemplare. Este un depozit de acumulare ascuns în anii '70-80 ai secolului al XVII-lea. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: G. Custurea, A. Murat, Pontica, 12, 1979, p. 207-219; G. Custurea, A. Vertan, G. Talmațchi, Pontica, 30, 1997, p. 382, nr. 1806-1814.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
1	2	3	4
Holland	Taler		3
Geldern	Taler		5
Zeeland	Taler		1
Westfriesland	Taler		2
Utrecht	Taler		1
Zwolle	Taler	Zwolle	1
Campen	Taler	Campen	1
Emden-Ferdinand III	Florin	Emden	1
Raguza	Grossetto	Raguza	18
	Fals		1
Polonia-Sigismund III	Triplu gros	Bromberg	1
	Triplu gros	Poznan	1
	Triplu gros	Marienburg	1
	Triplu gros		3
Riga-Sigismund III	Triplu gros	Riga	2
Franța-Ludovic XIV	5 sous	Paris	1
	5 sous	Aix en Provence	2
	5 sous	Montpellier	1
	5 sous fals		1
Avignon-Flavio Chigi	5 sous	Avignon	1
Luano-Violante Lomellini	5 sous		1

Monaco-Ludovic I	5 sous	Monaco	1
Orange-Wilhelm Henry	5 sous		1
Brandenburg-Georg Wilhelm	Ort		1
Teschen-Adam Wenceslas	Triplu groș		1
Imperiul Otoman			
Ahmed I	Medini	Misir	7
Osman II	Medini	Misir	1
Mustafa I	Medini	Misir	1
Murad IV	Para	Misir	8
Ibrahim	Beșlik	Dimașk	1
	Para	Misir	2
Mehmed IV	Para	Misir	18
?	Para	Misir	3
?	Para	?	12

TOTAL 106 PIESE

II. Tezaurul a fost descoperit întâmplător, în luna iulie a anului 1976, în partea de sud-est a lacului Mârleanu, într-o ruptură de mal. Au fost găsiți într-o cană getică 51 de denari republicani și imperiali. A fost ascuns din motive necunoscute în primii ani ai secolului I d.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Gh. Papuc, BSNR, 72-79, 1983-1985, 131-133, p. 127-141; G. Talmațchi, *The Roman Republican Coinage in Dobrudja*, Cluj Napoca, 2006, p. 92-103.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
C. TAL	Denar	Roma	1
L. SAVF	Denar	Roma	1

NATA	Denar	Roma	1
M. IVNI	Denar	Roma	1
C. TAL	Denar	Roma	1
L. SAVF	Denar	Roma	1
NATA	Denar	Roma	1
M. IVNI	Denar	Roma	1
AN RVF	Denar	Roma	1
C. RENI	Denar	Roma	1
CN. GELI	Denar	Roma	1
M. BAEBI Q. F TAMPIL	Denar	Roma	1
L. ANTES GRAGV	Denar	Roma	1
C. CVR F TRIGE	Denar	Roma	1
T. Q	Denar	Roma	1
M. CARBO	Denar	Roma	1
Q. MINV RVF	Denar	Roma	1
M. FOVRI L. F PHILI	Denar	Roma	1
CN. DOMI, Q. CVRTI, M. SILA	Denar	Roma	1
M. CIPI M. F	Denar	Roma	1
AP. CL, T. MAL sau T. MANL, Q.	Denar	Roma	1
VR			
L. SCIP ASIAG	Denar	Roma	1
L. MEMMI GAL	Denar	Roma	1
L. COT	Denar	Roma	1
L. THORIVS BALBVS	Denar	Roma	1
L. SATVRN	Denar	Roma	1
C. COIL CALD	Denar	Roma	1
Q. TITI	Denar	Roma	1
C. VIBIVS C. F PANSA	Denar	Roma	3

GAR, OGV L, VER	Denar	Roma	2
C. NORBANUS	Denar	Roma	1
Q. ANTO BALB PR	Denar	Roma	1
M. VOLTEI M. F	Denar	Roma	1
MN. AQVIL MN, F MN. F	Denar	Roma	1
C.HOSIDI C.F GETA III VIR	Denar	Roma	1
C. PISO L. F FRVGI	Denar	Roma	1
Q. POMPONI MVSA	Denar	Roma	1
L. ROSCI FABATI	Denar	Roma	1
L. FVRI CN. F BROCCHI	Denar	Roma	1
A. PLAVTIVS AED. CVR	Denar	Roma	1
L. HOSTILIVS SASERNA	Denar	Roma	1
ALBINVS BRVTI F.	Denar	Roma	1
CAESAR	Denar	Roma	1
MN. CORDIVS RVFVS III VIR	Denar	Roma	1
Augustus	Denar	Roma	1
	Denar	Lugdunum	4
	Denar	Est	3
TOTAL			51 PIESE

174. VISTERNA

Cu ocazia arăturilor de toamnă, în anul 1968, au fost descoperite 106 monede otomane din argint din care s-au recuperat 101 piese. Tezaurul a fost ascuns din cauza evenimentelor din timpul războiului ruso-turc din anii 1806-1812. Se păstrează la CNICENT.

Bibliografie: G. Simion, Peuce, 2, 1971, p. 295-296.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Abdulhamid I	Altmislik	9
Selim III	Ikilik	8
	Yuzluk	84

TOTAL

101 PIESE

175. VIȘINA

În urma săpăturilor arheologice făcute în imediata apropiere a așezării greco-indigene, într-o locuință semibordei, la aproximativ zece kilometri de Capul Dolojman, a fost descoperit un tezaur compus din 699 plus 30 vârfuri de săgeți – semne monetare, printre care și un delfinaș olbian. Se datează în secolele VI-V î.Chr.

Bibliografie: M. Mănucu-Adameșteanu, SCN, 8, 1984, p. 17-24.

176. VRATARÎTE (Dobrici)

În sat s-a descoperit, într-un *lekythos*, un tezaur format din emisiuni mesambriote și apolloniene autonome de argint, în total 132 de dioboli. Se păstrează la muzeul din Varna.

Bibliografie: I. Karayotov, *The Coinage of Mesambria vol. I, Silver and Gold Coins of Mesambria, Thracia Pontica*, VI, *Thracia Maritima. Corpus Nummorum*, Sozopol, 1994, p. 70; I. Prokopov, D. Vladimirova-Aladjova, Dobrudja, 12, 1995, p. 51-56; I. Prokopov, *Thracia Serdica*, 13, 2000, p. 383.

177. ZAFIROVO (Silistra)

În anul 1985, cu prilejul unor lucrări agricole, a fost descoperit un tezaur compus din cca. 500 antoninieni. Au fost recuperate 243 exemplare. Tezaurul a fost ascuns în anii 271-272, probabil, datorită invaziei carpo-gotice. Se păstrează la

muzeul din Silistra.

Bibliografie: K. Koev, E. Hristov, Dobrudja, 8, 1991, p. 10-17.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Valerianus I	Antoninian	Mediolanum	1
	Antoninian	Roma	1
	Antoninian	Antiochia	1
	Antoninian	Viminacium	2
Gallienus	Antoninian	Roma	31
	Antoninian	Siscia	4
	Antoninian	Antiochia	10
	Antoninian	Lugdunum	1
Salonina	Antoninian	Roma	8
	Antoninian	Siscia	1
	Antoninian	Antiochia	2
Claudius II	Antoninian	Roma	72
	Antoninian	Mediolanum	38
	Antoninian	Cyzicus	12
	Antoninian	Siscia	20
	Antoninian	?	3
Quintilius	Antoninian	Roma	3
	Antoninian	Mediolanum	2
Aurelianus	Antoninian	Roma	1
	Antoninian	Cyzicus	8
	Antoninian	Siscia	10

	Antoninian	?	12
TOTAL			243 PIESE

178. ZLATIA (Dobrici)

În jurul anului 1900 a fost descoperit un tezaur din epoca comnenilor cu numeroase monede de cupru.

Bibliografie: St. Avdev, Numizmatika, 15, 1981, p. 36, nr. 184.

179. ZLATOKLAS (Dulovo)

În ruptura malului unei necropole din apropierea localității a fost descoperit un tezaur compus din 13 tetradrahme și două drahme postume de tip Alexandru III. A fost ascuns în jurul anilor 275-270 î.Chr. Se păstrează la muzeul din Dulovo.

Bibliografie: B. Rousseva, NSfrag., 8, 2001, 1-2, p. 3-24.

180. 23 AUGUST (fost Tatlageac) - AMLAIDINA

I. În anul 1930 a fost descoperit un tezaur compus din mai multe monede romane imperiale de bronz, din care s-au recuperat 79 exemplare. S-ar părea că se finaliza cu o monedă de la Valens, ceea ce ar presupune pierderea/ascundere sa din cauza evenimentelor din anul 378.

Bibliografie: G. Buzdugan, CNA, 17, 1943, 127-128, p. 168-170; R. Ocheșeanu, *Circulația monetară între anii 270-498 e. n., la Dunărea de Jos, cu specială privire asupra Scythiei Minor*, teză de doctorat, vol. IV, București, 1998, p. 277-284.

Lista emitenților

Emitent	Monetărie	Nr. piese
Constantius II	Constantinopol	21
	Cyzicus	10

Constantius Gallus	Nicomedia	24
	Heraclea	5
	Sirmium	1
	Constantinopol	7
	Cyzicus	4
Valentinianus I	Nicomedia	2
	Heraclea	2
	Constantinopol	1
	Cyzicus	1
Valens	Cyzicus	1
TOTAL		79 PIESE

II. Înainte de cel de al Doilea Război Mondial au fost achiziționați 33 folliși bizantini din secolul al XI-lea. Tezaurul a fost ascuns probabil din cauza invaziei uzilor din anii 1064/1065.

Bibliografie: Ir. Dimian, SCN 1, 1957, p. 201.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Constantin IX	Folles (cls. D)	Constantinopol	1042-1055	21
Constantin X	Folles (cls. 1)	Constantinopol	1059-1067	10
	Folles (cls. 2)	Constantinopol	1059-1067	2
TOTAL				33 PIESE

181. JUDEȚUL CONSTANȚA

În anul 1921, în condiții necunoscute, este descoperit un tezaur monetar din care s-au păstrat 44 monede de argint, *siliqua* și *argenteus*. Ultima emisiune este datată în anul 367 și pare să fi fost ascuns/pierdut din cauza operațiunilor militare din

anii 368-369.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Pontica, 17, 1984, p. 146-150.

Lista emitenților

Datare	Emitent	Monetărie	Nominal	Nr. piese
363 –364	Jovianus	Constantinopol	Siliqua	1
364 –367	Valens	Constantinopol	Argenteus	2
		Constantinopol	Siliqua	18
	Valentinianus I	Constantinopol	Siliqua	15
	Procopius	Constantinopol	Siliqua	8

TOTAL 44 PIESE

182. REGIUNEA DOBRICI

I. De pe suprafața unei așezări romane a fost descoperit cu detectorul de metale un număr neprecizat de piese din secolul al IV-lea din care au fost văzute 23 exemplare. Dintre acestea, trei erau folles din vremea tetrarhiei, iar restul erau nominaluri AE3 de la Valentinianus I și Valens.

Bibliografie: V. Parușev, Dobrudja, 17-18, 2000, p. 75, nr. 9.

II. Pe teritoriul regiunii au fost descoperite mai multe monede din aur din care au fost identificate trei solidus: Valens (2 ex.), Gratianus (un ex.).

Bibliografie: *Ibidem*, nr. 10.

183. BULGARIA DE NORD-EST

Fără alte detalii se menționează descoperirea unui tezaur în nord-estul Bulgariei. El conținea opt tetradrahme de tip Alexandru cel Mare din atelierele Amphipolis (3 ex.), Kytion (un ex.), Tyr (un ex.), Babylon (2 ex.), Biblos (un ex.). Se

pare că nu a fost recuperat în totalitate. Tezaurul se datează în anii 275-270 î.Chr. Se păstrează la muzeul din Șumen.

Bibliografie: K. Dimitrov, *Annuaire du Musée National Archéologique*, 8, Sofia, 1992, p. 367-378.

184. DOBROGEA DE NORD

Un depozit de monede bizantine de aur provine din zonă și este format din zece piese emise de Constantin VII-Roman II.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, CN, 7, 1996, p. 114, n. 92.12.

185. DOBROGEA DE SUD

La un colecționar din Varna se găsește un depozit de 18 groși sârbești, din care 17 sunt contramarcați. Se presupune că a fost descoperit în Dobrogea de Sud sau în Bulgaria de nord-est.

Bibliografie: Al. Kuzev, *Izvestija-Varna*, 32-33 (47-48), 1996-1997, 2002, p. 187-192.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Ștefan Dușan rege	Groș	5
Ștefan Dușan rege și țar	Groș	5
Ștefan Dușan țar	Groș	8
TOTAL		18 PIESE

186. DOBROGEA PASSIM

I. În anul 1930 sau nu mult după această dată (poate și în 1958 o altă parte) a fost descoperit un tezaur compus din 575 de denari romani imperiali. Cele mai timpurii piese sunt de la Nero, iar cele mai târzii de la Gordianus III. Se păstrează la

CNMNIR.

Bibliografie: B. Mitrea, *Dacia*, N. S., 3, 1959, p. 605, nr. 10.

II. Înainte de anul 1954 a fost descoperit un tezaur compus din douăzeci și doi de stateri tip Filip II emiși la Pella, Amphipolis și Pella/Amphipolis, trei stateri de tip Alexandru III emiși la Pella/Amphipolis și Babylon. Tezaurul se datează în anii 305-300 î.Chr. și se păstrează la muzeul din Sofia.

Bibliografie: K. Dimitrov, *Bulg. Hist. Rev.*, 4, 1990, p. 47-65; *Coins Hoards. Volume IX. Greek Hoards*, Royal Numismatic Society, London, 2002, p. 10, nr. 107.

III. Înainte de anul 1954 a fost descoperit un tezaur compus din 20 (22 ?) didrahme de tip Nike spre dreapta, emise de Caesarea Cappadociei, în timpul lui Tiberius, Vespasianus și Traianus, eventual și o piesă din Amissos, emisă pentru Hadrianus. Ultimele piese sunt datate fie în anii 76-77 d.Chr. și atunci depozitul poate fi integrat orizontului de tezaure grupat în jurul anului 80. Sau poate fi îngropat și în anii domniei lui Traianus sau Hadrianus. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: M. Dima, G. Talmațchi, în vol. *Simpozion Chișinău 2003*, p. 29-34.

IV. Înainte de anul 1960 a fost descoperit un tezaur ce cuprinde 69 stamena de billon și a fost ascuns probabil în anii 1185-1195. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: E. Oberländer-Târnoveanu, *RESEE*, 30, 1992, 1-2, p. 48, nr. 12; Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Istoria*, p. 313-317, îl situează la Isaccea și îl consideră mai timpuriu, vezi n. 266 și 267.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Alexius I	Stamenon	Constantinopol	18
	Stamenon	Philippopolis/Adrianopolis	4
Ioan II	Stamenon	Constantinopol	30
Manuel I	Stamenon	Constantinopol	16
Isaac II	Stamenon	Constantinopol	1
TOTAL			69 PIESE

V. În condiții necunoscute, înainte de anii '60 ai secolul XX, a fost descoperit un tezaur compus din 58 vârfuri de săgeți - semne monetare și doi peștișori olbieni. Se datează în secolele VI-V î.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: A. Aricescu, SCN, 6, 1975, p. 21, nota 14; G. Talmațchi, AUDC, 5, 2003, p. 32-40.

VI. În anul 1968 muzeul constănțean a intrat în posesia unui lot de 107 monede de bronz, confiscate de către fostul Inspectorat județean de miliție Constanța. Lotul pare să se constituie într-un depozit monetar, ultima piesă lizibilă aparținând anilor 367-375. Ascunderea sa s-ar datora evenimentelor ulterioare bătăliei de la Adrianopol din 378 d.Chr. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, Pontica 17, 1984, p. 136-146.

Lista emitenților

Datare	Monetărie	Emitent	Nr. piese
337-341	Antiochia	Constantius II	1

341-346	Nicomedia	Constantius II	1
	?	Constantius II	1
		?	1
353/4-357/8	Constantinopol	Constantius II	1
	Nicomedia	Constantius II	1
	Antiochia	Constantius II	1
	?	Constantius II	16
		?	3
357/8-361	Roma	Constantius II	1
	Heraclea	Constantius II	1
	Constantinopol	Julianus	1
	Nicomedia	Julianus	1
	?	Constantius II	5
		Julianus	2
364-378	Thessalonica	Valentinianus I	1
		Valens	1
	Constantinopol	Valentinianus I	1
		Valens	4
		?	2
	Nicomedia	Valens	1
		Gratianus	1
	Cyzicus	Valentinianus	1
		Valens	2
	Antiochia	Valens	2
	Alexandria	Valens	1
		?	1
	?	Valentinianus I	4

		Valens	18
		Gratianus	1
		?	13
?	?	?	16
TOTAL			107 PIESE

VII. În vechea colecție a MINAC (înainte de anul 1969) se păstrează un număr de 592 piese de argint otomane. Nu există informații asupra locului și anului descoperirii. Tezaurul a fost ascuns la sfârșitul deceniului doi al secolului al XVII-lea.

Bibliografie: inedit; G. Custurea, *Un tezaur monetar otoman descoperit în Dobrogea*, comunicare la A V-a sesiune de comunicări, Slobozia, 1978.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Selim II	Akçe	2
Murad III	Akçe	25
Mehmed III	Akçe	166
Ahmed I	½ dirhem	55
	Medini	1
	Akçe	247
Osman II	Akçe	8
?	Akçe	88
TOTAL		592 PIESE

VIII. În anul 1986 au fost predați la CNMINAC cinci dirhemi, emisiuni de la Murad III. Piesele fac parte în mod sigur dintr-un tezaur.

Bibliografie: inedit; informație G. Custurea.

IX. Înainte de anul 1995 a fost descoperit într-un loc neprecizat, probabil spre zona litorală, un tezaur compus dintr-un număr neprecizat de monede de bronz emise în perioada autonomiei la Histria, Callatis și Tomis.

Bibliografie: inedit; informație E. Oberländer-Târnoveanu.

X. La CNMINAC a fost achiziționat în anii '2000 un lot de șapte monede de argint aparținând unei salbe.

Bibliografie: G. Custurea, A. M. Velter, în vol. *Istro-Pontica*, p. 574, nr. 9-12, 16-17, p. 575, nr. 2.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Datare	Nr. piese
Spania-Filip V	2 reali	Segovia	1718	1
	2 reali	Sevilla	1724	1
	2 reali	Sevilla	1725	2
Carol III pretendent	2 reali	Barcelona	1708	1
	2 reali	Barcelona	1711	1
Austria- Carol VI	Ort	Baia Mare	1734	1
TOTAL				7 PIESE

XI. Înainte de anul 2001, a fost descoperit undeva pe teritoriul Dobrogei, un lot de monede de argint. Depozitul a fost ascuns/pierdut la începutul secolului al XVII-lea. Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit, informație G. Custurea.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Nr. piese
Polonia- Ioan Albert	½ groș	1
Alexandru	½ groș	2
Lituania-Sigismund II August	½ groș	1
Ungaria-Ferdinand I	Dinar	10
Maximilian II	Dinar	4
Rudolf II	Dinar	9
TOTAL		27 PIESE

XII. Într-o colecție particulară din București au intrat, în decembrie 2003, 12 monede romane de argint, selectate, la Constanța, dintr-un lot mai mare. Este vorba de 11 denari, de la Septimius Severus la Severus Alexander și un antoninan de la Filip Arabul.

Bibliografie: inedit; informație Mihai Dima.

XIII. În anul 2005, într-o colecție particulară din București, se aflau 119 denari romani republicani și imperiali de argint, care proveneau dintr-un tezaur descoperit pe teritoriul Dobrogei. Ulterior, toate piesele au fost oferite spre achiziție unui muzeu din capitală. Nu se cunosc dimensiunile inițiale ale tezaurului și nici denumirea localității în care a fost găsit. Dintre cele 119 piese recuperate, emisiunea cea mai timpurie datează din secolul al II-lea î.Chr., iar cea mai recentă din vremea lui Vespasianus.

Bibliografie: inedit; informație Mihai Dima.

XIV. În primăvara anului 2005 au fost achiziționate 200 de piese de argint histriene dintr-o descoperire de peste 400 de exemplare. Pare a fi cel mai târziu tezaur

de epocă autonomă de acest gen. Se păstrează la CNBNR.

Bibliografie: inedit; M. Dima, *Un tezaur de monede histriene de argint, păstrat în colecția Muzeului Băncii Naționale a României*, comunicare la sesiunea „Pontica”, Constanța 2005.

XV. În anul 2005 a fost descoperit în împrejurări neclare, un tezaur compus din cca. 3000 de monede romane de bronz. Tezaurul este încheiat cu o emisiune din perioada anilor 408-423.

Bibliografie: inedit; informație D. Moisil.

XVI. La o dată necunoscută a fost descoperit în Dobrogea un tezaur monetar compus din 25 piese din care a fost selecționat un număr de cinci folles. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: A. Popescu, *Pontica*, 32, 1999, p. 313-316.

Lista emitenților

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. piese
Diocletianus	Folles	Aquileia	1
Severus II	Folles	Siscia	1
	Folles	Serdica	1
Maximianus	Folles	Thessalonica	1
Constantinus I	Folles	Heraclea	1
TOTAL			5 PIESE

XVII. În anii '90 ai secolului trecut s-au descoperit cca. 20-25 stateri de tip Lysimach într-o localitate din apropierea litoralului. Descoperirea este cunoscută din vânzările de pe internet. În „folclor” se numește „tezaurul de la nord de Mangalia”.

Bibliografie: inedit, informație E. Oberländer-Târnoveanu.

187. DUNĂREA DE JOS

Aproximativ în anul 1860 a fost descoperit un tezaur compus din monede de argint romane târzii din care s-au mai recuperat 105 piese. Ele au fost emise de Lugdunum (un ex.), Siscia (2 ex.), Sirmium (6 ex.), Constantinopol (77 ex.), Nicomedia (17 ex.), Antiochia (2 ex.). Tezaurul se încadrează cronologic în anii 355/361-368/369.

Bibliografie: R. Ocheșeanu, A. Vertan, CCDJ, 5-7, 1988-1989, p. 167-173.

Lista emitenților

Emitent	Nr. Piese
Constantius II	11
Julianus	3
Jovianus	7
Procopius	9
Valentinianus I	24
Valens	50
Gratianus	1
TOTAL	105 PIESE

ADDENDA

Înainte de a intra lucrarea la tipar ne-au parvenit câteva descoperiri pe care nu am reușit să le integrăm repertoriului gata redactat. Nu le putem însă omite și le vom prezenta pe scurt.

1. CAPIDAVA

În campaniile din anii 2008-2009, într-o clădire de pe *Via principalis* a fost descoperit un tezaur de monede bizantine din bronz datat în secolul al VI-lea. Tezaurul conține emisiuni de la Anastasius I (1 ex.), Justinianus I (16 ex.), Justinus II (31 ex.), Tiberius II Constantin (2 ex.), ante 538 (1 ex.). Cea mai recentă monedă se datează în anii 578/80.

Bibliografie: inedit, informație A. Gândilă, I. I. Opriș.

2. CERNA

În anul 2007 a fost adus spre achiziție un mic lot de monede coloniale emise la Tomis și descoperit în zonă. Depozitul cuprinde trei piese de la Severus Alexander și una de la Gordianus III. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: inedit; G. Custurea, G. Talmațchi, *Noi descoperiri monetare în Dobrogea*, comunicare la sesiunea „Pontica”, Constanța, 2008.

3. COMANA

În marginea de sud-vest a localității, în anii '90 ai secolului trecut, a fost descoperit un tezaur compus din 18 monede romane de bronz. Sunt piese emise pentru Traianus (un ex.), Hadrianus (2 ex.), Antoninus Pius (9 ex.), Faustina I (2 ex.), Marcus Aurelius Caesar (2 ex.), Faustina II (un ex.) și Commodus (un ex.).

Bibliografie: inedit; *Ibidem*.

4. CUZA VODĂ

În anul 2007 a fost adus spre achiziție un lot de denari romani republicani și imperiali descoperiți cu mult timp în urmă în zona localității. Depozitul se eșalonează de la Marcus Antonius (pentru legiuni, IV) la Severus Alexander. Este vorba, probabil, de o descoperire mult mai mare. Se păstrează într-o colecție particulară.

Bibliografie: inedit; *Ibidem*.

5. DOROBANȚU

La suprafața unei așezări romane, nu departe de fostul IAS, pe o pantă a unui deal, a fost descoperit un tezaur compus din 35-40 piese din care s-au mai recuperat 14 exemplare. Era compus din folles și antoninieni, ultimul exemplar aparținându-i lui Maximianus (284-305).

Bibliografie: inedit; *Ibidem*.

6. DULOVO

I-IV. În colecțiile muzeului din localitate se află patru tezaure monetare bizantine din secolul al XI-lea descoperite în zonă. Primul conține 13 AE emise de Mihail al VII-lea, al doilea 21 AE eșalonate între clasa F și Alexius I. Al treilea conține 19 AE anonime (clasa C, D, G și I) și semnate Constantin X (clasa 1 și 2), Roman IV și Mihail VII. Ultimul are 55 AE anonime din clasele A2-A3, I-J și semnate Constantin X (clasa 1), Roman IV și Mihail VII.

Bibliografie: Y. Yotov, *The gold coins hoard from the village of prof. Ishirkov, Silistra district*, comunicare la sesiunea „Pontica”, Constanța, 2008.

7. FLORIILE

La o dată neprecizată și în condiții neclare a fost descoperit un tezaur compus

din câteva zeci de monede de tip macedonean dintre care au mai fost recuperate 10 exemplare (9 bătute pentru Filip II și una pentru Alexandru III). Se păstrează la CNMINAC.

Bibliografie: inedit; G. Custurea, G. Talmațchi; *op cit.*

8. HÂRȘOVA

În cursul anilor 1993-1994, a fost descoperit un tezaur în mod întâmplător, în partea superioară a dealului de la Celea Mică, pe marginea abruptă a unei pante, după o ploaie puternică. Compus din șase drahme/imitații din tipul monetar Alexandru al III-lea-Filip al III-lea Arideul.

Bibliografie: G. Talmațchi, Pontica, 41, 2008, p. 482-484.

9. ISACCEA

În jurul anilor 2000, în zona localității, a fost descoperit un tezaur monetar compus dintr-un număr neprecizat de piese. Într-o colecție particulară se păstrau 23 de ducați comuni emiși de Mircea cel Bătrân.

Bibliografie: inedit; G. Custurea, G. Talmațchi; *op cit.*

10. POIANA

În anul 2009 cu ocazia cercetărilor de salvare de pe traseul Șoselei de centură a Constanței în apropierea localității, la km -5+500 a fost descoperit într-o necropolă un tezaur cuprinzând 12 monede de bronz romane. Tezaurul se datează în a doua parte a secolului al II-lea d. Chr.

Bibliografie: inedit, informație C. Băjenaru.

11. POPKRALEVO (Silistra)

Este semnalată descoperirea unui tezaur compus din 79 de piese dintre care patru bulgărești (una de la Ivan Alexandru cu Theodora, două sunt anonime de la

Ivan Alexandru și o imitație dintre anii 1370-1390), și 75 turcești (13 mangări de la Murad I, 2 akcele și 60 de mangări Bayazid I).

Bibliografie: G. Zjanev, N. Nikolov, AMV, 7/1, 2008, p. 373-388.

12. RARIȘTEA

În anii 2000-2001 a fost descoperit în marginea de sud-vest a localității un tezaur compus din câteva sute de exemplare, din care s-au recuperat 56 de denari romani imperiali și antoninieni emiși pentru Vespasianus (2 ex.), Hadrianus (un ex.), Antoninus Pius (6 ex.), Faustina (un ex.), Marcus Aurelius (un ex.), Commodus (2 ex.), Septimius Severus (10 ex.), Iulia Domna (2 ex.), Geta Caesar (4 ex.), Caracalla (5 ex.), Elagabal (5 ex.), Iulia Maesa (un ex.), Severus Alexander (12 ex.), Gordianus III (2 ex.), Filip I (un ex.) și o piesă tip IOVI CONSERVATORI.

Bibliografie: inedit; G. Custurea, G. Talmațchi; *op cit.*

13. SOMOVA

La intrarea într-o peșteră, nu departe de o așezare autohtonă și de un târg comercial, a fost descoperit (probabil în cursul anului 2006) un tezaur compus din 56 piese de argint geto-dacice din tipurile Vârteju-București (24 ex.), Inotești-Răcoasa (16 ex.), Măcin (16 ex.) și Moskon (3 ex.).

Bibliografie: G. Talmațchi, Pontica, 41, 2008, p. 476-479.

14. VASILEVO (la sud de Callatis)

Este menționată descoperirea unui depozit monetar în anul 1959 în localitate. Este compus din denari imperiali și antoninieni emiși pentru Julia Domna, Severus Alexander, Gordianus III, Otacilla Severa, Traianus Decius, Volusianus, Valerianus și Salonina.

Bibliografie: T. Gerasimov, BIAB, 25, 1962, p. 229.

INDEX

A

- Abdulhamid I, 205, 249, 252, 278,
 321, 359, 384
 Abrit, 65, 68, 106, 109, 121, 122
 Abritus, 61, 102
 Abrud, 21, 31, 61, 102, 122
 Abydos, 190, 344
 Ad Salices - vezi Sălchioare
 Ad Stoma - vezi Dunăvătu de Jos
 Adam Wenceslas, 381
 Adamclisi, 21, 31, 58, 60, 61, 65,
 68, 75, 99, 101, 106, 109, 116,
 126, 133
 Adâncata-Mănăstirea, 57, 97, 160
 Adrianopol, 64, 65, 104, 132, 158,
 163, 179, 215, 223, 230, 295,
 332, 355, 368, 391
 Aegyssus - vezi Tulcea
 Aelius Caesar, 130, 311
 Aemilianus, 232
 Agighiol, 134
 Ahmed I, 233, 274, 298, 359, 368,
 381, 393
 Ahmed II, 163
 Ahmed III, 163, 192, 205, 252
 Ahmed Sali Ahmed, 299
 Aidemir, 74, 115, 134
 Ailios, 56, 96
 Akrosas, 55, 96, 147
 Aksakovo, 288
 Alba, 135
 Alexandrescu, M., 22, 31
 Alexandria, 64, 68, 109, 131, 137,
 139, 142, 149, 150, 151, 165,
 167, 169, 216, 228, 244, 245, 258,
 302, 314, 352, 353, 354, 355,
 361, 362, 392
 Alexandria Troas, 64, 104
 Alexandru (Polonia/Lituania), 203,
 214, 395
 Alexandru cel Bun, 267
 Alexandru III, 24, 25, 28, 50, 51, 52,
 53, 79, 164, 190, 193, 203, 214,
 229, 241, 249, 256, 312, 323,
 330, 336, 344, 351, 357, 369,
 370, 386, 388, 390, 401
 Alexius I, 71, 72, 75, 111, 112, 116,
 229, 231, 234, 235, 236, 237,
 247, 251, 268, 290, 298, 313,
 339, 341, 342, 370, 378, 391,
 400
 Alexius III, 71, 112, 230, 236, 315,
 332, 333, 363, 370, 378, 379
 Alfatar, 61, 101, 135
 Almalău, 136
 Altinum - vezi Oltina
 Alvisi Mocenigo, 345
 Amissos, 390
 Amlaidina - vezi 23 August
 Amorium, 64, 104
 Amphipolis, 64, 104, 344, 388, 390
 Ana Ivanovna, 287
 Anadolchioi, 164
 Anastasius I, 66, 67, 107, 108, 153,
 165, 222, 243, 277, 291, 356,
 399
 Anchialos, 64, 104, 373
 Ancyra, 64, 104

Andronic I, 230, 236, 320, 331, 333, 370
 Andronic I Gidon, 337
 Andronic II, 145, 231, 272
 Andruch, S.I., 55, 96
 Anohin, V.A., 28, 38
 Antiochia, 64, 68, 104, 109, 123, 125, 127, 132, 139, 140, 142, 149, 150, 151, 155, 157, 166, 167, 173, 175, 194, 215, 216, 218, 220, 221, 223, 227, 228, 240, 244, 245, 266, 269, 273, 275, 278, 283, 299, 300, 301, 302, 309, 314, 333, 334, 349, 352, 353, 354, 355, 361, 385, 391, 392, 397
 Anton Gunther, 143, 163, 197, 199
 Antoninus Pius, 63, 123, 130, 135, 144, 171, 179, 180, 181, 189, 208, 209, 211, 221, 259, 260, 263, 269, 271, 304, 311, 325, 334, 335, 357, 362, 368, 372, 399, 402
 Apollonia, 52, 54, 92, 94, 95, 148, 169, 193, 229, 373
 Aquileia, 138, 140, 141, 150, 265, 301, 314, 353, 354, 396
 Aquilia Severa, 125
 Arcadius, 139, 172, 181, 222, 276, 301, 302, 351
 Arelate, 150, 228, 243, 244, 264, 269, 314, 353
 Argamum - vezi Jurilovca
 Aricescu, A., 27, 37, 46, 86
 Arrubium - vezi Măcin
 Asia Mică, 144, 370
 Atanasov, G., 27, 37, 70, 111
 Atena, 52
 Augusta Traiana, 64, 104, 187, 255

Augustus, 58, 63, 98, 103, 134, 159, 182, 183, 187, 285, 319, 383
 Aurelianus, 122, 170, 181, 217, 225, 257, 297, 329, 356, 385
 Austria, 201, 205, 233, 394
 Avignon, 380
 Avram, Al., 46, 86
 Axiopolis - vezi Cernavodă

B

Babadag, 65, 66, 78, 106, 107, 114, 119, 136, 364
 Babylon, 388, 390
 Baia, 144
 Baia Mare, 173, 174, 394
 Balabanov, P., 28, 38, 46, 86
 Balbinus, 125, 232
 Balcic, 27, 35, 56, 61, 74, 96, 101, 115, 144, 145, 209, 211, 212, 227, 228, 255, 273, 291, 321, 325, 326, 373
 Barnea, Al., 57, 97
 Barnea, I., 24, 34
 Basiliscus, 222
 Batchvarov, I.E., 49, 89
 Batovo, 75, 146
 Baumann, V. H., 15, 19, 27, 37
 Bayazid I, 153, 154, 206, 378, 402
 Bayazid II, 76, 117, 176, 206, 274
 Băcăoanu, C., 22, 31
 Bălgarevo, 56, 68, 96, 109
 Bălgarka, 51, 92, 146
 Belgia, 27, 37
 Belica, 58, 99, 148
 Beroe -vezi Ostrov
 Beștepe, 64, 66, 105, 107, 149
 Biblos, 388

Bizanț, 50, 52, 64, 90, 93, 104, 147,
170, 173, 190, 211, 255, 357
Botevo, 78, 119, 151
Bouillon-Sedan, 198
Brabant, 200
Bragma, 152
Brandenburg, 197, 201, 381
Bratca, 65, 106, 195
Bratimir, 152
Brăcima, 152
Brestnița, 69, 110, 152
Brezeanu, S., 72, 113
București, 215, 237, 246, 267, 375,
395
Bulgaria, 27, 37, 46, 86, 234, 238,
315, 333, 337, 340, 342, 363,
371, 379, 388, 389
Burebista, 57, 98
Burgundia, 200
Buzdugan, G., 48, 88
Byza, 64, 104
Byzia, 374
Byzone -vezi Cavarna

C

Cadrilater, 53, 309
Caesarea, 321,
Caesarea Augusta, 187
Caesarea Capadociei, 124, 144, 390
Caliacra, 27, 37, 68, 75, 109, 116,
148, 153, 280, 357
Callataÿ, Fr., 28, 38, 51, 91
Callatis - vezi Mangalia
Camena, 61, 102, 154
Campen, 78, 119, 188, 198, 199,
200, 203, 326, 380
Canarache, V., 22, 25, 31, 34, 48,
54, 55, 88, 94, 95
Canlia, 61, 102, 156
Capadocia, 123
Capidava, 21, 25, 31, 35, 66, 107,
158, 399
Capul Șabla, 52, 159
Caracalla, 123, 131, 144, 155, 157,
158, 179, 180, 181, 182, 183,
193, 209, 232, 239, 248, 255,
261, 288, 311, 325, 335, 363,
373, 402
Carinus, 122, 297, 329
Carol I (Spania), 349.
Carol (de Tirol), 345
Carol III (Lorena-Bar), 201, 326
Carol III (pretendent la tronul
Spaniei), 394
Carol IV (Lorena-Bar), 197, 201, 326
Carol V (Habsburg), 349
Carol VI (Habsburg), 394
Caron, 47, 87
Carsium - vezi Hârșova
Cartagina, 68, 109, 169
Casicea, 159
Casimir IV, 202
Cavarna, 56, 57, 68, 96, 97, 109,
160, 162, 322
Călugăra, 203
Ceaka, 74, 114, 164, 194, 229, 367
Celibichioi, 272
Cerna, 399
Cernavodă, 21, 31, 68, 74, 75, 109,
115, 116, 161, 162
Cestimensko, 61, 102, 164
Chalcedon, 147
Charaspes, 55, 96
Chersones, 54, 95, 104, 184, 345
Chersonesul Tauric, 64, 184
Chersonesul Tracic, 346
Christophor, 212, 237
Cipru, 333
Cius - vezi Gârliciu

- Claudius I, 159, 263, 285
 Claudius II, 62, 102, 141, 181, 228, 294, 385
 Clodius Albinus, 123, 130, 155, 156, 209, 311
 Colophon, 344
 Comana, 399
 Commodus, 60, 64, 101, 104, 123, 130, 156, 164, 171, 179, 209, 221, 255, 259, 311, 335, 362, 373, 399, 402
 Condurachi, E., 24, 34, 50, 54, 91, 94
 Conovici, N., 26, 36, 48, 74, 88, 115
 Constans, 138, 139, 142, 172, 177, 244, 258, 261, 270, 276, 279, 282, 283, 284, 352
 Constans II, 169, 224
 Constantia, 279
 Constantin I, 65, 106, 136, 138, 139, 142, 172, 175, 176, 177, 178, 180, 193, 223, 228, 248, 256, 257, 264, 265, 266, 269, 279, 282, 283, 284, 295, 314, 322, 352, 356, 396
 Constantin II, 172, 265, 266, 269, 282, 283, 295, 314, 356
 Constantin IV, 169, 340
 Constantin V, 374
 Constantin VI, 374
 Constantin VII, 69, 110, 153, 212, 213, 237, 294, 374, 376, 389
 Constantin VIII, 196, 246, 249, 290, 313, 339, 351
 Constantin IX, 191, 241, 246, 290, 308, 309, 331, 339, 342, 387
 Constantin X, 247, 290, 308, 331, 339, 341, 342, 387, 400
 Constantinopol, 73, 121, 127, 131, 132, 136, 138, 140, 141, 147, 149, 150, 151, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 170, 172, 176, 190, 191, 192, 196, 204, 205, 212, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 224, 226, 227, 229, 230, 231, 235, 236, 237, 240, 241, 244, 245, 246, 247, 250, 257, 258, 268, 269, 272, 273, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 282, 283, 284, 286, 295, 296, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 314, 320, 321, 322, 324, 331, 332, 333, 334, 337, 340, 347, 348, 349, 352, 353, 354, 357, 358, 359, 360, 361, 363, 368, 370, 371, 376, 377, 379, 386, 387, 388, 391, 392, 397
 Constantius, 223
 Constantius Gallus, 139, 141, 178, 244, 248, 276, 353, 360, 387
 Constantius II, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 172, 175, 177, 180, 194, 214, 215, 216, 223, 224, 244, 245, 247, 248, 256, 257, 258, 261, 269, 276, 279, 282, 283, 284, 298, 301, 314, 352, 353, 354, 356, 360, 386, 391, 392, 397
 Constanța, 14, 18, 21, 26, 31, 34, 36, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 70, 75, 77, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 116, 117, 147, 164, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 182, 183, 184, 188, 190, 211, 251, 255, 257, 259, 270, 271, 294, 295, 321, 324, 325, 351, 371, 373, 387, 391, 394, 395, 399
 Corbu, 75, 116, 184

Cornelia Paula, 125, 179
 Costinești, 58, 59, 98, 99, 184, 185, 324
 Cotu Văii, 78, 119, 187
 Craiova, 263
 Crăciun, A., 22, 32, 213
 Crispus, 264, 265, 266, 269, 314
 Cuenca, 143
 Cumpăna, 22, 32, 188, 352
 Curta, Fl., 67, 108
 Custurea, G., 26, 36, 67, 69, 70, 74, 75, 76, 108, 109, 111, 115, 117, 371
 Cuza Vodă, 400
 Cyzicus, 52, 68, 92, 94, 109, 127, 131, 132, 136, 139, 140, 142, 147, 149, 150, 151, 161, 165, 166, 167, 170, 172, 173, 177, 190, 216, 220, 225, 228, 229, 244, 245, 246, 257, 266, 269, 275, 276, 277, 278, 282, 283, 284, 299, 300, 302, 303, 309, 314, 322, 324, 329, 334, 345, 346, 352, 353, 354, 355, 357, 361, 385, 386, 387, 392

D

Dan I, 281, 296, 327, 328
 Danzig, 143, 163, 197, 200, 326
 Darius III, 13, 17
 Dăeni, 51, 54, 92, 95, 189
 Decebal, 13, 17
 Demetra, 52, 159, 256, 322
 Deultum, 64, 104, 158, 321
 Deventer, 143, 188, 197, 199
 Diaconu, P., 25, 35, 69, 70, 72, 74, 109, 111, 113, 115
 Diadumenianus, 63, 104, 123, 248, 294, 373
 Dicu, P.I., 174
 Didius Julianus, 123, 130, 362
 Dima, M., 15, 19, 63, 103, 371
 Dimian, Ir., 27, 37
 Dimitriu, S., 54, 94
 Dimitrov, B., 46, 86
 Dimitrov, K., 28, 38, 48, 89
 Dimitrov, M., 27, 37
 Dinogetia, 70, 71
 Diocletianus, 62, 65, 102, 106, 122, 175, 181, 228, 241, 269, 297, 329, 356, 396
 Dionysopolis - vezi Balcic
 Dionysos, 52, 133, 159, 254, 256, 322
 Dium, 64, 104
 Diuzorman, 152
 Dobrici, 65, 106, 121, 122, 146, 147, 159, 164, 192, 227, 241, 247, 248, 249, 273, 292, 294, 295, 298, 299, 310, 314, 315, 349, 350, 357, 384, 386, 388
 Dobrogea, 13, 14, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 41, 45, 51, 53, 56, 57, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 79, 92, 105, 108, 112, 173, 263, 359, 389, 394, 395, 396
 Domitianus, 128, 129, 134, 149, 174, 187, 221, 270, 311, 334, 338, 357, 362, 365, 372
 Donoiu, I., 27, 37, 69
 Dorobanțu, 400
 Dulovo, 378, 386, 400
 Dunavăț, 53, 94, 193
 Dunavățul de Jos, 61, 101, 193
 Dunărea, 13, 29, 39, 49, 51, 53, 54, 55, 57, 60, 62, 64, 65, 66, 69, 70, 73, 74, 75, 76, 115, 194, 231,

239, 266, 272, 292, 296, 331,
333, 352, 397

Dunăreni, 61, 65, 101, 106, 194

Durankulak, 70, 111, 196

Durostorum - vezi Silistra

E

Ecaterina II, 287

Efes, 58, 99, 128, 184

Eforie Sud, 78, 118, 196

Efreitor Bakalovo, 78, 119, 201

Ekaterinburg, 287

Elagabalus, 63, 104, 123, 155, 157,
180, 182, 183, 195, 209, 232,
243, 255, 261, 270, 294, 321,
325, 363, 373, 402

Elena (Serbia), 209, 228, 288, 289

Emden, 78, 119, 143, 163, 188,
197, 199, 327, 380

Emesa, 123, 155, 156

Enisala, 51, 75, 77, 79, 92, 116,
118, 119, 201

Erzerum, 163

Ester, 21, 31, 358, 359

Europa, 77

F

Fausta, 314

Faustina I, 123, 130, 135, 144, 145,
179, 180, 195, 208, 211, 259,
263, 271, 311, 334, 335, 338,
362, 399, 402

Faustina II, 123, 130, 135, 179, 181,
195, 208, 211, 263, 311, 335,
338, 362, 399

Ferdinand I, 203, 213, 233, 349, 395

Ferdinand I de Medici, 345

Ferdinand II, 152, 163, 201

Ferdinand III, 152, 163, 380

Filip I (Roma) 63, 104, 125, 155,
158, 184, 232, 240, 255, 256,
258, 269, 270, 288, 294, 321,
324, 325, 333, 337, 369, 373,
374, 395, 402

Filip II (Roma), 125, 155, 158, 232,
240, 255, 257, 270, 337, 369

Filip II (Macedonia) 53, 164, 169,
241, 271, 312, 336, 351, 369,
390, 401

Filip III (Macedonia), 323, 401

Filip II (Spania), 143, 197, 298

Filip III (Spania), 143, 201

Filip IV (Spania), 143, 197, 199

Filip V (Spania), 394

Flavio Chigi, 380

Florianus, 170, 329

Floriile, 400

Focas, 29, 39

Francesco Erizzo, 197

Francesco Molino, 197

Francesco Venier, 292

Franța, 27, 37, 200, 203, 380

Friesland, 198

G

Gabriel Bathory, 173

Gabriel Bethlen, 173

Galba, 129, 187, 334, 362, 365

Galeria Valeria, 228

Galerius, 122, 175, 257, 269, 356

Gallienus, 217, 228, 232, 233, 254,
255, 266, 294, 358, 385

Gândilă, A., 67, 108

Gârliciu, 208

Garvăn, 58, 206, 207

Geldern, 143, 152, 188, 198, 200,
201, 380

Gen. Kantardjiev, 74, 115, 209
 Gen. Kiselovo, 70, 111, 209
 Gen. Kolevo, 61, 101, 209
 Gen. Toşevo, 321
 Georg Wilhelm, 197, 201, 381
 Gerania - vezi Kranevo
 Gerasimov, T., 27, 37, 46, 47, 51,
 55, 86, 88, 91, 95, 378
 Germania, 27, 37
 Germanicus, 334
 Gerov, B., 27, 38, 59, 100
 Geta, 123, 130, 145, 155, 157, 158,
 179, 180, 182, 183, 209, 335,
 363, 373, 402
 Ghiurghengik, 71, 210
 Goleş, 59, 61, 99, 101, 210
 Gordianus III, 63, 103, 122, 125,
 155, 157, 158, 180, 184, 232,
 239, 255, 257, 261, 287, 288,
 294, 315, 324, 325, 333, 337,
 369, 373, 389, 399, 402
 Granicear, 211
 Gratianus, 136, 138, 139, 141, 142,
 194, 216, 224, 245, 248, 276,
 301, 354, 355, 388, 392, 393,
 397
 Grămaticu, S., 49, 63, 89, 103, 215,
 267
 Greci, 211
 Gresham, 42, 43, 72, 82, 83, 113
 Grierson, Ph., 43, 83
 Grigorova, V., 27, 38, 59, 100
 Gruncearovo, 58, 99, 212
 Günzburg, 250
 Gurkovo, 212

H

Haci borun kale, 151
 Hackens, T., 43, 83, 84

Hadrianopolis - vezi Adrianopol
 Hadrianus, 22, 32, 51, 92, 123, 130,
 135, 144, 179, 180, 181, 189,
 211, 221, 242, 257, 260, 263,
 270, 304, 311, 334, 335, 338,
 357, 362, 372, 390, 399, 402
 Hagieni, 77, 118, 213
 Halmyris - vezi Murighiol
 Hanatul de Crimeea, 280
 Haralanov, N., 135, 310, 345, 360
 Hârşova, 21, 31, 65, 77, 106, 118,
 190, 213, 217, 401
 Helena, 279, 314
 Henri de la Tour d'Auvergne, 198
 Henri III (Franţa), 201, 203
 Heraclea, 64, 104, 131, 141, 150,
 151, 165, 172, 175, 177, 194,
 216, 225, 228, 241, 244, 245,
 265, 269, 277, 282, 283, 284,
 297, 299, 300, 302, 303, 309,
 314, 324, 329, 353, 354, 357,
 360, 387, 392, 396
 Herakles, 50, 90, 159
 Herennia Etruscilla, 125, 155, 255
 Herennius Etruscus, 125, 155, 232
 Herodot, 14, 18
 Hind, J.G.F., 28, 38
 Histria, 14, 18, 25, 26, 28, 35, 36,
 38, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 54, 61,
 63, 64, 65, 66, 68, 87, 89, 91, 92,
 93, 94, 102, 103, 104, 106, 107,
 109, 179, 182, 188, 190, 218,
 224, 225, 229, 255, 304, 321,
 328, 330, 394
 Hoarda de Aur, 73, 369, 378
 Holland, 188, 198, 200, 280, 380
 Honorius, 138, 140, 177, 222, 276,
 302, 303, 351
 Horia, 70, 111, 227
 Hostilianus, 125, 155, 266, 322

Hrabrovo, 74, 115, 227

Hristov, E., 57, 97

I

Iacob, M., 15, 19, 26, 36, 63, 67,
103, 108

Iazurile, 74, 115, 229

Ibida - vezi Slava Rusă

Ibrahim, 136, 200, 280, 298, 359,
368, 381

Iliescu, O., 24, 34, 47, 50, 56, 57,
71, 72, 74, 88, 91, 96, 97, 112,
113, 115

Imperiul Bizantin, 14, 70, 71, 73,
211, 230, 231, 237, 315, 333,
363, 370, 378

Imperiul de Niceea, 73, 231, 235,
316, 341, 371, 379

Imperiul de Thessalonica, 73, 113,
337, 341, 343, 379

Imperiul de Trapezunt, 337, 379

Imperiul Latin de Constantinopol, 73,
235, 238, 286, 315, 337, 340,
343, 363, 371, 379

Imperiul Otoman, 14, 78, 163, 200,
205, 233, 271, 298, 368, 369,
375, 381

Imperiul Roman, 14, 59, 60, 65

Imperiul Romano-German, 78, 200,
375

Imperiul Vlaho-Bulgar, 71

Inayet Ghiray, 280

Inotești-Răcoasa, 402

Ioan Albert, 202, 214, 395

Ioan Ducas (Imperiul de
Thessalonica), 316, 337, 341, 379

Ioan I Tzymiskes, 69, 110, 212, 292

Ioan II, 71, 72, 112, 229, 230, 231,
234, 235, 236, 237, 268, 391

Ioan III Vatatzes, 194, 231, 272, 273,
310, 316, 330, 379

Ioan Terter, 162, 307

Ioan V Paleologul, 146

Ioan VI Cantacuzino, 146

Ion Corvin, 54, 95

Ionescu, V., 22, 32

Ioniță, V., 63, 103

Iordanov, Iv., 27, 37, 70, 71, 111,
112

Irina, 374

Isaac Comnen, 333

Isaac I, 192, 247

Isaac II, 71, 112, 230, 236, 332,
363, 370, 391

Isaccea, 21, 26, 29, 31, 36, 39, 61,
65, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 77, 79,
102, 105, 109, 110, 111, 112,
114, 118, 120, 229, 231, 309,
401

Isăcescu, El., 25, 26, 35

Istru - vezi Dunărea

Ișirkovo, 61, 71, 102, 111, 239

Ivan Alexandru, 133, 135, 145, 146,
148, 153, 160, 162, 209, 281,
296, 306, 307, 310, 322, 327,
329, 343, 357, 367, 401, 402

Ivan Asan II, 234, 337, 340, 371

Ivan III, 292

Ivan Sracimir, 133, 162, 281, 307,
316, 327, 328, 329, 332, 343

Ivan Șişman, 331

Ivanco, 329

Ivanov, V., 27, 37

Izmir, 163

Izvoarele, 62, 102, 241

J

Jever, 143, 163

Jitnița, 241
 Jotov, V., 70, 111
 Jovanović, V., 209
 Julia Domna, 123, 130, 145, 157, 195, 209, 260, 270, 288, 311, 315, 325, 335, 356, 363, 373, 374, 402
 Julia Maesa, 125, 155, 157, 261, 270, 294, 373
 Julia Mamaea, 125, 157, 195, 261, 288, 294
 Julia Paula, 157
 Julia Soaemias, 125, 157, 288
 Julia Titi Filia, 129, 334
 Julianus, 138, 139, 141, 142, 216, 222, 224, 244, 245, 248, 257, 269, 276, 279, 295, 301, 322, 353, 354, 392, 397
 Jurilovca, 51, 64, 65, 66, 92, 105, 106, 107, 242, 243
 Jurukova, J., 27, 37, 67, 108
 Justinianus I, 22, 32, 66, 107, 121, 127, 147, 153, 161, 162, 166, 219, 220, 223, 226, 275, 277, 278, 295, 296, 323, 326, 334, 348, 349, 356, 360
 Justinus I, 153, 161, 165, 166, 275, 277, 333
 Justinus II, 121, 127, 131, 132, 147, 162, 218, 219, 220, 221, 226, 227, 275, 278, 334, 340, 347, 349, 356, 361, 399

K

Kalimok, 369
 Kalipetrovo, 246
 Kamen, 61, 64, 65, 101, 105, 106, 247
 Kamen Briag, 61, 64, 101, 105

Kanaghiol, 146
 Kanites, 55, 96, 160
 Karayotov, I., 248
 Karon Limen - vezi Capul Șabla
 Karyskovskij, P.O., 28, 38
 Kladenți, 248
 Knechtel, W., 24, 34, 47, 55, 62, 87, 95, 103
 Koçaniye, 176
 Kolarți, 65, 106, 248
 Konya, 176
 Kosice, 174
 Kranevo, 75, 116, 248
 Kranovo, 248
 Krapeț, 70, 111, 249
 Kratova, 176, 204
 Kremnitz, 213, 214
 Krușari, 201
 Krușata, 148
 Kunisz, A., 28, 38, 59, 100
 Kutlovița, 79, 119, 249
 Kuzev, Al., 27, 37
 Kytion, 388

L

Lampsacus, 312, 344
 Lanurile, 79, 119, 250
 Laodicea ad Mare, 123
 Laurent, V., 28, 39
 Leon I, 222, 225, 273
 Leon IV, 374
 Leon V, 374
 Leon VI, 69, 110, 152, 212, 213
 Licinius I, 142, 172, 178, 180, 217, 225, 228, 239, 264, 265, 266, 269, 292, 314, 356, 369
 Licinius II, 217, 265, 266, 314
 Limanu, 71, 111, 250
 Lipnița, 58, 251

Londinum, 264
 Lorena-Bar, 197, 201, 326
 Luano, 380
 Lucilla, 123, 130, 270, 311, 335
 Lucius Verus, 130, 145, 311, 334
 Lucullus, M. Terentius Varro, 57, 98
 Ludovic I, 381
 Ludovic II, 203, 213, 214
 Ludovic XIV, 380
 Lugdunum, 141, 159, 173, 285,
 309, 319, 352, 365, 383, 385,
 397
 Luncavița, 252
 Lysimach, 24, 25, 28, 38, 50, 51, 52,
 56, 79, 96, 147, 188, 190, 211,
 323, 346, 369, 396

M

Macedonia, 64, 104, 312, 370
 Macrianus, 233
 Macrinus, 63, 104, 123, 157, 183,
 248, 294, 373
 Madgearu, Al., 67, 108
 Madrid, 143, 199
 Magnesia, 194, 231, 235, 272, 341,
 344, 379
 Mahmud I, 136, 205, 252, 278, 358,
 359
 Mahmudia, 62, 102, 253
 Malbork, 280
 Mangalia, 13, 14, 17, 18, 21, 22, 26,
 31, 32, 36, 47, 50, 51, 52, 53, 54,
 56, 58, 61, 63, 64, 68, 87, 90, 91,
 92, 93, 94, 95, 96, 98, 102, 104,
 105, 109, 133, 148, 158, 188,
 190, 229, 253, 254, 255, 256,
 257, 258, 259, 260, 262, 263,
 270, 321, 324, 330, 371, 373,
 394, 396, 402
 Manlia Scantila, 123
 Manuel Ducas (Imperiul de
 Thessalonica), 316, 337, 341, 379
 Manuel I, 71, 72, 112, 229, 230,
 231, 234, 235, 236, 237, 268,
 320, 331, 337, 341, 359, 370,
 379, 391
 Marcian, 225
 Marciana, 311
 Marcus Antonius, 57, 58, 59, 98, 99,
 210, 311, 338, 347, 400
 Marcus Aurelius, 123, 130, 179,
 180, 181, 208, 209, 211, 221,
 254, 260, 263, 304, 311, 321,
 334, 335, 338, 362, 399, 402
 Marcus L. Crassus, 59, 99
 Marea Britanie, 27, 37
 Marea Neagră, 13, 28, 38, 46, 49, 51,
 53, 54, 57, 64, 69, 73, 79, 190,
 196, 352
 Maria Thereza, 249, 250
 Markianopolis, 64, 104, 158, 183,
 239, 247, 248, 254, 255, 256,
 257, 270, 294, 315, 321, 325,
 373
 Mathias II, 203, 214
 Mauricius Tiberius, 121, 127, 131,
 132, 147, 161, 181, 218, 219,
 220, 221, 227, 304, 347, 356
 Maxim, M., 76, 117
 Maximianus, 122, 177, 178, 180,
 181, 228, 297, 329, 356, 396,
 400
 Maximianus Herculus, 175
 Maximilian II, 203, 214, 349, 395
 Maximinus, 125, 155, 157, 165,
 180, 182, 193, 232, 239, 288
 Maximinus II, 356
 Maximus, 125, 181, 182, 325

- Măcin, 14, 18, 29, 39, 51, 56, 65,
92, 97, 106, 264, 286, 306, 402
- Mănăstirea Cocos, 72, 75, 112, 116,
267
- Mănăstirea Saon, 75, 116, 268
- Mănuclu-Adameșteanu, Gh., 26, 36,
70, 71, 72, 111, 112, 113, 298
- Mănuclu-Adameșteanu, M., 27, 37,
46, 86
- Medgidia, 65, 75, 77, 78, 106, 116,
118, 119, 268, 270, 271
- Mediolanum, 125, 173, 217, 225,
309, 385
- Mehmed I, 76, 168
- Mehmed II, 76, 117, 206
- Mehmed III, 233, 279, 368, 393
- Mehmed IV, 205, 381
- Mesambria, 52, 54, 64, 95, 104,
169, 193, 229, 248, 254, 255,
270, 294, 325, 330, 336, 373
- Metcalf, D.M., 28, 39, 70, 111
- Mexico, 143, 199
- Mihai Viteazul, 77
- Mihail (Bulgaria), 135, 146, 160,
162, 306, 307, 327, 329, 343,
367
- Mihail (Imperiul de Thessalonica),
343
- Mihail II, 196
- Mihail IV, 290, 308, 309, 313, 339,
342
- Mihail VII, 192, 210, 247, 250, 308,
331, 339, 341, 342, 400
- Mihail VIII, 231, 339
- Mihail IX, 145, 231
- Mihail Kogălniceanu, 13, 17, 74,
115, 271, 359
- Mihail Șișman, 135, 146, 296, 328
- Mihăilescu-Bîrliba, V., 43, 46, 48, 84,
86, 88
- Milet, 54, 95, 344, 344, 345, 346
- Minkova, M., 59, 100
- Mircea cel Bătrân, 29, 75, 133, 168,
184, 202, 248, 267, 271, 281,
296, 310, 327, 328, 350, 360,
378, 401
- Mircea Vodă, 66, 69, 107, 110, 272
- Mithridates VI Eupator, 51, 91, 188,
211
- Mititelu, I., 27, 37, 48, 88
- Mitrea, B., 24, 34, 48, 57, 66, 70,
88, 97, 107, 111
- Modena, 163, 188, 198, 199
- Moesia, 24, 28, 34, 38
- Moesia Inferior, 60, 63, 100, 101,
104, 338
- Moisil, C., 23, 24, 33, 34, 47, 50, 55,
88, 91, 95, 323
- Moisil, Fl., 55, 95
- Moldova, 49, 75, 281, 350, 369
- Momcil, 74, 115, 273
- Monaco, 381
- Morrisson, C., 23, 29, 33, 39, 43, 67,
83, 107
- Moscova, 161
- Moskon, 14, 18, 29, 39, 56, 97, 402
- Movilița, 77, 118, 274
- Muntenia, 49, 50
- Murad II, 146
- Murad III, 205, 213, 349, 368, 393
- Murad IV, 152, 279, 298, 359, 368,
381
- Murfatlar, 69, 110
- Murighiol, 66, 68, 79, 107, 109,
119, 274
- Mușmov, N., 27, 37, 55, 95
- Mustafa I, 381
- Mustafa II, 163

Mustafa III, 205, 249, 252, 278, 321,
359, 377
Mylasa, 344

N

Naissus, 62, 102
Nalbant, 65, 77, 78, 106, 118, 119,
279
Nanevo, 75, 116, 280
Nero, 59, 63, 99, 104, 129, 134,
160, 187, 263, 270, 311, 317,
319, 334, 362, 365, 389
Nerva, 129, 144, 174, 311, 334, 362
Netzhhammer, R., 24, 34, 47, 87
Niceea, 64, 104, 158, 235, 243, 255,
260, 321, 341, 371, 379
Nicefor II, 69, 110, 212, 339, 376
Nicefor III, 240, 241, 250, 339, 341
Nicolae, E., 15, 19, 76, 117
Nicomedia, 64, 68, 104, 109, 127,
131, 132, 139, 140, 142, 147,
150, 151, 165, 166, 167, 170,
172, 215, 216, 218, 219, 220,
221, 222, 223, 225, 226, 227,
228, 244, 245, 253, 265, 269,
273, 275, 276, 277, 278, 282,
283, 284, 299, 300, 301, 302,
303, 314, 322, 324, 334, 348,
349, 353, 355, 357, 361, 387,
392, 397
Nicopolis ad Istrum, 64, 104, 149,
158, 255, 257, 356, 374
Nicosia, 333
Niculițel, 56, 73, 74, 75, 78, 97,
114, 115, 116, 119, 236, 281
Noghai, 73, 74, 114, 164, 194, 272,
309, 367
Nojarevo, 61, 102
Novabîrda, 176, 204
Novakovo, 74, 115, 288

Noviodunum- vezi Isaccea
Nubar, H., 25, 26, 35
Nudelmann, A.A., 28, 38, 48, 88
Nufăru, 66, 71, 73, 74, 107, 111,
114, 115, 289
Numerianus, 122, 257, 329
Nuntași, 291

O

Oberländer-Târnoveanu, E., 15, 19,
26, 36, 46, 48, 53, 54, 56, 59, 62,
67, 69, 70, 71, 72, 74, 86, 88, 93,
94, 96, 99, 103, 108, 109, 111,
112, 113, 115
Obrocișce, 65, 69, 77, 106, 110,
118, 291
Ocheșeanu, R., 21, 25, 31, 35, 48,
53, 54, 57, 59, 62, 65, 66, 67, 69,
88, 93, 94, 97, 100, 103, 105,
106, 107, 109, 154, 364
Odărți, 70, 111, 292
Odessos - vezi Varna
Olbia, 47, 54, 64, 87, 95, 104, 158
Oldenburg, 78, 119, 143, 163, 188,
197, 199
Oltina, 53, 58, 68, 69, 75, 93, 98,
109, 110, 116, 292, 323, 355
Onogur, 62, 64, 69, 102, 105, 110,
293
Opaneț, 65, 106, 295
Orange, 381
Orăștie, 13, 17, 23, 32
Orbiana, 125
Orgame - vezi Jurilovca
Orghidan, C.C., 162
Osman II, 279, 381, 393
Ostrov (Constanța), 58, 68, 75, 98,
109, 116, 189, 251, 295,
Ostrov (Tulcea), 189, 296, 298,

Otacilla Severa, 125, 155, 157, 184,
232, 240, 269, 288, 294, 333,
337, 369, 374, 402
Otho, 129, 334, 362
Ovcearovo, 65, 78, 106, 119, 298
Overijssel, 143, 198
Ovidiu, 66, 107, 167, 183, 300

P

Pantelimon, 51, 52, 64, 66, 68, 92,
105, 107, 109, 300
Pantelimonul de Sus, 300
Papahagi, P., 24, 34, 328, 329
Papuc, Gh., 26, 36, 57, 97
Parcheș, 56, 97, 306
Paris, 380
Parthenopolis - vezi Costinești
Parușev, V., 27, 37, 67, 70, 108, 111
Pasquale Cicogna, 345, 349
Paucker, M., 62, 103
Paunov, E.I., 57, 97
Pautalia, 64, 104, 158, 255
Pavel I, 287
Păcuilui lui Soare, 21, 24, 25, 26, 31,
34, 35, 71, 73, 75, 111, 115, 116,
156, 306
Pădureni, 65, 106, 309
Pârvan, K., 74, 115
Pârvan, V., 304
Pcelino, 74, 75, 115, 116, 310
Pecenița, 61, 101, 310
Pelinu, 53, 94, 312
Pella, 390
Pencev, V., 27, 37
Peninsula Balcanică, 54, 70
Penna, V., 70, 111
Perinthus, 321
Pertinax, 63, 103, 123, 130, 183,
209, 311, 335
Pet Moghili, 312
Petac, E., 15, 19, 49, 50, 63, 89, 91,
103
Petolescu, C.M., 49, 89, 154
Petroșani, 313
Petru Mușat, 153, 154, 201, 281,
327, 350
Philippopolis, 64, 104, 158, 235,
236, 237, 298, 391
Pick, B., 28, 38, 47, 62, 87, 102
Picknika, 146
Plautilla, 123, 182, 324, 363
Plopeni, 71, 111, 159
Poenaru Bordea, Gh., 15, 19, 21, 25,
31, 35, 46, 48, 50, 54, 55, 57, 59,
62, 66, 67, 69, 86, 88, 91, 94, 96,
97, 100, 103, 106, 107, 109
Poiana, 401
Poiana Teiului, 51, 74, 92, 115, 314
Polkovnik Diakovo, 65, 106, 314
Polonia, 27, 37, 201, 202, 205, 214,
233, 280, 287, 298, 326, 367,
380, 395
Polonic, P., 161
Pontul Euxin - vezi Marea Neagră
Popeea, Al., 21, 25, 31, 35
Popescu, A., 26, 36, 49, 66, 89, 106
Popina, 315
Popkralevo, 401
Porucik Ciuncevo, 64, 315
Potosi, 143, 199
Preda, C., 25, 35, 46, 48, 53, 54, 55,
56, 57, 62, 67, 86, 89, 93, 94, 95,
96, 97, 103, 108
Preda, Fl., 27, 37, 46, 86, 87
Price, M., 28, 38, 51, 91
Prilep, 73, 114, 315

Probus, 122, 170, 180, 181, 217,
225, 257, 297, 329, 356
Procopius, 136, 248, 276, 354, 355,
388, 397

Prokopov, I., 57, 97

Provinciile Unite, 78, 375

Q

Quintilius, 385

Quintus, 233

R

Rachelu, 75, 116, 316

Radu I, 296

Raguza, 200, 205, 271, 280, 377,
380

Rândunica, 79, 119, 320

Rariștea, 402

Rasova, 319

Razdial, 51, 320

Războieni, 72, 112, 320

Regatul de Thessalonica, 238, 337,
341, 343, 371, 379

Regling, K., 28, 38, 47, 51, 55, 62,
87, 91, 95, 102

Rhodos, 184

Riga, 326, 380

Roma, 123, 125, 128, 129, 138,
141, 148, 149, 150, 151, 155,
156, 157, 159, 160, 169, 172,
173, 174, 175, 179, 181, 184,
185, 186, 187, 193, 194, 195,
206, 208, 210, 211, 214, 216,
217, 228, 239, 240, 251, 252,
253, 257, 259, 260, 261, 262,
263, 267, 269, 270, 271, 273,
276, 282, 284, 285, 287, 288,
293, 294, 297, 301, 302, 303,
304, 309, 317, 318, 319, 325,

328, 338, 347, 352, 353, 354,
362, 363, 364, 365, 366, 367,
372, 381, 382, 383, 385, 392

Roman I, 212, 237, 374

Roman II, 69, 110, 153, 212, 237,
294, 364, 374, 376, 389

Roman III, 191, 209, 240, 313, 331,
339, 351

Roman IV, 192, 247, 290, 308, 313,
331, 339, 341, 342, 400

România, 13, 22, 23, 24

Rosița, 61, 64, 102, 105, 321

Rousseva, B., 51, 91

Rudolf II, 203, 214, 345, 349, 395

Rusalka, 322

Ruse, 287

Rusia, 27, 37, 287

Ruzicka, L., 28, 47, 62, 87, 102

S

Sabina, 130, 189, 195, 271, 304,
311, 334, 338

Sacidava - vezi Dunăreni

Saint-Georges, Al., 24, 34, 55, 95

Salonina, 233, 255, 288, 294, 385,
402

Saloninus, 232, 255

Salsovia -vezi Mahmudia

Saraiu, 322

Saray pe Volga, 74, 114

Sardes, 344

Sariakes, 56, 96, 160

Sarichioi, 52, 92, 322

Satu Nou, 53, 68, 93, 109, 323

Sălcioara, 324

Schitu, 61, 64, 102, 105, 185, 324

Scorpan, C., 27, 37, 46, 86

Scythia Minor - vezi Dobrogea

Segovia, 143, 394

- Seleukos I, 52, 92, 323, 330
 Selim I, 176, 274
 Selim II, 204, 393
 Selim III, 250, 321, 325, 384
 Senioria de Adrianopol, 230
 Senokos, 61, 64, 102, 105, 325
 Septimius Severus, 64, 104, 123, 130, 144, 145, 155, 156, 158, 178, 195, 209, 247, 254, 255, 256, 258, 260, 270, 287, 301, 311, 315, 321, 335, 356, 362, 374, 395, 402
 Serbia, 369
 Serdica, 158, 170, 173, 228, 309, 396
 Severeanu, G., 24, 34, 46, 47, 50, 86, 88, 91
 Severina, 356
 Severus Alexander, 125, 135, 144, 155, 157, 158, 176, 178, 179, 182, 183, 193, 195, 209, 232, 239, 248, 255, 261, 288, 294, 325, 395, 399, 400, 402
 Severus II, 396
 Sevilla, 143, 199, 394
 Sibioara, 79, 119, 325
 Sibiu, 174
 Sidrekipsi, 176, 204, 280, 368
 Sigismund de Luxemburg, 327
 Sigismund I, 203, 214, 281
 Sigismund II August, 203, 214, 395
 Sigismund III, 143, 163, 197, 200, 201, 233, 280, 298, 326, 349, 367, 380
 Silistra, 24, 25, 29, 34, 35, 39, 51, 52, 58, 61, 62, 68, 70, 71, 73, 75, 78, 79, 92, 99, 101, 102, 109, 110, 111, 114, 116, 119, 120, 134, 135, 146, 147, 152, 162, 193, 207, 210, 212, 239, 240, 246, 248, 249, 307, 315, 320, 326, 328, 331, 332, 333, 335, 336, 337, 339, 340, 341, 344, 346, 370, 378, 384, 385, 401
 Simion, G., 25, 35, 57, 76, 97, 117
 Sinivir, 77, 118
 Sinoie, 51, 54, 92, 95, 345
 Sirmium, 138, 141, 244, 265, 322, 353, 357, 360, 387, 397
 Siscia, 138, 140, 141, 170, 172, 173, 175, 177, 215, 217, 228, 244, 245, 253, 257, 265, 269, 276, 282, 297, 300, 301, 309, 314, 322, 329, 353, 354, 385, 396, 397
 Skala, 70, 111, 346
 Slava Cercheză, 51, 92, 346
 Slava Rusă, 26, 27, 37, 65, 68, 105, 109, 346
 Snop, 77, 118, 349
 Sofia, 144, 160, 162, 212, 280, 321, 349, 351, 390
 Sokolnik, 74, 115, 350
 Somova, 75, 116, 350, 402
 Spancio, 193
 Spania, 197, 199, 200, 201, 271, 298, 319, 375, 394
 Sracimir, 378
 Sredișce, 71, 111, 350
 Stancomb, W., 49, 51, 89, 91
 Stancu, P., 74, 115
 Stanislav Poniatowski, 287
 Staroselo, 66, 107, 351, 369
 Stejaru, 53, 94, 351
 Straja, 65, 106, 352
 Stratonis Turris - vezi Tuzla
 Strei, 13, 17
 Strunga, 64, 65, 68, 105, 106, 109, 355

Suleyman I, 176, 204, 274, 291,
345, 349
Suleyman II, 78, 163
Sutzu, M. C., 23, 33, 47, 55, 62, 88,
95, 103
Sv. Nikola, 357
Swidnica, 203, 214

Ş

Şabla, 92, 247, 249, 315, 357, 372
Şipote, 357
Ştefan Bathori, 201, 349
Ştefan cel Mare, 76
Ştefan Decianski, 146, 228, 350
Ştefan Duşan, 145, 209, 228, 289,
314, 350, 367, 389
Ştefan II Kotromanić, 209, 228, 289
Ştefan Milutin, 228
Ştefan Uroş, 153, 228, 289
Ştefan, Gh., 27, 37
Ştirbu, C., 25, 35, 74, 115
Şumen, 345

T

Tacitus, 297, 356
Talmatçı, G., 26, 36, 46, 48, 50, 53,
54, 55, 56, 57, 59, 63, 86, 89, 91,
93, 94, 96, 97, 100, 103, 371
Tanusa, 55, 96, 160
Târguşor, 21, 31, 72, 78, 112, 119,
358, 359
Târnovo, 75, 116, 234, 333, 337,
340, 363, 371, 379
Tarsus, 64, 104
Tegulicium - vezi Vetren
Teliţa, 75, 116, 360
Teodor, S., 48, 88
Terentius, M., 98

Tervel, 152, 248, 293, 360
Teschen, 381
Thaceva, M., 55, 96
Thalomonium - vezi Nufărul
Thasos, 327, 370
Theodora Branas, 230, 332
Theodor Ducas (Imperiul de
Thessalonica), 316, 337, 343, 379
Theodor I Lascaris, 316, 379
Theodor II Lascaris, 272, 273
Theodor Svetoslav, 153
Theodora, 192, 401
Theodoric, 272
Theodosius I, 137, 138, 140, 181,
225, 269, 276, 301, 302, 356
Theodosius II, 140, 222, 225, 273,
277, 302, 303, 351
Thessalonica, 127, 131, 132, 136,
138, 140, 141, 150, 151, 166,
170, 172, 175, 177, 194, 216,
219, 220, 221, 222, 225, 227,
228, 229, 235, 237, 244, 245,
247, 257, 258, 265, 268, 269,
272, 276, 277, 278, 282, 283,
299, 300, 301, 303, 314, 322,
324, 337, 341, 353, 354, 357,
361, 371, 379, 392, 396
Tiberius, 260, 285, 365, 390
Tiberius II Constantin, 121, 132, 147,
162, 218, 219, 221, 304, 399
Ticinum, 170, 173, 228, 264, 297,
309, 314, 328
Timogetia -vezi Durankulak
Tire, 176, 368
Tirizis - vezi Caliacra
Titus, 123, 128, 129, 134, 180, 210,
270, 311, 334, 362, 365
Tocilescu, Gr., 23, 33
Toledo, 143, 199
Tomis - vezi Constanţa

Topalu, 360
 Topirus, 321
 Toqta, 272, 291
 Torbatov, S., 59, 100
 Tournai, 200
 Tracia, 28, 64, 104
 Traianopolis, 64, 104, 158, 321
 Traianus, 51, 59, 60, 123, 129, 174,
 179, 181, 189, 211, 221, 260,
 263, 267, 270, 304, 311, 334,
 335, 338, 357, 362, 390, 399
 Traianus Decius, 125, 155, 164, 232,
 288, 337, 369, 402
 Tranquillina, 144
 Transmarisca - vezi Turtucaia
 Trapezunt, 337, 379
 Trebonianus Gallus, 125, 155, 232,
 255, 321, 369
 Trestenic, 61, 101, 361
 Treveri, 149, 172, 264, 314
 Tropaeum Traiani - vezi Adamclisi
 Tuda Mangu, 272
 Tula Bugha, 272
 Tulcea, 13, 17, 25, 26, 35, 36, 51,
 58, 61, 69, 73, 74, 78, 92, 98, 99,
 102, 110, 114, 115, 119, 189,
 227, 241, 271, 287, 296, 306,
 323, 363, 364, 377
 Turtucaia, 287, 351, 369
 Tuzla, 52, 58, 73, 92, 98, 114, 370
 Tvărdița, 61, 64, 69, 105, 372
 Tyr, 388
 Tzärkva, 228

T

Țabrea, I., 22, 32
 Țara Românească, 29, 75, 268, 281,
 306, 350, 369
 Țaratul de Târnovo, 306

Țaratul de Vidin, 306
 Țările de Jos, 77
 Țările Române, 15, 75
 Țințu, I., 22, 32

U

Ukraina, 27, 37
 Ulmetum - vezi Pantelimonul de Sus
 Ungaria, 200, 203, 205, 213, 395
 Urluia, 69, 110, 374
 Utrecht, 152, 188, 198, 200, 201,
 327, 380
 Uzun Bair, 13, 17, 73, 114
 Üsküp, 176, 204, 205, 206

V

Vadu, 78, 119, 375
 Valea Nucarilor, 69, 110, 376
 Valens, 132, 136, 137, 138, 139,
 140, 141, 142, 177, 194, 195,
 216, 223, 224, 245, 247, 248,
 257, 261, 269, 276, 279, 292,
 295, 301, 354, 355, 386, 387,
 388, 392, 393, 397
 Valentinianus I, 136, 137, 138, 139,
 140, 141, 142, 172, 194, 216,
 224, 245, 248, 276, 279, 295,
 298, 354, 355, 387, 388, 392,
 397
 Valentinianus II, 140, 222, 276, 301,
 302
 Valentinianus III, 225, 273
 Valerianus, 61, 102, 232, 255, 294,
 321, 369, 385, 402
 Vallis Domitiana - vezi Agighiol
 Valu lui Traian, 69, 376
 Vama Veche, 377

Varna, 64, 76, 104, 117, 145, 148,
158, 164, 190, 209, 227, 230,
247, 248, 255, 257, 260, 292,
294, 315, 321, 322, 334, 350,
351, 357, 373, 384, 389

Vârteju-București, 402

Vasile I, 212, 374

Vasile II, 69, 110, 190, 192, 196,
212, 246, 249, 290, 313, 339,
351, 372, 376

Vasilevo, 402

Văcăreni, 75, 116, 377

Velter, A.M., 15, 19, 76, 117, 371

Veneția, 197, 375

Vertan, A., 21, 26, 31, 36, 59, 62,
99, 103, 123

Vespasianus, 123, 128, 129, 134,
149, 160, 179, 187, 210, 221,
259, 260, 269, 270, 304, 311,
321, 334, 335, 338, 357, 362,
365, 390, 395, 402

Vetren, 71, 111, 378

Vicus Celeris - vezi Vadu

Vicus Novus - vezi Enisala

Vicus Petra - vezi Camena

Vicus Quintionis - vezi Sinoe

Viile, 78, 119, 379

Violante Lomellini, 380

Visterna, 79, 119, 383

Vișina, 384

Vitalian, 66, 107

Vitellius, 129, 160, 260, 270, 311,
334, 349, 365

Vîlci dol, 151, 209, 312

Vlad I, 378

Vlad Țepeș, 76

Vladislav I, 328

Vladislav Vlaicu, 306, 327, 343

Volga, 114

Volusianus, 125, 155, 232, 369, 402

Vratarițe, 384

W

Wells, H.B., 28, 38

Westfriesland, 188, 198, 200, 201,
327, 380

Wilhelm Henry, 381

Y

Yotov, I., 27, 37

Z

Zafirovo, 62, 102, 384

Zaginajlo, A.G., 28, 38, 48, 88

Zaldapa - vezi Abrit

Zamfir, I., 22, 32

Zădărniceanu, Al., 22, 32

Zeeland, 380

Zenon, 183, 225, 300

Zlatia, 386

Zlatoklas, 386

Zoe, 374

Zograf, A.N., 28, 38

Zopyrion, 79, 120

Zwolle, 78, 119, 188, 198, 199,
327, 380

*

23 August, 67, 71, 106, 111, 386

2 Mai, 260